Aşkın Kâtibi

ÇELEBİ HÜSÂMEDDİN

Melâhat Ürkmez

Melâhat ÜRKMEZ

Konya'nın Hadim kazasında 1959 yılında doğdu. Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Türkçe Bölümü'nden ve Anadolu Üniversitesi Halkla İlişkiler Bölümü'nden mezun oldu. 1976-79 yıllarında Türkiye Halk Bankası'nda memur olarak görev yaptı. Evlilik nedeniyle memuriyetten ayrıldı. Şu anda bir devlet ortaokulunda Türkçe Öğretmeni olarak görev yapıyor. 2004 yılından bu yana Konya Postası gazetesinde ve skyturk.net internet sayfasında köşe yazarlığı yapıyor. Konya Postası gazetesinde bir yıl kültür-sanat sayfası hazırladı, bir yıl tashih, zaman zaman da haber ve röportajlar yaptı. Aynı gazetede yurt içi-yurt dışı, konferans ve seyahatlerini *"Gezi Sayfası"* olarak yayınlıyor, kamuoyu ile paylaşıyor.

Yerel bir televizyon kanalı olan Suntv de bir yıl *"Kültür İklimi"*, Konyatv'de 3 yıl *"Kültür Yağmuru"* Kontv'de de halen *"Kültür Pınarı"* ve *"Yaşanmış Yıllar"* adlı programları yapıp sunuyor.

2003 yılında Kültür Bakanlığı ve Türk Edebiyatı Vakfı'nın ortaklaşa düzenlediği Ömer Seyfettin Hikâye Yarışması'nda *"Buzkaşi"* isimli ilk hikâyesi ödül alarak, *"Kurban"* ismiyle kitaplaştırılan on hikâye arasında yer adı.

İlk romanı olan, *"Sözcüklerin Nefesinde Ateizmden Allah'a"* İstanbul'da Beyan Yayınevi'nin açtığı roman yarışmasında, "Okunabilir En İyi Roman" seçildi.

İkinci romanı olan, *"Gönül Bahçesinde Mevlâna"*, 2004 yılında T.C. Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından basılıp yayımlandı. Takip eden beş yıl İl Turizm ve Kültür Müdürlüğü tarafından yeniden basılıp yayımlandı. Aynı romanı, Türkiye Yazarlar Birliği Genel Merkezi'nin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğüne, bastığı kitaplardan dolayı "Özel Ödül" verdiği altı kitap arasında yer aldı. Aynı romanı 2007 yılında Nesil Yayınevi tarafından da yayımlandı. Yine aynı romanı Japoncaya çevrildi ve Japonca çevirisi Hollanda UETD tarafından 2008 yılında basılıp yayımlandı.

Araştırma-İnceleme dalında, *"Mevlâna'da Aşk Sırrı ve Nihai Bütünleşme"* adlı kitabı, 2005 yılında NKM tarafından, 2. ve 3. baskısı, Ağustos 2009 ve 2010 yılında Palet Yayınları tarafından yayımlandı.

Kısa zamanda 8. baskıya ulaşan ve alanında bir ilk olarak gösterilen, *"Şems-i Tebrizî"* isimli araştırma-inceleme kitabı, 2007 yılında T.C. Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından, 2. ve 3. baskısı, NKM tarafından, 4. baskısı Konya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından tekrar yayımlandı. Diğer baskıları Tuna Yayınevi tarafından yayımlandı.

"Diyâr-ı Aşk / İlâhî Ulak Şems-i Tebrizî" adlı romanı 2010 yılında okuyucuları ile buluştu.

"Ödlek Musa" adlı hikâye kitabı, Nisan 2014'te Gençlik Kitabevi tarafından yayımlandı.

Çeşitli dergilerde şiir, deneme, gezi, makale ve hikâyeleri yayınlandı.

Bunlardan bazıları:

Uluslararası hakemli bir dergi olan, "Türk-İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi'nin 2008 yılı, 6. sayısında, *"Büyük Türk Mutasavvıfı Yûnus Emre"* başlıklı makalesi yer aldı. TYS Aalen-Antakya Kültür Derneğinin düzenlediği, 3. Uluslararası Kültür Sanat ve Edebiyat Günleri'nde sunulan bildirilerin kitaplaştırıldığı *Antiocheia Orontes* isimli kitapta *"Cemil Meriç'in Fikri Gelişim Süreci"* başlıklı bildirisi, Tarık Buğra Hikâye Yarışması'nda ilk 40'a giren hikâyelerin kitaplaştırıldığı kitapta *"Ahıskalı Korkut Ana"* isimli hikâyesi yer aldı.

Yaptığı televizyon programları, yayımlanan kitapları, sunduğu bildiriler, katıldığı paneller dolayısıyla Konya kültürüne katkılarından dolayı çeşitli resmi kurum, kuruluş ve sivil toplum örgütlerinden ödüller ve plâketler aldı.

Ürkmez, Türkiye Yazarlar Birliği ve SELSİAD Yönetim Kurulu ve YEBAV Mütevelli Heyeti üyesidir.

Birbiri arkasına vefât eden, sevgili babam Kâmil Kıyak, annem Nazmiye Kıyak ve ağabeyim Şefik Kıyak anısına…

Sunuş

"İçimi her gece gözyaşları içinde,
Sessiz sedasız döküyorum Âlemlerin Rabbi'ne,
Eğer içimi dökebilseydim lisânı hâl ile,
Kıyama kalkardı, bu şehir ey yâr!.."
Hz.Mevlâna

Hz.Mevlâna bir umman...Çelebi Hüsâmeddin bu ummanın neresinde?..

Şems-i Tebrizî, Hz.Mevlâna'yı celâlli, kabına sığmayan coşkun yaratılışı ile aşk ve cezbe âleminin fırtınalı denizine daldırmış; o coşkun, dîvâne hallerini Selâhaddin Zerkubî'nin sâkin mizacı dengelemiş, sükûna çekmiştir. Selâhaddin Zerkubî'nin sâkin mizâcında sükûneti bulan, kemâle eren Hz.Mevlâna, Çelebi Hüsâmeddin ile iç dünyasına kapanarak inzivaya çekilmiş olan coşkun ruhu yeniden depreşmiş, önüne geçilmez bir devinime dönüşmüş, vecdin alevlerinde çağıldayarak. ilim ve irfanının gelecek yüzyıllara mânevî bir güneş olarak ulaşması için ulvî beyitler söylemiş, Çelebi Hüsâmeddin ise Hz.Mevlâna'nın irticalen söylediği beyitleri aynen ve tamamen kaleme almıştır. Ancak vecdin bu olağanüstü anlarında yaşanan süreçlerde Çelebi Hüsâmeddin kesinlikle edilgen olmamıştır. Tam tersine vecdin tüm evrelerinde Hz.Mevlâna'daki o ilâhi coşkunluğun zirvelerinde esen fırtınalarda yüce Mevlâna ile bir ve beraber olmuş, vecd anlarına katılmış; Hz.Mevlâna'yı daha daha coşturmuş, o güzel gazelleri, beyitleri söylemesine vesile olmuştur. Hz.Mevlâna'nın söylediği gibi sütü sağmıştır.

Hz.Mevlâna, "Bu *Mesnevi*'yi nazmetmekten maksadım: Ey Hakk Ziyâsı Hüsâmeddin, sensin! Senin üstün vasıfların, aşkının sırlarıdır. *Mesnevî*, mânâ ve şekil olarak bütün senin malındır. Sana takdim ettim, sen de kabul eyledin.

Ey benim ruhumun dostu! *Mesnevî*'deki sözlerden maksadım senin aşkının sırrıdır. *Mesnevî*'yi nazmedip yazmaktan maksadım güzel sesini dinlemektir. Zira bence senin sesin ilâhî bir sestir. Evet! Âşık, hâşâ, mâşukundan hiçbir vakit ayrı olmaz" diyerek Mesnevî'ye *"Hüsâmî-nâme"* demiş, ona takdim etmiştir.

Mesnevî, hem Hz.Mevlâna'nın hem de Çelebi Hüsâmeddin'in aşk coşkunluğuyla vücuda gelmiş manzum, monolitik bir sanat şaheserdir. Sanki tek bir kelimesi bile değiştirilse, tıpkı bir yapıdan bir tuğla çekilince yıkılması gibi *Mesnevî*'den de bir beyit çekilince yıkılacak gibidir.

Mesnevî, Çelebi Hüsâmeddin olmadan Hz.Mevlâna'nın; Hz.Mevlâna olmadan Çelebi Hüsâmeddin'in tek başına düşünülemeyeceği eşsiz bir şaheserdir... Belki de Çelebi Hüsâmeddin olmasaydı, İslâm tasavvufunun bu en büyük şâheseri, böylesine coşkulu ve etkileyici yazılamayacak ve Hüdâvendigâr'ın o nadide incileri yüzyıllardan yüzyıllara kalamayacaktı. Zira Hz.Mevlâna bir taraftan coşkulu beyitler söylerken bir taraftan da yazsaydı: coşkunluk o anda kaybolur, kesintiye uğrar, devamı gelemeyebilirdi. Demek istediğim odur ki Çelebi Hüsâmeddin gerek coşturarak; gerekse coşkun incileri yazıya aktararak insanlığa değeri ölçülemeyecek ebedi bir hizmet bırakmıştır.

Hz.Mevlâna, halifelerinden hiçbirisine göstermediği inâyetleri Çelebi Hüsâmeddin'e göstermiş, *Mesnevî*'nin her cildine başlarken onu övmüş; her cilt biterken yorulduğunu düşünerek ondan özür dilemiştir.

Hz.Mevlâna hiçbir söze, tanımlayıcıya, anlatıcıya ve yoruma yer bırakmayan, sadırdan satırlara akan, nice mânâlar yüklü hakîkât sırlarıyla dolu 25.618 beyit söylemiş;

Çelebi Hüsâmeddin yazmış; 6 ciltlik devasa ve muhteşem bir eser vücuda gelmiştir. 25.618 beyit söylemiş olmasına rağmen Hz. Mevlâna'nın söylediği bir beyit, siyah kehribar içinde gizlenmiş bir ışığı görmekten daha anlamlı ve ilginçtir;

"Ey Sevgili!
Sana söylenecek sözlerin hepsini söyledim;
Ama sözün aslını söylemedim daha..."

"Sözün aslını neden söylemedi?", "Söyleseydi ne söyleyecekti?", "O sözün aslı neydi?", "Sözün aslını hangi âlemde ve ne zaman söyleyecek?", "Yoksa bu sır asırlara ilâhi bir sır olarak şerh edilemeden mi kalacak?" düşündüren sorular...

Elinizde tuttuğunuz bu kitap sadece bir roman değil; uzun bir araştırmanın sonucu, belagatın en yüksek noktasında gezinen beyitlerin mânâsına sadık kalınarak ve esinlenerek yazılmıştır. Tevfik Allah'tan; takdir okurlardandır.

Kitabımın yazılma aşamasında bana destek olan, gönlü Hz.Pîr aşkıyla hemhal olan dostlarıma; kitabıma *"Aşkın Kâtibi"* ismini veren İbrahim Gül Beyefendi'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Melâhat ÜRKMEZ

Takriz

Anakronik ve senkronik geçişler, esri arkadan takip eden bir rüzgârı andırıyor. Ancak bu rüzgâr tümüyle bâkir bir alanda eserken, yazar kurguya teslim olmayarak bastığı zeminden kopmuyor.

Türk edebiyatında belki de ilk defa, bu konuda, bir ilke imza atan yazarla ve müstesna bir eserle karşı karşıyayız. Eserde, sanat kültürle beslenirken kendisini koruyacak refleksler, hayatiyetini muhafaza etmekte. Ancak başka damarlar arayarak kültürel derinlikler en üst düzlemde sanatla mesafeleri koruyan bir yarışa dönüşmekte iken lirizmin ritmi, soğuk ve kuru bir anlatıma geçit vermemektedir.

Eseri okurken, bir bütün olarak Çelebi Hüsâmeddîn görkemini görüyoruz ve yüce Mevlâna ile birlikte bu bütünün sıcaklığını kuşanıyoruz.

Gerek Mesnevî'nin yazılışı ve yazılış sancıları; gerek Mevlâna'nın dilinden Mesnevî'nin kâtibi Çelebi Hüsâmeddîn ve "Hüsam" dediği Çelebi Hüsâmeddin'e övgüler; gerekse 1250'li yıllardan 2050'li yıllara geçişler ve esrarengiz sıçrayışlar... Yaşanan ilginç olaylar bütünüyle bu konuda ve romandaki gibi bir yaklaşım, bilim ve edebiyat dünyasında bir ilktir. Böylesi bir ilke imza atmanın hikmet burcundaki haz ve anlamını okura iletmenin de ayrıcalığını burada teslim etmemiz gerekiyor.

Bugüne dek kıyıda köşede kalan; hakkıyla bir romanda anılmayan Çelebi Hüsâmeddîn gerçeğini bir üst gerçeklik –sürrealizm- bir sanal gerçeklik olarak değil de hak ve hakikatin ta kendisinde görmek; olağanüstü bir güzellik güldestesi olarak tam da karşımızda duruyor.

Mesnevî'nin bütün dünyada hayranlık uyandıran; dillere destan harikalarından -şah beyitlerinden- dökülen sözcükler acaba evrenin kalbine mi iniyor ya da biz o derinliklerde mi kayboluyoruz; küllerimizden yeniden doğmak için... Yoksa Şeyh-ül Ekber Muhyiddin İbn-i Arabî, "Hikmetleri kelimelerin kalplerine indiren Allah'a hamd olsun" derken böylesi şaheser buluşmaların derinliklerinde kaybolmayı mı kast ediyordu?

Aşkın Kâtibi adını ve *Çelebi Hüsâmeddin alt başlığını taşıyan* bu eser, Araştırmacı-Yazar Melâhat Ürkmez'in yazarlık kronolojisinde, kilometre taşlarından başka bir irtifada yükseliyor. *Mevlâna'da Aşk Sırrı ve Nihâi Bütünleşme* adlı yapıtı; nihâi aşka ulaşım çizgisini katre katre sunarken; *Şems-i Tebrizî* ve *Diyâr-Aşk* kitabı; Mevlâna ve Şems'in ölümde ölümsüzlüğü buldukları özgün, heybetli bir yaklaşımı, benzersiz bir ufku, türler arası bir geçişi, bilimselliğin yanı sıra ustaca kullanılmış farklı bir damarı besliyor. Son eseri olan, *Aşkın Kâtibi* adını ve *Çelebi Hüsâmeddin alt başlığını taşıyan* bu romanı ise, lirik aşk sarmalının, ruhun tüm katmanlarında, ta içimizdeki yolculukta; "Ateş denizlerini mumdan kayıklarla" geçirerek, "Kalp ülkesine-Hayret yurduna" ulaştırıyor...

Ali Uğur GÜNDEM

- I -

"Bâzâ[1]... Bâzâ... Bâzâ..."

Çelebi Hüsâmeddin şaşkın... Çelebi Hüsâmeddin ne yapacağını bilemiyor... Yaz sıcağında bedeni buz kesilmiş. Ürperiyor, donuyor, titriyor...

"Bu nasıl bir sestir böyle ya Rabbi?!.. Bütün ruhumu iplik iplik çekiyor"

"Kime sesleniyor? Kimi çağırıyor?"

Gözleri kulak, kulakları göz kesiliverdi birden. Hayatında hiç vâkıf olmadığı esrarengiz hâllere tanık...

Ruhu fırtınalı havada, okyanus ortasında çaresiz kalmış kırık bir sandal gibi bir o yana, bir bu yana savrulmaya başladı. Devasa dalgalar yuttu yutacak... Akılla çözmeye çalışıyor duyduklarını, gördüklerini. Anlamaya, yorumlamaya çabalıyor. Nâfile... Söz ölçeklerine sığamayacak bir hâl... Beyni çatladı çatlayacak. Akıl aciz... Akıl, çamura batmış eşek... Bîçare aklın ulaşabileceği en nihai nokta akılsızlık...

Bir çocuk gibi ürkek ve korkarak ellerini birleştirip sıktı gücü yettiğince. Tepeden tırnağa durgunlaşıverdi sonra. Benliği gayya kuyusuna gömüldü, ölüsü ile dirisi bir oldu, bütün duyuları dumura uğradı sanki. Hiçbir şey düşünemiyordu, hiçbir şey. İlkin kulakları uğuldadı, sonra sesler duyulmaz oldu, gözleri karardı, görünenler silindi. Dış âlemle bütün duyularının alâkası kesildi. Öylece kalakaldı.

Neden sonra etrafını yeniden duymaya, görmeye başladığını sandı. Kendisini toparlamaya çalıştı. "Aklıma mukayyet ol ya Rabbi!" diye niyaz etti. "Bu gördüklerim nedir? Varlığına sığınırım."

Zaman zaman böylesi şeyler tahayyül ettiği olurdu. "Dünyanın öbür ucu nasıl, felekler nasıl? Karşımda bir levha olsa da hepsini görüversem!" der, sonra günaha girdiğini düşünerek istiğfar

---

1 Bâzâ : Gel

eder, yine de bu merakından kurtulamaz, hayalinde canlandırmaya çalışırdı bilmediklerini. "Acaba zihnim sorularla doldu taştı da mı bunlar bana görünüyor?" diye düşündü bir an. Sonra kendine gelir gibi oldu, yine günaha girmiş, tevekkülden uzaklaşmış gibi hissetti kendini, tedirginleşti.

An ikiye bölünmüştü. Yarısına perdeler çekilmiş, sisler basmış; yarısı rüyalarda dolaşıyor... Anlık bir tereddütle sarsıldı;

Gördüklerim Rahmâni mi? Şeytâni mi yoksa? Ya Rabbi! Geleceği senden başkası bilemez, bunun idrakindeyim, biliyorum ama bu gördüklerim de neyin nesi? Bir cinnet hâli midir yaşadıklarım?" derken, abdestinin olup olmadığını düşündü; "Evet, abdestim var elbette" diye mırıldandı. "O halde... Nedir bu gördüklerim?"

Ellerini şakaklarına vurdu kuvvetlice, acısını hissetti sanki. "Kendimdeyim, rüya da hayal de görmüyorum. O halde?.." dedi, kendi kendine. Aslında uyku ile uyanıklık arası gördüklerinin rüya mı, hayal mi, gerçek mi yoksa gerçeküstü bir yanılsama mı olduğunun idrakinde değil, şaşkındı.

"Medet Yâ Rabb-ül âlemin!.. Medet!.."

Besmele çekti arka arkaya...

İki yanına bakındı. Gurgurum Gölü[2] göl olmaktan çıkmış, aşk çağıldıyor. Gün batımı, karşı tepeler... Sanki görünen her şey her şey hüsn-ü cemâl deryasında yüzüyor, sözbirliği etmişçesine, elbirliğiyle bir şeyler anlatmaya çalışıyordu. Kendi kendine sordu yine;

"Nasıl olur böyle bir şey? Bu sırlı şey nereden çıktı böyle?.."

Gördüklerinin sırrını çözmek için biteviye beynini zorluyor... Tekmil bilgilerini harekete geçiriyor... "Nedir sır perdelerini yırtan, nedir bu sırlı sırların sırrı? Kendisini, bana göstermesinin arkasındaki sırlı sebep ne? Neden bana böylesine ayan beyan olundu. Benden istenen bir şey var, bunu hissediyorum ama nedir? Bilemiyorum ki, ne olabilir?.."

Sorular sorular sorular... Cevap bulmakta acze düşüren, hayret yurduna uzanan sorularıyla cedelleşti durdu.

---

2 Gurgurum Gölü: Beyşehir Gölü, (Buhayre-i Ğurğurum)

"Cevap bulmak, ne kadar da güç... Bu nasıl bir ruh hâli? Uyuyor muyum, uyanık mıyım? Bir uyuyor, bir uyanıyor gibiyim" diye mırıldandı.

Gördüklerini ya da gördüğünü sandıklarını Hz. Mevlâna'ya anlatmak için dayanılmaz bir istekle sarsıldı. "Ancak o açıklayabilir bu bilinmezi..." diye düşündü.

Elli arşın ilerisinde, yüzünü güneşe vermiş, alnında güneş yalnızlığını toplanmış, bir başına oturan suskun adama çevirdi gözlerini. Bir ona, bir esrarengiz şeye baktı. "Hangisi daha esrarlı? Suskun oturan Hz. Mevlâna, bir kâinat... Ruhunda kâinat sırlanmış... Bir umman... Bilmem ki o ummanın neresindeyim?.. Ya şu esrarengiz küre... Hangisi daha sırlı?.."

Az ilerde oturan Sultan Veled'e, sonra da yanındaki canlara baktı bir bir. Kendi aralarında sessiz sessiz erenlerin hikâyelerini anlatıyorlar, konuştuklarının esrarından yavaş yavaş serhoş oluyorlardı sanki.

"Acaba benim gördüklerimi onlar da görüyor mu?" diye düşündü. Ne kendisinden, ne de muhtemelen kendisinin gördüğü esrarengiz şeylerden haberdardılar. Ama hepsinde bir başka hâl var gibiydi. Sanki hepsinin başından semaya doğru esrarlı bir duman yükseliyordu. Serhoşlar meclisi kurulmuş, tekmil aşk çağıldıyordu her yan... Aşk sohbetinin esrarından mıdır nedir?..

Yeni bir zihin gayretiyle gördüklerini muhakeme etmeye çabaladı. "Şimdiye değin nerelerde gizliydi bu gördüklerim? Neden daha önceleri hiç görünmedi? Bugün görünmesinin anlamı ne? Görünenler neden böylesine çetrefilli mesajlar yüklü?" Biteviye zihin muhasebesiyle sarsılıyor, silkeleniyor, titriyordu...

Bir Hz. Mevlâna'ya, bir esrarengiz şeye baktı tekrar, bir de kendisine... İkisinin de ruhu yalnızdı... İkisinin de ruhu bulundukları mekânın dışına kanatlanmıştı sanki... Bulundukları serhoşlar meclisinin esrarı, ruhlarına kifayet etmiyor, serhoşluğa serhoşluk mu eklemlenmeye çalışıyordu ne?.. Hz. Mevlâna'ya baktı yeniden;

"O ne düşünüyor acaba? Hangi iklimlerde dolaşıyor?"

Esrarengizliğe baktı tekrar;

"İkisi arasında gizemli bir şey gidip geliyor sanki. Ama ne? Bunu çözmeliyim, bulmalıyım... Peki, neden her yanım buz gibi,

bana ne oluyor böyle? Üstelik külçe gibiyim. Ruhumdan bedenime sirayet eden bu titreme, bu ağırlık da neyin nesi?" diye sordu kendi kendine. Ama uzun sürmedi. Beden hâlinden hemen sıyrıldı.

"Birbirine bağlantılı, üçlü sacayağı... Hz. Mevlâna, ben ve esrarengizlik. Bir anlamı olmalı... Peki peki, 'bir anlamı var' farz edelim ama o anlam ne olabilir, ben hangi katresindeyim, neresindeyim bu anlamın?"

Kendisinin vazifelendirildiği anlamını çıkardı en sonunda. Esrarengiz şeyden gözüne yansıyan resimleri tek tek, itina ile belleğine kaydetmeye başladı.

Peki, yüzlerce yıl sonrasında yaşanacak olanlar, kendisi gibi âciz bir kula neden gösteriliyordu? "Hikmetinden sual olunmaz yâ Rabbülâlemin! Nelere kâdir değilsin ki? Ben âcizliğimden şaşmış kalmışım da bîçare aklımın herzeleriyle hâlâ 'neden neden neden?' diye sorup duruyorum" dedi. Tekrar dönüp Hz. Mevlâna'ya baktı. Şaşkınlığı yavaş yavaş geçiyor, adım adım işin künhüne varabildiğini düşünüyordu. "Bu gördüğüm şeyle suskun oturan Hz. Mevlâna arasında asıl ve ilginç olan. Belki de bana anlatılmak istenen de o bağlamda. Ama nasıl bir çıkarımda bulunmam gerekiyor?"

Esrarlı şeyin üzerinde karalar, okyanuslar gördü. "Dünya düz değil yusyuvarlak, top gibi... Dünya'daki her şey her şey kuşbakışı görünüyor... Sanki bana gösterilmek için Dünya'yı yuvarlamışlar, üzerine karalar, okyanuslar yerleştirmişler, ilâhi bir ölçekle küçültmüşler. Kabataslak bile değil, o kadar düzenli ki..." dedi.

Üzerinde yaşadığı kara parçasını aradı gözleri. Bulundukları yeri tahmin ettiği bir noktaya odaklandı. "Aman Allah'ım!" dedi hayretle. "Diyâr-ı Rum[3] kuşbakışı karşımda duruyor" Dikkatini yoğunlaştırdı o noktaya, "Diyâr-ı Rum'da, Konya; Konya yakınında, Gurgurum Gölü, bütün gerçek özellikleriyle tam karşımda duruyor. Gurgurum Gölü'nün kıyısında Hz. Mevlâna, ben ve canlar..." dedi.

---

3 Diyâr-ı Rum: Rum Diyârı, Anadolu

Ellerini hareket ettirdi, başına, yanına koydu, ileri geri uzattı. Ayağını sağa sola savurdu. Gördüğü şeyin içindeki kendisi de aynı hareketleri yapıyordu. "Allah!" dedi usulca. Gördüğü şeyin içindeki kendisi de "Allah!" dedi. Tıpkısının aynısı... Her bir şey aynı görünüyor, duyuluyor. Sultan Veled'in ve yanındaki canların hararetli hararetli konuşmaları bile görünüyor, duyuluyordu. Hatta gerçeğinden daha yakın, daha net;

"Yüce Allah, Dehr Sûresi'nde, 'Onların Rabbi, onlara tertemiz bir şerab takdim eder' buyurur. O şerab ki şerbetten tatlı, tertemiz bir içecek mânâsındadır. Yoksa ot gibi uyuşturan bir içecek değil. Yahya b. Muaz, Beyazid-i Bistami'ye şöyle der; 'Muhabbet kadehinden o kadar içtim ki, sonunda mestoldum' Beyazid de şöyle der; 'Muhabbet şerabını kâse kâse içtim. Lâkin ne şerab bitti; ne de benim hararetim geçti' Hakk âşığı olan kişi her şeyin O'nun diyarından geldiğini görür, O'nda fâni olur, kendilerini tamamen yok farz ederler. Nasıl ki Hallac-ı Mansur; 'Ene'l Hakk' demiştir. Böyle sözler şeriatin zahirine aykırıdır ancak mânâ şerabında serhoş oldukları anlarda böyle söylemişlerdir. Hüdâvendigâr, böyle mânâ şerabında serhoş olanların hallerini, kor ateşin içinde kıpkızıl hâle gelen, ateşten ayırt edilemeyen demirin, 'Ben ateşim' demesine benzetir" diye konuşuyorlardı. Sipehsalar ve Sultan Veled kafalarını çevirip Mevlâna'ya baktılar, Çelebi Hüsâmeddin de baktı.

Çelebi Hüsâmeddin, her bir canın konuştuğunu olduğu gibi duyuyordu sanki. Hem bulunduğu mekânda, yanı başında; hem de esrarengiz kürenin üzerinde. Aynı anda, aynı göz ufukları içinde ama iki ayrı yerde... "İnanılır gibi değil" diyordu hayretler içinde. Yan yana konulmuş iki tıpkı resim ya da karşılarına konulmuş, her şeyi olduğu gibi yansıtan yuvarlak, top gibi bir ayna sanki... Yansıyan ve yansıtan... Hem gözle görülüyor hem elle tutulamıyor..." dedi. Baktığı noktayı yakınlaştıran, yakınlaştırdıkça büyüten, bakışların gezindiği noktalarda büyürken, bakışların uzaklaştığı noktaların küçüldüğü...

Gözlerini esrarengiz küreye benzeyen şeyin üzerinde gezdirmeye başladı yeniden. Esrarengiz şey ağır ağır dönüyorken, benliği de fırıl fırıl dönüyordu. Her bir uzvu esrarlı şeyin üzerindeki kara parçalarından, adalardan, okyanuslardan bir parça olmuştu

adeta... Göller de dönüyordu aynı zamanda. Hiç görmediği büyük bir kara parçasına dikkatlice baktı. "Acaba dünyanın neresinde bu kara parçası?" diye düşünürken, karanın bulunduğu kısım büyümeye başladı. O kadar yaklaştı ve netleşti ki insanlar bile bütün hatlarıyla ayırt edilebiliyorlardı. İnsanlar başka yerlerden akın akın bu büyük kara parçasına gidiyorlardı. "Piri Reis", diye birinin elinde bir harita vardı. Tıpkı esrarengiz şeyin üzerindeki karalar, denizler gibi... "Ne çok kayık var kıyılarında..." Piri Reis'in bu kara parçasını keşfettiğini ve "Burası Türkler ve kayıklar ülkesi" diye bağırdığını işitti birden...

Esrarengiz şey uzaklaşıp tekrar yakınlaşıyor."Kristof Kolomb" diye birisi keşfe çıkmış Piri Reis'in yirmi beş yıl önce keşfettiği karaya doğru yol alıyor. Arapların, "Karanlığın Yeşil Denizi" dedikleri okyanusta mücadele ediyor. Ama ne mücadele... Denize galebe çalıyor en sonunda. Okyanusu aşıyor, kıtaya ulaşıyor. Sanki ilk kendisi keşfetmiş, bir zafer kazanmış gibi çılgınca sevinç çığlıkları atıyor, "Yeni bir kara parçası keşfettim!", "Yeni bir dünya keşfettim!"

Esrarengiz şey tekrar uzaklaşıp yakınlaşıyor. "O da ne? Upuzun bir kadın!" Çelebi Hüsâmeddin'in dikkatinin yoğunlaşmasıyla birlikte esrarengiz şeyin dönüşü birdenbire "zınk" diye duruveriyor. Dikkat kesildiği noktaya zumlanıyor sanki. Odaklandıkça resim büyüyor. Aynı okyanusun kıyısındaki büyük karayı görüyor yeniden, daha yeni asırlarda... Ve denizle karanın birleştiği yerde, deryanın dudağında yani. En az yüz arşın yüksekliğinde, sağ elini havaya kaldırmış, elinde meşale tutan bir kadın heykeli. Kadının başında bir taç ve o taçta yedi sivri uç görünüyor. "Ne kadar da büyük bir put!" diyor, hayretler içinde... O noktaya iyice odaklanıyor. Heykeli, cahiliye devrindeki putlara, bir tanrıça puta benzetiyor... Daha dikkatli bakıyor. "Birkaç yıl önce bir gezginin elinde resmini gördüğü Babillerin baş tanrıçası İştar'a benziyor" diyor. Biraz daha dikkatli bakıyor. "Her yer insan mahşeri, söz mahşeri... İnsanların çoğu Türkçe konuşuyor. İlginç... Türkler buralara kadar gitmiş, fethetmişler anlaşılan. Yoksa Moğollar mı istila etmiş buraları? Çekirge sürüsü gibi, geçtikleri her yeri yakıp yıkıp zapt ettikleri gibi buraları da zaptetmişler anlaşılan ama bu

kadar insan yeryüzüne nasıl sığabilmiş? İnsanların yüzlerinde yük taşıyan insanların yorgunluğu, mutsuzluk, bedbinlik kol geziyor. Ezik, bitik haldeler; gülümsemeyi bile unutmuşlar." diye düşünüyor.

"Giyimleri kuşamları, evler, yollar... Her şey her şey ne kadar da farklı. Evler ne kadar da yüksek. Yüzlerce ev üst üste yığılmış. Hele yollardaki atsız, öküzsüz, hızla akan su gibi akıp giden şeyler ne? At arabası desem, at arabası değil; kağnı desem, kağnı hiç değil, farklı farklı şeyler. At çekmiyor, öküz çekmiyor, uçar gibi gidiyorlar... Nasıl da hızlı ilerliyorlar, ara ara da hepsi birden durup tekrar gidiyorlar. Görünmez bir yerden emir alıyorlarmış gibi. Giderken de hiç sallanmıyorlar, gemilerin denizlerde yüzdüğü gibi yüzercesine ilerliyorlar, ne çeken bir at, ne de çeken bir kuvvet görünüyor. Bu kadar çok atsız arabanın olması inanılır gibi değil. Yollar dümdüz, ne taş, ne toprak var. Yollar neden simsiyah? Topraktan da taştan da değil, sanki siyaha boyamışlar yolları. Üzerinde beyaz çizgiler, işaretler, ışıklar var. Işıklar yanıp, sönüyor yol kenarlarında. Işıklar da bir garip. Ne kandile, ne çıraya, ne muma benziyor. Dumansız, titremesiz ışıklar; güneş ışığı gibi ama rengârenk; sarı, kırmızı, yeşil, mavi. Bazıları yanıp sönüp yanıp sönüyor; bazıları da hiç sönmeden, titremeden biteviye yanıyor"

"Erkeklerin giyimleri ne kadar da tuhaf. Başlarında ne takke var ne sarık ne papaz külahı... Üstlerinde ferece de yok. Bacaklarına giydikleri dizlikler, donlar nasıl da dapdar, çorap gibi bacaklarına yapışmış. Kadınların üzerlerindeki giyecekler ne öyle? Çoğu da erkeklerle aynı kıyafette. Kadın erkek birbirine benziyor, hepsinin saçları başları açık. Aman Allah'ım! Bazı kadınlar çırılçıplak gibi her tarafları görünüyor. Cahiliye devrindeki kadınlar gibi göğüsleri meydanda. Cahiliye devrine geri mi dönmüşler yoksa?

"O da ne!?" dedi, daha bir hayretle irkildi. "Atsız, katırsız tahtırevan gibi bir şey gökyüzünden uçup geliyor. Yere indi", "Peşinden bir sürü daha geliyor, aynı tahtırevanlardan, rengârenk... Hepsi arka arkaya iniyor. İçlerinden kadınlar, erkekler çıkıyorlar. Hepsi kocaman bir eve doğru yöneldiler" Hayretler içinde Çelebi Hüsâmeddin. Arka arkaya yaşadığı böylesi olağanüstü tuhaflıklar karşısında düşünme yetisini kaybediyor sanki. Bir zaman öylece

kalakalıyor yine. Ne düşünebiliyor, ne gördüklerini algılayabiliyor.

Neden sonra kendine geliyor, yeniden dikkatini topluyor, "O da ne? Kalabalığın içinde kılık kıyafetleri bizim kıyafetlerimize benzeyen iki kişi var, gidiyorlar. O iki kişiyi takip etmeliyim Derviş bunlar." diye mırıldanıyor. Üzerlerinde siyah cübbe, başlarında devetüyü renginde sikke denilen, yüksek ve tepesi düz keçe külah olan o iki kişiyi takip ediyor. Adamlardan birinin elinde kalınca ve üzerinde Farsça olarak, "Mesnevî / Mevlâna Celâleddin-i Rûmî / 2050" yazılmış bir kitap görüyor.

Hayretler içinde Çelebi Hüsâmeddin. Hem de ne hayret; kocaman bir kar yumağı gibi gitgide, çığ gibi daha daha büyüyen bir hayret yumağı... Takip ediyor gözleriyle adamları;

Adamlar büyük bir binanın içine giriyorlar. İçerisi kadın, erkek dopdolu. Ortada boş bir meydan var. Bir anda kaynaşma sona eriyor. Bir kişi ortaya çıkıp, konuşmaya başlıyor. "Dikkatle dinlemeliyim" diyerek kulak kesiliyor, Çelebi Hüsâmeddin;

"Bugün buraya 1273 yılında Hakk'a yürüyen Hazreti Mevlâna Celâledin-i Rûmî'nin, 777. Vuslat Yıldönümü'nü kutlamak için toplanmış bulunuyoruz.

Bir eli yıldızlara uzanırken diğer elini 777 yıl sonrasındaki biz insanların gönlüne uzatan, hikmet ve irfan yağmurlarıyla asırlar sonrasındaki bizlerin susamış gönüllerine ulaşarak yeşerten, tevazuunun, barışın, hoşgörünün doruklarına ulaşmış ve oradan hiç inmemiş müstesna tefekkür insanı Hz. Mevlâna! Teknoloji devleştikçe gönül denen şey güdükleşti. Nesiller, sevgiden uzak insan yığınları hâline geldi. Sana... Senin elini bu gönüllere uzatmana her zamankinden daha çok ihtiyacımız var..." diyen adamın konuşması uzayıp giderken Çelebi Hüsâmeddin daha fazla dinleyemedi, içi yanmaya başlamıştı. "1273[4] yılında Hakk'a yürüyen Hz. Mevlâna Celâledin-i Rûmî'nin, 777. Vuslat Yıldönümü'nü kutlamak için toplanmış bulunuyoruz" cümlesi beyninin içinde çılgınca yankılandı. Acıyla ve hayretle irkildi. "Hicri 657[5] yılında

4 Mevlâna'nın Hakk'a yürüdüğü tarih: 5 Cemaziye'l-ahir, 672

5 Milâdi 1258

olduğumuza göre Hüdâvendigâr[6]'ın 15 yıllık ömrü kalmış" dedi. İçi yanarak dönüp Hz. Mevlâna'ya baktı. "Ey Hüdâvendigâr! Beden ömrün 15 yıl kalmış olsa da sen yeryüzüne ölmemek üzere gelen bahtiyarlardan bir mânâ erisin. Senin yaşantın, sana ait olmaktan çıkmış, ebediyete mâl olmuş. Bunu biliyor musun bilmem" diye mırıldandı. Koşup Hz. Mevlâna'nın ayaklarına kapanmak, doya doya sarılmak istedi.

Hz. Mevlâna başında, duman rengi sarığı; sırtında, önü yırtmaçlı pirâhenisi[7]; pirâhenisinin üzerinde, bürd-i hindibâri[8] kumaşından uzun etekli ve kollu ferecesi olduğu halde, dipsiz sulara bakar gibi derinliklere bakıyordu. "Öylesine kendinden geçmiş ki, sanki kafasında bir Mesnevî yazıyor" dedi. Farkında olmadan söylediği, "Mesnevî yazıyor" sözcükleri adeta beyninde şimşekler çaktırdı, helezonlar çizdirmeye başlattı. "Evet ya!!!" dedi. "Bütün sır burada. 'Mesnevî'de... Adamların elindeki kitabın kapağında da, 'Mesnevî / Mevlâna Celâleddin-i Rûmî / 2050' yazıyor. Demek ki Hüdavendigâr bir Mesnevî yazacak. Kökleri en derinlere; dalları en yükseklere uzanacak ulu bir çınar gibi asırlarca yaşayacak belki de kıyamete kadar okunacak. Peki, burada benim sıfatım, görevim ne olacak ki bütün bunlar bana ayan oluyor?" diye kendi kendisine sordu yeniden. "Önce Hüdavendigâr'ı, Mesnevî yazmaya ikna etmeliyim" diye düşündü. Oysa bilmiyordu ki, aynı anda elli arşın ötesinde oturan Hz. Mevlâna Mesnevî'nin ilk on sekiz beytini kafasında yazmış, kâğıda geçirmesine ramak kalmıştı bile.

Kendi kendine konuşmaktan, yorumlamaktan ve düşüncelerinden sıyrıldı. Gözleri tekrar o noktaya odaklandı. Aynı adam konuşmasına devam ediyordu;

"Aramızda bulunan Mesnevî Hafızlarından Franz, size Mağz-ı Kur'an, Mesnevî-i Mânevî'nin ilk on sekiz beytini okuyacak" dedi ve kenara çekildi. Çelebi Hüsâmeddin'in gözleri fal taşı gibi açılmıştı. Bütün bedeniyle odaklanmış bir halde, nefes bile almamacasına, tek kelimesini kaçırmamak için daha bir dikkat kesilerek,

---

6 Hüdâvendigâr: Mevlâna Celâleddin-i Rûmî'nin diğer lâkabı

7 Pirâhen: Mintan, gömlek

8 Bürd-i hindibâri: Hint kumaşı

takip etmeye, dinlemeye hazırlandı. Mesnevî Hafızı Franz çıktı ve ilk on sekiz beyti Farsça olarak okumaya başladı;

"Bişnev in ney çün hikâyet mîküned
Ez cüdâyîhâ şikâyet mîküned
Kez neyistân tâ merâ bübrîdeend
Ez nefîrem merd ü zen nâlîdeend
Sîne hâhem şerha şerha ez firâk
Tâ bigûyem şerh-i derd-i iştiyâk
Herkesî kû dûr mand ez asl-ı hiş
Bâz cûyed rûzgâr-ı vasl-ı hîş
Men beher cem'iyyetî nâlân şüdem
Cüft-i bedhâlân ü hoşhâlân şüdem
Herkesî ez zann-i hod şüd yâr-i men
Vez derûn-i men necüst esrâr-i men
Sırr-ı men ez nâle-i men dûr nist
Lîk çeşm-i gûşrâ an nûr nîst
Ten zi cân ü cân zi ten mestûr nîst
Lîk kes râ dîd-i cân destûr nîst
Âteşest în bang-i nây ü nîst bâd
Her ki în âteş nedâred nîst bâd
Âteş-i ıskest ke'nder ney fütâd
Cûşiş-i ışkest ke'nder mey fütâd
Ney harîf-i herki ez yârî bürîd
Perdehâyeş perdehây-i mâ dirîd
Hem çü ney zehrî vü tiryâkî ki dîd
Hem çü ney dem sâz ü müştâkî ki dîd
Ney hadîs-i râh-i pür mîküned
Kıssahây-i ışk-ı mecnûn mîküned
Mahrem-î în hûş cüz bîhûş nist
Mer zebânrâ müşterî cüz gûş nîst
Der gam-î mâ rûzhâ bîgâh şüd
Rûzhâ bâ sûzhâ hemrâh şüd
Rûzhâ ger reft gû rev bâk nîst
Tû bimân ey ânki çün tû pâk nist
Herki cüz mâhî zi âbeş sîr şüd

Herki bîrûzîst rûzeş dîr şüd
Der neyâbed hâl-i puhte hîç hâm
Pes sühan kûtâh bâyed vesselâm

Her bir sözcük içli ney sesine bulanmış, kendi başına bir güfte cûş ediyordu. Kafiyesi bile kalp atışlarına benzeyen beyitler Mesnevî Hafızı Franz'ın dudaklarından dökülüyor, duyuruyor, duyduruyor, orada bulunanlar kendilerinden geçercesine, içercesine beyitlerin vecdinde, beyitlerle sarmaş dolaş, serhoş oluyorlardı. Sanki okunan her beytin nefesi dinleyenlerin ruhlarındaki derin ve görünen ötesi kaygıların anlamlı akislerine birer cevap oluyordu... Sadece bir şiir dinlemiyorlar, adeta bir gönül sesi, gönül zikri duyarak mest oluyorlardı. Beyitlerdeki ledünni mânâ Çelebi Hüsâmeddin'i anında esir almıştı zaten. İlk şaşkınlığını biraz yenmiş, sermest bir halde mânâ akisli on sekiz beyti dinliyordu. Anlık bir yanılsamayla, bulunduğu mekânın dışına kanatlanmış, 1258 yılında yaşıyor olduğunu unutmuştu. Bir an gördüğü her şey çok normalmiş, sanki 1258 yılında değil de zaten 2050 yılında yaşıyormuş gibi bir hisse bile kaptırmıştı kendisini. Adamların kulak deliklerine tıkadıkları düğme gibi şeyler ve düğmeye bağlı ip gibi şeylerin bağlandığı küçük kutulardan çıkan değişik değişik lisanlar bile hayret verici gelmemeye başlamıştı.

Konuşma bitmiş, ortadaki meydana sikkeli, siyah hırkalı bir sürü insan çıkıp, üzerlerindeki siyah hırkaları çıkardıktan sonra semâ etmeye başlamışlardı. Siyah hırkaların altından çıkan bembeyaz, uzun ve geniş etekli entariler daireler çiziyor, etekleri birbirine değmeden semâ ediyorlardı. "Muhteşem bir görüntü" dedi. Sema edenleri seyreden bazı insanların ellerindeki el kadar şeyleri göz hizalarına tuttukları zaman aniden patlayıp anında yok olan ışıkların ne olduğunu bir türlü anlayamadı. Daha dikkatli baktığında o el kadar şeylerin içinde sema edenlerin resimlerini gördü. "İnanılır gibi değil. Ressam yok, kalem yok, boya yok, fırça yok. Görünmez bir ressam görüneni anında, küçücük resmediveriyor, hem de olduğu gibi aynı renkte. İnanılır gibi değil" diye mırıldandı.

Bir grup insan ney üflüyor, tambur, rebap, def çalıyordu. "Tıpkı bizim semâmız gibi dönüyorlar ama hiçbirisi vecd hâlinde değiller sanki. Vecde gelmeden nasıl semâ edilebilir ki?" diye düşünmeye başladı.

Gözleri bu büyük kara parçasının semasına kaydı sonra, "Büyüklü küçüklü daireler, koca koca kartallara, biraz da iri dev balıklara benzeyen bir sürü demir kuş uçuşuyor" dedi. Bir tanesini gözleriyle takip etti, "Dev bir demir kuşa, kartala ya da dev bir demir balığa benzeyen şey yere iniyor. Aman Allah'ım nasıl olur!? Demir kartalın içinden onlarca, yüzlerce çoluk çocuk, kadın, erkek çıkıyor" dedi.

Gözleri gökyüzünde gezinmeye devam etti. Esrarengiz şeyin atmosferinde dünyanın da içinde yer aldığı takımyıldızları gördü. Yıldızlar garip bir halka oluşturmuşlardı. Kadın boynuna takılan, ipe dizilmiş inciler gibi dizilmişlerdi. Dünyanın dışında hızla giden bir şeyler dikkatini çekti. "Şu tek tük uçup giden şeyler ne acaba. Nereye yetişmeye çalışıyorlar bu hızla? Feleklere mi ulaşacaklar ne? Dokuz felekteki seyyarelere gidiyorlar belki de. Belki de böylesine çılgınca bir hızla Zühre yıldızında eğlenmeye ya da çalgı çalmaya gidiyorlar. Kim bilir... Belki de dokuzuncu feleğe çıkacaklar. Ah! O dokuzuncu feleğe ben de gidebilseydim!.. Onu ben de görebilseydim!.. Yıldırım hızıyla gidiyorlar. Arkalarından nasıl da ateş fışkırıyor, ateş kuyruklu bir kuş... Şimşek çakması kadar hızlı. Biri yıldıza doğru uçuyor. Bir tanesi de Ay'a doğru uçuyor". "Aman Allah'ım! Ortada dev bir delik var, kapkara. İçine akan ışıkları bile yutuyor. Yamyam sanki... Üstelik Dünya'nın yanı başında sayılacak kadar yakın bir mesafede... Şu feleklere doğru uçan ateş kuyrukluları da yutmasa bari. Ama onları yutamaz. Yıldırım hızıyla kaçıyorlar" diye mırıldandı. Daha fazla gökyüzüne bakamadı, gözlerini kaydırdı kara parçalarına "Aman Allah'ım burası daha da korkunç! Okyanusun ortasında devasa bir girdap var. Ortasında kocaman bir kara delik. Okyanusun suları dolanıp dolanıp karadelikte kayboluyor, yutuluyor. O da ne?!!! İçinden insanlar çıkan büyük demir kuştan bir benzeri hızla o girdaba yaklaşıyor. Çekiliyor sanki girdaba doğru." dedi. Bir iki adım öne attı. Sanki eliyle uzanıverecek esrarengiz şeyin içinde karadelik tara-

fından yutulmak üzere olan demir kuşu kurtarıverecekti. "Bunun da içinde insan varsa hepsi ölecek." diye telaşlandı. O anda karadelik demir kuşu çoktan içine çekmişti. Bütün vücudu korkuyla titredi. Dayanamadı, daha fazla bakmak istemedi o noktaya. Okyanusun kıyılarına çevirdi bakışlarını. Dev okyanusla; uçsuz bucaksız, turuncu renkli çöl bir çizgi halinde ayrılıyordu. "Aman Allah'ım ne kadar büyük bir çöl... Okyanus boyunca uzanmış." dedi.

Uykuda mı, uyanık mı olduğunu hiç bilmeden uyku ile uyanıklık arasında çok şey görmüş, çok şaşırmıştı. Ürkmüştü de aynı zamanda. Hem de çok ürkmüştü, az uz, sıradan şeyler değildi gördükleri. İlâhi bir hikmet olduğunu düşünmese "Küt!" diye düşüp bayılabilirdi. Bu gördüğü 2050 yılındaki hayatı da pek beğenmemişti açıkçası. Tek beğendiği şey; vecd hâline gelmeden semâ ediyor olsalar da semâ yapan topluluktu.

Neden sonra bulunduğu âna dönmeye, kendisine gelmeye başladığı zaman adamın, "Mesnevî Hafızları" kelimeleri kafasında daireler çizmeye başladı, "Demek ki Hüdâvendigâr bir Mesnevî yazacak". "Yazacağı Mesnevî'nin asıl kaynağı Kur'an-ı Kerim olacak, belki de tefsirini de yapacak. Mağz-ı Kur'an diye de anılacak ama asıl adı *Mesnevî* olacak ve insanların bazıları bu *Mesnevî*'yi sadece okumakla kalmayıp baştan sona ezberleyecekler" diye düşünürken daha da heyecanlandı.

Zaman mahpushanesinden sıyrıldı. Gördükleri gerçek miydi, rüya mıydı, hayal miydi? Tam emin olamadı. Bunları Hz. Mevlâna 'ya anlatsa mıydı? Hz. Mevlâna'ya ne diyerek anlatabilirdi ki? Zuhuratı mı beklemeliydi acaba? Çatlarcasına beynini yormaya başladı...

***

Gökyüzünün şemsi, kendi kendisini tükenişe, yok oluşa doğru sürüklüyordu... Gurgurum Gölü[9]'nün karşı kıyılarındaki ikiz tepelerin arasından kızıl ateşten bir alev topu gibi kıvılcımlar saçarak mısra mısra kayarken, kendi ölüm fermanını kendisi yazar gibi,

9 Gurgurum Gölü; Beyşehir Gölü, (Buhayre-i Ğurğurum)

kendi ölüm fermanını kendisi imzalar gibi, kendi tabutunu kendisi hazırlar gibi, apayrı âlemlerin masallarını yazıyordu duygularda.

Yeniden doğuşa gebe olan bu tükenişi seyreden suskun adam da, günbatımının muhasebesini ve muhakemesini çıkarırcasına başka âlemlere doğru kayıp, kaybolup gidiyordu. Beyitlerin dipsiz gayya kuyusunda hangi mısranın acıyı; hangi mısranın ayrılığı; hangi mısranın hasreti; hangi mısranın varoluşu irdelediğini düşünüyordu.

Tebrizli Şems, yakıp yandırıp kaybolarak kendisini ateş deryasına salıverdiği günden beri, derûnunda hâlâ küllenemeyen, bir türlü dinmek bilmeyen hasret volkanlarının hâlâ kaynayıp, nabız gibi attığından hiç kuşku yoktu. Aşk şerâbının zekâtını veriyordu belki de... Kim bilir...

İçinde neler kaynıyordu neler... Ne var ki, içinde kaynayan duygular dışına çıkıp söz ölçeğini giyindiği zaman buz gibi donup, kayalaşıveriyordu. Dışına çıkanlar sadece bir tortudan ibaretti. Neden içindeki gibi dışına çıktığı zaman da kaynayamıyordu sanki, neden içini yakıp yandırdığı gibi dışını da yakıp yandırmıyordu, kimden, kimlerden saklanıyordu? Cevabını kendi buldu yine: "Yanardağın içinden fışkıran lâvlar, kızgın ateş seli olup, akıp giderken geçtiği yerlerdeki taşları, toprakları, ağaçları, her şeyi yakıp, eritirken; aşağılara indikçe soğuyup donuyor, taşlaşıyor. Ya soğuyup, donup, taşlaşmasa ne olurdu? İşte o zaman şu yeryüzünde yanıp, eriyip, yok olmadık canlı ve cansız... Ne kalırdı ki?" diye düşündü. "Ama" dedi, "Ama Şems, içimde hiç sönmeden kaynayan bir volkan... O volkan içimde hiç sönmeden kaynayıp duracak, hiç soğumayacak, hiç tüfleşmeyecek, hiç taşlaşmayacak... Zaman zaman şiir olup dışıma çıksa da, dışıma çıkan sözcükler içimdekinin sadece donuk tortuları olabilecek, içimdeki şiir gibi dışımda kaynayamayacak hiçbir zaman. Zaman zaman, sakinleşse de... Zaman zaman küllense de hep kaynayacak şeb-i arusa erişene dek..." diye mırıldandı ve sustu.

"Ey Şems! Ey can-ı canan-ı can!" diye inledi neden sonra. O kaybolduğundan beri kendi alevinde öylesine yanıyor, öylesine yanıyordu ki... Küllenmeden kül olmuş, savruluyordu. Yeniden yeniden yanıyor, yeniden yeniden kül oluyordu. Küllerinden ye-

niden doğmaya gebeydi aslında. Öyle bir doğuyordu ki hiç ölmemek üzere...

Derinden bir "Ah!" çekti, "Günler geçip gittiyse varsın geçsin gitsin ne çıkar? Ey pâk ve mübârek olan insân-ı kâmil; dünya durdukça sen yaşa, vâr ol!.." diye mırıldandı.

Çoğu zamanlarda olduğu gibi yine çevresinden tamamen kopmuştu. Ama bu kopuş, farklı bir kopuştu. Bu kopuş, ebediyete uzanacak bir *Mesnevî*'nin ilk on sekiz beytinin, belki de *Mesnevî*'nin dibace[10] sinin doğum sancılarını haber veren bir kopuşun, aynı zamanda da bir doğuşun emareleriydi.

Kafasını gökyüzüne doğru kaldırdı;

"Bugün nasıl bir gündür ki, güneş her günkü gibi parlamıyor? İki misli kuvvetli parlıyor. Bugün ayrı bir gün, günlerden hiç birine benzemiyor. Bugünkü günde başka bir tecelli nûru görünüyor. 'Ey âşıklar, ey gönüllerini yitirmiş kişiler! Size müjdeler olsun, bugün sizin gününüz!' diye gökten yeryüzündekilere sesler gelmede, saçılar saçılmada" diye mırıldandı.

Yorgundu bedeni. Ruhu gökyüzüne bakarken, ayakları yere basmanın zorluğunu taşıyordu besbelli. Bir müddet öylece kaldı. Belki de başı, düşüncelerinin ağırlığını taşıyamadı. Sendeledi, düşecek gibi oldu bir an. Kendisini çabuk toparladı, düşmedi. Uzaktan kendisini izleyen büyük oğlu Sultan Veled ve müridleri yardımına koşmak için oturdukları yerden hızla doğrulup birkaç adım attılar. Sultan Veled'in ayağı kuma gömülüp yere kapaklandı. Ayağa kalkıp babasına koşacağı anda Sipehsalar kolundan tuttu;

"Dur evlat! Gitme! Bir şey yok." dedi. Hz. Mevlâna böylesi hâllere girdiği zaman onu iç yolculuğunda serbest ve yalnız bırakırlar, düşüncelerini bölmezlerdi. Zaten Şems kaybolduğundan beri böylesi hâllerine öylesine alışmışlardı ki... Çoğu zamanlar Şems-i Tebrizî'nin ilk kaybolduğu günlerdeki deli divâne hâlleri akıllarına geldikçe, şimdiki durulmuş, sâkin ve suskun hâllerinden ötürü hamd-ü senâlar ediyorlardı. Ama Sultan Veled diğerleri kadar rahat olamıyordu. İçi parçalanıyordu. Bir taraftan kaybolan mürşidinin hasreti, diğer taraftan babasının bu halleri... Aslında

---

10 Dibace: Önsöz, takriz

babasını en çok anlayan kendisiydi. Şems gibi bir rüzgâr-ı ateşin arkasından böylesine küllenememek anormal bir hâl hiç değildi. Bunda şaşılacak bir şey yoktu. Zira beynine Şems'in yüzlerce, binlerce resmi kazınmıştı. Allah'ın yardım ve koruyuculuğundan emindi elbette. Ancak neticede kendisi de bir insandı ve bir evlat olarak zaman zaman kendisinin yetersiz olduğunu düşünüyor, babası için tâkâti üstünde daha da çok fedakârlıklar yapmak istiyor, yapamayınca tevekkül ve istiğfar ediyor, "Rabbim sahibi ve koruyanıyken ben kim oluyorum ki?" diyerek kendine geliyor, Rabbine sığınıyor, rahatlıyordu.

***

- II -

Suskun adam, ikindi güneşinin altında ısınmış olan, büyükçe bir taşın üzerine oturdu. Boş... Bomboş gözlerle bakınmaya devam etti. Boşlukta yüzen, gözleri değil beyniydi aslında. Hangi sularda yüzdüğünün de farkında değildi. Kâh ilâhi aşk çiçeklerinin vecdinde; kâh Şam'da, Halep'te, Bağdat'ta; kâh bulunduğu mekânda... Yüzüyor, geziyor, özlüyordu.

Susmaktan ziyade yüksek sesle düşünür gibiydi;

"Can sözü harfle söylenmez. Yarlıgayıcı olmazsa yarlıganmış olmaz. Çünkü ötelerde öyle gönüller vardır ki, onlar ne Rum diyârındandır, ne Türk'tür, ne Nişaburlu... Onlar dilsiz ve dudaksız söylenen sözleri duyarlar. Gel seninle beraber Tûr Dağı'na kadar Hz. Mûsâ'ya yoldaş olalım." dedi.

Bir anda... Kısacık bir anda, bir kelebek uçup geldi, dizinin üzerine kondu, daldığı âlemden kopardı Mevlâna'yı. Rengârenk, toz kanatları ışıldıyordu. Dokunsa parlaklığı, güzelliği bozuluverecek, bir daha da uçamayacaktı. Kelebeğin rahatını kaçırmamak için nefesini tuttu, kıpırdamadan durdu. Kelebek toz kanatlarını birleştirip açıyor, üzerine konduğu Hint kumaşının parlak dokusu arasında bir şem, bir usare arıyordu sanki "Ey kelebek! Aşka uçmadıktan sonra kanatların neye yarar?" dedi. Dalıp gitti kelebeğin kanatları üzerindeki göz göz desenlere, muhteşem renklere, "Hepimiz mum ateşi önündeki kelebekler gibiyiz. Âşıklar cihanında bir efsaneyiz her birimiz" dedi.

Uzaklardan gelen keskin bir kuş çığlığı düşüncelerini böldü, dağıttı. Gözleri, birbirine yaslanmış olan karşı dağlara kaydı, sonra Gurgurum Gölü'nün sağ böğründeki Mada, Kara, İğdeli adalarında dolaşmaya başladı, Alâeddin Keykubat'ın yaptırdığı, Kız Kulesi' ne doğru kaydı. Yaşanmışlıklar, içini burkarak, geçmiş zaman dilimleri üzerinde sekerek, birbirlerini atlayarak gezinmeye başladı;

Ailesiyle birlikte Larende'ye[11] gelişleri... 1225 senesinin bahar mevsiminde ilk eşi Gevher Hatun'la evlenişi... Sonra çok sevdiği annesi Mümine Hatun'un vefatı... Akabinde ağabeyi Alâeddin Muhammed'in vefatı... Sonra Gevher Hatun'un annesi olan Semerkandlı Şerefüddin Lala'nın hanımının vefatı... Sevdiği üç insanın Larende topraklarına defnedilmesinin ardından Cenâb-ı Hakk'ın kendisine nur topu gibi iki erkek evlat ihsân etmesi... Birisine babasının adı; Bahaeddin Veled, diğerine ağabeyinin adı; Alâeddin adını vermesi... Babası Sultanü'l-Ulemâ'nın sevdiklerini kaybettikten sonra bu iki torunun dünyaya gelişlerine olan sevinci... İki evlat verdikten sonra Gevher Hatun'un vefatı... Oğlu Alâeddin Çelebi... Hepsi gözlerinin önünden sıra sıra geldi geçti. İçi ta derinlerde acıdı, acıyla burkuldu, her zaman hatırladığında olduğu gibi. Alâeddin Çelebi ise daha bir acıttı, acıtmakla kalmadı ruhunu al kanlara boğdu... Her zaman yapmaya çalıştığı gibi Alâeddin Çelebi'yi unutmak için, içindeki kabuk bağlayamayan yaranın coşmaması için başka şeyler düşünmeye zorladı beynini...

Ailesiyle birlikte Larende'den Konya'ya gelişlerini, Selçuklu Sultanı Alâeddin Keykubat'ın, biraz da emrivaki yaparak, gelmeleri hususunda ısrarcı oluşunu hatırladı;

Alâeddin Keykubad, çok sevdiği Emir Musa'ya haber göndermiş, Belhli büyük velinin yolunu kesip onu Larende'de alıkoyduğu için kendisine gücendiğini bildirmişti. Emir Musa koşarak Alâeddin Keykubat'ın huzuruna çıkıp, Sultanü'l Ulema'nın Larende'de yedi yıldır kendi arzusuyla kalıp, yerleştiğini anlatmıştı. Bunun üzerine Koca Sultan, Emir Musa'ya dargın olmadığını söyleyip, hediyelere boğmuştu. Fakat emrivaki arzusunu yinelemek-

---

11 Larende; Bugünkü adı Karaman olan il.

ten geri kalmayarak Emir Musa ile haber göndermeyi de ihmal etmemişti;

"Sultanü'l Ulemâ Hazretleri zahmet eder de bizim Konya' mıza şeref verirlerse bundan çok mutlu olur, çok seviniriz. Onun kulu ve müridi olur, gösterdiği Hakk yolunda yürürüz. Konya şehri, sultanı ve emirleri ile onu beklemektedir"

Emir Musa'nın getirdiği bu haber, babası Sultânü'l Ulemâ'yı bir hayli düşündürmüş, neticede Konya'ya gidip yerleşmeye karar vermişti. Belki de biliyordu kader yolunun Konya'da nihayetleneceğini, belki de Emir Musa'yı güç durumda bırakmak istemediği için Sultan'ın davetine icabet etmişti. Kim bilir...

Güzel bir bahar günüydü[12] Babası Sultanü'l Ulemâ, arkasında kendisi ve iki oğlu Sultan Veled ile Alâeddin, hanımlar, dervişleri, müridleri, kitap yüklü katırlarla birlikte yola çıkmışlardı. Larende' de yan yana sırlanmış, ebedi uykularında istirahatte olan bir ana, bir eş, bir kardeş, eşinin annesi, dost yürekler ve yaşlı gözler bırakarak...

Konya'nın girişinde Alâeddin Keykubat ve Konya halkı kendilerini bekliyorlardı. Selçuklu Sultanı, kafilenin gelmekte olduğunu görünce heyecanla atından inmiş, koşarak Sultanü'l Ulemâ' nın atının dizginlerini yakalamış, "Şehrimize hoş geldiniz, uğurlar getirdiniz" demiş, saygıyla önünde eğilmişti. Daha çok dikkati çeken olay ise, şehre doğru ilerlerken ve şehre girince Selçuklu Sultanı'nın, Bahaeddin Veled'in yanında, yaya olarak yürümesi, at üzerindeki Bahaeddin Veled'in atının kâh yularından, kâh eyerinden tutmasıydı. Damlardan, pencerelerden sarkan, sokakları dolduran halkın bu manzara karşısındaki coşkusu ve teveccühü son raddedeydi.

Selçuklu Sultanı, Sultanü'l Ulemâ'yı ve yanındakileri, Kılıçarslan Sarayı'nda hazırlattığı daireye götürmek istemişti ama babası Sultanü'l Ulemâ;

"Ey kudretli Sultan! İyi niyetinizi anlıyorum fakat imamlara medrese, şeyhlere dergâh, emirlere saray, tüccarlara han, gariplere

12 4 Mayıs 1228

kervansaray yaraşır. Müsaade buyurunuz da biz bir medreseye inelim" demişti.

Sultan daha fazla ısrarcı olmayıp aziz misafirini şehrin en büyük medresesi olan Altun Aba[13]'ya misafir etmişti. Zamanın sultanları, emirleri ve büyükleri arasında âdet olduğu üzere bu aziz misafire Sultan Alâeddin birçok bağış ve ihsanda bulunmak istemiş, Altun Aba'ya para, yiyecek ve çeşitli hediyeler göndermişti. Ama Sultanü'l Ulemâ hediyeleri nazikçe geri çevirerek;

"Bizim dünya malında gözümüz yoktur. Dedelerimizin gazâ suretiyle elde ettikleri dünyalığımız bitmedi. Onlar bize yeter. Sultan zahmet edip hakkımız olmayan şeyleri bize göndermesin" diyerek her şehirde yaptığı gibi Konya'da da sultandan bile olsa hediye kabul etmemişti.

Suskun adam hatıralarda yüzerek, geçmişte gezinmeye devam ediyordu.

Babası Sultanü'l Ulemâ'nın Alâeddin Camisi'nde vaaz verişi bütün ayrıntılarıyla gözlerinin önünde canlandı. Ne çok severdi bilginler bilgini, ilk hocası olan babasını... Arkasından annesi aklına geldi hemen. İçi acıyla, hasretle burkuldu, gözleri daha bir buğulandı. Sultan Alaêddin ısrarcı olmasaydı, annesi Mader Sultan'ın mezarının yanında kalacaklardı hep. Annesi Mümine Hatun, ağabeyi Alâeddin, eşi Gevher Hatun... Gevher Hatun'un annesi de kendi annesi Mümine Hatun'un yanına defnedilmişti. Yedi sene boyunca Larende'de sevdikleriyle yaşamışlardı, onlardan ayrılmak istemezlerdi. Ama annesi hayatta olsaydı o da Konya'ya gitmenin doğru ve uygun olacağını söylerdi şüphesiz. Babaannesi hakkında babasının anlattıklarını hatırladı bir an, "Ne ulu, ne bilge bir kadınmış" diye düşündü. Ne çok zevk alırdı babasının yanına oturup ecdadı hakkında anlattıklarını bir masal gibi dinlemekten. Hele hele babası Sultanü'l Ulemâ dört-beş yaşlarında yetim kaldığı zaman annesinin elinden tutarak babasının kütüphanesine götürüşü ve "Bak oğlum! Şu kitapları görüyor musun? Rahmetli baban bu kitapları okudu âlim oldu. Âlim olduğu için beni babana verdiler. Sen de baban gibi bu kitapları oku, âlim ol! Âleme ışık

13 Altun Aba; şimdiki İplikci Camii(Medresesi)

saç!" dediğini hep anlatması, Sultanü'l Ulemâ'nın da hayatı boyunca annesinin sözüne riayet etmesi... "Babaannem böyle davranmasaydı ne babam Sultanü'l Ulemâ olurdu, ne de ben âlim bir babaya sahip olabilirdim" diye düşündü, her zaman olduğu gibi.

Alâeddin Keykubat'ın babasına mürid oluşu, her vaazına gelmek için gayret sarf etmesi, babasının ağzından çıkan her sözü ezber edecekmiş gibi dinleyişi, saygı dolu davranışları gözlerinin önüne geldi. Babası Sultânü'l Ulemâ hakkındaki sözleri dünmüş gibi kulaklarında yankılandı;

"Heybetinden gönlüm tir tir titriyor; yüzüne bakmaya korkuyorum. Bu eri gördükçe gerçekliğim, dinim artıyor. Bu âlem benden korkup, titrerken, ben bu adamdan korkuyorum; Yâ Rabbî! Bu ne hâl? İyice inandım ki, o cihanda nadir bulunan ve eşi benzeri olmayan bir Allah dostudur."

Sultan bir gün, II. Kılıçaslan Sarayı'nda hazırlattığı o büyük törene Sultanü'l Ulemâ'yı davet etmiş ve bizzat kapıda kendisi karşılamıştı. Babasıyla, Sultan Alâeddin Keykubat birlikte girmişlerdi sarayın içine. O sıralarda henüz yirmi beş yaşlarında bir delikanlıydı. Her gördüğü işaret dikkatini cezbediyordu. Saraya girerken kapının üzerindeki çift başlı kartal motifi dikkatini çekmişti. Altay kültüründen gelen ve Altaylardan bu yana kullanılan, sonra Roma, Bizans daha sonra da Anadolu Selçukluları tarafından benimsenen çift başlı kartal sembolü, şehrin arması olarak kapının üzerinde geçmişten günü hatırlatırcasına heybetli bir bekçi gibi duruyordu.

Sultan Alâeddin, üç yüz kişinin sığabileceği büyüklükteki salona Sultanü'l Ulemâ'yı kendisi götürmüştü. Salonda bulunan herkes ayağa kalkıp yan yana duran iki sultanı selamlamışlardı. Birisi koca bir imparatorluğun başı olan kudretli bir Sultan; diğeri, mânâ âleminin koca sultanlarından biri... İkisi omuz omuzaydı. Salonu boydan boya geçtikten sonra "Hükümdar Odası" denilen Acem halılarıyla kaplı odaya girmişlerdi. Kufi bordürlü, palmet motifli halıların üzerlerinde minderler, minderlerin üstlerinde altın işlemeli kumaştan dört köşe yastıklar vardı. Hükümdar'ın üzerindeki altın işlemeli koyu kırmızı kadife kumaştan yapılmış kaftanı, odanın dekorunu tamamlıyordu, bilerek yapılmıştı sanki. Alâeddin

Keykubat, Sultanü'l Ulemâ'yı kendi tahtına oturtmak istemişti ama o kabul etmeyip başka bir yere oturmuştu. Sultan da ister istemez kendi tahtına oturmuştu. Kılıcı da hemen yanında duruyordu. Sağ tarafında şehirden üç kişi oturuyordu, otuz kadar da köle ayakta ve odanın çevresinde sıralanmıştı. Bütün gözler iki sultanın üzerlerindeydi. Tam o sırada hiç beklenmedik bir şey oldu. Altın işlemeli kumaştan yapılmış dört köşe bir yastığa sırtını vermiş olan Sultan Alâeddin Keykubat aniden ayağa kalktı. Orada bulunanların huzurunda yüzünü Sultanü'l Ulemâ'ya dönerek ve sesini yükselterek;

"Ey din padişahı! Düşündüm ve bir karara vardım. Bugünden itibaren dedelerimden bana miras kalan bu tahtı size terk ediyorum. Bundan sonra siz sultan, ben de sizin kulunuz olacağım. Görünen maddî âlemle, görünmeyen manevî âlemin sultanlığı sizdedir" diyerek Sultanü'l Ulemâ'ya doğru yöneldi, sultanlık tâcını başına giydirmek için uzatmıştı.

Tıklım tıklım dolu olan büyük salondaki davetliler, Konya'nın bilginleri, şeyhleri, vezirleri, emirleri hepsi şaşırmışlar, donmuş kalmışlardı. Nefes almamacasına, bütün ağızlar susmuş, gözler Sultanü'l Ulemâ'ya çevrilmişti; bilginler bilgini bu sözler karşısında ne diyecekti? Zira hiç kimsenin hayatında nail olamayacağı ve geri çeviremeyeceği bir teklifti bu. Sultanü'l Ulemâ ağır ağır ayağa kalkarak önce eliyle sultanlık tacının başına giydirilmesini zarifçe engelledi sonra Selçuklu hükümdarını kucaklayıp öptükten sonra;

"Ey melek huylu, mülk sahibi hükümdar! Sen dünya ve âhiret mülkünü kendine mal ettin. Bundan kimsenin şüphesi yok. Sen tahtında rahatça otur. Biz dünya malına çoktan gözlerimizi kapamışız. Şimdi Allah'a kulluk ediyor, O'nun emirlerini yerine getirmeye çalışıyoruz" demişti. Sultanü'l Ulemâ yaldızlı tahtadan ibaret tahtı neyleyecekti... O öyle bir aşk tahtına oturmuştu ki... Aşk tahtıyla hangi taht boy ölçüşebilirdi ki...

Devamında, Alâeddin Keykubat'ın Darü'l-feth'e[14], şölene davet edilip, av etiyle zehirlenerek öldürüldüğü o acı gün aklına geldi hemen. Babası Sultânü'l Ulemâ ile Alâeddin Keykubat'ın son

14 Darü'l-feth; Bugünkü adı Kayseri olan il.

sohbetlerinde, Âlâeddin Keykubat'ın Sultânü'l Ulemâ'ya söylemiş olduğu vasiyet tarzı cümleler geldi aklına;

"Benden sonra oğlum İzzettin Kılıçarslan veliahdımdır. Bu böyle biline!"

Kafasını iki tarafa acı acı salladı, "Koca sultan... Yıllar öncesinden hangi oğlunun tahta lâyık olduğunu görmüştün demek..." diye mırıldandı.

İçi yanarken acı acı gülümsedi. Mahperi Hatun'la Saadeddin Köpek'in entrikalar çevirerek Sultan Alâeddin Keykubat'ı, Darü'l-feth'de zehirledikten sonra tahta İzzettin Kılıçaslan'ın yerine, Sultan'ın Mahperi Hatun'dan olan oğlu II. Gıyaseddin Keyhüsrev'i geçirişlerini düşündü. "Mahperi Hatun'un Sadeddin Köpek'le birlik olup kocasını zehirlemesi söylentilerine hâlâ inanası gelmiyordu. "Sadettin Köpek'e uyacak, kanacak bir insan değildi. Akıllı bir kadındı. Nasıl oldu da böyle korkunç bir entrikaya alet oldu. Annelik zaafı mı ağır bastı, kim bilir?" diye düşünürken mitolojik Hindu Destanı aklına geldi: Ramayana'daki[15] Kral Dasharatha'nın büyük oğlu Rama'yı tahta geçirme kutlamalarında diğer karısının nedimesinin kışkırtması sonucu çevirdiği dalavereler zihninde çağrışım yaptı birden, Bharata'nın annesini, Mahperi Hatun'la; nedimesini de Sadeddin Köpek'le özdeşleştirdi sanki... "İnsanlık tarihi boyunca iyi insanları kandıran yılan tabiatlılar hep oldu ve olacak. Her şey zıddıyla bilinir. Kötüler olmasaydı, iyiler nasıl seçilecekti" diye düşünürken mitolojik Ayodhya Kralı Rama ile II. Gıyaseddin Keyhüsrev'i de kıyaslamadan edemedi. "Keşke" dedi. "Keşke Gıyaseddin de Rama kadar dürüst bir insan olabilseydi de, annesi ile Sadeddin Köpek'e karşı gelip saltanatı en baştan Kılı-

---

15 Ramayana Destanı'nın II. bölümünde Kral Dasharahta'nın kararıyla, Şiva'nın yayını çekebilen ve Kral Canaka'nın kızı Sita ile evlenme hakkını kazanan savaşçı oğlu Rama'yı tahta geçirme kutlamaları yaptırırken bir tarafta bu tahta çıkma kutlamalarını bir anne sevinciyle seyreden kralın diğer karısının yanına nedimesinin sokularak "Senin en üzüntülü olman gerekirken, neden bu kadar mutlusun? Rama, senin oğlun Bharata'nın erdem ve yiğitliğinden ürktüğü için erkek kardeşinin üzerine bir kurt gibi atlayacak ve onu parçalayacak. Ve Rama'nın annesi ve karısı, sana ve Bharata'nın karısına köleymiş gibi davranacaklar" diyerek kadını yılan gibi zehirler, etkilenen kadın çeşitli oyunlara başvurur. Rama'yı ve karısını vahşi ormanlara bir münzevi olarak yaşaması için sürgün ettirerek kendi oğlu Bharata'yı tahta çıkarttırır. (Valmiki, Ramayana, Çev., Korhan Kaya, İmge Kitabevi, İstanbul 2002)

çarslan'a bıraksaydı, bugün Selçuklu saltanatı eski güç ve itibarını sürdürüyor olacaktı" diye iç geçirdi.

Ayık gezmeyen, ahlâken düşük, iradesiz olan, zalim Keyhüsrev'in koskoca Selçuklu Devleti'nin o sağlam taşlarını nasıl da yerinden oynattığını üzüntüyle düşünürken, gözleri, gölün kıyısında yaslı bir gelin gibi matemleri yaşayan, tabiatla kucaklaşmış, muhteşem Selçuklu Sarayı Kubadâbât'a kaydı. Pek çok yaşanmışlığın yaşayan şâhidi, suskun ve sırlı yansıtıcısı Kubadâbâd...

Gurgurum Gölü'ne uzanan geniş terası, tersanesi, yıldız şeklinde mavi çinili duvarları, patlıcan moru benekli gödeler, sfenksler, sirenler, karşılıklı çift tavus figürleri arasında stilize dal şeklinde sunulan hayat ağacı tasvirleri...

Alâeddin Keykubat'ın özenle, büyük bir zevkle baş mimarı Saadeddin Köpek'e yaptırdığı muhteşem yazlık saray... Kaderin cilvesi bu ya... Sadeddin Köpek'in Selçuklu tahtına göz diktiği fark edilince, kendi yaptığı bu saraya davet edilerek düzenlenen şölende II.Gıyaseddin Keyhüsrev tarafından Sivas Subaşısı'na öldürtülmesi... Ve... Moğolların saltanat sürdüğü yazlık bir saray...

"Moğollara da kalmadı, ey Alâeddin! Bilmiş ol!" diye mırıldandı.

Kalonoros'a[16] giderken hayran olduğu Anamas'ın eteklerindeki bu muhteşem manzarayı, muhteşem bir sarayla süsleyen Alâeddin Keykubat'ın heybetli duruşu gözlerinin önünde canlandı yeniden. Kalonoros Kalesi'nin önemi, kale komutanı Kyr Vard'ın direnmekten vazgeçip teslim oluşu, Alâeddin Keykubat'ın adil ve dürüstlüğüne hayran kalıp Müslüman oluşu, Mahperi Hatun adını alan kızı Huand(Hunad)'ı Alâeddin Keykubat'a vermesi, ondan II. Gyaseddin Keyhüsrev'in doğması...

"Hey Koca Alâeddin, hey! Nereden bilecektin, bir gün gelip de şu yaptırttığın sarayın baş mimarı Saadeddin Köpek ve karın Mahperi Hatun tarafından zehirleneceğini... Nereden bilebilirdin ki, bir gün gelip de Sadeddin Köpek'in kendi yaptığı bu sarayda can vereceğini... Ama şu da bir gerçek ki, Gıyaseddin'in Selçuklu tahtına lâyık olmadığını düşünmekte çok haklıydın çook. Ne yazık

16 Kalonoros; Alanya

ki, vasiyetine uymadılar. İzzeddin Kılıçaslan'ı tahta geçirmedikleri gibi, birçok emirini, devlet adamını, ünlü komutanlarını, Kayır Han'ı, hanımın Melik Adil'in kızı Gaziye Hanım'ı hunharca katlettiler, Gaziye Hanım'dan olan çocuklarını da Uluborlu Hapishanesi'ne attılar. Bütün bunları yapan Saadeddin Köpek, kendisinin Selçuklu Sultanlarının soyundan gayrı meşru olma bir veliaht olduğu yalanını etrafa yayarak tahta geçmek için son olarak Gıyaseddin'i de yok edip Selçuklu Sultanlığı tahtına göz dikince bunu sezen Gıyaseddin onu öldürttü. İşte böyle Alâeddin! İşte böyle... Sen nerede... Gıyaseddin nerede...

Gıyaseddin çok yanlışlar yaptı çook. Çevresini kötüler sardı, çok yanlışlar yaptırdılar. Moğollar da bunu fırsat bildi. Önemli komutanlar bir bir ortadan kaldırılınca, geriye kalan tecrübesiz, cahil, zayıf, dirayetsiz komutanlar yüzünden Moğollar Anadolu'yu katlettiler, vergiye bağladılar..." diye iç geçiriyor, sanki karşısında Alâeddin Keykubat varmış gibi dertleşiyordu.

***

Günbatımının rengine şafaklar kadar yakışan kamışlar, öyle sükût içinde bakışıyorlardı ki çıt yok. Rüzgâr, varsa bir yuvası saklanmış, kamışların sükûtunu bozmamak için imtina ediyordu.

Kaybolmaya yüz tutan kızıl alev ateş topunun son ışıkları, Gurgurum Gölü'nün sularında kıpırdaşarak yuvarlanan dalgaların üzerinden kayarcasına ayaklarının ucuna kadar uzanıp geliyordu.

Sanki her dalga kendisine doğru, bir diğerini itekliyordu. Sanki her dalga hâl diliyle bir şeyler anlatıyordu. Sanki güneşin gitmek için bir acelesi vardı. Sanki bir an önce dünyadan çıkıp gitmek, kalbinin sırrını bitmeyen sonsuzluğa açmak istiyordu. Bekli de mâşukuna kavuşmak içindi bütün acelesi. Kim bilir... Ve... Kıpırdaşan ışıklarını bir mıknatıs edasıyla ip ip kendisine çekti; eteklerine bir bir devşirerek çekildi gitti...

Günbatımının ardından birdenbire çöken karanlık, seyrine doyum olmayan manzaranın sefasını daha fazla sürmesine engel olurken diğer yandan daha da gizemli hâllere bürünmeye başladı. Uzak dağların koyu maviyle kesiştiği çizgiydi hayallerinin mesken

tuttuğu yer. Orada saklıyordu kendini... Dağların ufuklara, ufukların bulutlara karıştığı yerde...

Gözüne yansıyan manzara, akşam buğusu içinde yüzmeye durdu. Gölün sığ kıyılarında gezinen beyaz leylekler önce hafiften hafiften grileşti sonra birer karartı oldu ve kayboldu. Karşıdaki, Anamas ve Kızıldağ kasvetli, suskun, sır dolu, koyu mor bir renge büründü, ardından kapkara karardı. Ruhu gece denizinde yüzmeye, coşmaya kanatlanmaya açıldı. Öyle coştu, öyle coştu ki ayakları kumlara gömüle gömüle sema etmeye başladı;

"Ey gece! Sen nasıl bir gecesin ki gündüzler sana kul köle kesilmiştir? Sen bir denizsin, canın canı ise, senin dalgalarının geceleyin gösterdiği bir alevidir, bir korundur. Senin başındaki o aşk ateşi, o fitne, o âfet, bu gece alev alev yanmada ve ışıklar saçmadadır" diyordu.

Ayakları kendiliğinden "zınk" diye durdu. Aynı taşın üzerine oturdu. Kafasını gökyüzüne doğru kaldırdı. Sanki semada bir şeyler görüyor ya da bir şeyler arıyordu. Uzun süre aynı noktaya odaklandı kaldı.

Çok geçmeden dolunay, bütün haşmetiyle salınmaya başladı. Yıldızlar da serildi semaya bir bir. Gölü yakamoz bahçesine çevirdiler. Kendisi de yıldız gülleri arasında gezinen bir bağban[17]... Dalgalar arasında rakseden yakamoz gülleri coştukça coşuyor; bağban da bu coşkuya mukabelede bulunuyordu. "Ey bağban! Yıldız gülleri serhoş... Haberin var mı?.."

Yuvasına saklanan rüzgâr başını yavaşça çıkarmış, "Gelsem mi, gelmesem mi?" diye ikilemdeydi, biraz eser gibi yapıp geri kaçıyordu. Neden sonra karar verdi, yavaştan yavaştan esmeye, "ben de varım" diye kendini belli etmeye...

Hafiften esmeye başlayan nesim, Hz. Mevlâna'nın yüzünü ılık ılık okşuyor, sulara aksederek hışırdayan mânâlı gölgeler, kamışlardan gelen, yine kamışlara dönen muhteşem bir ezgi olmuş, kulaklarında terennüm ediyor, canlanıyor, beşeri bir libasa bürünüyordu.

---

17 Bağban: Bahçıvan

Yüzünü okşayan nesim gitgide hızlandı. Uğulduyor, haykırıyordu. Göldeki kamışların iniltili ezgileri bir ney mitine dönüşmüştü sanki. O akıl almaz titreşimler kulaklarını gözlerinden önce esir almış çınlatıyor çınlatıyor çınlatıyordu;

"Ey yeryüzünün ve göklerin sevinci, neşesi olan Ulu Varlık! Şu göl, şu kamışlar senin sevincinle, hasretinle doludur. Senden kimsenin şikâyeti yoktur, şikâyet sana olan hasrettedir." dedi.

Kamışların beşeri libasa bürünüşü, kalp atışlarını hızlandırmıştı. İniltili hasret çığlıkları ruhunda bir duygu hikâyesine namzetleşiyor, sembolleşiyor, ebediyete kadar çınarlaşacak olan ilk on sekiz beytin, ilk tohumları yavaş yavaş atılıyordu. Kıyamete kadar yaşayacak olan, ruhuna dolan, ruhundan kalbine, kalbinden diline akan capcanlı beyitler... Bu önemli ve özel vazifeyi sezmiş, mânâsını hissetmiş, ağırlığından bütün duyuları haberdar olmuştu...

Kamışlar, kamış olmaktan çıkmış, teşhisin[18], istiarenin[19] zirvesinde kişileşmişti. Kalem yüklü kamışlardan gelen anlamlı çığlıklar ney nağmelerine dönüşerek, gönlünü şâdeden ulvî bir mûsikî faslı geçmeye başlamışlardı. Öyle bir musiki faslı ki âlemle insan arasında esrarlı bir iletişim... Âlemle rabıtayı; Yaratan'la vuslatı sağlayan bir musiki...

Nağmeler ruhunu sarmalıyor, gölün sularına damla damla yayılıyor, yakamozlarda eriyerek, Ay'a yıldızlara göz kırpıyor, gökyüzü kapısına doğru kanatlanıyordu.

Yaşadığı âsude demlerin serhoş esrarına fesat karıştırmasınlar diye gözlerini sıkı sıkıya yummuştu. Uzun zamandan beri hiç olmadığı kadar zevk ve huzur doluydu. Değişik bir hâlet-i ruhiye içine dalmıştı. Büyülü mûsikîyi kendinden geçerek yudum yudum içiyordu.

Zaman eridikçe kulaklarında ve ruhunda salınan ney nağmeleri daha daha anlamlanıyor, mânâlar madeni bütün ihtişamıyla hasret hasret parıldıyordu. Şems-i Tebrizî kaybolduğundan beri ruhunu sıkı sıkıya boğan dış dünya, pençelerini gevşetmiş, sanki bir istiridye "Çat!" diye açılmış, içindeki incileri dışına fırlatıyor, aşk çiçekleri yeniden yeniden serpiliyor saçılıyordu;

---

18 Teşhis: Kişileştirme sanatı

19 İstiare: Eğretileme sanatı

"Mutluluk ney'inden yine hoş bir ses geldi. Ey can! Sen neşelen, el çırp! Ey gönül sen de oynamaya başla!

Ben âşıkım, günahlardan, kötülüklerden arınmışım. Beni bırak söyleyeyim! Hz. Mustafa(s.a.v)'nın nûru ile Ay'ı yarıvereyim" dedi.

Hava dalgalandıkça rüzgâr sevgilinin mahallesinden hoş, tatlı rayihalar getiriyor, sadece misk olarak kalmıyor hücrelerine, hücrelerinden taa ötelere haber ulaştırıyordu.

"Aşk ile tutuşmamış bir gönül, ayrılık ıstırabından ne anlar ki?.. Ney'in ayrılık feryadını duymak, görmek için mânevî göz, kulak gerek... Şarap nasıl kimyasal olaylar sonucunda oluşabiliyorsa, aşk serhoşu olmak için de pişmek, yanmak gerek" diye mırıldandı.

Kamışlıktan ayrı düştüğü için inleyen, nefsâni arzularından sıyrılmış, içi boşaltılmış olan ney'i, ilâhi sevgi ile dolup taşmış olan kâmil bir insana benzetti. Kendisini de, öz vatanı olan ezeldeki ruh âleminden dünyaya sürgün edilerek sevgiliden ayrı düştüğü için oraya özlem, hasret çeken ruhunu ney'in öz vatanı olan kamışlığa duyduğu hasret ile özdeşleştirdi yeniden. O anda ney'in hasret iniltisinde hummalı bir dostluk, yoğun bir dert ortaklığı yakaladı. Kendisine ney'den daha fazla kim hemdert olabilirdi ki... "Dert çook; ney'den gayri hemdert yok..."

Coşkun duygular bir okyanusun dev dalgaları gibi zapt edilmez bir hâlde yuvarlanıyor, her sözcük bir diğerini çağrıştırıyor, ayrılık hasretiyle dopdolu gönlü, bu hâlet-i rûhiyeden tarifsiz bir haz alıyordu.

Aşk, bâkir metaforlara öylesine yelken açmış, duygularını öylesine şahlandırıyordu ki, zihni bir sözcük atmacası olmuş; söylenmemiş, yazılmamış, çizilmemiş ifadelere kanatlanıyor, yepyeni söyleyişleri yakalayıp, pençeleyip getiriyordu. Ruhu sözlerle, deyimlerle dopdolu dolmuş, taşıyordu. Yazmazsa çıldıracağını düşündü bir an. Yazıp, bir nebze de olsa rahatlamak istedi. Kulaklarında inleyen nağmelerin ney'den boşanıp geldiği gibi, sese, söze dönüşüp rahatladığı gibi... Hırkasının cebinden kamış kalem, hokka ve rıhtandan oluşan mine işlemeli küçük yazı takımını çıkardı, dolunayın ışığında yazmaya başladı. Aslında yazdıklarını

ne gözü görüyor, ne de eli yordayabiliyordu. Ne yazdığının nasıl yazdığının da farkında değildi zaten. Kalem kendiliğinden yazıp gidiyor, hepten kelâm olmuş, elden gitmiş, meczup bir âzâdeydi...

Hakk serhoşluğuna açılan kapıdan, Hakk serhoşlarının çalıp çığırışları yayılıyordu. Gönül coşmuş, ruh coşmuş, can coşmuş, kalem coşmuş, yürek taşmış, aşk serhoşuydular her biri. Her biri son raddesinde vecdi yaşıyordu. Mürekkep bile özgürleşmiş, kendi coşkusunun kâtibi olmuş, kamışın gözlerine doluyor, gözyaşı gibi damla damla ak kâğıt üzerine akıyor; vücuda gelen beyitlerin rüzgârında savruluyor, dönüyor, raksediyordu. Kamışla içli dışlıydı kâğıt. Apayrı âlemlerin kokusuyla sermest bir hâlde, ak pak yüreğini sere serpe kamışın önüne sermişti. Biteviye akan akarsuyun akışıyla ak kayalar üzerinde çizgi çizgi rahneler[20] bıraktığı gibi kamış da gözyaşı mürekkebiyle ak kâğıt üzerinde çizgi çizgi rahneler bırakıyor, kâğıt bu rahnelerin çizik çizik zevkinden cıva zerreleri gibi bin parçaya bölünüyor, bie o yana bir bu yana savruluyor, raksediyordu.

Hikmetler terennümde, kelimelerin kalbine indikçe iniyor, titretiyor, sadırdan satıra akıyor, ölçü, kafiye düşünmeden başını taştan taşa vurarak koşturup gidiyordu.

Şu yeryüzünde, ister kadın olsun isterse erkek, kim anlayabilirdi ki bu vecd hâlini, bu sırlı sırları; kim anlayabilirdi ki her bir harfin sırlarla sırlanıp beşerî libasa sarınıp, bürünüp saçılan avuç avuç incilerin feryadı olduğunu, hangi göz görebilir, hangi kulak işitebilirdi ki...

Herkes kendince, kabının genişliğince, aşkınca anlayacaktı bu feryadın içinde gizlenen sırları... Ne var ki ebediyen izhar olacaktı... Gönlünden, ruhundan fışkıran sözcükler, eşsiz Aden incileri gibi saçıldıkça saçılıyor, her sözcük Dürri Yetim[21] aşkıyla bir katreye sığan ummanın ta kendisi oluveriyordu. Beyitlerin dudaklarında kavrulan sözcükler, hasret hasret yandı yandı, döküldü saçıldı;

---

20 Rahne: Yarık

21 Dürri Yetim: Peygamber Efendimizin sıfatı. En kıymetli, en iri inci, tek inci

"Bişnev in ney çün hikâyet mîküned
Ez cüdâyîhâ şikâyet mîküned
Kez neyistân tâ merâ bübrîdeend
Ez nefîrem merd ü zen nâlîdeend
Sîne hâhem şerha şerha ez firâk
Tâ bigûyem şerh-i derd-i iştiyâk
Herkesî kû dûr mand ez asl-ı hiş
Bâz cûyed rüzgâr-ı vasl-ı hîş
Men beher cem'iyyetî nâlân şüdem
Cüft-i bedhâlân ü hoşhâlân şüdem
Herkesî ez zann-i hod şüd yâr-i men
Vez derûn-i men necüst esrâr-i men
Sırr-ı men ez nâle-i men dûr nist
Lîk çeşm-i gûşrâ an nûr nîst
Ten zi cân ü cân zi ten mestur nîst
Lîk kes râ dîd-i cân destur nîst
Âteşest î bang-i nây ü nîst bâd
Her ki în âteş nedâred nîst bâd
Âteş-i ıskest ke'nder ney fütâd
Cûşiş-i ışkest ke'nder mey fütâd
Ney harîf-i herki ez yârî bürîd
Perdehâyeş perdehây-i mâ dirîd
Hem çü ney zehrî vü tiryâkî kî dîd
Hem çü ney dem sâz ü müştâkî ki dîd
Ney hâdis-i râh-i pür mîkûnet
Kıssahây-i ışk-ı mecnun mîkünet
Mahrem-î în hûş cüz bîhûş nist
Mer zebânrâ müşterî cüz gûş nist
Der gam-î mâ rûzhâ bîgâh şüd
Rûzhâ bâ sûzhâ hemrâh şüd
Rûzhâ ger reft gû rev bâk nîst
Tû bimân ey ânki çün tû pâk nist
Herki cüz mâhî zi âbeş şîr şüd
Herki bîrûzîst rûzeş dîr şüd
Der neyâbed hâl-i puhte hîç hâm
Pes Sühan kûtâh bâyed vesselâm"

Beyitler, sadırdan satıra akmaya devam ederken, Hz. Mevlâna, ten hapishanesinden tamamiyle sıyrılmıştı. Maddi âlemden arınan sezişler, duyuşlar çağıldıyor, sel olmuş akıp gidiyor, büyülü sözlerle dopdolu teşbihler, mecazlar, rûhâni âleme dokunuşlar ötelere uçuşuyor, duygular bir okyanusun dev dalgaları gibi zapt edilmez bir hâlde yuvarlanıyorken, içinde bulunduğu bu tarifi imkânsız hâlet-i rûhiyeden alabildiğine serhoş oluyordu.

Gönlünden, kamışa; kamıştan, kâğıda; kâğıttan, beyitlere sızan, sırlarla sırlı on sekiz şaheser beyit irad etmişti. Hakîkatlerin mânâ zevkine ulaştıran on sekiz şaheser sırlı beyit... Sevgiliye ve kopup geldiği o kamışlığa(elest bezmine) duyduğu dayanılmaz hasreti belgelemek için kamışları, Gurgurum Gölü'nü, şu gökyüzünü, bütün âlemi, kâinâtı şâhit gösteriyordu âdeta...

"Ham ervâh olanlar, pişkin ve yetişkin zevâtın hâlinden anlamazlar

O halde sözü, kısa kesmek gerektir, vesselam!" diyerek on sekiz beyti o an için kâğıt üzerinde noktalamış olsa da, ruhunda olanca hızıyla yazılmaya devam ediyordu.

***

Aklın kavrayamayacağı serhoş hâllerden şu maddi âleme döndüğü zaman etrafına bakındı. Çoktan gece yarısı olmuştu. Uzak bir köşede kendisini bekleyen Sultan Veled ve yanındaki müridlerini gördü. Kamış kalem, hokka ve rıhtandan oluşan mine işlemeli küçük yazı takımını yavaş yavaş topladı, hırkasının cebine yerleştirdi sonra on sekiz beyit yazdığı kâğıdı katladı, onu da sarığının arasına yerleştirdi.

Beyitlerin devamı beyninde uçuşarak dalgalanırken, hasretin mûsikîsini dinleyerek serhoş serhoş yürüdü. Tek kelime etmeden atına bindi, Ilıca'nın yolunu tuttu. Diğerleri de sessizce peşinden takip ettiler.

Ilıca'ya doğru giderlerken bir köyden geçiyorlardı. Bir kadın ağlıyordu uzaklarda. Kadının ağzından dökülen sözcükler, bir mavzerden fırlayan fişekler gibi delici, içli, acıklı... Sesi evinin hayatından karanlığa fırlıyor, ışık ışık yayılıp dağılıyordu. Gökyüzü

ve yeryüzüyle söyleşiyordu kadın. Dertleşiyor, sızlanıyor, gökteki cisimlere sesleniyor, yalvarıyor, yakarıyor, yardım dileniyordu.

"Ey gamıma ortak olan felekler, yıldızlar, ay, güneş toprağı!

Ey kendine menzil kıldığın gökyüzü! Sen de benim gibi baştanbaşa dert denizine mi battın?

Bak! Yıldızların gözü de üzüntüden kanla dolmuş. Ayın bağrı da dert yarasından kan olmuş" diyor, gökyüzünü âhının dumanına boyuyor, sonunda dönüp Allah'a sığınıyor, sözleri devam edip gidiyordu.

Sultan Veled atını durdurdu. Kafasını gökyüzüne kaldırdı. Yıldızlarla dolu gökyüzü laciverd bir mücevher kutusuydu adeta. Kadının söylediği incileri muhafaza eden bir mücevher kutusu... Yıldızlı gökyüzüne rağmen birkaç damla yağmur tanesi yüzüne, ellerine düştü. Damlalar sanki kadının bulutlara savrulan sitemlerinin, niyazlarının, âhının yeryüzüne damla damla düşen gözyaşlarıydı. Duygularında saklanmış ağıtları bulutları ağlatmış, her nidası tek tek gözyaşı olmuş, yeryüzüne birer birer düşüyordu.

Kulak kesildi Sultan Veled. Geceyi sırtından bıçaklayan kadının yalnızlık kokulu sesini, hüzün yangınlarında savrulan sözlerini dinledi. Felekleri, yıldızları, ayı, güneşi, toprağı, gökyüzünü kişileştirerek hitap eden; imge, duygu ve heyecan yüklü, teşhis[22], tekrir[23] ve nida[24]ları oldukça dikkatini çekmişti. "Bir dağ köyünde, üstelik bir kadının böylesine başarılı beyitler söylemesi... İnanılır gibi değil. Bilerek mi söylüyor yoksa bilmeden mi söylüyor acaba? Asıl dikkati cezbeden nokta burası" diye düşünerek yanına gelen Sipehsalar'a, "Sen de duyuyor musun?" diye sordu.

Sipehsalar da duyuyordu bu nidâları, aynı duyguların zevkini sükût içinde hissetmişti bir an, ama kısa kesmek istedi. "Dert ağlatır; aşk söyletir evlat!" dedi. Önlerinde, kendinde olmadan, dörtnala giden atının üzerinde, ne kadının ağıtını duyan, ne de geride kalanlardan haberi olan Hz. Mevlâna'yı işaret ederek, "Oyalanmaya-

---

22 Teşhis sanatı: İnsan dışındaki varlıkları bir insan kişiliğinde göstermek, kişileştirmek

23 Tekrir sanatı: Sözün etkisini güçlendirmek için sözcükleri arka arkaya yinelemek

24 Nidâ sanatı: Şairin heyecan ve duygu sonucu varlıklara "ey, hey" gibi ünlemlerle seslenmesi

lım" dedi. Savrulan bulutların içinde ağlayan yağmur damlaları tek tek kadının nidâlarının üzerine serpilirken Sultan Veled ve Sipehsalar, canlara ve Hz. Mevlâna'ya yetişmek için atlarını mahmuzladılar.

***

- III -

Havuzun kenarına oturmuştu. Maddi âlem ruhunu cenderelerde sıktıkça sıkıyordu. Parlak yıldızlı, mânâ dolu bir gecenin ardından Ilıca'daki yavan hayatın akışı da çekilir gibi değildi doğrusu. Hiç tat vermiyordu. Dinlendirmiyordu da. Oysa yıllardır dinlenmek istediği zamanlar hep burayı seçmişti... Gözlerini kapadı, kafasını arkasındaki duvara dayadı. Hayalinde, kamış renkli çizgiler kımıldadı. Esen rüzgârla kımıldaşan kamış renkli tüller bir insan şekline dönüştü.

Ruhu, çevresiyle iç dünyası arasında gidip gelirken; gece boyunca göl kıyısındaki kamışlardan süzülüp gelen ney mûsikîsi hâlâ kulaklarında yankılanıyor, büyülü güfteler derûnunda tekrar tekrar anlamlanıyordu. Allah'ın, "Ruhumdan ruh üfürdüm" dediği kutsallığı bütün ruhunda hissediyor, "Sevgilinin ilk insan Hz. Âdem'e kendi ulvî nefesinden üflemesi... Şarktan, garptan, şimalden demeden; Afrikalı, Asyalı, Hintli, Arap, Acem, Türk demeden;

Müslüman, Mecusi, Hıristiyan, Musevi demeden... her insana ruhundan ruh üfürmesi..." diyordu.

"Hepsinde sevgilinin ruhundan ruh zerreleri varken insanları sevmekte nasıl taraf olunabilir ki?.. Hepsinin ait olduğu tek makam sevgilinin makamıyken nasıl farklı muamele edilebilir ki?.. Her yaratılmışta Yaratan nasıl görülmeyebilir ki?.. Her insan koskoca bir kâinat... Kâinat ama eksiğiyle, günahıyla, sevabıyla bir kâinat. Eksiklik insanların efendisinden, seçme inci denizinden bîhaber olmalarındandır. Bîhaber olup da batılda debelenmelerindendir" düşünceleriyle çalkalanıyordu. Üzülüyordu insanlar için. Ruhu acıyordu.

Ferahlamak istedi ama nasıl? Akşam göl kıyısında yaşadığı o muhteşem demler, can suyu gibi yetişti acıyan ruhuna. Bir ferahlık hissediverdi aniden.

Ney'in kamışlıktan koparılmasını, insanoğlunun mânâ âleminden koparılıp bu âleme gönderilişiyle özdeşleştirdi yeniden. O'nun ayrılık hasretini, şiddetle yaşamaya başladı tekrar tekrar. Gurgurum Gölü kıyısında yazdığı beyitler diline pelesenk olmuş, beyninde, Farsçadan Türkçeye; Türkçeden Farsçaya nağmelenerek gidip geliyordu. "Kur'an-ı Kerim 'OKU' diye başladı. O ilâhi âyetleri duymalı! Hem de taaa yürekte 'DUY'malı, 'DİNLE'meli" diye düşündü. "Oku! Oku! Oku! Ve okunanı dinle!.,", "Dinle!.." "Dinle! Dinle!.." diye tekrarladı ve "Dinle ney'den..." derken beyitler bu sefer Anadolu dilince aktı gitti dilinden. Daha içten daha derinden;

"Dinle neyden, neler anlatır sana!
Yakınır hep, ayrılıklardan yana:
Beni, kamışlıktan kestikleri an,
Kadın erkek, inledi feryadımdan.

Geçmek için, aşk derdinin şerhine,
İsterim; hicranla yanmış bir sîne.
Asıl yurdundan uzak düşen biri,
Kavuşma zamanını bekler, geri.

Her mecliste inleyip durdum; zar zar,
Oldum, iyiye de kötüye de yâr!
Zannınca, dostuyum herkesin amma,
Kimse bakmaz, içteki sırlarıma!

Sırrım, feryadımın içinde durur,
Yoktur lâkin, göz ve kulakta o nur!
Perdesizdir can tene, ten de cana,
Lâkin, görme izni yok, hiç bir cana.

Ateştir şu ney sesi, hava değil.
Kimde bu ateş yoksa, ölmüş bil.

Aşk ateşidir, içindeki neyin,
Aşk coşkusudur, özündeki meyin.

Neydir, yârdan ayrılana, gerçek yâr,
Ki perdeleri, perdemizi yırtar!
Kim görmüş, ney gibi, zehir ve derman?
Kim görmüş, ney gibi, bir dost ve hayran
Verir, kan dolu bir yoldan haber, ney.
Mecnundan, aşk öyküleri söyler, ney.

Nasıl ki, kulaksa talibi dilin,
Akla sırdaş da deliliktir, bilin!
Aşk derdimizle, durgun aktı günler,
Ateşlere dost olup, yaktı günler.

Geçsin günler, yok endişeye mahal,
Ey, saflıkta benzersiz dost, gitme, kal!

Suya kanar, balıktan gayri her ne var,
Nasipsizin günü, uzar da uzar!
Anlar mı hiç, pişmişin halinden ham?
Sözü, kısa kesmek gerek, vesselam!"[25]

Akşamki yarım kalmış olan ney nefesleri, ruhunda durmadan geziniyordu. Yazmış olduğu on sekiz beyit diline pelesenk olup, deveran edip giderken, "Geçsin günler, yok endişeye mahal, / Ey, saflıkta benzersiz dost, gitme, kal!" mısrası, can-ı canan-ı can'ına, "Bizi bırakıp gitme!" diye diller döktüğü anları, Şems'i beklediği günleri hatırlattı. Şems'i bekleyişinin adı yoktu, olamazdı da, söz ölçeklerine sığamazdı o bekleyişin, hasretin adı; yüreğinde lâl olmuş bir duaydı Şems. Onunla geçen anlar, günler aklında sıralandı birer birer. Hiç aklından çıkmıyordu ki zaten... Gözlerinden yuvarlanan billurlar sakalına doğru süzüldü, "Ey can-ı canan-ı can!

25 Türkçeye Çev.: Feyzi Halıcı

Gittin! Beni paramparça bıraktın da gittin. Seninle O'na ulaşıyorduk, Dost'un güzelliğini müşahede ediyorduk. Neden neden neden?" diyerek için için ağlıyordu;

"Hiçbir sözün, hiçbir davranışın anlamsız ve gâyesiz değildi, ey gönlümün ışığı!.." diye iç geçirdi. Şems'i aramak için gittiği son Şam seyahatini hatırladı hemen; deliler gibi her yerde arayıp da bulamayınca bedeni yorgun argın, ruhu fırtınalarla savrulan okyanus dalgaları gibi yuvarlanırken kaldığı hana dönüp gözlerini kapadığı anı, dünmüş gibi yaşamaya başladı yeniden. Şems-i Tebrizî ve o yıldırımvârî sinirli çıkışları gözlerinin önünde sıralanıverdi;

Zihninde itina ile kodlayıp depoladığı, kaydettiği cümleleri, belleğinden tek tek, sırasıyla çağırıp geri getiriyordu şimdi. Defalarca hatırlayarak, o anmış gibi tekrar tekrar yaşadığı o olay, gözlerinin önünde bütün haşmetiyle ve bütün ayrıntılarıyla canlanmıştı yine. Şems'in heybetli sesiyle irkilip gözlerini açtığı o olağanüstü an...

Şems karşısında duruyor ve bağırıyordu;

"Hâlâ, ne zamana kadar beni arayıp duracaksın? Neden Yaratan'a değil de, O'nun yarattığı esere, bana gönül veriyorsun?" diyordu. Heyecandan kalbi duracakmış gibi olmuştu. Şaşkınlığı hat safhaya fırlamıştı. Diğer yandan kendisine, bağırsa da azarlasa da çok sevinmişti, Şems'i karşısında gördüğü için. "Keşke!" diye iç geçirdi. "Keşke! Yine görünse de, yine bağırsa!" O anki kekeleyerek söyledikleri tekrar döküldü dudaklarından;

"Be be ben...", "Ben O'nun yarattığı sende, O'nun parlak nurunu müşahede ediyordum. O ilâhi hazzı bana tattırdığın için seni arıyorum. Sen olmadan O Nûr'u bir daha nasıl görebilirim ki?"

Şems sesini daha da keskinleştirmişti;

"Görebilirsin! Bensiz de görebilirsin, kendinde göreceksin. Sana kaç kere söylemiştim, 'Sen bende Allah Cemâli'nin parlak tecellilerini müşahede ediyordun. Sen açılmak üzere bir gül goncasıydın. Ben sana yalnızca bir nesim[26] oldum. Sen bir aşk şerâbı idin, ben sana yalnızca bir kadeh oldum' dememiş miydim? Sen zaten

---

26 Nesim: Serin, hoş bir rüzgâr

çok büyüktün ama bir eksiğin vardı, ben o eksiği tamamladım, sende gidiş değişikliği yaptım, ledün ilmini derinleştirdim. Açılamıyordun, bilginliğin seni bir sarmaşık gibi sımsıkı sarmış, sana bağ olmuştu. İçinde var olan ilâhi aşkı sere serpe yaşamana engel oluyordu. Ben seni o sarmaşıklardan çözüp, kurtardım. Bir gün açılacağını... Hem de son yaprağına kadar açılacağını çok iyi biliyordum. Tıpkı dikenler arasında saklanan gül goncasının, bir gün açılacağının müjdesini verdiği gibi, ağzından dökülen her inci bunun müjdesini veriyordu bana. Ben sadece tutuşmak üzere olan bir volkanı ateşledim. Sen hamdın, ben seni pişirdim, kaybolarak da seni yaktım, şimdi yanıyorsun, daha çok daha çok daha da çok yanacaksın! Beni aramaktan vazgeç artık! Vazgeç! Vazgeç! İç aynandaki O'nu gör! O'nu bul! Daha çok yan! Yan ki, döktüğün inciler, nesim estikçe ebediyete kadar yanık gönüllere yanık yanık damıtılmış rayihalar[27] yaysın! Gönüller o rayihalarla Allah'ın Cemâl'ine ulaşsın! Bu senin vazifendir. Bilmiş ol vazifen!

Hani hatırlıyor musun? Senden ilk ayrılıp Şam'a gitmeye karar verdiğim zaman, gitmemem için diller döküp, yalvarmıştın. Beni kararımdan vazgeçirmeye çalışmıştın, o zaman sana, 'Sen, senden boşal! Sen de biliyorsun ki, sen ben yoğuz. Sadece O var. Her an, her yerde sadece O'nunla ol, O'nunla dol! Ben sana sadece bir ayna oldum, sen de biliyorsun ki, benim aynamda gördüğün ve âşık olduğun kendi eşsiz güzelliğindi. Sen, kendi eşsiz güzelliğine hayran oldun. Kendi cemâlinde görünen ise sadece O'ydu. Sen sadece O'nun eşsiz güzelliğine âşık oldun. O görebilene, her renkte, her yerde, her aynada görünür. Var olan yalnızca O'dur. Bu gördüğün ve göremediğin en küçük âlemde de, en büyük âlemde de sadece O'nun değişik suretlerdeki görüntüsü vardır. Var olan yalnızca O'dur. Ne aynıdır, ne gayrıdır. Beni özlüyorsun, hasret çekiyorsun, bulamadığın için üzülüyorsun. Oysa senin bana olan aşkın Allah'a olan aşkının mîyâr[28]ıdır. Bunu unutma! Beden bakımından, ayrıyız ama bedensiz ve cansız ikimiz de bir nûruz. İster onu gör, ister beni; ben oyum ey arayan kişi, o da ben.

---

27 Rayiha: Güzel koku

28 Miyar: Ölçü

Kalk etrafına bak, aynaya bak! Varlığından 'Lâ' ol! Hemen şimdi! Şimdi! Çabuk çabuk çabuk ol!" demişti.

Okkalı bir tokat yemiş gibi irkilmişti o anda. Şems, son olarak, bir kere daha mukaddes Hakk sırlarının, sırlı anahtarını verip gitmişti. Ve gidişinin ardından, insân-ı kâmilin suretiyle, söz; hâkîkat-ı rûhiyesiyle, ezeli olduğunu bir kere daha anlatmıştı.

Hızla yerinden kalkıp, odanın bir köşesindeki dolabın kapağını açmış, eşyalarının içinde bulunan metal aynayı eline almıştı. Endişe ve korkuyla, yüzüne tuttuğu aynaya bakınca aynada Şems'in parlak yüzünün yansıdığını görüp, irkilerek aynayı elinden düşürmüştü. Sözcüklerle ifade edilemeyecek bir andı. Tek hecede iki harfle varlığından tamamiyle "Lâ" olmuş, benliğinden tümden geçmiş, prangalarını koparmış, zincirlerini kırmış, zindanları yıkmış, bütün kullukları reddederek "O"na, birliğe ulaşmıştı.

Bir müddet sonra eğilip, yere düşen aynayı tekrar eline almış, tekrar yüzüne baktığında, yine aynada Şems'in parlak yüzünü görmüştü. Aynaya üçüncü kez baktığında hiçbir şey görememişti. Tekrar tekrar bakıp Şems'in yüzünü ararken, aynada aniden beliriveren muhteşem nûr karşısında gayrı ihtiyari bir nara atarak ne yapacağını şaşırmış bir halde duraklamış, sonra çılgıncasına semâ etmeye, şiir söylemeye başlamıştı;

"Gel, gel beni bırak, benliği bırak öyle gel!
Gel, gel bizi bırak, bizliği bırak öyle gel!
Gel, gel hemen gel, çabucak gel, vakit geçirmeden gel!
Gel, gel öyle bir gel ki, ne sen kalsın, ne ben, ne biz!
Senlik ve bizlik yok oluncaya kadar gel
Gel, gel sadece 'O' kalıncaya kadar gel!"

Durup, tekrar aynayı eline alıp baktığında aynadaki Şems'in yüzü dalgalanarak kendi yüzüne dönüşmüş, kendi yüzü ay gibi parlamaya başlamıştı, akabinde kendi yüzü de dalgalanarak kaybolmuştu. Metal aynayı çevirip tersine bakmıştı hemen, Şems sanki aynanın arkasında sırlanıyor, içinde saklanıyordu. "Yansıyanı yansıtan, aynanın arkasındaki sır değil miydi zaten. Dokunuyorum ama sırrı göremiyorum. İnsana da dokunuluyor ama ruhun-

dan üflediği ruh görülemiyor. Tıpkı ayna ve arkasındaki sır gibi. Sır olmasa ayna ne işe yarar ki? Alelade bir cam parçası. Ruh olmasa beden ne işe yarar? Alelade bir et, kemik parçası..." düşünceleri dalgalanmıştı kafasında. Sonra;

"Beden ruhtan, ruh bedenden gizli değildir. Lâkin herkesin ruhu görmesine ruhsat yoktur" diye düşünerek tekrar aynanın ön yüzünü çevirip bakmıştı.

İşte!.. Ne olduysa ondan sonra olmuştu. Elindeki aynanın içinde onlarca, yüzlerce ayna belirmeye, çoğalmaya, bir ayna başka bir aynayı yansıtmaya başlamıştı. Birbirine bakan her aynanın içinde yansıyan Şems ve kendisi, artıyor, sonsuz bir görüntü meydana getirerek büyüyordu. İki ayna arasındaki baş döndürücü sonsuzluk biteviye çoğalıyor, her çoğalan aynadaki Şems ve Mevlâna görüntüsü milyonlarca insan siluetine dönüşüyor, bu insan siluetleri arasında Şems ve Mevlâna'nın görüntüsü git gide küçülerek, parçalanarak kayboluyor, aynı anda yeniden yeniden doğuyordu. Çoğalan, büyüyen sonsuzluk; takip ve kontrol edilemez, kuvvetli bir güneş ışığı içinde erimeye, bütün ruhunu kucaklamaya başlamıştı. Birdenbire yaklaşıvermiş bir güneş gibi tamamen gözlerini kör edercesine kamaştıran ve asla ısrarla bakılamayacak kadar parlak olan bu ışığın içinden sınırlı aklın tahayyül edemeyeceği güzellikte bir nûr belirmişti. Beden gözünü alabildiğince kamaştıran nûr büyüyor büyüyor büyüyordu. Hem ışığa bakamıyor, gözlerini ovuşturuyor, kırpıştırıyor, hem de o, nûrun içinde Şems ve kendisini ay gibi parlarken, yoğrulurken görüyordu. İki ruh, bedenle tersyüz edilmişti sanki... İç içe geçen ama Nûr'un ışığı ile birleşerek bütünleşen, başkalaşan bir bütünlük... Yansıyan, çoğalan, bin parçaya bölünen sonra tekrar 'Bir'de bütünleşen bir birlik, vahdet... Vahdet[29]te kesret; kesret[30]te vahdet... Sonsuzluk, son nihailik...

Nihai Nûr'un beden diliyle dillendirilemeyen, söz ölçeklerine sığamayan, akıl almaz, baş döndürücü, muhteşem güzelliği ve ihtişamı karşısında hareketsiz kalakalmıştı. Nefes bile alıyor muydu, almıyor muydu, bilmiyordu... Neden sonra kendine gelebilmişti.

---

29 Vahdet: Teklik. Tasavvufta Allah, Hakk.

30 Kesret: Çokluk. Tasavvufta insan, kul.

Tekrar yeri göğü inleten bir nâra atmış, deliler gibi, çılgınca semâ etmeye başlamış, gönlü sözlerle, deyimlerle dopdolu dolmuş, köpürüp taşmıştı. O günden beri daha çok yanıyor, daha da çok dolup taşıyor kabına sığamıyordu.

Şems-i Tebrizî'nin kendisine, zaman ötesi ledünni ilmini tanıttıktan sonra ilk kayboluşunun arkasındaki sebebin; gönlündeki aşk ateşini alevlendirip, dünyadan tecrit ettirmek olduğunu; ikinci kayboluşun ise kendisini daha da yakarak gelecekte insanların gönlüne aşk ve mânâ mesajları verebilecek hâle getirmek olduğunu daha iyi anlıyordu şimdi. Şems'e, Şems'ten de gönlüne bir iksir gibi akarak yansıyan aşk-ı ilâhiyi insanlara aktarması emri zuhur ediyordu. Fîrkat[31] eğitimi sona ermiş; gönül, sath-ı mail[32]ine girmişti.

"Aşk ateşi ışığında zaman ötesi ledünni ilim ehli, hakîki Mümin olmanın hikmetlerini bana lütfedişindeki asıl amacı şimdi daha net anlıyorum ey can-ı canan-ı can! Yazmalıyım, yazdırmalıyım, söylemeliyim!" diye mırıldandı. Yazma görevini tamamlayıp ondan sonra bütün varlığını kuşatan Büyük Dost'un vuslatına erişecek olmanın mutluluğu, ruhunu hoş etti geçti ama hasret, özlem denen şey sabırsızca, "Ne zaman?" diye çocuklaştırdı, şımarttı;

"Ne zaman bu addan sandan geçeceğiz ne zaman?

Can meclisinin halkasına ne zaman hep birden girip oturacağız?

Dudağımıza bir tek kadeh dokundurmadan

Ne zaman içeceğiz Büyük Dost'umuzun huzurunda can şarabını,

Ne zaman diyeceğiz can sâkisine, uzat elini.

Biz bu yana göçtük artık, armağanlar getirdik sana

Ne zaman diyeceğiz can sâkisine, ne duruyorsun,

Tutulduk bi kere, düştük ocağına senin, gurbet elde üşüdük,

Donduk kaldık.

Selâm ver, hatırımızı sor, kucakla, ısıt bizi, bize kırmızı şarap sun.

Ne zaman bize cevap verecek O, ne zaman?

---

31 Fîrkat: Ayrılık

32 Sath-ı mail: Girilen, dönüşü olmayan yol

Ne zaman diyecek, nem varsa sizin, buyurun âfiyetler olsun"

Beden kabı dar geliyordu canına. Yük de oluyordu beden cana. Çıpasından kurtulup özgürleşmek isteyen bir tekne gibi sarsılıyor, beden kabından kopmak, kopup kurtulmak istiyordu enginlere doğru... Sevgiliyi tezcecik buluverecekti o serhoş enginlerde, kana kana içecekti serhoş enginlerin serhoş şerâbından... Kim bilir...

***

Ilıca'daki insanlar, havuzun kenarında, dalgın dalgın oturan Mevlâna'nın ruhunda neler yadediliyor, yazılıyor; neler örülüp, çözülüp, çiziliyor bilmiyorlardı. Tek arzuları, onunla bir kerecik konuşabilmekti ama yanına yaklaşıp yaklaşmamakta tereddüt ediyorlar, gözlerini ayırmadan bakıyorlar, bir işaretini bekliyorlardı. Onu uzaktan seyrediyor olmak bile kendileri için bir ayrıcalık, bir statüydü. Ömür boyu çevrelerine ve çocuklarına menkıbeleştirerek anlatacakları en nadide bir anı...

Daha geçen hafta Ilıca'nın sahibinin, "Havuzu boşaltın! Çabuk olun! Çabuk! Hz. Mevlâna mekânımızı şereflendirecek. Buraya geliyor. Çabuk çıkın havuzdan!" diye alelacele kendilerini havuzdan çıkarması, havuzu bir an önce Hz. Mevlâna için hazırlama telâşına girmesi, havuza kırmızı, beyaz elmalardan bol miktarda doldurması[33] gelen kişinin önemini anlatmaya yetiyor da artıyordu bile... Bütün bu telaşa rağmen Hz. Mevlâna'nın tevazuuna ne demeli?.. Kendisi gelmeden birisinin Ilıca'ya haber uçurduğunu hemen anlamıştı Hz. Mevlâna. İnsanların bir kenarda alelacele giyinmeye çabaladıklarını, hamam görevlilerinin cüzzamlıları inciterek oradan uzaklaştırmaya çalıştıklarını görünce havuzdan çıkarıldıklarını tahmin etmiş ve oğlu Sultan Veled'e dönerek;

"Ey oğul! Eğer beni seviyorsan, söyle de hepsi tekrar hamama, havuza girsinler. Fukarası, zengini, sağlamı, zayıfı... Dışarıda kalmasınlar ki, ben de onların davetsiz misafiri olarak suya girebileyim. Onların sayesinde biraz dinlenebileyim" demiş, kırmızı, be-

---

33 Havuza elma atılmasının sebebi; sıcak havadan serin havuza yeni giren kişinin beden sağlığının korunması için bu meyvelerden yiyerek havuz dışındaki sıcakla havuz sıcaklığının dengeleyebileceği düşüncesidir. (Prof.Dr. H.Ahmet Özdemir)

yaz elmalarla doldurulmuş süslü havuza cüzzamlısıyla, sağlıklısıyla birlikte girmiş, onlarla konuşarak hepsinin gönlünü almıştı.

Zirâ kendisi için hakikat, kalbin saf aynasındaydı. Kalp, ruhun duygulara açılan kapısı, Allah'ın tecelligâhı, mekânı... Öyleyse hiçbir insan hatası dolayısıyla kınanamaz, incitilemez, kalbi kırılamaz, küçük düşürülemez. Hiçbir insan gurur ve kibri bir elbise gibi üstüne geçiremez. Bu menfi özellikler ancak şeytanda bulunur. Öyleyse insanı insan yapan haslet tevazudur. Böyle bir anlayışa sahip olan ne bir cüzamlıdan çekinir ne bir meczuptan. Herkes Allah'ın kuludur. Sadece insanlar değil yaratılmış olanların hepsi saygıya lâyıktır. Ve insan kötü huylarıyla ruhunu arındıramaz. Cömert olmalı, kendinden çok başkalarını düşünmeli, üstelik bu saygı, eşyaya bile gösterilmeli, düşüncesindeydi.

Ilıca'daki insanlar Hz. Mevlâna'nın isteğiyle havuza girdikleri vakit, gördükleri tevazuu karşısında ne yapacaklarını şaşırmışlardı. O günden beri Ilıca'ya, sırf Hz. Mevlâna'yı daha yakından, daha uzun süre görebilmek için geliyorlar, gelirken de köylerindeki diğer insanları beraberlerinde getiriyorlardı.

Ilıca'dakilerden birisi bütün cesaretini toplayarak dalgın dalgın oturan Hz. Mevlâna'nın önüne kadar geldi, ellerini öptü. Kenarlardan bakanlar da yaklaşıp aynını yaptılar. Hz. Mevlâna, beynindeki depoda arşivlenen düşüncelerinden, duygularından ve ruh hâlinden sıyrılarak içinde bulunduğu ortama çabucak geçiş yapıp çevresini saran insanların hepsiyle tek tek ilgilenmeye başladı. Bir ara gözleri, dış kapının yanındaki duvarın arkasında saklanan, eğilip eğilip bakan sonra tekrar duvarın arkasına saklanan Tat Mıstık'a takıldı. Kafasını duvarın arkasından uzattığı anda ona gülümsedi. Mevlâna'nın gülümsemesini anında yakalayan Tat Mıstık hemen saklandığı yerden ortaya çıkıp bir solukta Mevlâna'nın karşısına dikildi. Çocukluğunda geçirdiği rahatsızlık sebebiyle tükürüklerini dudakları içinde zaptedemiyor salyaları hiç durmaksamadan çenesinden aşağılara akıyordu. Mintanının önü salya sümükten yağır sahtiyan gibi olmuştu. Kir pas içindeki yalınayak Tat Mıstık'ın yanlarında dikildiğini gören köylüler söylenerek, iğrenerek kapıya doğru iteklemeye başladılar. İteklenen Tat Mıstık, mecburi adımlarla kapıya doğru ilerlerken, kendisini itekle-

yenlere aldırmadan kafasını arkaya çevirmiş, Mevlâna'ya bakıp gülümsemeye çalışıyordu. Masum gülümsemesi bile iğrenç ve korkunç bir sırıtmadan öteye gidemiyordu;

"Sana köye dön dememiş miydik biz?"

"Demek bizi takip ettin ha, pis deli!"

"Rezil ettin bizi pis ucube, rezil ettin"

"Çabuk git buradan!"

Köylünün birisi elindeki çomağı Tat Mıstık'ın beline indirmişti;

"Bir daha bizim ardımızca gelirsen..." tehdidini savurdu.

Mevlâna bir an suskun bakakaldı. O sırada insanlar Tat Mıstık'ı ite kaka çıkış kapısına kadar götürmüşlerdi ama Tat Mıstık'ın kafası hâlâ arkasına dönük, Hz. Mevlâna'ya bakıyor, donmuş gibi gülümsüyordu. Bir kaç saniye Tat Mıstık ile Hz. Mevlâna bakıştılar. Hz. Mevlâna bütün heybetiyle bağırdı:

"Duruuunn!!!"

Bu sakin adamın böylesine bağırdığı, o güne kadar hiç görülmemişti. Herkes olduğu yerde "zınk" diye durdu. Tat Mıstık durdu, köylüler durdu. Sanki kâinat durdu ve sustu. Ani suskunluk bütün sesleri yuttu. Hz. Mevlâna;

"Getirin buraya!" dedi.

Tat Mıstık'ı çekine çekine Hz. Mevlâna'nın karşısına getirdiler. Hz. Mevlâna ayağa kalktı. Tat Mıstık'ın elinden tuttu. Gözlerinin içine baktı. Yanına oturttu. Başını okşadı. Tat Mıstık'ın minnet dolu sevincine diyecek yoktu. Aslında neye minnet duyduğunun bile pek de farkında değildi. Bir şeylerin önemini hissediyordu ama onu asıl ilgilendiren köylülerin ısrarla kovmalarına inat, önem verdikleri bu zâtın kendisiyle ilgilenmesiydi. Zafer kazanmış bir komutan edasıyla, nispet yaparcasına köylülerinin yüzlerine bakıyor, şımarıyor, Mevlâna'nın kaftanının üzerinde ellerini gezdiriyor, Hz. Mevlâna'nın sırtına, ellerine akranıymış gibi vuruyor, içindeki teşekkür arzusunu garip sesler çıkararak, o çirkin gülüşünü yüz kat artırarak belli etmeye çalışıyordu.

Hz. Mevlâna elini Tat Mıstık'ın omzuna attıktan sonra;

"İnsanoğullarının hamuru topraktandır. Eğer insan toprak gibi olmazsa Âdemoğlu değildir" dedi.

Tat Mıstık Hz. Mevlâna'nın söylediklerinin kendisiyle bağlantısını kuramasa da hissetmişti, yürekten hissetmişti hem de. Bütün hayatı boyunca itilip kakılmışlığın ıstırabını, şikâyetlerini bir anda ulaşabileceği, iletebileceği bir merciye ulaşmışçasına anlatmak, acınmak, şikâyet etmek istedi. Tavşan dudakları hızla seyirdi. Burnundan çenesine kadar felçsiz olan kısımlardaki bütün kaslar harekete geçti, açıldı, kapandı, salyaları çenesinden aşağı doğru sallandı. Salyalarını elinin tersiyle sildi. Anlatacak o kadar çok şeyi vardı ki... Tavşan dudakları ve felç geçirmiş dili sanki sözcüklere itimat etmiyordu. İzin vermediler, engel oldular anlatmasına. Mücadele ediyordu. Hayatında hiç olmadığı kadar diline ve tavşan dudaklarına söz geçirmeye çabalıyor, onlara itiraz etmek, rest çekmek istiyor. Bir kerecik olsun derdini anlatmak istiyordu. Nafile... Çaresizlik içinde, her zaman olduğu gibi ancak gırtlağından çıkan hırıltılarla yetinmek zorunda kaldı. Yıllardır susmamacasına konuşan kırgın kalbi, diline hiç olmadığı kadar küsüvermişti.

Hz. Mevlâna bu kırgın kalbin derinlerinde inleyen bîçare sesi duydu. Tat Mıstık'ın parçalanışı ve çaresizliği karşısında, salya sümükten kuruyan ve yer yer parlayan ellerini, avuçları içine aldı,

"Ben senin ne demek istediğini anlıyorum ey Allah'ın sevgili kulu!" dedi. Tat Mıstık sakinleşiverdi bu sözleri beklermiş gibi. Köylüler birbirlerine bakıştılar. Aşağılayıp, itip sündükleri, görünüşünden utandıkları Tat Mıstık, Deli Mıstık, Kirli Mıstık, Pasaklı Mıstık... gözlerinde, bir anlık şaşkınlık ve kıskançlık saçan bakışların ardından Veli Mıstık oluvermişti. Sinirli bakışların yerini gıpta, hayranlık ve pişmanlık aldı. Bu pişmanlık duygularını sezinleyen Mevlâna hepsiyle tek tek ilgilenip kendilerini rahat hissetmelerini sağladı. Hamamcının bir tepsi üstünde getirip ikram ettiği süt kâsesini aldı ve Tat Mıstık'a uzattı. Ama Tat Mıstık sütü nasıl içecekti. Köylüler bir Hz. Mevlâna'ya bir de Tat Mıstık'a baktılar. Bir şey söylemeye cesaret edemiyorlardı.

Hz. Mevlâna hamamcının elindeki peşkiri aldı. Oradakilerin hayret ve merak dolu bakışları altında Tat Mıstık'ın çenesinin altına tuttu. Bir eline de süt kâsesini alıp Tat Mıstık'ın ağzına götürdü. Tat Mıstık bir köylülerin bir de Hz. Mevlâna'nın gözlerine baktı, çekine çekine işaret parmağını ağzına soktu, işaret parmağıyla

avurdunu dışına doğru iterek ağzının içini havuzlaştırıp, kafasını biraz arkaya eğdi. Hz. Mevlâna azar azar sütü ağzına döküyor, yarısı içine yarısı dışına gidiyor olsa da içiriyordu. Köylülerin şaşkın bakışları altında süt kâsesi boşalmıştı. Hz. Mevlâna köylülerle bir süre sohbet ettikten sonra ayağa kalktı. Taşlıkta gezindi. Gönlü ellerine düşmüştü yine, şifahanelerde titreşen bîçareler gibiydi yüreği... Yine Gurgurum Gölü'nün kenarına, kamışlığa gitmek, dağlarda, taşlarda dolaşmak istiyordu. Ağır ağır dış avluya çıktı. Atına bindi. Oğlu Sultan Veled ve müridleri de peşine takıldılar. Hamamın avlusundan çıkarken, hamamdaki eski müşteriler beraberlerinde getirdikleri köylülerine gururla;

"Nasılmış? İnanmamıştınız. Söylediğimiz gibi değimliymiş?" diyorlar, yeni gelenler ise;

"Vay be! Koskoca Hz. Mevlâna bizim gibi zavallı insanlara değer verip sohbet ediyor, Deli Mıstık'ı bile yanına oturtup adamdan saydı, hiç tiksinmedi, bu ne alçak gönüllülük, inanılır gibi değil" diyorlardı.

***

- III -

Kadınlar, suları dereye karışıp, Gurgurum Gölü'ne doğru akıp giden pınarın kenarında toplanmışlar çamaşır yıkıyorlardı. Çamaşır günü onlar için hem iş, hem eğlence demekti. Genç kızlar türkü çığırıyor, karşılıklı mâniler söyleyerek atışıyorlardı;

"Begler atın argurup
Kadgu anı turgurup
Mengzi yuzi sargarıp
Kurkum angar yurtulur"

"Kırkıp atıg kemşelim
Kalkan sungun coşmalım
Kaynap yana yumşalım
Katgı yagı yuvılsın"

"Opkem kelip ugradım
Arslanlayu kukredim
Alplar başın togradım
Emdi meni kim tutar"

Orta yaşlı kadınlar dedikodu yapıyor, aynı zamanda hepsinin eli iş görüyordu. Kimisi yanmakta olan kazanın altına çalı çırpı, kozalak atıyor, kimisi küllü su küpüne, su kabağıyla, kazandan su aktarıyor, kimisi üst üste yığdığı çamaşırların üzerine, küllü su küpünden, su kabağından yapma tasıyla aldığı küllü suyu dökerek çamaşırların kirini yumuşatırken tahta tokucakla da tokuçluyordu. Kimisi de yıkanmış çamaşırları kuruması için etraftaki çalıların üzerine seriyordu. Bir kadın da oğlunu önüne oturtmuş, taşlığın üzerinde yıkıyordu. Diğer çocuklar kazanların altında yakmak için etraftan çalı çırpı, kozalak topluyorlardı.

Hz. Mevlâna'nın gelmekte olduğunu gören çocuklar ellerindeki çalı çırpı ve kozalakları bir kenara fırlatarak Hz. Mevlâna'ya doğru koşmaya başladılar. Daha önceki yıllardan alışık oldukları gibi;

"Hz. Mevlâna geliyor, Hz. Mevlâna geliyor! Koşun!" diye bağrışıyorlardı.

Bu fırsatı kaçırmak istemeyen ve açıkta banyo yaptırılmakta olan çocuk da annesinin elinden koptuğu gibi gözlerindeki suları silerek, çırılçıplak bir halde koşmaya başladı, bir taraftan da, "Mevlânaaa! Hz. Mevlânaaaa! Beni de bekleeee!" diye bağırıyordu, annesi de eline kaptığı peştamalla çocuğun arkasından koşuyor, "Oğlum bekle, edep, edep!" diye sesleniyordu. Hz. Mevlâna'nın yanında ancak yetişebildi oğluna. Aceleyle peştamalı çocuğun beline doladı. Çocuk hem utanmış, hem de Hz. Mevlâna'ya yetişebilmiş olmanın mutluluğuyla mahcup mahcup gülümsüyordu.

Hz. Mevlâna atından indi. Elini öpen çocukları tek tek sevdi. Etrafını saran çocuklar, fırsattan yararlanmak için büyüklerinden dinledikleri ve çoğu zaman küçük kafalarında çözemeyip, cevap bulamadıkları Hz. Mevlâna hikâyelerinin aslını kendisinden öğrenmek istercesine sorular soruyorlardı. Asıl amaçları, Hz. Mevlâna'yı orada oyalamak, hayatlarına değişik bir renk katmaktı.

"Sana neden Hz. Mevlâna diyorlar?"

"Senin adını kim koymuş, baban mı?"

Hz. Mevlâna duraksadı, gülümsedi;

"Adım Muhammed Celâleddin" dedi.

"Öyleyse neden 'Hz. Mevlâna' diyorlar?"

Mevlâna, soran çocuğun ışıltılı gözlerindeki merakın oyalamaktan öte olduğunu anladı, biraz daha açıklayıcı konuşması gerektiğini düşündü;

"Sevgili yavrum! Bana 'Mevlâna' sıfatı, henüz genç bir medrese hocası iken Konya'da verilmişti. 'Efendimiz' yahut 'Hazret' manalarına gelmekte olup ilim adamlarına verilen bir sıfattır, bir isimdir yani" dedi.

Gözlerinden pırıl pırıl zekâ fışkıran bir çocuk Hz. Mevlâna'ya doğru bir adım öne çıkarak;

"Eeeee" dedi. "O zaman hazreti hazret mi demek oluyor?"

Hz. Mevlâna belki de hayatında ilk defa bu küçük zekânın karşısında nasıl bir izahat vereceği hakkında bocaladı. Önce çocuğun adını sordu, yanına çağırdı, başını okşadı;

"Evet. Hazreti hazret, hazreti efendi, olarak anlayabilirsin. Şunu da dikkate al. Bu isimler, sıfatlar, bana söylemelerini istediğim ya da talip olduğum isimler yani sıfatlar değil. İnsanların ilme verdikleri değerin bir ifadesi. Sen de büyüyünce ilim öğreneceksin, anlaştık mı?" dedi. Çocuk bütün kalbiyle, "Evet Hz. Mevlâna" dedi.

Bu ilgiyi diğer çocuklar kıskandı. İlgiyi kendilerine çekmek için hemen harekete geçtiler. Bir başka çocuk biraz da lâf olsun diye, atıldı;

"Başka adın da var mı?"

"Evet! Var" dedi. Çocuklar hep bir ağızdan;

"Söyle o zaman. Söyle o zaman!"

"Bana, 'Rûmî' de derler.

"Rûmî ne demek?"

"Buralara şimdi 'Anadolu' deniyor, önceleri 'Rum diyarı' deniyordu. Rûmî demek ise Rum diyarında yaşayan demektir. Bu sıfat ise ailemin Horasan'dan Anadolu'ya gelişi ve buraya yerleşme-

si ile ilgilidir. "Hüdavendigâr" sıfatı ise babam tarafından bana verildi. Zâhiri ve bâtınî ilimlerdeki dereceyi belirtir" dedi. Bir başka çocuk atıldı;

"Tam beş tane oldu" dedi.

Bir diğer çocuk, "Vay be! Beş tane adın var. Benim iki bile değil" dedi. Diğerleri gülüştüler;

"Sen de kendini adamdan mı sanıyorsun oğlum?"

"Ahmet Emmi'ye söyleyelim, sana bir ad daha koysun"

"Ha ha ha haaa"

"Bak arkana! Korkut Ata geliyor, sana ad koyacakmış, karabaşı öldür de adına ad eklesin(!) ha ha ha"

"Yok yok! Karabaş'ı öldürmesin! Asiye Aba'nın Yumak kedisini ancak öldürebilir bu"

"Yumak kediyi bile öldüremez oğlum. Bunda o yürek ne gezer"

"Ha ha haaa", "Hi hi hi"

Çocukların kikiri kakaraları kadınları utandırdı. "şişşşşşt" ikazı gönderdiler usulca, "Edep edep" fısıltılı ikâzları da devamından geldi. Çocuklar uyarıyı anında aldılar, ciddiyete döndüler. Yine arka arkaya sorularını sıraladılar;

"Sen kanatsız uçarmışsın, öyle mi?"

"Babam senin kalp gözünün açık olduğunu söyledi, o gözünü bize de göstersene"

Çocuklar aklılarına gelen bütün soruları hiç çekinmeden, çocuk saflığı içinde soruyorlar, Mevlâna, anlayacakları dilden meraklarını gideriyor, öldürmekten, bir hayvanı bile öldürmenin ne kadar üzücü olduğundan, öldürmekle değil; bilgi ve erdem sahibi olarak da unvan kazanılabileceğini anlatıyor, eğlendirerek eğitiyordu.

Kadınlar, bir ağacın gölgesinde, akıp giden derenin kenarına, su içine oturttukları ayran tulumunu ve bir maşrapayı kaparak Hz. Mevlâna'nın yanına gelmişler, ikramlarda bulunuyorlar, aynı zamanda Hz. Mevlâna'nın ağzından çıkacak her sözü dinlemek için heyecanla bekliyorlardı.

Kadınların arasında bulunan bir kız Mevlâna'nın dikkatini çekti. Kız, hüsn ü melâhat mülkinün[34] sahibiydi âdeta, tıpkı Kimya Hatun'a benziyordu. İçi acıyla burkuldu, kalbi sıkıştı, Hz. Mevlâna 'nın. Kızın yüzüne bakıyordu ama ilk baktığı andan gerisini beyni kaydetmiyor, retinasından korteksinden hiçbir görüntü geçiş yapmıyordu. Mânevî kızı Kimya Hatun'un babasıyla birlikte gelip elini öptüğü ilk andan, Hakk'a yürüdüğü âna kadarki hatıralar gözlerinin önünden geçmeye başladı. En çok da gözlerinin önünden hiç gitmeyen, içini hâlâ acıtan o son günleriydi, "Ensesinde çıkan, kökü dipsiz kuyular gibi derinlere saçaklanan, şirpençe... Ne çok acıtmış, ne çok ağrıya boğmuştu kızımı. Kıpkızıl ateşler içinde yanarken, ayazda kalmış bülbül yavrusu gibi titriyordu. Kızım! Canım! Uçup giden, bir daha da dönmeyen bülbül! Bülbülün tek gülü... Bülbül yavrusu... Cânanımın cânanı! Nasıl da sevdirmişti kendisini hepimize! Mekânın Cennet olsun inşallah!" diye mırıldanırken gözlerinde gözlenen iki inci sakalına doğru yuvarlandı.

Kadınlar fısıldaşıyordu,

"Kız Nefise! Hz. Mevlâna seni tanıyor mu ne? Neden sana öyle gözünü ayırmadan bakıyor?"

"Aaaa gözleri yaşardı, ağlıyor"

Nefise şaşırmış, bir o kadar da onurlanmıştı. Nereden bilsin Hz. Mevlâna tarafından Kimya Hatun'a benzetildiğini... Devamında Şems-i Tebrizî'yi çağrıştırdığını...

"Kız Nefise! Seni daha önce hiç gördü mü?"

Nefise kadınların sorularına sessiz kaldı. Sanki daha önce Hz. Mevlâna'yı görmüş, tanışmış gibi de bir edaya büründü. Bu bakışların çok konuşulacağını, meraktan çatlayacaklarını, tekrar tekrar kendisine soracaklarını çok iyi biliyordu. Böylesi bir ayrıcalığı belki de ömür boyu bir daha hiç yaşayamayacağını düşünüyor. Tadını çıkarıyor, esrarengiz edalar takınıyordu.

Kadınları hafiften bir kıskançlık havası sardı. Bununla birlikte, Hz. Mevlâna'nın Nefise'yi daha önce görmüş olabileceğine, ihtimal bile veremiyorlardı,

"Birine benzetti herhal" demeye başladılar.

---

34 Melâhat: Yüz güzelliği
Melâhat mülki: Güzellik ülkesi

Kadınlar ne derse desin, Hz. Mevlâna'nın bakışlarının kendisine odaklanması Nefise'nin oldukça gururunu okşuyor, sevinçten uçuruyordu.

Bir çocuk, elinde özene bezene yaptığı kozalak kavalını Hz. Mevlâna'ya uzattı. Tepkisiz kaldığını görünce koluna dürttü. Hz. Mevlâna, daldığı hatıraların hüzünlendiren gölgesinden sıyrıldı. Gözleri kendisine odaklanmış olan, çocuklara ve kadınlara bir açıklama yapma ihtiyacı duydu. Nefise'ye adını sordu. Sonra, "Çok sevdiğim kızım Kimya Hatun'a ne kadar da benziyorsun evladım. Senin yaşın uzun, sağlıklı olsun inşallah" dedi. Kadınlar, "Yazık... Kızı ölmüş demek. Ondan gözleri yaşarmış. Vah! Vah!" diye acıyarak baktılar.

Hz. Mevlâna, çocuğun uzattığı kozalak kavalı eline aldı, evirdi çevirdi. İçi boşaltılmış ve üzerine açılmış üç tane deliğe baktı;

"Nedir bu? Kim yaptı?"

Kozalak kavalın sahibi çocuktan önce diğer çocuklar atıldılar;

"Kozalak kaval, kozalak kaval. Kendisi yapar."

Hz. Mevlâna, kozalak kavalı çocuğa uzattı;

"Üfleyebiliyor musun?"

Diğer çocuklar yine ondan önce atıldılar;

"Üfler, üfler... Üfff hem de ne biçim üfler..."

"Üfle bakalım, nasıl üflüyormuşsun"

Çocuk üflemeye başladı. Hepsi susmuştu. Çocuğun kozalaktan çıkardığı ezgiler inanılır gibi değildi. Hz. Mevlâna'nın beyninde Epiktetos'un sözleri gezinmeye başladı. Kendi kendine mırıldandı;

"Allah'ın bize verdiği en büyük nimet, sahip olduğumuz hâlde, sahip olduğumuzu bilmediğimiz kuvvetleri bir gün kendimizde bulmak kudretidir"

Kozalak kavalı üfleyen çocuğa, büyüdüğü zaman ney üflemesini de öğrenmesini söyledi. Çocuk utanarak başını eğdi ama o anda o ney denilen şeyi öğrenmeyi kafasına koymuştu.

Hz. Mevlâna'nın işaretiyle oğlu Sultan Veled ve müridleri çocuklara çeşitli hediyeler verdiler. Tek tek vedalaşıp ayrıldılar ama çocuklar buldukları cevherden ayrılmak istemiyorlardı, uzun süre peşlerinden yürüdüler. Tepeye gelince yürümeyi bıraktılar. Ara

sıra arkasına bakıp el sallayan Hz. Mevlâna'ya hepsi birden el sallayarak gözden kayboluncaya kadar arkasından baktılar. Ve oldukları yere oturdular, kendi aralarında heyecanlı heyecanlı gördüklerini, konuştuklarını, Mevlâna'nın hâl ve hareketlerini konuşmaya başladılar; büyüklerinden duyduklarına, bire bin katarak, abartarak, küçük yüreklerinde olağanüstüleştirerek, menkıbeleştirek oldukça derin(!) tatlı bir sohbete daldılar. Zekâlarının ürettiği her olağanüstülük Hz. Mevlâna hayranlığıyla filizlenip yeni yeni sürgünler veriyor, bundan anlatılmaz bir haz alıyorlardı...

***

- IV -

Gurgurum Gölü'nün kıyısı boyunca, göl ve dağların esintisini hissederek yürüyorlardı. Gölün karşı kıyılarına varmışlardı. İlâhî Maşuk'un güç ve kudretini yansıtan bâkir güzelliğin yüksek dozu, bir iksiri yudum yudum içiyormuş gibi Hz. Mevlâna'nın ruhunu serhoş ediyordu. Gurgurum Gölü'nün yemyeşil atlasında kâh güneşin sarısını, kâh yüreğinin mavisini yakalıyordu. Gölün hemen kıyısında başlayan dik ve yüksek yamaçlar, yemyeşil çam ormanlarıyla donanmış, tepelere kadar, göz alabildiğince uzanmıştı. Yeşil mantolu dağ olduğu gibi göle yansıyor, muhteşem bir simetri oluşturuyordu. Bu güzelliği daha da özümseyerek hissedebilmek için atını durdurup indi.

Karlı yüksek tepelerden eriyerek kopup gelen sular, tepelerin bağrından fışkıran kaynaklarla kol kol birleşerek, koştururken, mûsikîli mısralar söyleyerek akıp geliyor, göle karışıyordu. Irmağın kenarındaki bir taşın üzerine oturdu.

"Her gün bir yerden göçmek ne iyi!
Her gün bir yere konmak ne güzel!
Bulanmadan, donmadan akmak ne hoş!
Dünle beraber gitti cancağızım,
Ne kadar söz varsa düne ait.
Şimdi yeni şeyler söylemek lazım." dedi.

Çağlayarak akıp giden sular, köpükleri arasındaki menevişlerle Hz. Mevlâna'ya göz kırpıyor, güneş ışığının her rengini yalayarak şen şakrak, serhoş serhoş akıp gidiyordu. Neden böyle hoş,

serhoş mısralar mırıldanıyordu, yatağında koşturup giden dereler? Kıyısına oturan gönlü yüce insanın varlığından mıydı yoksa?..

Seyrine doyum olmayan muhteşem manzaraya hayran hayran bakarken, her karesinde Yaradan'ın büyüklüğünü, sanatını müşâhede ediyordu. Baharın yaza uzanmış en mahrem kokusu, ne olduğunu bilmediği bir otun kokusuyla harmanlanarak çam kokusu egemenliğinde genzini yakarak ciğerlerine doluyordu;

"Bu ne güzel koku böyle, bu ne güzel koku.

Gül bahçesinden yoksa gelen o mu?

Gece mi bu gelen, misk mi bu, amber mi bu?

Bu ne güzel koku böyle, bu ne güzel koku.

O pazardan tezcecik yoksa o mu geliyor,

Yoksa güzelim geri mi geliyor ne?" sözleri döküldü dudaklarından.

Eğildi, buz gibi akan suya ellerini daldırdı. Avuçlarına aldığı suyu dudaklarına götürdü. Varlığı doruktaydı. Belki de varoluşun en kestirme tanımı buydu. "Hiçbir yer insana doğa heyecanını bu denli yaşatamaz, hissettiremez, bu denli resmedilemez" diye düşünüyordu. O noktada sözcüklerden, kelimelerden bahsetmek, hatta konuşmak bile gülünç gelebilirdi insana. Olduğu yer, dinginliğin en uzak kıyısıydı sanki. Bu yerde ürperişin hiçbir söze, hiçbir anlatıcıya, hiçbir izahata ihtiyacı yoktu. Bir tek sözcüğü bile aracı kullanmadan gözbebeklerine yapışan görüntüler Hz. Mevlâna'yı sarsarak bütün yalınlığıyla esir alıyor, yeşilin rengini savuran rüzgâr, âsî kokusuyla sersemletiyordu.

Gölün ortasındaki adalar parlak bir güneş denizi içinde yüzüyordu. Böylesine yeşillik... Gölün batı yakasındaki dik yamaçlı dağın doruklarına kadar kesintisiz uzanan yeşil kıyamet... Abartısız, olduğu gibi yansıtan bir ayna gibi bu yeşil kıyameti resmeden Gurgurum Gölü... Çamlar, çimenler, çiçekler, buz gibi akıp giden soğuk sular... Toprak, karnındaki kudretini çam, çimen, çiçek şeklinde doğurup yeryüzüne vermiş, memelerinden fışkıran bereketli sular onları emziriyor, güneşin ışıklarını sütüne katık ediyordu. Sevdalaşmanın canlı ahengi içine karışıp giden su sesi, cırcır böcekleri ve kuş sesleri kâinatın ebedi raksının, edebi mûsikîsi olarak devam ediyor ve edecekti.

Bütün duyularıyla İlâhi Celâli ve Cemâli hissediyor, "Ey her ağacın, her bağın, her otun yeşilliği, tazelik ve baharı! Ey benim devletlim, bahtım, yüceliğim!.. Ey yalnızlığım, semâ'ım, ey ihlâsım ve riyâm!.. Gel; gel ki sensiz, sen olmadıkça bütün bunların hepsi sevdâdan ibarettir" diyordu. Burcu burcu kokan yemyeşil kıyamet, yeşilliği kara topraktan doğurtan diriliş, kuşların anlamlı duaları, tepelerden akıp inen ırmağın mûsikîsi, yaza göz kırpan baharın aşk kokan meltemiyle terennüm eden nebatatın kendi suskun dilleriyle Allah'a hamdü sena edişlerini duyuyor, gördüğü ezgi dolu muhteşem güzellikle ilâhi aşk arasında bir denge kuruyordu;

"Güneşle ısınan, ateşler yağdıran toprak, yemyeşil olur. Çiçeklerle, çimenlerle süslenir. Hele bahusus o toprak ki, söz söyleyen, uyanık olan toprak olursa... O, neler nelerle süslenmez. Geline benzeyen şu toprağın, kendini süsleyenlerden haberi yoktur. Ne de hoş, tuhaf habersizlik! Kendini süsleyenden, uyandırandan haberi yok" diye mırıldandı.

Duygularını, ruhunda kaynayan sözcükleri bağırarak söylemek, dost ile paylaşmak geldi içinden. "Ey dost!" diye nida etti. Dost çoktu ama ruhunu çözecek hemdost yoktu yanında... Ne Şems, ne Selâhaddin...

"Selâhaddin" diye tekrarladı. İçinde esen hoş rayihalar birden acımsılaşarak buruklaştı. "Bu sefer neden benimle Ilıca'ya gelmek istemedi acaba? Keşke ısrarcı olsaydım. Şimdi yanımda olsaydı, şu mûsikî yayan güzelliği birlikte müşâhede etseydik..." diye düşünürken, Selâhaddin Zerkubi gözlerinin önünde canlanıverdi sanki, "Ey dost! Seninle gelmeyi istemez miydim sanıyorsun? Ama bu sefer şu ölümlü bedenimde oralara gidebilecek tâkât yoktu" diyordu. İçine bir ağu çöreklendi. "Yoksa Selâhaddin'imiz hasta mı?" diye aklından geçti. Ayrıldıkları zamanki hâlini düşündü; sağlıklı görünüşü gözlerinin önüne geldi. "Yoksa o elindeki yara azdı mı?" diye düşündü. Yanındakilere seslendi;

"Konya'dan haber aldınız mı? Selâhaddin iyi miymiş?" dedi. Sipehsalar yanına yaklaşarak;

"Hüdâvendigârım! Geçen hafta canlardan birisi geldi. Herkesin iyi olduğunu söylemişti" dedi. Biraz rahatlamıştı ama içi tam mutmain olmadı. Oturduğu yerden kalkıp atına bindi.

***

Hz. Mevlâna ve yanındakiler Gurgurum Gölü'nün batısındaki dağların doğu böğründe yolculuklarına devam ederlerken yolları üzerindeki konar-göçer Yörüklerin kıl çadırlarını gördüler. Oldum olası bu insanları severdi. Karakeçi kılından dokudukları kara seccadeye alınlarını yapıştırıp, keçilerinin sütlü, sütlerinin bereketli olması için dua eden, karlı dağları yalayarak gelen sert rüzgârlara sabreden, uğultularını ninni belleyen, o dağların bir parçası olan Yörükleri... Ölülerini o dağların bağırlarına veren, bir mevsimliğine de olsa o dağların misafiri olan, misafirperver Yörükleri...

Obanın yakınında yavrusu peşinde otlayan develer, yularsız gezinen yılkı atları, kafalarını kaldırıp, gelmekte olan atlı kafileye sorgulu gözlerle baktılar.

Yukarlardaki mağaraların yılan soğukluğundaki deliklerinden gelir gibi gelen soğuk mu soğuk bir kadın çığlığı, acı acı yayılan diğer kadın feryâtlarına karışıyor, Hz. Mevlâna ve canların kulaklarına kadar ulaşıyordu. Obaya yaklaştıkça daha da netleşen, yükselen bu ağıtlar, çığlıklar Hz. Mevlâna'nın içini parçalamaya başladı. Sadece kadın ve obadaki insanlar değil, kıl çadırlar bile kara kara yasta, feryattaydılar sanki. Ne olmuştu da oba tekmil feryat ediyordu.

Hz. Mevlâna atını obaya doğru çevirdi. En kıyıdaki kıl çadırda yoğunlaşıyordu çığlıklar. Bir kadın doğum yapıyordu. Doğum ağrısının dayanılmaz çığlıkları, diğer çadırdaki ölenin annesinin, kardeşlerinin feryatları; sığıtçıların[35] ağıtlarıyla birleşiyor, çaresizleşiyor, ortalığı kaplıyordu. Sığıtçılar cenaze yakınlarının hazırladığı bohçayı açmış; ölenin bohçasından çıkan her bir eşyası için ayrı ayrı ağıt yakıyor, yas tutuyorlardı;

"Sekiz geyim çorap ördüm
Gara gaşlım geysin deye
Sandık açdım poşu seçdim

35 Sığıtçı; Cenazelerde ağıt söyleyip ağlaması için parayla tutulanlara verilen isim

Gara gaşlım geysin deye
Oy gara gaşlım oy oy
Kesilecek başım oy oy"
"Goyun alıp goşamadım
Murat alıp yaşamadım
Beni burda goyup gitmen
Daha yavrum seçemedim
Mezarımı derin edin
Su serpin de serin edin
Belki sürmeli eşim gelir
Sağ yanımdan yerin edin
Ana ağlar, bacı ağlar
Ağ karısı kara bağlar
Hep kapandı böyük evler
Baba galdı anayınan"

Ölenin anası, babası, kardeşleri perişandı ama asıl perişan olan eşiydi. Kâh inim inim inliyor; kâh çığlıklar atıyordu. Şiddetli doğum ağrıları arka arkaya geldikçe bütün acılar, renkler, sesler, yüzler süratle birbirine karışıyor sonra her şey bulanıyor, kayboluyor sadece dayanılmaz sancılar kalıyordu. Sanki yeryüzündeki bütün insanlar acılarını, dertlerini sıyırıp, bir kenara atmışlar, doğum yapan bu kadıncağız da hepsini toplayıp ruhuna ve bedenine giyinmişti. Bir insanın çaresiz, acılı feryatları yeri göğü ancak bu kadar inletebilirdi.

Kadının ağrıları da sesi de aniden susuverdi. Yüzünde domur domur boncuklanan terler bile sustu. Sessizlik bütün sesleri yuttu, çarşaf gibi obayı örttü. Bitap düşmüş kadın derin bir nefes aldı. Herkes derin bir nefes aldı. Doğum sancıları kıl çadırın, kıl çuldan yapma kapısından çıkıp gitmişti sanki. Sancılar gider gitmez gözleri açılmıştı kadının, iki tarafını görebildi. Bir kenarda duran ışgın köklerine, söğüt ağacı kabuklarına takıldı gözleri, kocasının ateşini düşürmek, ağrılarını dindirmek için söğüt ağaçlarından sıyırdığı kabuklar, şifa olsun diye topladığı ışgın dalları, kökleri...

Kocasının öldüğü aklına geldi hemen. Yanında duran obanın ebe kadınına, "Selâhaddin'i gömdüler mi" diye sordu endişeyle.

"İkindi namazından sonraya yataklayacaklar" cevabını alınca biraz rahatladı. "Belki de çocuğum ikindi namazından önce doğar, babasının soğuk yüzüne baktırırlar bir kerecik" diye umutlanırken, kocasının son günleri gözlerinin önünden geçti. Ölmeden iki gün önce, "Aylar oldu yıkanmayalı, seni bir yıkayayım" demişti kocasına. O da "Ey İsmihan! Yıka ki Rabbimim huzuruna temiz gideyim, tırnaklarımı da kes!" demişti. Ocağı yakmış, kazanda suyu ısıtmış, kocasının üzerindeki giysileri çıkarmaya başlamıştı. Zayıfladığını biliyordu ama giyeceklerini çıkarıp da çıplak bedenini gördüğü ana kadar bu denli zayıfladığını bilmiyordu. Ayak bileğinin kalınlığı ile bacağının üst tarafının kalınlığı eşitlenmiş, karnı su tulumu gibi şişmişti. İki değnek üzerinde sarkan bir su tulumu gibi görünüyordu. Bir zamanlar güçlü kuvvetli, boylu poslu, küheylan gibi olan kocasının üç ayda bir deri bir kemik kalmış zavallı hâlini görünce gözyaşlarını tutamamış, yaşlar sessiz sessiz gözlerinden aşağılara yuvarlanmıştı. Kocası kendisine bakıyordu, gülüyordu da. Tuhaf hâline, şiş karnına gülüyordu besbelli. Aslında ağlamamak için gülüyordu, o da bu kadar zayıfladığının farkında değildi. İsmihan'ın ağladığını görünce, sustu. Yüreği sustu. İsmihan şaka yapıp kocasını rahatlatmayı denedi bir an, "İkimizin de karnı şiş. Bakalım hangimizinki önce inecek" dedi zoraki bir gülümsemeyle. Kocası elini İsmihan'ın karnına koydu. Bir şeyler mırıldandı, belki dua, belki de bir vedaydı. Belki de doğacak çocuğunu hiç görememe ihtimaliyle, canı henüz bedenini terk etmeden çocuğuna bir şeyler söylüyordu. Kıl çadırın bir köşesine yıkanmak için düzelttikleri avgının yanındaki tahta sekiye oturmuştu. "İsmihan!" dedi, cılız bir sesle "Başıma bir tas su dök!" dedi. İsmihan ılıştırdığı suyu döktü kocasının başına. Su, başından gözlerine iner inmez zor zaptettiği gözyaşlarını serbest bırakıvermişti. Nasıl olsa gözünden akan yaşlar, tepesinden dökülen sulara karışacaktı, İsmihan da ağladığını görmeyecek, anlayamayacaktı, anlamamalıydı da zaten, bugün yarın doğurdu doğuracak, eli kulağında, kaç yıllar sonra bir çocuk sahibi olacaktı, daha fazla üzülmemeliydi. Ama İsmihan hemen anlamıştı. İçinden, "Anlamaz olur muyum, Aslan Selâhaddin'im, ağladığını belli etmemek için acele su döktürüyorsun" diye iç geçirmişti.

"Selahaddin'im çocuğunu göremeden gözlerini yumdun, beni bir başıma bıraktın gittin" diye inledi. Acıdan değildi inlemesi... Hüznündendi. Bebeğini babasız büyütecek olmanın hüznünden, Selahaddin'i artık dünya gözüyle bir daha göremeyecek olmanın hüznünden... Araya giren hatıralar akıl silsilesini bozuyordu. Yas mı tutmalıydı, hatıralarda mı yaşamalıydı? Az sonra tekrar yoklayacak ağrıyı beklerken derin derin nefes mi almalıydı?..

Ebe kadın, şiddetli ağrıların ve ölüm acısının kara sabanlar gibi çizgiler çizdiği yüze hayretle bakıyordu. Ne olmuştu da doğumun en dayanılmaz acılarla bitişe yaklaştığı anda ağrılar kesilivermişti. Hiç iyiye işaret değildi. Ağrı olmazsa doğum da olmazdı. Başlamış doğum yarıda kalırsa anne için de bebek için de hiç iyi değildi. Kadının karnına var gücüyle yüklenmeye hazırlandı. O da ne? Bebeğin dünyaya ilerlemesi ağrısız, kasılmasız santim santim devam ediyordu. Hiç karnına bastırmaya gerek yoktu. "Hey güzel Allah'ım nelere kadir değilsin ki!.." sözleri döküldü dudaklarından. Bebek dünyaya gelmek için acele ediyordu. Kendiliğinden yürüyüp dünyaya geliyordu sanki.

Hz. Mevlâna obanın içine doğru ağır ağır ilerlerken içine sağır ve ağır bir acı çöreklendi. Biraz daha ilerledikleri zaman yıkanmakta olan cenazeyi gördü.

Cenazenin başına toplanmış olanlar, Hz. Mevlâna'yı görünce sevinerek koştular. Atının yularından tutarak;

"Yâ Hazret! Sizi Allah gönderdi. Şu garibin cenaze namazını kıldır! Karısı doğum yapıyor, kadının acısı hafiflesin. Bir teselli olsun!" dediler.

Hz. Mevlâna, doğum çığlıklarının yanı sıra bu denli iniltili ağıtların sebebini şimdi anlıyordu. Yıkanmakta olan cenazenin doğum yapmakta olan kadının kocasının cenazesi olduğunu öğrenince daha bir derinden gördü hüznün resmini...

Hz. Mevlâna'yı Yörük Ağa'sının otağına buyur ettiler. İçeriye girmek istemeyen Hz. Mevlâna otağın önüne sıralanmış zâhire çuvallarına sırtını dayayarak oturmak istedi. İçi zâhire dolu kıl çuvalların önlerine dokumadan yüz yapılmış, içi yün dolu minderleri getirip hemencecik yerleştirdiler, Mevlâna'yı ve canları oturttular. Hz. Mevlâna, her birisi koca bir çam ağacı kadar yaşlı: en uçtaki

sürgün kadar genç; dağlar kadar zaman dışı Yörüklerin yüzlerine baktı;

"Bizi dirilten o dost, ne kadar temiz, ne kadar tatlıdır, ne kadar hoştur, güzeldir... Biz insanlar ruhlardan, gönüllerden ibâret idik. Bedenlerimiz yoktu. O aziz dost, bedenlerimizi, ruhlarımıza konukevi olarak yarattı. O dostumuz, o efendimiz, lütfeder kerem buyurursa bizi affeder. Nasıl önceden yarattıysa, genç yaratır. Bizi tekrar diriltir" diye bir gazel okudu. Herkes içer gibi dikkatle dinliyordu. O sırada dünyaya gözlerini açan bebeğin çığlıkları obayı inletti. Sanki babasını ilk ve son defa, bir kerecik olsun görmek istiyordu. Sanki babasına sesini bir defacık duyurmak istiyordu, o yüzden acele etmişti dünyaya gelmek için...

"Doğum ve ölüm bir arada... Bir can, doğarken, havadan emanet aldığı nefesi iade ediyor, Hakk'a yürüyor, aynı candan canlı bir zerre, yeni bir vücut geliyor dünyaya, emanet bir nefes alıyor havadan, sayılı nefes soluk alıp vermeye başlıyor" diye düşündü.

Bir süre suskun kaldıktan sonra önüne diz çöküp oturmuş yaşlılarla göz göze geldi. Sert rüzgârların uğultusunu yansıtan yanık benizli bilge Yörük yaşlıları... Dağların mîzâcıyla bütünleşmiş, özgür ve başı dik yaşamaya alışık bu insanlar, asırlık bir çınarın kökleri gibi kırış kırış olmuş yüzlerini Hz. Mevlâna'dan ayırmadan bakıyorlardı. Bütün acılarına rağmen gözleri dostça gülümsüyor, bir çift sözünü bekliyorlardı. Hz. Mevlâna, bir yere bağlanmayı tutsaklık belleyen, sert görünüşlerinin arkasında yumuşacık yürekleri atan bu acılı insanlara;

"Ömür tükendi ise Allah başka bir ömür verdi. Geçici ömür kalmadıysa, işte şuracıkta tükenmeyen, ölümsüz ömür. Aşk hayat suyudur, bu suya dal! Bu denizin her damlasında başka bir hayat, başka bir ömür var.

Ey benim canım! Şu toprak perdesinin ötesinde gizli bir zevk, gizli bir mutlu yaşayış vardır. Her şeyi gizleyen bu örtünün ardında yüzlerce güzel Yûsuflar vardır. Bu ten, bu görünen beden ortadan gidince asıl varlığın olan ruhun kalır. Ey sonsuz olan rûh, ey fâni olan ten!

Bizi dirilten o dost, ne kadar temiz, ne kadar tatlıdır, ne kadar hoştur, güzeldir... Biz insanlar ruhlardan, gönüllerden ibaret idik,

bedenlerimiz yoktu. O aziz dost, bedenlerimizi ruhlarımıza konukevi olarak yarattı. O dostumuz, o efendimiz lütfeder, kerem buyurursa bizi affeder, nasıl önceden yarattıysa, gene yaratır, bizi tekrar diriltir" diyerek tekrar beden, ruhüzerine vurgu yaptı.

Obadaki Yörükler, Mevlâna'nın sözlerini dinlemekten öte adeta sünger gibi emiyorlardı. O sırada bir Yörük güzeli elinde bir tepsiyle gelip Hz. Mevlâna'nın önünde durdu. Kâsedeki sıcacık, ballı keçi sütünü uzattı. Yörükler Mevlâna'nın sözünün bölünmesinden memnun olmadan kıpırdandılar ama ikram da şarttı...

Hiç durmadan ağlayan kundaklanmış bebeği getirip Hz. Mevlâna'nın kucağına verdiler. Bebek durmadan ağlıyor olsa da ağlamak yüzündeki taze masumiyetini örtemiyordu. Sanki babasını hiç göremeyeceğini biliyordu. Sanki "Doğmadan yetim kaldım" diye ağlıyordu.

Hemen ayağa kalkan Hz. Mevlâna cennet kokulu bebeği alnından öpüp kokladı,

"Gülmeler ağlamalarda gizlidir;
Defineler de yıkık yerdedir.
Nice düşmanlıklar vardır, dostluğa çıkar;
Nice yıkılmalar vardır, yapılmaya döner!
Bulut ağlamadıkça yeşillik nasıl güler?
Çocuk ağlamadıkça süt nasıl coşar?" dedi.

Dualar okudu. Ne hikmetse bebek Mevlâna'nın kucağına verilir verilmez ağlamasını kesivermişti. Kulağına okunan ezan-ı şerif ve adının koyulmasının ardından garip sesler çıkardı. Bebek Mevlâna'ya gülümsüyordu, gözleri kapalı gülümsüyordu. Belki de adını çok beğenmişti, "Selâhaddin"

Orada bulunan herkes birbirinin yüzüne hayretle bakıştı. Çocuğun babasının adının "Selâhaddin" olduğunu Hz. Mevlâna nereden biliyordu?.. Hiç birisi söylememişti. Çocuğun amcası, "Allah!" diye haykırdı ve Hz. Mevlâna'nın ayaklarına kapandı. Arkasından diğerleri. Hz. Mevlâna da şaşırmıştı. Bebeği, getiren kadına uzatarak, kibarca insanları ayaklarından uzaklaştırdı. Ve bu hareketlerinin sebebini sordu. Öğrendiği zaman,

"Bebeğin babasının adının 'Selâhaddin' olduğunu bilmiyordum. Çok sevdiğim Selâhaddin Zerkubi'nin adını koydum sade-

ce" dedi. Ama insanlar yine de bu olaya bir tevafuktan öte bir kalp gözü olayı olarak baktılar. Yıllarca anlatacakları bir olağanüstülük olarak...

Bebeği babasının yanına götürüp, yüzüne tuttular. Sonra alıp annesinin çadırına götürdüler, yanına yatırdılar. Yastığının altına alkarası basmasın diye kurt postu koydular.

Selâhaddin'in Kefenleme işleri bitmiş, dağın bağrında kazılan mezara götürülmek için derme çatma tabuta yerleştirilmişti. Hz. Mevlâna cenaze namazını kıldırdı. Artık oradan ayrılmak istediyse de ellerine ayaklarına kapanan insanların yemek davetini, kıramadı. Yörük obasındaki kadınların hazırlamış olduğu yemekleri yediler.

Hz. Mevlâna beyaz esterine bindi. Yörükler bir türlü ayrılmak, bırakmak istemiyorlardı, sanki bir dakika fazla yüzüne bakabilmek kârdı onlar için.

Yörüklerle vedalaşıp Gurgurum Gölü'nün karşı kıyısına doğru atını sürdü. Canlar da peşinden takip etmeye başladılar. Uzunca bir yolculuktan sonra Gurgurum köyünün yakınına geldiler. Gün batmaya durmuştu. Kadınlar evlerinin önlerindeki ocaklarda akşam yemeklerini hazırlıyorlardı. Mis gibi ekmek kokusu her yana yayılıyordu.

Hz. Mevlâna'yı uzaktan gören köylüler koşa koşa yanına gelip karşıladılar, atının yularından tutup ayaklarına sarıldılar. Ayağında şalvarı, başında klensüvesi[36] ile ayakkabı dikicisi olan Ahî Babası, "Uzun zamandır gelmez oldun ya Hüdavendigâr!" diyerek atından inmesine yardım etti. Zâviye evine doğru yürüdüler. Zâviyenin önünde biraz soluklanırken, bir kadın elinde, içine yağ konulmuş sıcak ekmeklerle yanlarına geldi. Yedirip içirmeyi mutluluk bellemiş kadın, tepsiyi Hz. Mevlâna'nın önüne bırakarak, "Kadınlar duanızı isterler" dedi, kenara çekilerek gitti. Biraz sonra bir başka kadın üzerine dizdiği kapaklı bakır sahanların olduğu tepsiyi getirip bıraktı, "Hoş geldiniz, gelişinizle günler, güneşler açtırdınız. Duanıza bizleri de ekleyin" dedi. Kadının, "Güneşler" sözü, Hz. Mevlâna'nın içinde dinmeden yanan alevi daha bir alevlen-

---

36 Klensüve: Külah

dirdi. Tam küllenmeye başlarken bir şeyler ha bire yeniden yeniden alevlendiriyordu, inciler dökmeye başladı,

"Güneşte yok olan zerrenin savaşı,
Vasıftan da hesaptan da dışarıdır.
Zerre yok olunca artık onun savaşı
Güneşin savaşıdır
Zaten zerrenin kendi savaşı da kalmamıştır
Neden?
Biz Allah'a dönenleriz sırrından."

Köylüler susmuş, canlar susmuş vecd içinde gözleri kapalı gazeller okuyan Mevlâna'yı dinliyorlardı,

"Altın zerresisin sen; sevin neşelen!
Altın madeninin aslının aslındansın sen!
Neyi arıyorsan, neyin peşinde koşuyorsan,
Bil ki onun tıpkısısın sen!"

Gün batımı bütün ihtişamıyla yüzünü gösteriyor, zerreden oynamasını istiyor.

"Ey zerre!
Sana da onun ışığında aşkla oynamak yaraşır.
Ey zerre;
Bir gün Güneş'i kucaklarsın elbet!
Yeter ki kanadını onun kanadının üzerine koy;
Kendini yok et!
Güneş zerrenin önüne bir şarap getirir;
'Ey zerre! Bunu iç' der.
Zerre o şarabı içince kendinden geçer.
Güneş'te yok olur gider!
Ey Allah'ım!
Bizler de zerreler gibi ham meyveleriz.
Sen'in nurunda oynar;
Sen'in ateşinle pişeriz" dedi.

Bir süre sustu sonra söylemeye devam etti,

"Bütün zerrelerim aşkın kapısına varmış.
Sessiz sedasız;
Susmuşlar, beklemekteler.
Fakat her sessizliğin altında

Nice feryatlar, nice iniltiler var.
Sordum Şems-i Tebrizî'ye
'Kimdir bu susanlar?'
'Vakti gelince öğrenirsin; vakti gelince'
diye cevap verdi"

Bir sıra halinde dizilmiş, saygıyla Hz. Mevlâna'yı dinleyen gençlerin, her birinin belindeki kemere bir arşından uzunca birer kılıç asılıydı. Sırtlarında kabâdan elbise, başlarında softan yapılmış ak klensüve, bu klensüvenin tepesinde bir arşın kadar uzunluğunda, beş parmak genişliğinde bir taylesan[37], ayaklarında mes olduğu halde el bağlamış bekliyorlardı. Hz. Mevlâna kendine geldiğinde herkesin acıkmış olduğunu, kendisini beklediklerini farkederek hemen içeriye girdi. Diğerleri de peşinden girdiler. Çerağcı hemen kandilleri yaktı.

Ahi Babası, zâviye evini nefis Anadolu halılarıyla döşemiş, Irak camından birçok avizeyle de süslemişti. Beş tane üçayaklı kandil vardı. Kandilin içine erimiş iç yağı dolduruyorlardı. Yanında bakırdan yapılmış yedek yağ kapları vardı. Bunların yanına bir de fitili kesmek için makas bırakılmıştı. Bu kandile bakan kişiye "çerağcı" deniyordu. Çerağcının yaktığı kandiller içerisini gündüz gibi aydınlatmıştı.

Gençler yemek tepsilerini ortaya yerleştirdiler. Daha sonra gençlerin her biri başlarındaki klensüveleri çıkarıp bir kenara koydu. Başlarından çıkardıkları klensüvenin altında görünüşü çok güzel başka bir klensüve kaldı.

Büyükçe iki yemek sofrası ortaya kurulmuştu. Önce Hz. Mevlâna'nın sofraya yanaşmasını beklediler sonra hep birlikte sofraya oturdular. Ellerinde tahta kaşıklarla beklemeye başladılar. Hz. Mevlâna kaşığını ortadaki dövme[38] çorbasına uzatıp ağzına götürünce hepsi yemeye başladı.

Hep birlikte yemeklerini, meyvelerini yediler. Yemekten sonra namazlarını eda edip, Kur'an-ı Kerim okudular. Hz. Mevlâna, "Yâ! Hû!" diyerek semâya kalktı. Peşinden diğerleri... Saatlerce

---

37 Taylesan: Sarığın sarkan kısmı

38 Dövme: Buğdayı ıslatıp kabuğu çıkacak kadar ezilmesi (çorba, aşure vs yapmak için)

semâ ettiler. Hz. Mevlâna semâyı bitirip oturduğu zaman odada bulunanların hepsi mest olmuş bir halde karşısına oturdu. Gece ilerlemişti. Ahiler ve Ahi Babası destur isteyip gitti. Kalan üç genç yüklükten[39] yatak, yorgan ve yastıkları çıkararak yatakları hazırladılar ve destur isteyip onlar da gittiler.

***

- V -

Şeyh Selâhaddin yatakta hasta yatıyor. Güzel bedeni iyice zayıflamış, gözleri kapıda. Sitemli sitemli;

"Hiç kimse eşinden dostundan, eski bildiklerinden bu kadar ayrı kalamaz, bu kadar müddet seferde, yolculukta oyalanamaz. Bu ne bitmez bir yolculuktur ki gözlerimi kapılarda bıraktı. Artık şehrine, dostlarına geri dön yâ Hüdavendigâr! Allah'ın elçisi Muhammed Hazretleri mezar arkadaşım olmadıkça bu âlemden göçüp gitmeyeceğim. Dua buyur! Seni bekliyorum, gönlüm bîtab düştü, gel artık!" diyordu.

Hz. Mevlâna, "Şeyh Selâhaddin!" diyerek kan ter içinde uyandı. Hızla yatağından doğruldu. Uyku anında yüreğine öyle bir ateş düşmüştü ki uyandığı halde hâlâ yüreği yanıyor, gözleri ağlıyordu. O denli tutuşan yürek yangınını söndürürcesine sicim gibi akan gözyaşları yangınını söndürmekte kifayetsiz kalıyor, daha da alevlendiriyordu.

Alelacele kalktı, giyindi. Sultan Veled'in kaldığı bölmenin kapısını yumrukladı;

"Bahaeddin! Bahaeddin! Uyan!" diye bağırdı. Sultan Veled korkuyla kapıyı açtı;

"Hayırdır inşallah baba! Kötü bir şey mi oldu, bir haber mi aldınız?" diyebildi.

"Çabuk ol! Çabuk! Şeyh Selahaddin hasta. Beni çağırıyor. Herkese haber ver! Hemen yola çıkalım!" dedi ve onların hazırlanmasını beklemeye başladı.

Canı çok acıyordu. Diğer taraftan da hastalık sebebinin ne olduğunu bulmaya çalışıyordu, "Birkaç gün önce haber almışlar. 'İyi' dediler. Son görüşmemizde de biraz zayıflamış ve solgundu

---

39 Yüklük: Yatak, yorgan ve yastıkların istif edildiği duvara sabit yapılmış dolap

ama yine de iyi görünüyordu. Yoksa o uzun zamandır şikâyet ettiği parmaklarındaki yara, ağrı arttı mı? Tırnaklarındaki o şikâyetinden başka bir rahatsızlığı yoktu. O da çok ağır bir hastalık değildi. Bu sefer bizimle gelmek istememesi kendisini iyi hissetmemesinden miydi yoksa? Öyleyse neden bana hiçbir şey söylemedi? Söylese onu bırakır, yola çıkar mıydım hiç?" diye düşünüyordu. İçine çöreklenen acı göğsünü sıkıştırıyordu. Elleriyle kalbinin üzerini ovdu, geçirmek için ama geçiremedi. Yüreğine kaynar sular dökülmeye devam ediyordu. Bulutlara savrulan duaların gözyaşlarıydı belki de içine akan... Belki de yüreğindeki yangındı gözyaşlarını kaynatan...

Şeyh Selâhaddin için dualar ediyordu durmadan. Henüz sabah olmamıştı. Yıldızlar ışıldıyordu, ay bile çekip gitmemişti. "Olsun!" dedi. "Kaybedecek bir an bile yok" dedi. Atını mahmuzladı, dörtnala, arkasına bakmadan sürdü.

"Hastası ve âşıkı olduğum kimsenin hastalığını haber aldım. Onun yerine hasta olmamı isterim. Ey Allah'ım! Senden bu hastalığın onun için serinlik, selâmet, nimet ve memnuniyet olmasını dilerim" diye niyaz ediyor dörtnala ilerliyor, Selahaddin Zerkûbi'nin bedenine düşen elem, kendi ruhunda depremler yaratıyordu. Bir anda Şeyh Selâhaddin'i göremeden kaybetme korkusuyla sarsıldı, iç dünyası tir tir titredi, tıpkı beyaz esterinin yelelerinin titreyişi gibi...

Beyaz esterine görünmez bir çift kanat armağan edilmişti sanki. Yolları, kuş gibi uçtu, yıldırım gibi geçti. "Sen de mi Selâhaddin? Sende mi beni bırakıp gideceksin?" diye inliyor, ağıtlar birer kara inci olmuş gölünden yuvarlanıp süzülüyor, rüzgâra karışıyordu;

"Ey yürüyen servi! Hazan yeli sana değmesin!

Ey dünyanın gözü! Sana kötü gözler değmesin!

Ey yerin ve göğün canı! Senin canına rahmet ve rahattan başka bir şey değmesin!" diyordu. Gece koyu laciverd, yıldızlı peçesini ağır ağır çekmiş, güneş doğuda görünen dağların arkasından sararak doğmaya sancılanıyordu.

Sultan Veled ve beraberindekiler Konya'ya yaklaştıkları zaman Hz. Mevlâna'ya ancak yetişebildiler. Kimseye dönüp bakma-

dan at sürmüştü. Takkeli dağın yakınlarındaki tepelerden Konya'ya doğru hızla indi. Doğru Selâhaddin Zerkubi'nin evine yöneldi.

Selâhaddin Zerkûbî'nin bahçe kapısında atını durdurup indi. Hızla bahçe kapısını açtı. Kapı gürültüyle arkaya çarptı. Tahta merdivenleri ikişer üçer basamak atlayarak tırmandı. Gelini Fatma Hatun kapıda yorgun ve bitkin bir halde duruyordu. Hz. Mevlâna'yı görünce solgun yüzü sevinçle ışıldayıverdi;

"Hoş geldiniz, iyi ki geldiniz efendibabam! Babam hep sizi sayıklıyor, sık sık 'Geldi mi?' diye soruyor" dedi.

"Geldim kızım geldim. Neden haber uçurmadılar?" diyerek odaya yürüdü.

Gözlerini kapıya dikmiş olan Şeyh Selâhaddin Hz. Mevlâna'yı görünce bir imkânsız gerçekleşmiş gibi seviniverdi. Uzandığı yatağından kalan gücünü sonuna kadar harcayıp doğrulmak, beklediği cananını karşılamak istedi. Hz. Mevlâna, kalkmasına engel olmak için ani bir hamle ile uzanıp omzundan tuttu. Zaten doğrulabilecek mecâli yoktu Zerkûbî'nin. İki canan göz göze bakıştılar. Birbirlerine ne sırlar verdiler, ne muştular aldılar şu yeryüzünde kimsecikler bilemez...

Hz. Mevlâna Şeyh Selâhaddin Zerkûbî'nin başını usulcacık kollarına dayadı, yanağını hafifçe başına yaslayıp, şefkatle okşadı;

"Senin yanağının gül bahçesi, ebediyete kadar yeşil kalsın. Çünkü o bizim gönlümüzün otlağı, çimenliği ve sahrasıdır. Senin acın bizim canımıza olsun. Senin vücuduna olmasın da senin o acın canımızı süsleyen akıl gibi bize kıymetli olsun" dedi. Dili dualar okuyor beynindeyse hatıralar yuvarlanıyordu.

Selâhaddin Zerkûbî, Hz. Mevlâna'nın gelmesiyle huzura ermiş, rahatlamıştı. Başı kolunda, dalıp gitmişti. Hz. Mevlâna da dalıp gitmişti; Selâhaddin Zerkûbî'yle geçen on yıllık hatıralar gözlerinin önünde sıralanıyordu.

Ayakyolunda kendi kendine konuşması olayını hatırladı. Gayri ihtiyari gülümsedi;

Pek çok kereler olduğu gibi bir gün müridlerden birisi yanına gelmiş, Şeyh Selâhaddin Zerkûbî'nin taharetlenmek için gittiği ayakyolunda yine kendi kendine konuştuğunu, devamında da çığlık atarak kendinden geçtiğini söylüyordu. Oralı olmamış,

"kendi hâline bırakın!" demişti. Ama meraklı tazeler ne konuştuğunu, kiminle konuştuğunu öğrenmezlerse çatlayacaklardı. Yine bir gün müridlerden birisi helânın arkasına saklanmış, saatlerce Şeyh Selahaddin'in helâya gelmesini beklemişti. Nihayet helâya gelen Selahaddin yine söylenmeye başlamış, "Ey Allah'ım! Beni burada da bırakmıyorsun ki, rahatlayayım, dinleneyim. Senin huzurundan çok utanıyorum. Hâlbuki ben öyle kimseler biliyorum ki, seni müşahede etmeye lâyık olmak için aşkınla yanıp tutuşuyorlar. Halvetlerde gece gündüz riyazet ve münacatta bulunuyorlar, geceleri uyumuyorlar da sen onlara iltifat etmiyorsun, onların işlerini yapmıyorsun, yarım saat onlarla meşgul olmuyorsun. Beni ise böyle bir yerde bile yalnız bırakmıyorsun, burada da temiz nurlarınla süslüyorsun" dedikten sonra bir feryat koparıp kendinden geçmişti.

Müridler'in Selâhaddin Zerkûbî'yi kıskanmalarını hatırladı; Hem seviyorlar hem de kıskanmadan edemiyorlardı. İlk zamanlar Şems-i Tebrizî'ye yaptıkları gibi aşırılığa gitmeye başlamışlardı ama Mevlâna'nın bakışlarından çekinmişler, yine Hz. Mevlâna'nın kendilerinden yüz çevireceğinden korkarak kıskançlık duygularını bastırmışlar, gizlemişlerdi. Zamanla Selâhaddin Zerkûbî'deki mânâ farklılıklarını gördükçe sevgi, saygı ve hayranlıkla gıpta etmeye başlamışlar, onun sırlarına vâkıf olabilme derdine düşmüşlerdi.

Bir gün, Selâhaddin Zerkûbî'yi imâ ederek,

"Ârif kimdir?" diye sordukları zaman, Hz. Mevlâna;

"Ârif, sen sustuğun zaman, senin sırrından bahseden kimsedir. Bu da Selâhaddin Zerkûbî'dir" demişti.

Şeyh Selâhaddin Zerkûbî'nin gaybü'l gayb âleminden haberler vermesi, dostlarının içindeki sırları söylemesi, karışık şeylerin sırlarının sırrını bildirmesi, o sırrın sahibi olanları hayran bırakmıştı. On yıl öncesinde, kendisini "ümmi" diyerek beğenmeyenleri, şeyhlik makamına lâyık görmeyenleri utandırmıştı.

Müridler sık sık vecd hâlinde yaşayan Şeyh Selâhaddin Zerkûbî'nin daima müşâhede hâlinde bulunduğu, gayba ait türlü nurlardan haber verdiği, "İşte beyaz nur deryası, işte mavi bir nur görüyorum, duman renginde bir nur görüyorum, işte siyah nur der-

yası dalgalanmıştır" dediği hâllerine öylesine alışmışlardı ki... Bir gün sırlardan bahsetmez olup susmasına şaşırmışlardı. Hz. Mevlâna'ya gelerek, "Acaba basiret gözü perdelendi mi?" diye sormuşlardı. Mevlâna da, "Hâşâ... Belki o zaman birbiri arkasından sayılı nurlar görüyor ve her birinden ayrı ayrı haber veriyordur. Şimdi ayrı ayrı nurlar deryasına öyle gömülmüştür ki, onlardan hiç bahsedemiyor ve haber veremiyor ve onları tasavvur edemiyor" demişti. Müridleri merakla Şeyh Selâhaddin Zerkûbî'nin tasavvur edemediği sırları kendisinin tasavvur edip anlatmasını isteyecek olmuşlar ama cesaret edememişlerdi. Onların bu merakını anladığı için, sadece bir şiirle bertaraf etmişti müridlerini;

"Seni nasıl tasavvur edeyim ki?
Senin suretin yoktur.
Nitekim suret, mânâ denizinin köpüğüdür"

Gönül dünyasında tatlı tatlı yer eden, Selâhaddin'in saf, temiz, teslim olmuş davranışlarına yansıyan halleri bir bir gözünün önünden geçiyordu. Hele o soğuk erbain günlerinden bir cuma günü hanımının yıkayıp dama astığı ve soğuktan donup kazık gibi olan tek ferecesini ezan sesini duyar duymaz kaptığı gibi ıslak ıslak giyip mescide koşması... Mescidde bulunan cemaatin, "Soğuk, Şeyhimizin mübarek vücuduna zarar vermesin" sözlerine karşılık, Selâhaddin Zerkûbî'nin de, "Vücudun zararı, ruhu ve Allah'ı terk etmenin zararından daha azdır" demesi aklına geldi. Selâhaddin Zerkûbî'nin ne kadar dindar, Allah'tan korkan, şeriatın inceliklerini gözeten saf ve temiz gönüllü olduğunu düşünürken, kısa zamanda bitkinleşmiş olan Şeyh Selâhaddin'in zayıf sesiyle hatıralardan sıyrıldı,

"Allah'ın elçisi Muhammed Hazretleri mezar arkadaşım olmadıkça, bu âlemden göçüp gitmeyeceğim. Dua buyur!" dedi, naz ve niyazla karışık bir ses tonuyla. Hz. Mevlâna kulağına eğildi. Bir takım sırlar söyledi. Şeyh'in yüzü aniden aydınlanıverdi, gülümsemeye başladı. Mevlâna bir müddet sonra;

"Ben Peygamberi râzı eder, senin şefaatçin(aracın) olurum. Sen kendini muradına ermiş bil ve gam yeme!" dedi. Şeyh Selâhaddin'in yüzü daha bir parladı, nurlandı, güzelleşti. Parmak uçlarındaki tırnaklarının kenarlarındaki yaralar bile birer gül olu-

vermişti sanki. Bütün ağrıları, acıları geçmişti. Üzerine çöreklenen bütün gam, keder yılanı akıp gitti. Bu huzur anını nasıl sindire sindire yaşamak istediği bilinmez, Hz. Mevlâna'dan son bir ricada bulundu;

"Ey canımın incisi! Bana müsaade et de bu büyük sevinçle; bu dünyadan göçüp gideyim artık!" dedi. Mevlâna incitmekten korkarcasına, usulca Şeyh'in başını yastığa dayayıp, ellerini tuttu, son bir kere can dostunun yüzüne dünya gözüyle baktı. O da baktı. Mânâda böyle sır dolu bir veda görülmüş değildi... Ellerini sıyırarak bıraktı. Sanki iki el parmak uçlarından birbirine yapışmış gibi birbirlerinden zor koptu. İki el ayrılırken yerlere güller dökülüp saçıldı sanki... Oda mis gibi bir kokuyla ıtırlandı. Birbirlerini dünya gözüyle son defa gördükleri anın bilincindeydi her ikisi de. İkinci bir âlemde görüşmek üzere ayrıldılar. Mevlâna arkasına bakmadan yürüdü, arkasına dönüp baksaydı belki de kopamayacaktı, Zerkûbi'nin son isteğini yerine getiremeyecekti, sessizce odadan çıktı. Kimseyle konuşmadan evine doğru yöneldi.

Artık göz yuvalarında göllenen yaşları serbest bırakabilirdi. İstedikleri gibi yol bulup akabilirdi gözyaşları. Hüzünlü hüzünlü yürüdü. Sultan Köşkü'nü geçti. Saray ustası ve Alâeddin Keykubat'ın lalası olan Emir Bedreddin Gühertaş'a, babası Bahaeddin Veled'in ders vermesi için ve ailesinin oturması için, üç ay gibi kısa bir zamanda yaptırdığı Medrese'ye doğru yöneldi. Medrese'de biraz oyalandı. Kütüphanesine girdi. Gözü pencerenin bir kenarında vurulmuş bir kumru gibi duran Şems'in ney'ine takıldı. "Ah!.." çekti. Sanki "Ah!"ının nefesinde Şems'le geçen bütün hatıralar özetlenerek kavrulmuş bir ciğer gibi yanık yanık koktu. İçi daralıyordu. Ne kadar da çok ağlamak istiyordu. İstediği kadar ağlayabilse şu görünen gök kubbe gözyaşlarından görülmemiş bir tufanla girdaplanabilirdi...

Kerra Hatun'u daha fazla bekletip, üzmek istemiyordu. Hem de rahatlama ihtiyacı içindeydi. Gül Nebi de, sevgili eşine, "Rahatlat beni yâ Hümeyra" dememiş miydi?" Medrese'nin bitişiğindeki evine, Kerra Hatun'un odasına doğru yürüdü.

Kerra Hatun Hz. Mevlâna'nın Konya'ya geldiği haberini almış pencerede kendisini bekliyordu. Koşarak kapıya çıktı. Adımlarını

sürüyerek atan Hz. Mevlâna'nın koluna girerek içeriye götürüp oturttu. Ellerini tutarak güç vermek, destek olmak istedi.

***

Sessiz sessiz gözyaşları döküp şiirler okuyordu Hz. Mevlâna. Kamış kalem, hokka ve rıhtanının bulunduğu mine işlemeli yazı takımını çıkarıp, Vâsıt kamışlığından gelme kalemini eline aldı, bir süre evirdi çevirdi. Kamış kalemin içindeki lif kalıntıları, Hârut-Mârut[40]'un saçlarından asılışını çağrıştırdı, bir an. Liflere bakarak bir süre düşündü...

Beyaz ve parlak bir kâğıt açtı, üzerine özenerek gubâr yazısı yazarmış gibi titizlenerek Şeyh Selâhaddin'e nidâ ve duygu yüklü bir mektup yazdı. Darmadağınık duygu sözcükleri beyitlerde düzene girmek için savruldu;

"Gönül sahibi ve gönül sahiplerinin sahibi, dünya ve âhiretin kutbu olan Selâhaddin'i, bu kadar zamandan beri mübarek tırnaklarında bulunan bir maddeden şikâyet eden Selâhaddin'i bu mektupla anarım. Yüce Allah, ona âfiyet versin. Çünkü bütün müminlerin âfiyeti onun şifâ bulmasındadır.

O benden daha yaşlı olduğu halde bine bedel olan biridir.

Ey canlarımızın rahatı ve gören gözümüz olan sen! Vücut acısı ve kötü göz senden ırak olsun!

Ey ay! Senin sağlığın dünyanın sağlığıdır. Ey ay yüzlü! Senin vücudunun sağlığı yerine gelsin!

Ey vücudu ruh mesabesinde olan sen! Vücuduna sağlık olsun! Lütfunun gölgesi üzerimizden eksilmesin!

Senin yanağın gül bahçesi, ebediyete kadar yeşil kalsın! Çünkü o bizim gönlümüzün otlağı; çimenliği ve sahrasıdır.

Senin acın bizim canımıza olsun, senin vücuduna olmasın da senin o acın, canımızı süsleyen akıl gibi bize kıymetli olsun!" diye yazdığı mektubu ve şiirleri katlayıp kütüphanesinden çıktı. Kerra Hatun'un odasına gitti. Kerra Hatun eşini görünce elindeki işledi-

---

40 Rivayete göre; Hârut ve Mârut adlı melekler insanları işledikleri bir günahtan dolayı kınarlar. Bu kınalarından dolayı yeryüzüne gönderilirler. Kınamış oldukları günahı kendilerinin de işlemeleri sonucu cezalandırılarak Irak'taki Babil kuyusunda saçlarından baş aşağı asılırlar. Kıyamete kadar bu şekilde asılı kalacağına inanılır.

ği gergefi pencerenin bir kenarına bırakıp ayağa kalktı. Hz. Mevlâna;

"Ey gözümün nûru Kerra Hatun! Fatma Hatun burada mı?" diye sordu. Kerra Hatun kapıdan matbaha doğru seslendi;

"Fatma Hatun! Gitmeden önce buraya uğra! Hüdâvendigâr seni görmek istiyor" dedi. Eşine dönerek;

"Biraz önce Sultan Veled ile geldiler. Çok üzgün. Yine gidecekler" dedi. Hz. Mevlâna, Fatma Hatun'u babasının kapısında çok solgun görmüştü.

Kerra Hatun'a;

"Fatma Hatun babasının hastalığına çok üzülüyor, benzi iyice solmuş" dedi.

Kerra Hatun;

"Evet çok üzülüyor ama hamileliğin de etkisi var. Biliyorsunuz bebeklerini altı aylık, on aylık, bir yaşına gelmeden kaybettiği için yine aynısı olacak, ölecekler, korkusunu yaşıyor ve bebeklerinin derdinden mübarek yüreği çok elemli. 'Bebeğimin ölümüne bu sefer dayanamayacağım' diyerek, bebeğini düşürmenin yollarıyla uğraşıyor, türlü ilaçlar içiyor, gebe kadın için uygun olmayan şiddetli hareketlerde bulunuyor" dedi. Hz. Mevlâna daha da üzüldü. Endişeyle, biraz da sinirle;

"Hemen gelsin, buraya çağırın!" dedi.

Kerra Hatun hemen koşup Fatma Hatun'un kolundan tutup getirdi. Fatma Hatun içeriye girdi. Kapıda durarak saygıyla el bağladı;

"Buyurun Efendibaba! Bir emriniz mi var?" dedi.

Hz. Mevlâna, Şeyh Selâhaddin'in kızı olan gelinini görünce az önceki siniri geçiverdi, merhametle, sevgiyle baktı. Gözleri buğulanarak;

"Şeyh Selâhaddin'imiz nasıl?" diye sordu.

Fatma Hatun üzgün de olsa Yüce Makam'a teslim olmuşluğun tevekkülüyle;

"Sizinle görüştükten sonra tam bir huzur içinde hepimizle helâlleşti. Dünden beri çok mutlu görünüyor. Sabırsızlık içinde, sanki gelecek bir yolcuyu bekliyor..." dedi. Gelecek kutlu yolcunun

kim olduğunu Hz. Mevlâna gibi Fatma Hatun da çok iyi biliyordu aslında. Hz. Mevlâna;

"Sevgili kızım önce şu mektubu al, Şeyh Selâhaddin'imize götür, selâmlarımızı ilet!" dedi. Fatma Hatun eğildi saygıyla mektubu alıp önce göğsüne sonra alnına koydu. Hz. Mevlâna yer göstererek;

"Şimdi karşıma otur bakalım, seninle konuşacaklarım var" dedi. Fatma Hatun, Kerra Hatun'un yanında gösterilen yere usulca diz çöktü;

"Selâhaddin'imizin temiz çocuklarından Fatma Hatun, oğlumun zevcesi! Bizim için ne kadar değerli olduğunu bilirsin. Neden bebeğini düşürmeye uğraşıyorsun? Yoksa bizim neslimizden ar mı ediyorsun?" dedi. Fatma Hatun bir gelincik gibi kıpkırmızı kesiliverdi. İçinde bulunduğu elemli günlerde, özellikle Hz. Mevlâna'dan böyle bir söz ve sitem işitmeyi hiç beklemiyordu. Şaşırdı kaldı, yutkundu, gözleri buğulandı, düşünmeden savunmaya geçti;

"Artık bebeklerimin ölmesine dayanacak gücüm kalmadı" dedi.

"Böyle şeyler yapma, çocuğunu koru! Biliyorum bugüne kadar doğan çocuklarının hepsi Hakk'a yürüdü, seleflerine kavuştu. Sen şefkatli bir annesin. Hayırlı bir halef için yanıp tutuşuyorsun. Ama Allah ne zaman kısmet etmişse o zaman sahip olacaksın. Çocukların o zaman yaşayacak. Onun için tevekkül etmeli, beklemelisin." dedi.

Fatma Hatun mesajı almıştı. Bu bebeği veya başka bir bebeği yaşayacak, halef olacaktı. Onun için teslim olmalı, yanlış işler yapmamalıydı. Dizinin üzerinde sürünerek Hz. Mevlâna'nın eteğini öptü. Mevlâna da onun başını sıvazladı. Şükran ve dua ile müsaade isteyip avluya çıktı. Sultan Veled ile burun buruna geldiler, Sultan Veled;

"Hazır mısın? Gidelim mi?" dedi. Fatma Hatun Sultan Veled'in gözlerine içercesine baktı, yüzünde güller açarak, ayrı bir dünyadan geliyormuşçasına ılık sesiyle, tatlı bir ironiyle fısıldadı, "Hemen gidelim, hemen! İstersen uçup da gidelim! İstersen kaçıp da gidelim!" dedi. Günlerdir, belki de yıllardır eşini böyle mutlu,

sevinç dolu görmemiş olan Sultan Veled şaşırdı, ne olduğunu anlamak istedi. Fatma Hatun, eşinin elini sıkıca tuttu. İkisinin de tüm benliklerine bir dinginlik sıvısı yayılıverdi.

Mutluydu Fatma Hatun, babasının hastalığına rağmen mutluydu... Heyecanla olanları anlattı kocasına. "Efendibabam, bebeğimizin yaşayacağını, halef olacağını söyledi ama bu bebeğimiz olmayabilir belki başka bir bebeğimiz de yaşayabilir. Rabbim hangisine yaşamayı kısmet edecek bilinmez" dedi. Sultan Veled adımlarını yavaşlattı ve olduğu yerde durarak iki tarafına bakındı. Hatununa sımsıkı sarılmak istedi ama edebi müsaade etmedi.

"Günler sonra seni böyle mutlu ve umutlu gördüğüme çok sevindim" dedi. Mutlu ama buruk ve hüzünlü bir halde yürüdüler. Şeyh Selâhaddin'in evinin bahçe kapısından içeriye girdiler.

***

Şeyh Selâhaddin Zerkûbi'nin başında Sipehsalar ve Çelebi Hüsâmeddin bekliyorlar, Şeyh Selâhaddin'e derin mânâ incileri saçıyorlardı. Konuşulanlar Şeyh'e ne kadar huzur verse de üzerinde bir tuhaflık vardı. Sanki cismi orada aklı ve ruhu bambaşka mecralarda dolanıyordu. Aniden konuşmaya başladı;

"Benim için sakın ağlamayın. Bugün benim en mutlu günümdür. Çünkü bugün ben sevgilime kavuşuyorum. Cenazemi davullar, kudümler, defler çalarak neşeli sevinçli bir hâlde ellerinizi çırpa çırpa kaldırın. Beni mezarıma kadar semâ ederek götürün" dedi.

Şeyh Selâhaddin vasiyetini söylerken, kızı Fatma Hatun'la, Sultan Veled kapıdan girmişlerdi ama Şeyh pek alâkadar olmadı ya da fark etmedi. Fatma Hatun iki dizinin üzerine oturarak iki eliyle birlikte babasının elini tutup öptükten sonra Hz. Mevlâna'nın gönderdiği mektubu yarasız elinin içine tutuşturdu ve;

"Efendibabam Hüdâvendigâr size selâmlarıyla birlikte bu mektubu gönderdi" dedi. Şeyh Selâhaddin'in yarı kapalı gözleri birden açılıp, parlayıverdi, yarasız elinde tuttuğu mektubu eli ve içi titreyerek kokladı. Okuması için Çelebi Hüsâmeddin'e uzattı. Sonuna kadar dinledi. "Gönül sahibi ve gönül sahiplerinin sahibi sensin ey Hüdâvendigârım!" diye inledi. Beklenmedik bir kuvvet-

le aniden ayağa kalktı. "Ey Hüdâvendigâr'ım! Her iki âlemin de solmayan gülistanısın sen. Senden gelen güller ruhumu ıtırlandırdı" diyerek semâ etmeye başladı. Kalbinde ledün ilminin menbaı kaynayan Şeyh Selâhaddin herkesi şaşırtmıştı. Günlerdir yatağından doğrulacak mecâli yoktu oysa. Sanki vücuduna büyülü bir iksir zerkedilmiş ya da kalan son enerjisini toplayarak ayaklarına göndermişti;

"Gönül sahibi ve gönül sahiplerinin sevdiği sensin", "Gönül sahibi ve gönül sahiplerinin sevdiği sensin" "Gönül sahibi ve gönül sahiplerinin sevdiği sensin ey Hüdâvendigâr'ım! Ey Mevlâna'm! Benim için sakın ağlamayın. Bugün benim en mutlu günümdür" diyorken olduğu yere yığıldı kaldı. Bütün birikmiş enerjisi üç-dört defa dönmeye ve birkaç cümleyi üç-dört defa tekrarlamaya yetebildi. Yatağına yatırdılar. Göçme zamanının geldiği mâlum olmuştu. Hanımı, kızları da yanına gelmişlerdi. "Hakkımız sana helâl olsun, sen de hakkını helâl et" diyorlardı. Sevgiyle gülümsedi, dili söyleyemedi ama gözleriyle "Helâl olsun" dedi. Gözlerini kapattı. Tam bir huzur, istek ve teveccühle bedenler âleminden ayrılıp ruhların mekânsızlık âlemine göçüp, can maksuduna, gizli sevgiliye ulaşacağı anın iyice yaklaştığını biliyordu artık.

Yüzündeki mutluluk ölüme bile galebe çalarcasınaydı. Sultan Veled, eğilerek ellerini yakalayıp dudaklarına, alnına götürdü. Yanaklarının ıslağı Şeyh'in sağlam eline bulaşmıştı. Kapalı gözlerini araladı. Eline değen Sultan Veled'in gözyaşlarının ıslaklığı gam gününün, karanlık gecesinde hastaya verilen su gibi içini ferahlattı. Sağlam elini Sultan Veled'in başına götürüp sevgiyle okşamak istedi ama eli uzanamadan yanına düştü, Cılız bir sesle "Kevser Havuzu" dedi, "Ey Hazreti Muhammed!" dedi. Dili devamını getiremedi ama gözleri ve yüreğiyle çok şeyler söyledi. Sultan Veled'le bir an bakıştılar. Ne beden diliyle, ne yazıylaydı kurdukları iletişim; Gönül diliyle kodluyorlardı, sırlı, muhteşem sözcükleri...

Sultan Veled;

"Ya Şeyhim! Mübarek nefesinizi yormayın! Söylemek istediklerinizin hepsini anladım, hepsini... Çok mutluyum, sevinçliyim. Gittiğiniz yerde, Kevser Havuzu'nun başındaki gül yüzlü Nebî'nin yanından bizlere de duacı olmanız, selâmımızı götürmeniz

umulur. Burası için endişeniz olmasın!" dedi. Gözleriyle, gönül diliyle hem müridi hem de damadı olan Sultan Veled'e neler neler söyledi kimsecikler bilemedi... Tek bildikleri, Şeyh Selâhaddin'in son sözlerini söylemiş olduğuydu. Ondan sonra kalan sayılı nefesini sadece zikrullahı tekrarlamaya harcadı.

Sipehsalar, Şeyh'in ayaklarını avuçları içine aldı. Mübarek ayakları soğumaya başlamış, soğuma dizlerine kadar ilerliyor, can kuşu zerre zerre ilerleyerek beden kafesine veda ediyordu. Sipehsalar, Çelebi Hüsâmeddin ile göz göze gelip, durumu dilsiz sözsüz birbirlerine izah ettiler. Bu dilsiz ağızsız konuşmayı da kimsecikler bilemedi duyamadı...

Çelebi Hüsâmeddin, mabeyne[41] Kur'an-ı Kerim okumak için, biraz da odanın küçük oluşundan dolayı çıkan diğer kızı Hediye Hatun ile Şeyh'in hanımına içeriye gelmeleri için işaret etti. Hepsinin akılları ve kulakları içerde Şeyh Selâhaddin'de, bedenleri mabeynde, Kur'an-ı Kerim okuyorlardı. İçerideki odada yatan Şeyh sanki Kur'an-ı Kerim okunduğunu hissediyordu ve mutlu, huzurlu görünüyordu. Sanki cennetten bir kapı açılmış da o kapının aralığından ebedi kalacağı köşk kendisine gösteriliyor, "Ya Selâhaddin! Hasretle seni bekliyoruz. Hadi gel artık!" diyorlar, buyur ediyorlardı. Yüzündeki ifadeyi başka türlü yoramadı hiç kimse. Açık ağzının içinde yarısı görünen dili "Ya Allah!" diyordu. Çelebi Hüsâmeddin kuruyan dudaklarına pamukla zemzem damlatıyor, biteviye şehadet getiriyordu.

Şeyh Selâhaddin Zerkûbî gözlerini tavanda bir noktaya dikti. Çok sürmedi bu hâl. Nefesi sustu, duvarlar sustu, Konya sustu, âlem sustu... Gülümseyen yüzden terler tomurcuklandı, açık gözlerinden birer damla yaş süzüldü.

"İnna lillâhi ve inna ileyhi raciun[42]"

***

Öyle bir kıyamet kopmuştu ki... Sessizce bir kıyamet... Hakk'a teslim olunmuş bir kıyamet...

---

41 Mabeyn: Evin selamlık bölümü, ara, sofa kısmı

42 Biz Allah'a âitiz ve vakti geldiğinde elbette O'na döneceğiz

Müridler, hafızlar, komşular... Hepsi toplanmışlar Yasin-i Şerif, Kelime-i Tevhid okuyorlardı. Şeyh Selâhaddin mezarına varmadan kendisinden önce okunanlar varsın, diye.

Çelebi Celaleddin Feridun, Sıraceddin Bayburtî, Bahaeddin Bahri, Fahreddin Sivasî ve evladı müderris Kerimeddin Beğtemur, Salahaddin Fakih, Nizameddin Hattat, İzzeddin Erzincanî, Mecdeddin Merâğî de oradaydılar. Daha kimler yoktu ki? Çelebi Hüsâmeddin ve Sultan Veled'in inayetlerini kazanmış olanlardan, âşık ve ariflerin öncüsü, Kur'an hafızlarından Alaeddin El Emasî herkesçe övülen sâkin tabiatıyla, güzel sesiyle Kur'an-ı Kerim okuyordu.

***

- VI -

Şeyh Selâhaddin Zerkûbî'nin cesetler(dünya) âleminden ruhların mekânsızlık âlemine göç ettiği haberi, Hz. Mevlâna'ya tez ulaştı. "Hakk'a yürüdü, can maksuduna, gizli sevgiliye ulaştı" dediler sadece.

Şeyh Selâhaddin'in vuslat haberini bekleyen Mevlâna, "İnna lillâhi ve inna ileyhi raciun" dedi, ellerini duaya kaldırdı, neler okudu, neler söyledi kimsecikler bilmez. Sonra suskunluğa büründü. Sanki her şey sustu. Bütün kâinat sustu. Bakışları bulandı Hz. Mevlâna'nın. Gözlerinde göllenen gözyaşları, saklanacak yer arar gibi bir o yana bir bu yana kaydı. Eğleşecek yer bulamayınca yanaklarından gizli gizli süzülüverdi. Gönül kubbesinden bir yıldız daha kaymıştı Hz. Mevlâna'nın...

"Bir ruh ağlayıp inledi. Davet olundu ve davete icabet etti. Doğruluğun mükâfatı olan yerde, muktedir padişahlar padişahının yanındadır. Şüphesiz Allah'ın dostlarına korku yoktur. Mahzun da olmazlar" dedi.

Bir süre nefessiz durdu. İçine düşen ve hızla büyüyen ayrılık acısının dünya kelamına çevrilmesinin mümkün olmadığı bir duygu hâlini yaşıyordu. Sonra... Ciğer yangınından kopan nefes, hançeresinden fırlayarak bir yanardağ gibi püskürdü... Etrafına lav yerine inciler fırlatan, püskürten bir yanardağ... "Ey Dost!" diyerek başını açtı, ayağa fırladı, feryatlar kopardı, deli gibi semâ etmeye başladı;

"Ölen bedendir âşıklar ölmez"
"Ölen bedendir âşıklar ölmez"
"Ölen bedendir âşıklar ölmez"

Semâ döndürüyor, dostun ayrılığı yandırıyordu. Aniden durdu. Bir müddet bekledi. Sakinleştikten sonra yanındakilere dönerek, beşaretçileri[43], nekkarecileri[44] ve gûyendeleri[45] getirmelerini emretti.

Olduğu yere yığıldı. Geriye "Selâhaddin" sözcüğü kaldı...

***

Halk hüzün ve heyecan içinde dalgalanıyordu. Şeyh Selâhaddin'in cenazesi eller üstünde, elden ele geçirilerek Sultanü'l Ulemâ 'nın mezarının yanına, Gül Bahçesi'ne doğru götürülüyordu. Gûyendelerin bir bölüğü cenazenin önünde yürüyorlar, Fırat Nehri gibi dalgalanıp, akıyorlar, coşuyorlardı. Şehrin ileri gelenleriyle birlikte bütün Konya halkı, tabutun bir uçundan, bir adımlık tutabilmek için adeta yarışıyorlardı.

Hz. Mevlâna hiç kendinde değildi. Gitmek istediği, biran önce kavuşmak istediği sevgiliye giden sanki Şeyh Selâhaddin değil de kendisiydi. Her ne hikmetse ara ara aşkla kıskançlık aynı anda köpürüveriyordu gönlünde. Ama Selâhaddin de bir bakıma kendisi sayılmaz mıydı? Sevgiliye ha kendisi gitmiş, ha cananı gitmiş, ne fark ederdi ki? Bir gün nasıl olsa kendisi de sevgiliye kavuşacak değil miydi... Üstelik o ruhlar âleminde Şems-i Tebrizî ve Selâhaddin ile birlikte olacak olduktan sonra ne gam?.. Aslında duyumsadıkları kıskançlık değildi. Zaman önceliği gıptasıydı, kendi vuslat zamanının sonraya kalmasından doğan bir sabırsızlık, bir tahammülsüzlüktü belki de.

***

Vuslat kokusunun aşkıyla serhoş olmuş bir halde semâ ederek Gül Bahçesi'ne doğru cenazenin önünden gidiyordu. Babasının mezarına gelince durdu. Selâm verdi. Selâmı alındı...

---

43 Beşaretçi: Müjde beyitleri okuyan
44 Nekkareci: Dümbelek çalanlar
45 Gûyende: Güzel sesli söyleyiciler

"Herkes ölür. Kimi toprağa gömülür kimi yüreğe... Yaralarım açıldı; dertlerim çoğaldı. Açılan yarama, çoğalan derdime zaman ve dua merhemi sürdüm, sabırla bekliyorum" diye mırıldandı. Her ne kadar Şeyh Selâhaddin'i toprağa verecekken hüzünlü vuslat sevincini gıptayla, özlemle karışık yaşamış olsa da artık aziz dostunu maddi âlemde dünya gözüyle göremeyeceği için buruktu. Gözyaşları bedeninden çıkmaya izin bulamayınca ruhunda, dilinde söze dönüşüyor, hançeresinden kelâm olup çıkıyor, inci olup ışık ışık saçılıyordu;

"Ey Selâhaddin! Ey ayrılığı ile göklerin, yerlerin ağladığı sevgili! Ayrılığın yüzünden gönül kanlar içinde gömülü kaldı. Akıl ile can da ağlaşıyorlar. Dünyada senin yerini tutacak hiç kimse yoktur. Bu sebepledir ki senin mateminde hem bu dünya hem öteki dünya ağlamadadır. Cebrail ile diğer meleklerin kanatları mosmor olmuş. Bütün peygamberler senin ölümün için gözyaşı dökmekteler. Bu matem içinde öyle bir hâle geldim ki söz söylemeye kudretim kalmadı. Yoksa ağlamanın ne olduğunu ben âleme gösterirdim. Ağlamada, feryad etmede örnek olurdum.

Sen bu dünya evinden gidince devlet, saadet tavanı yıkıldı. Ayrılıkla ölümle imtihan edilenlere, mutluluk dahi ağlamaya başladı. Ey aziz varlık! Hakikatte sen bir tek kişi halinde görünen yüzlerce âlemdin. Dün gece senin için o âlemin de bu âlemin de ağladıklarını gördüm. Sen gözden uzak düşünce, göz de senin arkana takıldı gitti. Böylece can gözsüz kaldı da, kanlar saçmaya başladı.

Ağlamamı isteseydin eğer, sana yağmur gibi gözyaşları dökerdim. Fakat gönlümün kanlar saçarak böyle gizlice ağlaması daha iyi. Senin için ağlamak değil, ayrılığınla tulumlar dolusu yaş dökmek, her an kanlarla erimek, her nefes feryad etmek gerek. Yazık yazık yazık ki her şeyi açıkça gören, nur ve imanla dolu olan gözlere, bu fâni gözler ağlamaktadır.

Ey Şah Selâhaddin! Ey hızlı uçan devlet kuşu! Yaydan ok gibi fırladın gittin. Şimdi yay da senin için ağlamadadır"

"Yeryüzünde senin yerine oturacak kimse olmadığından ötürü senin mâteminle mekân ve lâmekân (mekânsızlık âlemi) ağladı. Ey süratli giden hümâ kuşu olan Sultan Selâhaddin! Sen gittin, başkalarına da ağlayabilen bir kimse lâzımdır."

Ağlamıyordu. Ağlayamıyordu. Çünkü Şeyh Selâhaddin, "Benim için sakın ağlamayın. Bugün benim en mutlu günümdür. Çünkü ben sevgilime kavuşuyorum" diye vasiyet etmişti. Vasiyet etmemiş olsaydı ağlayacaktı... Hem de öyle bir ağlayacaktı ki... Belki de gözyaşı tufanıyla âlemi yerinden oynatacaktı, belki de gözyaşları gök kubbeyi dolduracaktı. "Ağlamayın dediği için ağlayamıyorum. Yoksa ağlamanın ne olduğunu âleme gösterirdim. Ağlamada, feryad etmede örnek olurdum" sözlerini söylerken, ağlamadığını söylerken bile aşkla, imanla, gönlünden kopup gelen derin mânâlı duygularla için için ağlıyordu. Sadece gözlerinden yaşlar akmıyordu, akacak olsa da engelliyordu. Ağlamayacaktı. Gözlerinin içi dış; dışı iç olmuş, gözyaşları içine dökülüyor, ruhu öyle çok ağlıyor, inliyordu ki...

Dünya kelimeleri, yaşadığı acıyı her ne kadar ifade etmeye yeltense de yersiz ve yetersiz kalıyordu ona göre. Söyleyemediği sözcüklerinin nefesindeki inceliği, ıstırabı, feryadının yakıcılığını; bilenler bilebilir, yananlar anlayabilirdi ancak...

Kendisi ağlamadı... Hem de isteyerek hiç ağlamadı. Ama... Gönül verdiği Kuyumcu Selâhaddin için yerleri, gökleri, melekleri, peygamberleri, velîleri delice, divanece ağlattı...

"İçimi her gece gözyaşları içinde,
Sessiz sedasız döküyorum, Âlemlerin Rabbi'ne.
Eğer içimi dökebilseydim lisanı hâl ile
Kıyama kalkardı, bu şehir ey yâr!" dedi sessizce...

Gönül dostu Şeyh Selâhaddin Zerkûbi'nin vasiyetini tamamiyle yerine getirdi. Dualar, neyler, tamburlar eşliğinde söylenen aşk dolu gazellerle, kasidelerle toprağın bağrına, ebediyete uğurladı...

Mezar taşına, 657 Hicri yılının, Muharrem ayının, birinci günü[46], diye not düşüldü.

Hz. Mevlâna'nın dostları guyendelere, nekkarecilere, beşaretçilere sayısız elbise, fereci, çeşitli hediyeler vererek gönüllediler, gönderdiler.

Hz. Mevlâna mezarın başına oturmuştu, dostları ise Mevlâna'nın kalkmasını bekliyorlardı. Kafasını kaldırdı;

---

46 29 Aralık 1258

"Siz gidin! Beni yalnız bırakın!" dedi. Sultan Veled, "Ben de mi?" dercesine bir adım öne çıktı. "Sen de" dedi babası "Sen de git!" Hepsi arkalarına bakarak, istemeye istemeye yürüdüler gittiler.

Şeyh Selâhaddin'in annesi Latife Hatun Hakk'a yürüdüğü zaman, mezarına indirip üzerini toprakla örttükten sonra halk geri dönmüştü ama Şeyh Selâhaddin mezarın başından ayrılmıyordu. Hz. Mevlâna "Hadi gel de gidelim" dediği zaman Şeyh, Hz. Mevlâna'nın önünde eğilip, "Annemin üzerimde çok hakkı vardır. Ben onu mezarın sorgu sualinden ve dehşetinden, Münker ve Nekir'in heybetinden kurtarıp ondan sonra buradan ayrılmak istiyorum. Sizden de, annemin mezarında hurilerin ünsiyetinden mahrum kalmaması için dua buyurmanızı istiyorum" demişti. Hz. Mevlâna dua etmiş, Şeyh Selâhaddin de dua ederek beklemişti. Nice zaman sonra gülümseyerek, mutlu bir şekilde, Hz. Mevlâna'nın bile orada olduğunu unutarak çekip gitmişti. Mevlâna arkasından gülümsemişti sadece. Bunları düşündü Hz. Mevlâna.

Bir süre daha kabristanda kaldı. Lârende'de sırlanan annesi Mümine Hatun'u düşündü sonra. İçi hasretle tutuştu. Arkasından Hz. Peygamber'in annesi Âmine Hatun'un Medine'den dönerken, yolculuk esnasında Hakk'ın rahmetine kavuşup kumlarla örtülü Ebvâ'da sırlanmasını düşündü. Âmine Hatun, Latife Hatun ve anneciği Mümine Hatun... Anneler, mübarek anneler... Ölümün öteki adıydı anne, "Her ölümde anneler vardır gizlenir / Zira ölümün öteki adına 'anne' denir."[47]

Hz. Mevlâna tıpkı Selâhaddin Zerkûbi'nin arkasından gülümsediği gibi gülümsedi yine, "Ey Şah Selâhaddin! Sen Münker, Nekir geldiği zaman anneni yalnız bırakmamıştın. Benim seni yalnız bırakacağımı mı sandın?"dedi. Yıldızların bile parlaklığını kıskandığı o Gül Nebî'nin, o gül yüzlü Dürr-i Yetim[48]'in Cehennem ateşine su serpeceğinden, en şefkatli hâliyle şefkat kucağını açacağından sonsuz ümidi vardı.

Seyh Selâhaddin'in, kendisine, "İçimde nur kaynakları varmış da haberim yokmuş. Sen onları keşfettin, coşturdun" sözleri aklına

47 A.Uğur Gündem, Yorgun Ümitler

48 Dürr-i Yetim: Eşsiz inci, Hz. Muhammed'e yapılan bir benzetme

geldi. Gülümsedi. Sonra derinlere daldı. Çok derinlere... Çok derinlerde iki güçlü akıntı; hüzün ve mutluluk çarpışıyordu. Şeyh Selâhaddin'in beden ayrılığı ile sevgiliye vuslatı... Bu iki güçlü akıntının çarpışmasından acıların en büyüğü aynı zamanda en tatlı sarsıntısı vücuda geliyordu. Kendisinin henüz eremediği, vuslat hasreti acısı...

Elleri duaya açıldı yeniden. Okudu okudu okudu...

Ve gülerek, mutlu bir yüzle oturduğu yerden doğruldu. O huzurun rahatlığıyla babasına, Şeyh Selâhaddin'e ve orada bulunan diğer mevtalara selâm verip Gül Bahçesi'nden ayrıldı. Mutlulukla hüznün harmanlandığı gönlünde gazeller, rubailer coşarken medresesine doğru yürümeye başladı. Şeriata çok bağlı olduğunu sanan oysa sadece şekilden ibaret bir ibadet ve yaşayış tarzı sürdüren Hoca Burhaneddin;

"Hey Mevlâna!" diye küstahça seslendi. İlk seferinde gerçekten duymadı. Adam daha yüksek sesle, "Hey Mevlâna! Sana diyorum" deyince duydu ama içinden dönüp bakmak gelmedi.

Adam koştu geldi, kolundan yapıştı. "Biliyorum ki, verecek hiçbir cevabın yok. Cahilleri kandırabilirsin ama benim gibi bir din bilginini kandıramazsın. Söyle bana; bu nasıl cenaze defnediştir? Davulla zurnayla. Bu yaptığın şeriata uyar mı?"

Hz. Mevlâna sadece adamın yüzüne baktı, gülümseyen, dingin, berrak bakışlarının aksine fırtınalı bir sesle;

"Allah sana cevizin içindeki öze ulaşmayı nasip etsin ki kabuğunu kemirip durma" dedi. Adam önce anlamadı. Anladıktan sonra baktığında karşısında kimseyi göremedi.

***

Şeyh Selâhaddin'in sevenleri, müritleri evinde toplanmışlar, Hz. Mevlâna'nın gelmesini beklerken Şeyh Selâhaddin'le olan ortak anılarından, Hz. Mevlâna'dan konuşuyorlardı. Şeyh Selâhaddin'in damadı aynı zamanda Hz. Mevlâna'nın oğlu Sultan Veled'in içi daha da çok yanıyordu. Kendi kendine konuşur gibi anlatmaya başladı;

"Bir gün Şeyh Selâhaddin bana, 'Bahaeddin, benden başka şeyhe bakma, iltifat gösterme! Çünkü hakîki şeyh benim, diğer

şeyhlerin sohbeti zararlı ve öldürücüdür. Zira bizim nazarımız güneş, müridin vücudu taş gibidir. Kâbiliyetli taş, kâmil bir güneşin nazarında her halde yâkut olur. Diğer şeyhlerin nazarları gölge gibidir. Eğer kâbiliyetli bir taş, mânevi bir güneş gibi olan olgun şeyhin nazarından kaçıp gölgeye çekilirse yâkut olamaz ve ilerlemez' dedi. Bu sözleri hiç aklımdan çıkmadı" dedi.

Şeyh Selâhaddin'in müridlerinden birisi, içinde bulunduğu atmosferin de etkisinden olacak ki heyecanla atıldı, anlatmaya başladı;

"Ne olursa olsun anlatacağım, anlatmazsam çatlayacağım" dedi. Ketum olarak bilinen bu müride hayretle bakıştılar, anlatacağı şeyi merakla beklemeye başladılar. Adam her ne kadar, "Anlatmazsam çatlayacağım" demiş olsa da hâlâ anlatmakta tereddüt geçiriyor diğer taraftan da anlatıp rahatlamak ve bu olayı oradaki canlarla paylaşmak istiyordu. Çevresindekilerin ısrarlı bakışlarından da kurtulamayarak anlatmaya başladı. Herkes Şeyh Selâhaddin'den bahsedeceğini sandı. Oysa onun büyük sırrı Hz. Mevlâna'yla ilgiliydi;

"Geçen yıl ticaret yapmak ve alacaklarımı toplamak için Konstantinopolis[49]'e gidecektim. Şeyh Selâhaddin'in elini öpüp destur aldıktan sonra Hazreti Hüdâvendigâr'ın da elini öpmek, destur almak için Medrese'ye gittim. Yalnız kaldığımız bir sırada bana;

'Konstantinopolis'e vardığında, kuzeyindeki Selymbria[50] köyüne git. Surların içinde dik ve sarp tepenin üzerinde büyük bir kilise var. Etrafta kimse yokken içeriye gir. Başrahibe selâmımı söyle' dedi. Ben de zaten Konstantinopolis'e gidince ipek almak için Selymbria'ya da uğrayacaktım. Pîr'in de elini öpüp, duasını isteyerek ayrıldım.

Selymbria'ya varınca Hüdâvendigâr'ın söylediği o kiliseyi buldum. Kilisenin tenha bir vaktini gözetleyip içeri girdim. Başrahibe, Hazreti Hüdâvendigâr'ın selâmını söyleyince hemen ayağa fırladı, secdeye kapandı. Sanki karşısında ben değil de Hazreti Hüdâvendigâr varmış gibi saygı ve bağlılık gösteriyordu. Ben bu hâle şaştım da kaldım. Çünkü Hazreti Hüdâvendigâr'ın o taraflara hiç

---

49 Konstantinopolis: İstanbul'un eski adı

50 Selymbria: Bugünkü Silivri'nin antik çağdaki ismi

gitmediğini biliyordum. O rahibin de bizim bu taraflara hiç gelmemiş olduğu konuşmalarından ve hâlinden anlaşılıyordu.

'Bu işte ne gibi bir keramet var acaba?' diye düşünmeye başladım. Başrahip bana çok iyi davranıyordu. Beni alıp hücresine götürdü. Hücrenin kapısını arkasından sıkıca sürgüledikten sonra, çeşitli yiyecekler çıkarıp bana ikram etti. Yerken gözüm rahle üstündeki bir Mushaf'a ilişti. Şaşırarak ayağa kalktım. Başrahip neden şaşırdığımı anlayarak;

'Ben de sizin gibi Müslüman'ım. Burada Kur'an-ı Kerim okuyarak, namaz kılarak rahatlıyorum' dedi ve;

'Benim burada itibarım çok yüksektir. Müslüman olduğumu kimse bilmiyor. Sen de kimseye söylemeyeceğine yemin etmelisin' dedi. Sırrını açmayacağıma dair ant verdim. Beraber namaz kıldık. İkindi vakti kapıyı benim üstümden kilitleyerek kiliseye gitti.

Bir hayli gecikmişti. Otururken sıkılmaya başladım. Etrafa göz gezdirirken yan taraftaki duvarda asılı duran perdenin arkasına bakmak geldi içimden. Yerimden kalkıp perdeyi kaldırdım. Gözlerime inanamadım. Hazreti Hüdâvendigâr'ı orada gördüm. Bir köşede mübarek başı omzuna doğru biraz eğik vaziyette murakabede[51] oturuyordu. Hayret ve dehşet içindeydim. Gözlerimi ovuşturdum yine baktım, oradaydı. Kendimi tutamayıp bir nâra attım, bayılmışım.

Kendime geldiğim zaman başrahip, ellerimi ayaklarımı ovuyordu. Kendime geldiğimi görünce;

'Neden bağırdın? Beni burada rüsva edecektin. Bu kadar sene evliyaya hizmet ettin. Daha dayanıklı ve güçlü olman gerekirdi. Hazreti Hüdâvendigâr zaman zaman bu makama gelir, kendileriyle görüşürüm. Bu kılıktan çıkmak için kaç kere izin istedim, müsaade etmediler. Bu şekilde devam etmemi emrettiler' dedi. Ertesi günü bana para ve tavsiye mektubu verdi. Oradan ayrılıp tekfurun sarayına gittim. Nöbetçiler beni tekfurun huzuruna çıkardılar. Tekfur başrahibi nereden tanıdığımı sordu. Ben de, 'Tanışıklığımız eskidir' dedim. Bana özel yer ayırdılar, her ihtiyacımı karşıladılar. Tüccarlardaki alacaklarımı da tahsil edip getirdiler. Kons-

51 Murakabe: Tasavvufta Allah'ı görüyormuşçasına kulluk etmek

tantinopolis'ten ayrılırken bana kılavuz verdiler, saygı göstererek yolcu ettiler."

Müridin anlattıklarını orada bulunan canlar can kulağıyla, hayretler içinde dinlemişlerdi. Mürid ise sırrını anlatmış olmaktan dolayı hem rahatlamış aynı zamanda da sırrı ifşa etmenin pişmanlığına, suskunluğuna bürünmüştü. Herkes, "Yaaa. Demek öyle. Bizim Hüdâvendigâr'ımız çok büyük çook. Kıymetini nâsibi olanlar bilir ancak. Ham kişiler ne anlar onun hâlinden?" gibi sözlerle zamanında Şems-i Tebrizi'ye eziyet edenleri ve daha sonra Şeyh Selâhaddin'i kabullenmeyip "ümmi" diyerek küçümseyenleri, kıskananları kasdettiler.

Şeyh Selâhaddin'i cahillerden ve avamdan sayanlara için için hep sinirlenmiş olan yaşlı bir mürid;

"O bir takım taşkınlar, azgınlar, cahiller, o ham kişiler var ya o kendini bilmezler, Şeyh Selâhaddin'i ümmi olduğu için hep cahillerden ve avamdan sayarlardı. Cehâletliklerinden ve körlüklerinden ümmiyi âlimden; Levh-i Mahfuzu, hâfızın yazı tahtasından ayırt edemezlerdi. Hâlbuki Şeyh Selâhaddin Hazretleri gençliğinde Mevlâna'ya ulaşıp mürid olmadan önce Seyyid Burhâneddin Muhakkık-i Tirmizî'ye mürid olmuştu ve ona hizmet ederdi. Daima onunla düşüp kalkardı. Mevlâna Hazretleri Seyyid'in müridi olduğu vakit, o da irâdetini yenileyip Mevlâna Hazretleri'ne de mürid oldu ve Seyyid Hazretleri dedi ki, 'Bana Şeyhim Sultan-ül Ulemâ'dan iki büyük şey nasip olmuştur; biri söz fesahati, diğeri hâl güzelliğidir. Söz fesahatini Mevlâna Celâleddin'e verdim; çünkü onun hâlleri çoktur, buna muhtaç değildir. Hâlimi de Şeyh Selâhaddin Hazretleri'ne bağışladım; çünkü onun hiç söz söyleme hassası yoktur.' Seyyid Burhâneddin işte böyle demişti. Şeyh Selâhaddin Hazretleri'nin hâl sahibi olduğunu hepimiz biliyorduk. Allah rahmet etsin, ganî ganî rahmet eylesin" dedi. Sessiz sessiz konuşulanları dinleyen Sultan Veled kafasını kaldırdı;

"Babam Hüdâvendigâr der ki, 'Şeyh Selâhaddin ümmidir ama o ümmilik hırkasının altında öyle bir ledünni ilme sahiptir ki, nice âlimleri susturacak güçte..." derdi.

Bir başka yaşlı mürid, "Yâ huuuu" diyerek sözü aldı;

"Pek çoğunuz bilmez. Şeyhimiz Selâhaddin'in annesi ve babası Gurgurum Gölü[52] yakınlarında bir köyde oturuyorlardı. Balık avlayarak geçimlerini sağlarlardı. Şeyh Selâhaddin ise Konya'da yaşıyordu. Seyyid Burhaneddin Konya'dan Darü'l-feth'e[53]gidip de orada Hakk'a yürüdüğü vakit Şeyh Selâhaddin de köyüne annebabasını görmeye gitmişti. Anne-babası Şeyh Selâhaddin'i orada evlendiriverdiler 'bizi bırakıp bir daha gurbete gitmesin' diye. Şeyh Selâhaddin de artık köydeki hayata alışmıştı. Bir gün işi çıkmış, Konya'ya geldi. Beni buldu. Sarıldık hasret giderdik. Cuma vaktiydi. Abdestlerimizi aldık Ebu'l-Fazl Mescidi'ne gittik. Mevlâna Hazretleri o mescidde vaaz edecekti. Bir kenara oturduk beklemeye başladık. Mevlâna Hazretleri geldi, minbere çıktı. Başladı vaazına. Va'zediyor, büyük heyecanlar gösteriyor, Seyyid Burhaneddin hakkında birçok şeyler anlatıyordu. Bizim Şeyh Selâhaddin'e bir baktım hâlden hâle giriyor... Sonradan bana anlattığına göre, meğer, Seyyid Burhaneddin'in hâlleri, Hüdâvendigâr'ın zâtında büyük bir nur gibi Şeyh Selâhaddin'e gözükmüş. Aniden feryad koparark ayağa kalktı, oturan insanların arasından atlayarak Mevlâna Hazretleri'nin minberinin altına gitti. Mübarek başını açtı, baş koyup Mevlâna Hazretleri'nin ayaklarını öptü, yüzünü gözünü sürdü. Mevlâna Hazretleri, Şeyh Selâhaddin'e pek çok iltifatlarda bulunduktan sonra;

'Bunca zamandır nerelerdeydin ey Selâhaddin!?' diye sordu. Şeyh Selâhaddin neleri kaçırdığının farkına varmış olarak elemle;

'Köye gittim. Orada evlendim. Sizin büyüklüğünüzden ve sohbetlerinizden mahrum kaldım' dedi. Mevlâna gülümsedi;

'Hayır hayır! Sen bizdensin, bizim canımızsın' diyerek elinden tuttu ve ondan sonra kendisine sohbet arkadaşı, halife yaptı" dedi.

Orada bulunanların hepsinin merak ettiği fakat dile getiremediği bir soru vardı kafalarında, "Acaba Hüdâvendigâr, Şeyh Selâhaddin'den sonra yerine kimi koyacak, halife kim olacak?" Fısıldaşmalar oldu müridler arasında. Söylenenler Sultan Veled'in kulağına kadar geldi. Ama cevap vermeyip susmayı tercih etti, "Babam Hüdâvendigâr daha iyisini bilir, açıklamayı onun yapması

52 Bugünkü Beyşehir Gölü

53 Bugünkü Kayseri

uygundur" diye düşündü. Bütün gözler bir ipucu, bir cevap alabilmek için Sultan Veled'e baktı durdu. Sultan Veled'den bir ipucu alamayınca kendi aralarında halifenin kim olacağını konuşmaya başladılar.

Sultan Veled, babası gelinceye kadar bu halifelik konusunu ötelemek için sohbeti yine Şeyh Selâhaddin'le ilgili hatıralara çevirdi;

"Şeyh Selâhaddin Hazretleri sık sık babam Hüdâvendigâr'a, 'Ben acayip nûrlar görüyorum' derdi ve nûrların renklerini sayardı. Ben de bir gün babama, 'Şeyh, sizin nûrlarınızı temaşâ ettiği için mi onu çok seviyorsunuz?' diye sordum. Babam, 'Hayır! Belki onu aramızdaki yakınlık ve münâsebet için seviyorum' dedi. Onların sevgisi bir maksada istinaden değildi. Bir maksada istinaden birbirini sevenler âhirette 'kâşki falanı arkadaş edinmeseydim' diye pişmanlık duyacaklar. Fakat Allah'tan korkan dostların sıfatı ise, 'O gün dostlar birbirine düşman olacaklar, yalnız Allah'tan korkanlar birbirlerine düşman olmayacaklardır. İşte babam ile Şeyh Selâhaddin'in dostluğu âhirette birbirlerine düşman olmayacakların dostluğudur." dedi. Cenaze evine yeni gelebilmiş olan, daha çok köyde yaşayan bir mürid Şeyh'in nur görmesinin kesintiye uğramasını çok merak ediyordu. Bu olayı Sultan Veled'e sordu. Aynı konu daha önce dile getirilmiş olmasına rağmen Sultan Veled erinmeden tekrar anlattı;

"Şeyh Selâhaddin, daha önceleri daima, 'İşte beyaz bir nûr deryası gördüm. Mavi bir nûr görüyorum. Duman renginde bir nûr görüyorum. İşte siyah nûr deryası dalgalanmıştır' derdi. Babama, 'Şimdi hiçbir şey söylemiyor ve bir renkten dem vurmuyor. Acaba basiret gözü perdelendi mi?' diye sordum. Babam, 'Hâşa! Belki o zaman birbiri arkasından sayılı nurlar görüyor ve her birinden ayrı ayrı haber veriyordu. Şimdi ilâhi nurlar deryasına öyle gömülmüştür ki onlardan hiç bahsedemiyor ve haber veremiyor ve onları tasavvur edemiyor' dedi

Şeyh Selâhaddin öyle bir Allah dostuydu ki, daima gaybu'l-gayb âleminden haberler verir, dostların içindeki sırları söyler ve karışık şeylerin sırlarının sırrını bildirir ve o sırrın sahibi de onun bu seyranı, dolaşması karşısında hayran kalırdı.

Bir gün babam Mevlâna Hazretleri'ne, 'Ârif kimdir?' diye sordular. O da, 'Ârif, sen sustuğun (söylemediğin) hâlde, senin sırrından bahseden kimsedir. Bu da Şeyh Selâhaddin'dir' dedi"

Müridlerden birisi hızla kapıyı açıp içeriye girdi;

"Hüdâvendigârımız geliyor" dedi. Herkes ayağa kalktı, kendilerine çeki düzen verdiler. Mevlâna kapıdan girip selâm verdi, hepsi selâmını aldı ve saygıyla eğildi. Hz. Mevlâna;

"Bu evde bir ışık vardı, ne oldu? Şimdi nerededir? O ışık gözde idi. Şimdi gönüllerdedir. Hoş bir hayâl gibi geldi, gönülde oturdu kalktı. Hayır hayır gönülden gitmedi, hâlâ da bizim gönlümüzün içindedir" dedi ve oturdu. O oturduktan sonra oradakiler de oturdular. Hz. Mevlâna sanki kendisi gelmeden önce konuşulanları biliyormuş gibi gözlerini Çelebi Hüsâmeddin'e dikerek;

"Ey Allah'ın yoluna yordamına uyan Hüsâmeddîn! Bundan böyle nâip ve halîfe sensin; çünkü arada ikilik yok" dedi. Orada olanlara dönerek;

"Çelebi Hüsâmeddîn'e baş eğin! Önünde âcizane kanatlarınızı yere gerin!

Bütün buyruklarını yerine getirin! Sevgisini canınızın ta içine ekin!

Âlemde elinizi tutacak odur; ona uyun da âleme ayak basın!

Gözlerinizi onunla aydınlatın; böylesine bir ırmak kıyısında, böylesine bir gül bahçesinde gözleriniz aydın olsun onunla.

Kimin işi tamamlanmadıysa, kimin hâli güzelleşmediyse, düzene girmediyse, onun sâyesinde altına döner; çünkü işin başı o; şarabı o sunar, meyhaneci odur.

Kim sırra ermediyse, o, sır bağışlar ona; kimin kanadı yoksa o kanatlandırır onu.

Herkese yol gösteren aşk ihsân eder; herkese gerçeklik, aşk ve din bağışlar.

Rahmet mâdenidir. Allah nûrudur; Zâti Allah, ondan hiç ayrılmaz ki.

Kim Allah mazharı olursa, onun işi-gücü Allah'tan ayrı olur mu hiç?

Onun işi de Allah'tandır, sözü de; kendisinden değil; o, bir âlettir Allah elinde.

'O sizinledir' Âyetini Kur'ân'dan duy; iki dünyayı yaratan herkesledir.

...

...

Allah'ın âyetleri ve âyetleri açıklamak için hikâyeler, coşkun sözler uzayıp gitti. Herkes hayranlıkla bu nadide incileri deriyor, kendilerinden geçercesine dinliyorlardı. Mevlâna;

"Bu sözün sonu gelmez; tez padişah Hüsâmeddîn'in hikâyesini söyle" diyerek sözü noktaladı. Odanın dışındaki mabeyinde bir dalgalanma oldu. Ellerinde sofra bezi ve yemek sinileriyle bekleyenler hemen içeriye girip örtüleri yaydılar. Örtülerin üzerine sinileri yerleştirip, terhun çorbası doldurulmuş kâseleri sinilerin ortalarına koydular, çorbanın arkasından diğer yemekleri getirmeye başladılar. Zira müridleri, komşuları Selâhaddin Zerkûbî'nin evine sini sini yemek getirmişlerdi. Şeyhin ailesi ölüm acısının yanı sıra yemek yapmakla uğraşmasın, diye.

Hz. Mevlâna'nın canı hiçbir şey yemek istemiyordu, zorla birkaç kaşık yemek aldı. Sonra kaşığını bıraktı. Bunu anlayan Sultan Veled, belki yer ümidiyle Hz. Mevlâna'nın en çok sevdiği bademli helvayı önüne koydu. Bu, en çok sevdiği tatlıyı bile yemeyi canı istemedi. En çok sevdiği cananını Hakk'a uğurladıktan sonra, o bademli helvadan daha tatlı olan vuslata kendisi kavuşamadıktan sonra neyin tadı onun ruhunu tatlandırabilirdi ki...

Şeyh Selahâddin Zerkûbî'nin evinde yemekler, Selâhaddin'siz yenildi; namazlar, cemaat olup, Selâhaddin'siz kılındı; Kur'an-ı Kerim, Selâhaddin'siz okundu. Şeyh Selâhaddin bu âlemde yoktu artık... Ama dualar Şeyh Selâhaddin'e gönderildi.

Orada bulunan canlar, birbirlerinin hüznüne sarılarak,"Şu anda burada olsaydı, bütün sevenlerinin burada, kendi evinde toplanmış olduğunu görseydi, nasıl da mutlu olur, sevincinden ne yapacağını şaşırırdı. Ah Şeyh Selâhaddin ah!" diye yandılar.

***

- VII -

Moğol askerleri geçtikleri yerleri yakıp yıkıyor, geçtikleri yerlerin halkını kılıçtan geçiriyor, askerleri atlarının ayakları altında

insanları ezmeye devam ediyordu. Babası ve dedesi gibi kan dökücü olan Hülâgu Han 655[54] yılında Bağdat'ı almış halifeyi öldürmüş, 800 binden fazla Müslüman'ı da katletmişti.

657[55] yılıydı. Moğollar şimdi de Halep'i almışlar, Ketboğa'yı büyük bir ordu ile Şam üzerine göndermişlerdi.

Şam, Hz. Mevlâna'nın eğitim gördüğü, çok sevdiği bir beldeydi. Orada çok sevdiği dostları, hatıraları vardı.

Bir sabah erkenden Celâleddin-i Kassab'ın tavla[56] sına gitti. Celâleddin-i Kassab eski müridlerindendi. Arap atlarının taylarını satın alır, yetiştirir ve satardı. Tavlasında daima çok iyi taylar bulunurdu.

Celâleddin-i Kassab sabahın bu saatinde kan ter içinde kalmış Hz. Mevlâna'nın büyük bir heybetle kapıdan girdiğini görünce şaşırdı. Hemen çıkıp karşıladı, hürmet gösterdi. Mevlâna'nın çok acelesi vardı;

"Ey Celâleddin! Yedinci bölmedeki cins atı hemen eyerle" dedi. Eline bir kese altın dinar verdi. Celâleddin-i Kassab altın kesesini almak istemedi ama Hz. Mevlâna'nın gözüne bakınca sesini çıkaramadı. Yardımcılarıyla birlikte gayret göstererek, yedinci bölmedeki cins atı çabucak eyerlediler ve önüne getirdiler. Hz. Mevlâna hemen ata bindi. Celâleddin Kassab, işin önemli olduğunu anlamıştı ve şeyhine destek olmak isteğiyle;

"Hüdâvendigâr'ın bu kulu da gelsin mi?" diye sordu.

Hz. Mevlâna'nın çok acelesi vardı. Dönüp bakmadan, sadece;

"Himmetinle bana yardım et!" diyerek Kıble'ye doğru atını mahmuzladı. Toz bulutu içinde hızla gözden kayboldu. Müridi arkasından bakakaldı. Ama endişeliydi. Gözü yolda; kulağı sesteydi.

Hz. Mevlâna gece yarısı toz toprak içinde Celâleddin-i Kassab'ın tavlasına dönmüştü. O fil gövdeli, iri yarı at incelmiş sanki iki kat olmuştu.

Aradan iki gün geçmişti ki Hz. Mevlâna, Celâleddin-i Kassab'ın tavlasına yine geldi;

---

54 Hicri, 655:Mîlâdi, 1256

55 Hicri, 657:Mîlâdi, 1258

56 Tavla: At yetiştirilen çiftlik.

"Ey Celâleddin evvelki verdiğin attan daha iyi bir at eyerle!" dedi. Yine bir şey demeden binip gitti. Celâleddin-i Kassab bir şey soramadı. Akşam namazından sonra yine toz toprak içinde döndü, yine götürdüğü at çengele dönmüştü. Üçüncü gün de aynı olay tekrarladı. Başka bir ata binip gitti. Akşam namazında döndü. Celâleddin Kassab'a atını teslim etti. Oraya bıraktığı kendi atına binerek evine girip tam bir huzur içinde oturdu. Kerra Hatun;

"Ey Hüdâvendigârım! Hoşgeldiniz, yorgun görünüyorsunuz, hemen çorba getireyim" dedi. Mevlâna bir şiirle karşılık verdi;

"Müjde ey birlik içinde yaşayan güruh!

O cehennem köpeği, yine cehenneme gitti"

Kalbi açık, sofrası açık, eli açık, kalp gözü açık Kerra Hatun sormasa da olanları az çok biliyordu. Bu habere çok sevindi. Hemen matbaha gitti, sofra hazırlamak için.

Aradan birkaç hafta geçmişti. Celâleddin-i Kassab'ın tavlasına Şam tarafından büyük bir kervan geldi. Celâleddin-i Kassab, Şam' da ne haberler olduğunu sordu. Adam;

"Bilmiyor musun?" dedi. Celâleddin-i Kassab şaşkın şaşkın bakarken, Kervancı başı;

"Moğol askerleri Şam şehrini muhasara altına almıştı. Şam halkı Allah'a dua ediyorlar, Mevlâna'dan himmet istiyorlardı. Mevlâna Hazretleri oradaki İslâm askerlerinin yardımına geldi. Moğol askerlerini kırdı. Moğollar tamamen bozguna uğradı. Ellerine bir şey geçmeden geri döndüler, gittiler" dedi.

Celâleddin-i Kassab, olaylar arasındaki bağlantıyı hemen kurmuştu. Koşarak Mevlâna'nın Medrese'sine gitti. Destur alıp yanına girdi. Ellerini öptü;

"Ey Hüdâvendigâr'ım! O gün heybetinizden ve acelenizden bu hâli sormaya mecalim yoktu. Bugün Şam şehrinden büyük bir kervan geldi. Şam Şehrinde olan Moğol muhasarasını ve sizin orayı kurtarmanızı anlattı. Sevincimden böyle cüret edip karşınıza dikildim, kusurumu bağışlayın" dedi. Hz. Mevlâna gülümsedi, Celâleddin-i Kassab'ın omzuna vurdu;

"Ey Celâleddin-i Kassab! Sen öyle iyi atları eyerlemeseydin Şam şehrini kurtaramazdık!" dedi ve bir beyit söyledi;

"Askere yardım eden o süvari kimdir?

O yardım eden din ehlinin görme sultanıdır"

***

Çelebi Hüsâmeddin dalgın dalgın yürüyerek Medrese'nin büyük kapısından içeri girdi. Hakk âşıkları yine medresede toplanmışlar, hararetli hararetli ellerindeki kitapları, notları okuyorlar, tartışıyorlar, konuşuyorlardı. Kimse Çelebi Hüsameddin'in geldiğinin farkına varmadı. O da sessizce bir kenara oturup konuşulanları dinlemeye başladı.

Feridüddin-i Attar'ın 4931 beyitten oluşan *Mantuku't Tayr* adlı eserine övgüler yağdırıyorlar, eserin ana hikâyesinden, ana hikâyeyle ilgi kurularak anlatılan küçük hikâyelerden bahsediyorlardı. Hüdhüd kuşundan, Kaf Dağı'ndan, Simurg Ülkesi'nden, istek, aşk, marifet, istiğna, tevhid, hayret, fakru fena adlı yedi vadiden, can veren kuşlardan, vadileri aşanlardan, aşamayanlardan, kendilerinin farkına varıp hayret edenlerden, saliklerden, mürşidlerden, makamda fâni olanlardan, Allah'ın tecellisinden, Hakîkî birliğe ulaşan salikin Hakk'ı kendinde ve eşyada görebilmesinden konuşuyorlardı. Söz dönüp dolaşıp en can alıcı noktaya, "Vahdet-i Vücut" inanışına, dolayısıyla Muhyiddin ibni Arabi'ye geliyordu.

Canlardan birisi, İbni Arabî'nin 27 peygamberi, yedi bölümde anlatmasından ancak kendisinin de söylediği gibi eserini avâma göre yazmadığından, tasavvufun en gizemli meselelerini üstü kapalı açıklamalarından söz etti. Bir diğeri "Varlık nedir, ruh nedir? Allah ile insanın vuslatı nasıldır?" gibi meselelerin zor konular olduğunu dile getirdi.

Canlar kâh *Mantıku't-Tayr*'ın en kolay anlaşılanı olmasına karşın Muhyiddin İbni Arabi'nin *Füsusu'l-Hikem*'inin en zor anlaşılan olmasından, kâh Senâî'nin *İlâhî-nâme*'sinden söz ediyorlardı.

Canlardan birisi elinde tuttuğu notların arasından işaretlediği bir kısmı okudu; "İbn Arabi'ye göre bütün peygamberler insan-ı kâmil fikrinin timsalidirler. Ama Hz. Muhammed(a.s.) bütün bu peygamberler arasında müstesna bir yer işgal eder. Çünkü o, Allah'ın nûrunun yansıdığı ilk yaratılandır, diğer varlıklar ise nûrunu ondan alır. İbn Arabî'ye göre Hakk, bilinmeyen ve bilinmeye-

cek olan Gayb-ı Mutlak, Sır'dır: Hakk, "Enkerü'n-nekirat"[57]dır. Zirâ ne bir sıfatı ve ne de kendi Zât'ının herhangi bir bağlantısı vardır. İbn Arabî varlık-Allah bağlantısını ve ilişkisini anlatırken gölge örneğini verir: Eşyânın arza düşen gölgelerine bakıldığında bunların daima koyu, siyahımsı bir renk aldıkları görülür. Çünkü gölgenin kaynağı Gayb'[58] dir. Gölgenin siyahlığı, aynı zamanda, kendisiyle kaynağı arasında bir uzaklık bulunduğuna işaret etmektedir. Yani nasıl ki bir insanı, gölgesiyle tanımak çok fazla mümkün olmadığı gibi Hakk'ı da sırf âleme bakmakla, buradaki tecellileriyle bilmek çok zordur."

Çelebi Hüsâmeddin bütün konuşulanları dinlerken esrarlı şeyde gördüklerini hatırladı, kendi kendisine düşünmeye başladı;

"Hüdâvendigâr öyle bir eser vücuda getirmeli ki, hem avâma hitabetsin hem havâssa; hem Müslim'e hitabetsin hem gayrimüslime..." Hızla yerinden kalktı, Medrese'nin, Mevlâna'nın evine açılan kapısından geçip kütüphanesine vardı. Kapısı kapalıydı. Üç kere kapıyı tıklattı. Biraz bekledi ve içeriye girdi.

***

- VIII -

"İçimi her gece gözyaşları içinde,
Sessiz sedasız döküyorum Âlemlerin Rabbi'ne,
Eğer içimi dökebilseydim lisanı hâl ile,
Kıyama kalkardı, bu şehir ey yâr!.."

diye diye gazeller okuyan Hz. Mevlâna kendinden geçmiş, semâ ediyordu. Çelebi Hüsâmeddin'in geldiğinin farkına bile varmadı.

Çelebi Hüsameddin hem Mevlâna'yı seyrediyor hem de kendi kendine düşünüyordu, "Şems-i Tebrizî, Hüdâvendigâr'ı, celâlli, kabına sığmayan coşkunluğu ile aşk ve cezbe âleminin fırtınalı denizine daldırdı. O coşkun, dîvâne hallerini Selâhaddin Zerkubî'nin sâkin mizacı dengeledi, coşkunluk âleminden alıp dinginliğe erdirdi. Selâhaddin Zerkubî'nin sâkin mizâcı ile sükûna ve kemâle erişen Hüdâvendigâr, onun Hakk'a yürümesinden sonra yeniden

---

57 Enkerü'l-nekirat: Belirlenmemişlerin en belirlenmemişi.

58 Gayb: Bilinmeyen bir bilinmez

coştu. Ruhunun derinliklerinde inzivaya çekilen coşkun ruh yeniden depreşti, uyandı, önüne geçilmez bir sele dönüştü. Şu anda vecdin okyanusunda çağlıyor, çağıldıyor. Daha da çağlayacak. Ama ledünni âlemi, söylediklerinden çok söylemediklerinde saklı. Bunu hissediyorum... Söylemese de söyledikleri o esrarlı dünyasına açılan bir pencere. O pencere mânânın ahengini, ihtişamını resmediyor. " diye düşünürken sanki düşüncelerini Hz. Mevlâna hissedivermişti, öyle inciler dökmeye başladı ki söylenegelmiş sözcüklere yeniden yeniden hayat veriyor, beyitlerde kayboluyordu;

"Olduğum gibi kim görebilir beni kim? Ne rengim var benim ne nişanım.

'Benim de bildiğim sırlar var' diyeceksin. Diyeceksin ama hem o sırlarım ben; hem o sırları saklayanım.

Bu gönül ne vakit durulacak bilmem.

Ama şu anda hiç kımıldamadan duran da benim, yürüyüp giden de ben.

Ben bir denizim, kendi varlığı içinde taşan, uçsuz bucaksız, alabildiğine geniş, kıyısız hür bir deniz.

İki dünya da yok oldu gitti bende.

Artık ne bu dünyadan sorsunlar beni, ne o dünyadan.

'Sen bizim tıpkımızsın' dedim, ey can!

'Amma yaptın' dedi, 'o da ne demek?'

Şu gördüklerin hep ben'im.

'Yoksa' dedim, 'sen o musun?'

'Hey, kendine gel, sus!' dedi, 'benim ne olduğum' dedi, 'dile gelmez'

'Öyleyse' dedim, 'işte sana dilsiz, dudaksız konuşan biri, yoklukta ayaksız yürümedeyim, gökteki ay gibi, işte sana elsiz ayaksız durmadan koşan biri'

'Böyle konuşup durmak' dedi bir ses, 'senin nene gerek.'

Bak bana apaçık ortadayım da gene gizliyim.

Sen beni gör asıl beni!

Eşi bulunmaz bir gizli maden olmuşum, eşi bulunmaz bir deniz olmuşum ben, Tebrizli Şems'i gördüm göreli"

Hz. Mevlâna kabına sığamıyor, aşkın rüzgârına takılarak gökyüzüne sürüklenmek istiyor, bedeninden sıyrılmak, dünyadan

kopmak, "lâmevcut" olmak istiyor, bunun için korkunç bir istek duyuyordu. Solgun bedeni ışıklar saçan bir tahtırevan olmuş aşkını içinde gezdiriyor, dilinden dökülen inciler alev olmuş her yana yayılıyor, dalga dalga kütüphanenin içine yığılıyor, yayılıyor, karanlıkları kaçırıyordu.

Tahtırevan olmuş bedenine sığamadı, kütüphanesine sığamadı... Bedeni semâ etmeye başladı ama ruhu hangi diyârlarda karar kıldı kimsecikler bilmez...

Bekledi Çelebi Hüsâmeddin, saatlerce bekledi. Semâ'sı bitsin, diye bekledi. Sarı çehreli, zayıf bedenli Pîr'inden gözlerini ayırmadan bekledi.

Hz. Mevlâna'nın her çarh atışında[59], her yüzü kendisine dönüşte, anlık göz karşılaşmalarında Mevlâna'nın gözlerini yakaladıkça baktı, ta derinlerine baktı. Korkmadan baktı. Hedefini aşıp daha ötelere giden salt düşünce ve mânâdan ibaret olan esrarlı bakışlara baktı. Ara ara açılıp sonra sonsuzluğa uzanarak kapanan nûrâni, azametli, muhabbetli gözlerini görebilmek için baktı. O cezbeli, keskin ve coşkunlukla dolu gözlerde neler neler görmüyordu ki... Başkaları, gözlerinin nûrundaki parıltı ile coşkunluğundan dolayı bakmaya muktedir olamasa da, nûrun parıldayışından ötürü derhal çekinip gözlerini yere indirseler de, buna kolay kolay cesaret edemeseler de Çelebi Hüsameddin gözünü ayırmadan cesaretle, ısrarla baktı.

Bekledi bekledi... Vecd hâlinin geçmesini sonuna kadar bekledi. Gurgurum Gölü'nün kıyısında beklerken, uyku ile uyanıklık arası gördüğü esrarengiz şey aklına geldi yine. Aslında aklından hiç çıkmıyordu ki... Ama Hz. Mevlâna'ya nasıl, ne şekilde anlatacaktı bütün o gördüklerini. Yoksa anlatmamalı mıydı?..

Kafasında planlıyordu nasıl söze başlayacağını;

"Hüdavendigârım! Hani seninle Gurgurum Gölü'nün kıyısında uzun süre eğleşmiştik ya... Hani sen uzun uzun uzaklara bakıp, sessiz sedâsız derinleşmiştin ya... Hatırladın mı? İşte o anlarda ben neler gördüm neler... Ah bir bilseniz!.." demek istiyor, sonra vazgeçiyordu. "Ya reddederse...", "Ya bana inanmazsa ..." "Ya bana

---

59 Sema edenin sağ ayağına "çarh(çark)", sol ayağına "direk" denir. Bu dönmeye de "çarh atma" denir.

olan bütün güveni yerle bir oluverirse. 'Sen neler söylediğinin farkında mısın? Bir daha gözüme görünme' deyiverirse. Ne yaparım, nerelere giderim o zaman?" diye düşünüyordu.

Nihayet Hz. Mevlâna semâ'yı bitirmiş Çelebi Hüsameddin'in karşısına, külçe gibi yığılıp kalmıştı. Gözleri kapalı, hangi meçhulleri yaşadığı bilinmez, zikirvari nefes alıp veriyordu. Nefesi adeta En Sevgili'nin, Ey Sevgili'nin, En Dost'un adını, kokusunu yayıyor, ağzı yumulu olduğu halde göğsünün içinden yanık yanık, "Hakk! Hakk! Hakk!" sesleri geliyordu...

Neden sonra suskun dudaklar kıpırdandı. Yine o çok sevdiği, kendinden geçerek söylediği şiirini dillendi dilinde. O mübarek gözlerinden iki inci tanesi yuvarlandı sakalından aşağıya. Zârif gül kokusundan damıtılmış iki damlaydı her bir inci tanesi;

"Bu ne güzel koku böyle, bu ne güzel koku.
Gül bahçesinden yoksa gelen o mu?
Gece mi bu gelen, misk mi bu, amber mi bu?
Bu ne güzel koku böyle, bu ne güzel koku.
O pazardan tezcecik yoksa o mu geliyor?
Yoksa güzelimiz geri mi geliyor ne?
Bu nasıl yüz böyle, bu nasıl ışık?
Bu nasıl ay böyle, bu nasıl güneş?
Mağaradan mı çıktı, dağdan mı iniyor?
Yalnızlığın adamı, o dost?
Boş yere arama şarap testisini sen.
Koklama onun ağzını sen boş yere.
Şu meyhaneciden mi geliyor sandın onu?
Dostum onu sen kendin gibi belleme.
Yolda o yapayalnızsa ne olur?
Başında sarık yoksa ne çıkar?
Ne bundan güneşe bir leke olur, ne ayın gösterişine zarar.
Bu gece uyuma dostum, uyuma.
Bir kolayına getir onu bul.
Sarhoşlar meclisine hep böyle geceleyin gelir o.
Bu gece uyuma dostum uyuma.
Biz duvara asılı resimleriz.

Bizi yapan ressamın varlık şavkı, duvarın üzerine bir vurdu mu,

Bakarsın o anda canlanıvermiş, kımıldanmışız.

Onun selvi boyu bir göründü mü, bakarsın dünya güllük gülistanlık.

Kalktı bir salındı, kendini bir gösterdi mi, bakarsın kıyamet koptu gitti.

Bakarsın Calinus gibi hastalar ülkesindedir o.

Bakarsın hayret yurdunda dolaşır hastalar gibi.

Sustum artık ben, sustum artık.

Bu şiir utanıyor ondan" dedi ve dönüp Çelebi Hüsâmeddin'e;

"Ey yeryüzü definelerinin emini, ey güneşin kılıcı! Sen bir ziyâsın. Ziyâ mânâ güneşidir, güneş ışığıdır. Ay'ın vasfı olan nûr' dan daha üstündür. Güneşin kılıcı ziyâdan olur. Güneş Ay'dan daha üstün olduğu için, ziyâ, nûr'dan daha üstündür. Sen de mertebe bakımından diğer gönül erlerinden daha yücesin. Hiç kimse Hakikat yolunu ay ışığı ile göremez. Güneş doğunca o yol aydınlanır apaçık görünür. Sen Hakk'ın ziyâsısın" dedi.

Çelebi Hüsâmeddin sağ elini kalbinin üzerine koyarak hafifçe eğildi. "Eyvallah" dedi. Biraz da, böylesi bir övgü karşısında, hele hele Hz. Mevlâna gibi bir bilgi cevherden işittiği bu övgüler karşısında utandı. Ama aklında hep aynı sözler dönüp dolanıyordu; "İlâhî bedia yazılmalı, bunu söylemeliyim" ...Ve nihayet gönlündeki sözcükler yol bulup dökülüverdi dudaklarından;

"Ey Hüdâvendigar'ım! Size söylemek istediklerim var. Umulur ki kabul edersiniz" dedi. Mevlâna, Çelebi Hüsameddin'in yüzüne baktı;

"Söyle cancağızım, söyle! Yeryüzü definelerinin emini, aşk hazinelerinin anahtarı, vaktin Bayezid'i, zamanın Cüneyd'i söyle!" dedi. Çelebi Hüsâmeddin bu övgü dolu hitaplarından daha bir mahcup olsa da konuşmasına devam etti;

"Bir hayli gazel söylediniz. Bunların sırlarının nurları deniz ve karaların, doğu ve batının her tarafını kapladı. Allah'a hamdolsun ki, bütün söz söyleyenler bu sözlerin yüceliği karşısında şaşakaldılar. Gazel dîvânınız her geçen gün yeni gazellerle çoğalıp büyüyor. Fakat Senâî'nin, Attar'ın eserleri gibi sûfilik yollarını, hakikat-

lerini, inceliklerini gösterecek kitaplarınızın henüz meydana gelmediğini düşünerek üzülüyorum. Hem avâma hem havâssa; hem Müslim'e hem gayrimüslime hitap edecek; tasavvufi hikâyelerle dervişlere yol gösterecek; herkesin anlayacağı şekilde hikâyelerle hakikatleri isteklilere duyuracak, Hakîm Senâ'î'nin *İlâhiname*'si tarzında, Feridüddin Attar'ın *Mantuku't-Tayr*'ı vezninde ve tarzında bir kitap yazsanız bu kitap bütün insanlar arasında hâtıra olarak kalır, âşıkların ve dertlilerin can yoldaşı olur. Böylesi bir eser vücuda getirirseniz, insanlık için son derece büyük bir merhamet ve inayet olur. Bu kulunuz da ister ki, değerli dostlarımız, yüzlerini sizin kutlu yüzünüze çevirip başka bir şeyle meşgul olmasınlar... Artık bundan sonrası sizin lütuf ve inayetinize kalmıştır" dedi ve sustu.

Hz. Mevlâna, Çelebi Hüsâmeddin'in sözlerini gülümseyerek sonuna kadar dinledi, hedefi aşıp daha ötelere nokta atışları yapan sır dolu bakışlarla baktı, sonra ağır ağır elini sarığına götürdü. Gurgurum Gölü kıyısında yazdığı, küllî ve cüzî sırları açıklayan, on sekiz kutsi beytin bulunduğu kâğıdı sarığının içinden çıkardı. Çelebi Hüsâmeddin'e uzattı ve yüzüne bakarak,

"Ey Güneşin Kılıcı Hüsam!" dedi. "*Mesnevî*'nin ilk on sekiz beyti budur. Bundan sonrasını sen yazarsan ben de söylerim" dedi.

Daha önceki yıllarda kaç defa imâ ettiği ama kesin bir olur alamadığı, bu kadar çabuk ve kolay olacağını hiç tahmin etmediği kabul karşısında şaşırıp kalan Çelebi Hüsâmeddin, müjdeli karara canla başla razı oldu, hemen kalkıp merakla kâğıdı aldı, okumaya başlar başlamaz;

"Aman Allah'ım!" dedi sessizce. Dondu kaldı. Kendisini hemen topladı, "Gurgurum Gölü kıyısında gördüğüm rüya gibi şey..."dedi içinden. "Gördüğüm iki derviş kıyafetli adamdan birisinin elindeki kitap ve kitabın üzerindeki Farsça yazılmış olan '*Mesnevî* / Mevlâna Celâleddin-i Rûmî / 2050' yazısı ve girdikleri büyük binanın içindeki bir adamın, 'Aramızda bulunan *Mesnevî* Hafızlarından Franz sizlere Mesnevî-i Mânevî'nin ilk on sekiz beytini okuyacak' sözleri... Ve... Ardından Mesnevî Hafızı Franz'ın ilk on sekiz beyti okumaya başlaması... 'Bişnev in ney çün hikâyet

mîküned / Ez cüdâyîhâ şikâyet mîküned /...' İ, i, i, i, inanılır gibi değil ..." diye kekeledi, heyecanla, şaşkınlıkla.

Hz. Mevlâna'nın sarığının arasından çıkarıp uzattığı kâğıttaki beyitler; Mesnevî Hafızı Franz'ın okuduğu beyitlerin tıpkısı, tıpkısının aynısıydı. 777 yıl sonra okunan ya da okunacak olan Mesnevî'nin ilk on sekiz beyti... Bütün vücudu manyetik bir kuvvetle sarsılıyordu sanki... Sanki topraktan vücuduna geçerek, başından çıkan, kendinden geçirinceye dek sallayan güçlü bir ateş dalgası silkeliyordu bütün benliğini... Hâlini dışa belli etmemek için bütün gücünü harcadı. Neden hâlini sakladığına, neden o rüya gibi gördüğü şeylerden Hz. Mevlâna'ya söz etmediğine kendisi de net bir anlam veremiyordu ama asıl korkusu, Mevlâna'nın vazgeçme ihtimaliydi.

Bir müddet sonra bedeni dinginleşti. Hz. Mevlâna'nın verdiği on sekiz beyti tekrar okudu, tekrar okudu... Tekrar tekrar okudu. Gözlerini kapadı, başını arkaya attı. Birazcık zaman kazanmak, o arada heyecanını gizlemek, yatıştırmak istiyordu. Diğer taraftan yaşadığı 'tarihi an'ın önemini bütün zerreleriyle hissediyordu. O yüzden bilerek ya da bilmeyerek yapacağı en ufak olumsuz bir hareketin, yanlış bir sözcüğün Mevlâna'yı bu ilâhi ve kutsi kararından vazgeçirir mi endişesini yaşıyordu. Biraz da bu korkudan olsa gerek gördüklerini bir sır olarak saklamaya çalışıyordu.

Çelebi Hüsâmeddin'i izleyen Hz. Mevlâna içten içe gülümsüyordu. Çelebi Hüsâmeddin'in heyecanını, vücudunun gayri ihtiyari sarsılışını, renkten renge girişini, halet-i ruhiyesini, temâşâ ediyor, hiç sesini çıkarmadan bu hâlin geçmesini beklerken tatlı tatlı tebessüm ediyordu.

Çelebi Hüsâmeddin anlamıştı. Hz. Mevlâna'nın sarığının içinden çıkarıp verdiği beyitlerin hepten beytü'l-gazel, şah beyit[60] olduğunu... Anlamıştı beyitlerin arkasındaki esrarlı âlemi. Kendisini toparlamış, hayret ve heyecanını bastırmayı başarabilmişti. Nihayet gözlerini açtı, on sekiz beytin yazılı olduğu mübarek kâğıdı öptü ve başının üzerinde tuttu;

---

60 Beytü'l gazel ya da şah beyit: Gazelin en güzel beyti.

"Ey Hüdâvendigârım! Bu beyitleri mübarek başınızdaki sarığınızın içinden çıkardınız ve bu beyitler, başta taşınacak beyitlerdir... Rabbimin izni keremiyle devamını söylerseniz vücuda gelecek Mesnevî-i Mânevî-i Şerif sadece başucu kitabı olarak kalmayacak baş tâcı olacaktır. Hem bugün, hem yarın hem de kıyamete kadar" dedi.

Hz. Mevlâna,

"Bu fikir sizin mübarek kalbinize gelmeden önce böyle manzum bir kitabın yazılmasını ve parlak mâna incilerinin delinmesini gayb ve şahadet âleminin bilgini Rahman ve Rahim olan Allah, gayb âleminden kalbime ilham etmişti." dedi. İşte o anda Çelebi Hüsâmeddin'in heyecandan kalbi duracakmış gibi oldu. "Allah gayb âleminden kalbime ilham etmişti" sözleri... Görmüş olduğu ve uyku, uyanıklık arası hayretler içinde izlemiş olduğu ve tam olarak anlamını çözemediği bütün sır tüllerini perde perde aralanıyordu artık kafasında.

Hz. Mevlâna sözlerine devam etti, "Şimdi gel, kendi himmetinin semâsının yüceliklerinde uçabildiğin kadar uç ve tamamiyle Muhammed'e uyarak hakikatler mirâcı tarafına bir yürüyüver, bizim iç âlemimiz, senin ahengine uysun, harekete gelsin. Bu mânâların hareketlerini nazma başlasın" dedi.

Çelebi Hüsâmeddin yerde mi yaşıyor gökte mi uçuyor; ayakları yere mi basıyor yoksa basmıyor mu, farkında değildi. Tek farkında olduğu şey, hemen yazmak, kâtiplik görevine hemencecik başlamak istiyor olmasıydı. Hemen yerinden kalktı, Yüce Pîr'in ayaklarına kapandı. Gözyaşları sel olmuş Hz. Mevlâna'nın ferecesini ıslatmıştı. Bu ulvî kâtiplik görevine kendisinin memur edilmesinden dolayı secdelere varıyor, şükrediyor şükrediyor şükrediyordu.

Ani bir hareketle yerinden fırladı hemen, sanki sayılı nefesi azalmış da bir an önce yerine getirmesi gereken görevini ifâ etmek istercesine duvardaki gömme ahşap dolabın kapağını açtı. Üzerinde tek işaret, harf ya da kelime yazılmamış olan pâk bir defterle birlikte hokka-kamış kalem kutusunu çıkardı. Dedi, "Bundan böyle bu defter ve kalem her daim bedenimin bir uzvu gibi yanı ba-

şımda olacak, sizin mübarek ağzınızdan saçılan Aden incilerini derleyip, toplayacak" dedi.

...Ve yazmaya âmâde bir halde beklemeye başladı. Hz. Mevlâna yüzüne baktı Çelebi Hüsâmeddin'in. Uzun uzun baktı. Eline verdiği ilk on sekiz beytin yazılı olduğu kâğıdı işaret ederek;

"Mesnevî-i Mânevî'nin sırrı, bu on sekiz beyitte; bu on sekiz beytin sırrı, ilk beyitte; ilk beytin sırrı, Bişnev'de; 'Bişnev'in sırrı, 'b' harfinde; 'b' harfinin sırrı ise noktasında gizlidir. Şimdi evine git! Bu on sekiz beyti tekrar tekrar oku, dinle ve düşün. *Mesnevî*'yi, yani on sekiz beytin devamını yarın yazmaya başlarsın" dedi.

Çelebi Hüsâmeddin şaşkındı. Gurgurum Gölü kıyısında yaşadıkları, adamın elindeki *Mesnevî*, Mesnevi Hafızı Franz'ın okuduğu ilk on sekiz beyit... İnanılır gibi değildi. Hz. Mevlâna'nın sarığının içinden çıkararak verdiği on sekiz beyit ile Franz'ın okuduğu beyitler aklında kaldığı kadarıyla tıpkısının aynısıydı. Beyni duracakmış gibi oluyordu. Konuşacak, ağzını açacak mecâli kalmamıştı. Belki de en iyisi Hz. Mevlâna'nın dediği gibi doğru evine gitmekti.

"Gidip uyumalıyım, zihnimi dinlendirmeliyim. Bu olağanüstü hadiselerin ağırlığını beynim kaldıramayacak hâle geldi" diye düşündü.

Serhoş serhoş yerinden kalktı. İlk defa Hz. Mevlâna'dan destur almadan, "Eyvallah" demeden, çıkmak için kapıya doğru arka arka adımlar atmadan, direk arkasını dönüp çıktı gitti. Oysa o güne kadar her zaman destur ister, arka arka adımlar atarak kapıya doğru yürür, ancak kapının eşiğine geldikten sonra yüzünü kapıya dönerdi.

Hz. Mevlâna arkasından tebessüm etti, "Ey güneşin kılıcı, yıldızların gizli nuru, Hakk'ın ziyası Hüsam! Haklısın. Çok haklısın. Vazifen küçük değil..." dedi.

***

Çelebi Hüsâmeddin hiçbir şey düşünemeden Konya'nın tozlu yollarından serhoş serhoş yürüdü. Kendisine selâm verenleri bile duymadı, görmedi. Yürüyen kendisi değil bir başkasıydı sanki. Adımlarını bile yönetecek halde değildi. Alışık sokaklardan, alışık

adımları kendiliğinden evine götürdü bedenini. Bahçe kapısını açtı. Eşi avludaydı, "Hoş geldin efendi!" dedi ama o duymadı. Doğru eve girip iç odanın duvar dibine boydan boya sıralanmış olan minderlerin üzerine uzandı. Karma karışık kafası uyuşuk gibi olsa da hâlâ olay örgüsünü, aradaki bağlantıyı düşünmeye uğraşmaktan beynini kurtaramıyor, mantığı uyuması gerektiğini söylese de bir yanı uyumamakta ayak diretiyordu. Bu direnme çok kısa bir zaman diliminde oldu. Onun direnmesine rağmen, ruh sağlığı için, yaşadıklarını daha sağlıklı tahlil edebilmek için beyni otokontrolü eline alıp uyumaya mecbur bırakmış, göz kapakları ağırlaşmış ve kapanmıştı.

Avluda arkasından bakakalan eşi, şaşkınlığını üzerinden attıktan bir süre sonra peşinden eve girdi. Ama Çelebi Hüsâmeddin derin bir uykuya dalmıştı. "İyi misin?" diye soracaktı, vazgeçti. "Çok yorulmuş" diye düşündü. Eşinin üzerini örttü, sessizce odadan çıktı.

Çelebi Hüsâmeddin saatler sonra uyandı, kendine gelebilmişti. Sanki asırlarca uyumuş, asırlardan asırlara uzanacak bir mânâ kitabının kâtipliğini yapabilecek tekmil güç bedenine, beynine zerkedilmişti. Kendini iyi hissediyordu. Mutluydu. Mutlu ve tatlı bir ağırlık... Ağırlığın sebebini bulmaya çalıştı önce. Birden aklına geldi. "*Mesnevî...*" dedi kendi kendine "*Mesnevî-i Mânevî*"

Hemen kalktı, abdest alıp sabah namazını edâ ettikten sonra, Hz. Mevlâna'nın verdiği on sekiz beytin yazılı olduğu kâğıdı çıkardı ferecesinin cebinden. Tekrar okumaya, her beyti ayrı ayrı düşünmeye başladı. Kapı açıldı. Elinde bir tepsi, tepsinin üzerindeki tasta dumanı üzerinde tüten un çorbasıyla birlikte hanımı girdi odaya. Çelebi Hüsâmeddin,

"Ey gözümün, gönlümün sultanı! Beni benimle bırak. Kapıyı sırla[61]" dedi. Hanımı bir an duraksadı. Elindeki kâğıdı gördü. Hâline baktı. Anlamıştı önemli bir şeylerin yaşandığını. Yine de "Belki yer" düşüncesiyle elindeki tepsiyi usulca bir kenara bıraktı, sessizce çıkıp kapıyı sırladı.

---

61 Kapıyı sırla: Mevlevilikte "Kapıyı kapat" anlamında kullanılır

Çelebi Hüsâmeddin, "Bişnev... Bişnev... Bişnev...", "Dinle... Dinle... Dinle..." diye tekrar edip dururken, sırlar, duvağını açıp yüzünü göstermeye başladı tüllerin arkasından.

"Ne demişti Hüdâvendigâr?" diye mırıldandı;

"*Mesnevî-i Mânevî*'nin sırrı, bu on sekiz beyitte; bu on sekiz beytin sırrı, ilk beyitte; ilk beytin sırrı, Bişnev'de; 'Bişnev'in sırrı, 'b' harfinde; 'b' harfinin sırrı ise noktasında gizlidir"

"Nokta" diye tekrarladı durdu uzunca bir süre. "Noktada gizli olan sır..."

Kafasını kaldırdı, gözlerini odanın tavanına dikti. Tavandaki uzatılmış pardıların üzerine serilmiş hasırda gezdirdi gözlerini boş boş. O anda damda bir gürültü oldu. Sanki bir köpek ya da bir kedi ya da ikisi birden yan taraftaki damdan bulunduğu odanın damına zıpladı veya düştüler. Nokta nokta kırmızı toprak parçaları döküldü yerdeki kilimin üzerine. Toprak noktacıkları, rengârenk motifler işlenmiş ve cicim denilen kilimin üzerindeki kabartmalar arasında kayboldular. Tıpkı noktalardan meydana gelen çizgide noktaların kaybolduğu gibi. Varlığı bilinen ama beden gözüyle ayırt edilemeyen...

Sanki her motif ayrı ayrı canlanmış, bir şeyler anlatıyordu. Sanki sözcükler dilleniyordu motiflerin dilinde. Cennet Hatun'u bu rengârenk kilimi dokurken motiflerin arasına mı sıkıştırmıştı bu dilbâze, dillidüdükleri ne?..

Gözlerini kapadı. Gözkapaklarının arkasındaki karanlık âlemde yüzlerce parlak nokta uçuşuyor, daireler çiziyor, oraya buraya kayıyor, şekilleniyordu. Parlak noktalar ip gibi sıraya dizildi. Çizgi oldu. "Çizgi, noktaların birleşmesi; çizgi noktanın yansıyarak çoğalması" diye mırıldandı. "Bir'den çoğa; çoktan Bir'e... Kesretten vahdete; vahdetten kesrete... 'B'nin noktası ilimin ta kendisi... Hz. Ali, 'İlim bir nokta idi. Onu cahiller çoğalttı' demiyor mu? O noktaya Tevhid-Vahdet(birlik) noktası denmiyor mu? Bütün ilimler o tevhîd noktasını öğrenmek için değil midir?"

"B' harfinde bulunan, noktanın üstünde yay şeklindeki eğri çizgi ne peki?" "Noktanın çokluğa yansıması" "Nokta'nın çoğalmasıyla oluşan doğru, kullar, kulların rukûsu..." "Neden eğri o za-

man?" "Noktanın karşısında eğilecek elbette. Nokta tek... Nokta Hakk"

Ruhunda öyle bir iç monolog başlamıştı ki... Gözleri duvarda asılı duran Kur'an-ı Kerim'e odaklandı;

"Kur'an-ı Kerim'in kalbi Fatiha. Kur'an-ı Kerim'in sırrı Fatiha'da; Fatiha'nın sırrı, Besmele'de; Besmele'nin sırrı 'b' harfinde; 'b' harfinin sırrı noktasında gizli..."

"Kesret, vahdet; nokta, çizgi" diye mırıldandı tekrar. Nokta, teklik... Nokta Yaradan... Nokta Vahdet[62]...; Çizgi, kesret[63]... Çizgideki her noktada O'nun ruhundan üfürdüğü ruh var... Kesrete götüren her şey Tek'ten, Nokta'dan çoğalıyor.

'Bismillâhirrahmanirrahim'in başında bulunan 'b' harfindeki ince remiz... Besmele 'b' harfinin noktasından çoğalıyor. Kur'an-ı Kerim 'Bismillahirrahmanirrahim' ile yani 'b' harfi ile başlıyor. *Mesnevî* de 'Bişnev' ile 'b' harfi ile başlıyor. Kesret, Vahdet'in aynası gibi değil midir, kozmik düzendeki bu ahengi farkedebilene, bakmasını bilene?.. Bakmasını bilen, aynada bir tek yüz mü görür?.. Kesrette; Vahdet, Vahdet'te kesret... Hz. Ali, 'b'nin altındaki noktayım demiyor mu? Bu sır, insanın Allah'ın halifesi oluşuna, hilafetin başlangıcına işaret etmiyor mu? Hz. Ali, Celcelutiye kasidesine 'Bede'tü, bi bismillâhirûhi bihihtedet' diye başlamıyor mu? Bütün semâvî kitapların özü, başlangıcı Besmele değil midir? Kur'an-ı Kerim'de Besmelesiz hiç sûre var mı ki?" derken zihni "zınk" diye durdu.

"Evet! Besmelesiz bir tane sûre var" dedi kendi kendine. "Beraé (Tevbe) Sûresi, Besmele ile başlamıyor. Ama onun hikmeti farklı. O istisna. Bütün sureler Rahman ve Rahim ile esirgeyen ve bağışlayan adıyla, merhamet sıfatıyla başlıyor. Tevbe Sûresi'nde ise kâfirlere bir ikaz, bir emir var. O yüzden Tevbe Sûresi'nin başında, rahmet ve şefkat dolu olan Besmele yok. İkaz ve emir net hissediliyor. Besmele yok ama sure 'b' ile başlıyor. 'b'nin hatırı, Besmele'nin hatırına denk geliyor. Kur'an'daki diğer sureler Besmele'den sonra başladıkları için Berae'den başka 'b' ile başlayan sure olmamasında da bir anlam gizli." diye düşündü

---

62 Vahdet: Tasavvufta Teklik, Hakk, Allah

63 Kesret: Çokluk. Tasavvufta kul, insan

Saatlerce 'b' harfi ve nokta üzerinde durdu. Noktadan sonra saatlerce "Bişnev" kelimesiyle hemhal oldu;

"Hüdâvendigâr da *Mesnevî-i Mânevî*'sine 'b' harfi ile 'Bişnev' diye başlıyor. İnce bir mânâya işaret ediyor. Kendine mahsus çok anlamlı bir tarzda Besmele çekiyor. Yıllardır yanındayım, Besmelesiz adım atmazken, dilinden Besmele düşmezken, kıyamete kadar okunacak *Mesnevî-i Mânevî*'sine Besmelesiz başlaması elbette düşünülemez" dedi. Sonra "Dinle" anlamı üzerinde düşündü yine.

Neden "Bişnev(dinle)" diye başladı acaba? "Dinle" diyor. Peki, neyi dinleyelim? Neyi işitelim. Dinle ki öğrenesin mi demek istiyor? Neyi öğretmek istiyor? Neden "oku" demiyor da "dinle" diyor?

"Oku"(ikra) kelimesi zihninde hemen çağrışım yaptırdı;

Kur'an-ı Kerim'le gelen ilk emir "İkra"(oku)

"Oku! Seni yaradan Rabbinin adıyla!

O seni kan pıhtısından yarattı.

Kerim olan Rabbin sana bilmediğini kalem ile öğretti"[64]

"Hüdâvendigâr Kur'an-ı Kerim'deki okunanları dinle demek için, öğrenilmesi için 'Dinle (Bişnev) diye başlamış' besbelli." dedi.

Dinlemek ve işitmek sözcüklerinin anlamlarına kaydı zihni;

Dinlemek, duymak kulak ile olur. Elbette kulak bütün duyulardan önce gelir. Yaşamak duymakla olur. Karanlıkta göremez ama duyarız. Bütün tehlikelere karşı önlem alabiliriz. Âmâ olmak mı, sağır olmak mı?.. Hangisi daha zor? Duymayan konuşmasını öğrenemez ki. Kör olan her şeyi öğrenebilir. Duymak daha önemli. Öğrenmek için duymak, dinlemek şart. Allah önce dinleyeceğimiz kişi olan Peygamber'i yarattı. Sonra dinleyeceğimiz Kur'an'ı indirdi. Niye Peygamber gönderdi? İnsanlara anlatsın diye. İnsan hiç dinlemeden öğrenebilir mi? Mürid, mürşidden öğrendiklerini duyarak, işiterek, dinleyerek öğrenir elbette.

Hz. Mevlâna'nın verdiği on sekiz beyti tekrar okudu. Her okuyuşta farklı bir derinlik yakalıyor, hayranlığı git gide artıyordu.

---

64 Alak Sûresi, (ayet 1-4)

"Bugüne kadar mesnevî yazanların hiç birisi, teşhis sanatını bu kadar güzel kullanamamıştır" diye düşündü.

"Sırrım, feryadımın içinde durur,
Yoktur lâkin, göz ve kulakta o nur!
Nasıl ki, kulaksa talibi dilin,
Akla sırdaş da deliliktir, bilin!"

Beyitlerine odaklandı. "Dil, duymak ve kulak... Nasıl da anlatmış, düşündüklerimi teyid edercesine" diye mırıldandı. "Lâkin her kulak, her göz o nûru göremez. Beden kulağından, beden gözünden bahsetmiyor. Çooook derin mânâlar var çoook" diye düşünerek yeniden ilk iki beyte yoğunlaştı,

"Dinle neyden, neler anlatır sana!
Yakınır hep, ayrılıklardan yana:
Beni, kamışlıktan kestikleri an,
Kadın erkek, inledi feryadımdan."

"Ney'den neyi dinleyeceğiz, ne dinlememizi istiyor?" diye düşündü. Hemen Gurgurum Gölü'nün kıyısında Mevlâna'nın bir şeyler yazdığını gördüğü ama diğer tarafta gördüğü esrarengiz yuvarlağın verdiği şaşkınlıktan Hz. Mevlâna'yı yazarken gördüğünü unuttuğunu hatırladı. "Nasıl da unuttum bu ayrıntıyı?" diye hayıflandı. Şimdi o ayrıntıya istinaden bağlantıyı kuruyordu; "Ben esrarengiz şeydeki o sırları temâşa ederken, Hüdâvendigâr da demek ki bu on sekiz beyti yazıyormuş. Nasıl bir eş zamanlı hâdise..." dedi. O anlarda göldeki kamışlar gözlerinin önüne geldi. "Kamışlar kamışlar ah o kamışlar!.. Hüdâvendigâr o kamışları kişileştirerek bu satırları yazdı demek. Zaten insan sesine en çok benzeyen ses 'ney' sesi değil mi? Ney, kâmil insanı, irfan ve akıl sahibi insanı temsil etmiyor mu? Ney'den âşıkane sesler çıkmıyor mu? Ney, dinleyenlerin aşkını anlatmıyor mu? Kalplerini elemlerden azade etmiyor mu?" dedi. "Lâkin ney'in sırrını görünende aramak boşuna. Onun hüneri görünende değil, içinde. O, vatanı olan kamışlıktan kesildiği için kamışlığa duyduğu hasretten dolayı

yanık yanık inliyor. O da insan gibi bir başına garip. İnsan da garip: Yaratıldığı ruhlar âlemine her daim hasret çekiyor. Bu hasretin kimi insan farkında; kimisi de farkında olamadan bu hasretin ne olduğunu ayırt edemeden farklı mecralarda arayış içinde... O âlemden bir tını işittiği zaman, ruhu o âlemde duyduklarını hatırlıyor coşuyor, coşuyor da kabına sığamıyor, bedeni kendiliğinden ritmik hareketlerle kıpırdamaya başlıyor, zikrediyor beden. Sevgili'yi görmüş gibi... Sevgili'den esip gelen burhânenin kokusunu bir nebzecik koklamış gibi... Rayihalar çoğalıyor gönlünde. Ama o âlemde gördükleri, doğarken unutturulduğu için tam hatırlayamıyor ruhundaki bu coşkunun sebebini, esip geçen bir nesim gibi ağzına bir nebzecik bal tadı bulaşmış gibi... Ne mutlu bu tadın yönünü aşk-ı ilâhiye çevirebilenlere...

Ney, tıpkı telli duvaklı bir gelin gibi. Duvağını açmak için elini, gönlünü uzatırsan yüzünü gösterir; elini uzatmazsan yüzünü, gönlünü göstermez sana. Ney, kendiliğinden ses çıkaramaz ki, sessiz sessiz durur yerinde. Onun feryadını dinlemek istersen bir üstad onu üflesin. Üflesin ki, duvağının altından yüzünü göstersin, hasret çığlığı şerha şerha yayılsın her yana. Bütün özlemini anlatsın, yakınsın ayrılıkların acısından. Döksün içindeki bütün aşk ve hasret acısını. Kâmil insan da bir ney değil midir? Ney gibi benzi sararmazsa, içi dünyevi kirlerden arınıp dünya sevgisinden arınmazsa, bağrı dağlanarak delik deşik açılmazsa, bir mürşid onu uyarmazsa, kâmil insan olabilir mi hiç? Olamaz elbette. İçi dışı kirlerle dolu yaşar gider. Sevgili'den bîhaber... Her insanın insan olmadığı gibi, her ney de ney olamaz ki...

Bir kamışın ney olabilmesi için boyu, şekli dümdüz olmalı. Eğriler, yamuklar, yalancılar kâmil insan olamadığı gibi eğri kamışlardan da ney olamaz. Boğumları birbirine eşit olmalı. Dokuz boğum olmalı insan gırtlağındaki dokuz halka gibi... Delik deşik sinesine üfleyince iniltilerinde kadınlara erkeklere dostça sırlar fısıldamalı" dedi.

Üçüncü ve dördüncü beyitleri okudu.

"Geçmek için, aşk derdinin şerhine,
İsterim; hicranla yanmış bir sîne.

Asıl yurdundan uzak düşen biri,
Kavuşma zamanını bekler, geri"

"Hüdâvendigâr tasavvufun özünü özetliyor bu on sekiz beyitte" diye düşündü. Beyitleri tekrar okudu. "Ney'in iştiyak derdini açıklayabilmesi için, Sevgiliye duyduğu özlem ateşini iyice anlatıp, açıklayabilmesi için ayrılık acısıyla şerhâ şerhâ olmuş bir kalp istediğini söylüyor. O sîne parça parça olmasa, delikler açılmış olmasa hasretini ifade edebilir mi? Sevgiliye dert anlatmak kolay mı? Cesaret ister. O cesareti de ancak acıdan dayanılmaz hâle gelen bir insan kendisinde bulabilir. O acıyı çekmeden O'na olan acıyı nasıl anlatsın ki? Ney'in içinin temizlenmesi için nasıl içi dağlanıp, yakılmışsa; insanın da nefsini öldürüp içinin dağlanması gerekiyor ki, üfleyen mürşide ses vererek karşılığını sunabilsin, aşkını haykırabilsin.

Kim ki aslından, asıl vatanı olan ruhâniyet âleminden koparılıp, uzak düştüyse orada geçirmiş olduğu zamanları tekrar özler, arar durur. Oraya tekrar dönmek için fırsat kollar. İmtihanlarla dolu olan bu dünya âleminden, ten hapishanesinden kurtulup biran önce yaratıldığı âleme, asıl vatanına tekrar kavuşmak için çabalar. Ten hapishanesindeki mahkûmiyet süresinin tamamlanmasını arzular durur. Sayılı nefesin sona ermesi, vuslat olur mümin için, düğün gecesi, şeb-i arus olur"

Çelebi Hüsâmeddin her beyti tekrar tekrar okuyup her beyit üzerinde saatlerce düşündü. Son beyti okurken,

"Anlar mı hiç, pişmişin halinden ham?
Sözü, kısa kesmek gerek, vesselam!"

"Ham ervâh olanlar, pişkin ve yetişkin olanların hâlinden anlamazlar. O halde sözü uzatmanın bir anlamı yok, demek istiyor" dedi. "Sözü, kısa kesmek gerek, vesselam!" dediği son dizede biraz durdu. Sanki devamı gelmeyecek gibi bir ifade olduğunu düşündü. Ama "Sen yazarsan bundan sonrasını ben de söylerim" demedi mi? Dediğine göre söylemeye devam edecek. Hem o gördüğüm dervişlerin ellerindeki kitap da oldukça hacimliydi. Her ne kadar "Sözü, kısa kesmek gerek, vesselam!" demiş olsa da söyle-

meye devam edecek, bu edebi ve ebedi eser, uzun bir Mesnevî olacak, uzun bir şaheser olacak." diye düşündü.

"Hüdâvendigâr, Yaradan'ın tecelligâhı olan velî kullarının kalbine yerleştirdiği irfâni nurla ilâhi gerçekleri hayatı boyunca tadıp, yaşadı" diye düşündü. Zaman zaman naz makamından niyaz makamına; niyaz makamından sitem makamına ulaşan nazlanmaları aklına geldi; "Âşıklık mezhebinde bu revâ mıdır ki, bütün âlemi seninle görelim de, seni göremeyelim" diye Sevgili'ye nazlandığı tümceleri hatırladı.

On sekiz beytin, on sekiz rakamı üzerinde düşünmeye başladı sonra. "Mükemmel bütünlükle on sekiz beyit arasında ne gibi bir tenasüp var?" diyerek kavramaya, idrak etmeye çalıştı.

"Hüdâvendigâr ilk beyit sayısını neden on sekizle sınırladı? Tabii ki on sekiz rakamı önemli" derken Hz. Mevlâna'nın "Hayy!" diyerek semâya başladığı anlar gözlerinin önüne geliverdi. "Ebced hesabına göre 'Hayy' ism-i şerifinin sayı değeri on sekiz, günde on sekiz defa vuku bulan 'Zât'ın Tecellisi'ne mi dayanıyor acaba?" diye düşündü.

"Mutlak varlık olan Allah'ın zâtî iktiza[65] sı olan 'Hakîkât-i Muhammediyye'ye tenezzülüyle kâinat zuhur etmiştir[66]. Akl-ı küll ile nefs-i küll dokuz göğü meydana getirmiş, bunların hareketi de dört unsur olan hava, su, toprak, ateşi izhar eylemiş, dokuz gök ile dört unsurdan canlılar, cansızlar, bitkiler vücut bulmuş, neticede kâinat on sekiz varlıktan meydana gelmiş. On sekiz âlem sözü ortaya çıkmış" derken Besmele-i Şerif'te bulunan harfler aklına geldi hemen; "Bismillâhirrahmânirrahîm'in Arap harfleriyle imlâsında on sekiz sessiz harf bulunduğuna göre Besmele'den türetilen âlemlerin on sekiz bin olması..." diye düşündü durdu. Neden sonra on sekiz beyti tekrar eline alıp baştan sona tekrar okudu.

"Bu on sekiz beyit, birleştirmek, kavuşturmak için yazılmış" dedi. Bu sefer 'b' harfinin birleştirici sıfatı üzerinde yoğunlaştı ve yorumlamaya çalıştı. "b' harfi Farsçada da Arapçada da bitiştirme

---

65 İktiza: Gereklilik, gerekli olan

66 Allah'ın, Hz.Muhammed'e, "Sen olmasaydın âlemleri yaratmazdım" kutlu sözüne işaret ediyor.

kavuşturma işlevi görüyor. Hüdavendiğâr'ın *Mesnevî-i Mânevî*'si de birleştirici, asıl olan sılaya kavuşturucu işlevi görecek. On sekiz beyit vuslatı... O'na olan vuslatı imâ ediyor. Aynı zamanda bütün insanları birleştirici..." diye düşünürken, uyku ile uyanıklık arasında gördüğü, *Mesnevî*'yi dinleyen, okuyan, hıfzeden insanlar aklına geldi; ne sadece Türk, ne sadece Farsi, ne sadece Arap'tı... Başka başka milletlerden. Hem de dünyanın öbür ucunda. Buradan da Hz. Mevlâna'nın *Mesnevî*'sini bütün insanları Hakk'a giden aşk yolunda birleştirmek için vücuda getireceği ortaya çıkıyor" diye düşünürken işin mânevî boyutlarını çözümlemeye başlamıştı. Ve kendisinin bu kutlu hizmette görevlendirilmesinden dolayı içi içine sığamıyordu. Tekrar hamd-ü senâlar etti, şükür secdelerine kapandı.

Saatler saatler geçmişti. Öylesine kendinden geçmiş, yorumlara dalmıştı ki, namazını geçirdiğini o an fark etti. Namaz kendisine farz olduğundan bu yana hiç namazını geçirmemişti oysa. Hatta kendisine farz olmadan, küçük denecek yaşta namazını edâ etmeye başlamıştı. Hiç namazını kazâya bıraktığını da hatırlamıyordu. Alelacele odadan çıkıp abdest ibriğinin yanına gidip çoraplarını çıkardı. Hanımı koşarak gelip abdest leğeninin kapağını açtı, abdest suyunu döktü. Abdestini aldı, hanımının uzattığı peşkirle ellerini, yüzünü kurularken, hanımının sorgulu gözlerle kendisine baktığını gördü,

"Hiçbir şey sorma Cennet Hatun'um" dedi, canından gelen sevgi dolu bir tebessümle... Hanımının yüzü böylesi bir söz beklermiş gibi sakinleşip aydınlanıverdi. Omzuna attığı peşkiri hatununa uzattı. Çoraplarını, namaz takkesini giyerken hanımı da seccadesini Kâbe'ye doğru sermişti. Hemen mutfağa koştu. Pişirdiği yemek hâlâ sıcaktı. Tandırdan çıkardığı ekmekler de henüz soğumamıştı. Çelebi Hüsâmeddin'in sıcacık tandır ekmeğini çok sevdiğini bildiği için, "Yemeyeceğim" ya da "Canım yemek istemiyor" demesine fırsat vermek istemiyordu.

Çelebi Hüsâmeddin namazını, tesbihatını, duasını bitirmiş, hemen Mevlâna'nın yanına gitmek için çıkacaktı ama hanımının sofrayı kurmuş olduğunu gördü. Sofranın başında el bağlamış bekleyen hanımına baktı, hanımı hemen;

"Ekmekler tandırdan yeni çıktı, içine de yağ koydum" dedi. "Aç gitmene gönlüm razı olmayacak, yersen mutlu olacağım" demek istercesine bakıyordu.

Çelebi Hüsâmeddin bir hanımının yüzüne, bir sofraya baktı. Bir de Hüdâvendigâr'ı düşündü. Hanımının "Aç gitti" diye üzülmeyeceğini bilmeseydi sıcak tandır ekmeğini bile yemeden bir an önce Pîr'inin yanına gidecekti.

Hanımının sırtını sıvazladı. "Eline koluna sağlık Cennet Hatun'um" dedi. Sofraya oturdu.

***

- IX -

Sabırsızdı Çelebi Hüsâmeddin. Hızlı adımlarla yürüdü. Her zaman adımladığı yollar bitmek bilmiyordu sanki. Bir an önce Pîr'inin yüzünü görmek istiyor, *Mesnevî*'nin kâtipliğine başlamak için can atıyordu. Bir yandan da, "Hüdâvendigâr, '*Mesnevî*'mizin Fatiha'sını okudun mu?' 'Ne anladın, ne yorumladın?' diye sorarsa ne cevap vereceğini düşünüyor, sanki o soru sorulmuş gibi, "Saatlerce öyle çok şeyler düşündüm, yorumladım ki... Hangi birini söyleyip, kelama dökebilirim ki? Dile getirmek öylesine zor. Nasıl anlatsam?" diye cevap alıştırmaları yapıyordu kafasında.

Medrese'nin kapısına gelmişti. Hızla Medrese'nin avlusunu geçti. Canlara selam verip doğru Hz. Mevlâna'nın kütüphanesine yürüdü. Kapıyı tıklatıp "Destur!" dedi. Ancak üçüncü destur isteyişte Hz. Mevlâna'nın belli belirsiz "Hû!" sesini duydu. İçeriye girdi. Hz. Mevlâna'yı bir köşeye oturmuş, bakışlarını derinliklere takılı buldu. Gözleri yaşlıydı. Çelebi Hüsâmeddin'in kapıdan girdiğini fark edince, "Gel hırka içinde gizlenmiş olan Hüsâmeddin, gel!" dedi ve inciler delmeye başladı hemen, Çelebi Hüsâmeddin dizsin diye;

"Benim yüreğim ve canım Allah'ı görmek uğruna ipliğe döndü. Bundan sonra bana bir ipucu göründü"

Çelebi Hüsâmeddin hemen elindeki defteri açıp söylediklerini yazmaya başladı. Hz. Mevlâna kendi kendine konuşur gibi, Çelebi Hüsâmeddin'e anlatır gibi o gelmeden önce hatırladıklarını tekrar yaşamaya ve anlatmaya başladı;

"Ben yedi yaşında iken, sabah namazında daima, 'Biz sana Kevser'i verdik' âyetini okuyup ağlardım. Yine bir gün hem okuyor hem ağlıyordum. Birdenbire Rabbim, esirgemediği rahmeti sayesinde bana gözüktü. Öyle ki kendimi kaybettim. Aklım başıma geldiği vakit hafiften, 'Ey Celâleddin! Ululuğumuz aşkına, bundan böyle bir daha mücâhede[67] etme. Biz seni müşahede[68] makamına eriştirdik' diye bir ses işittim. O inayetin şükranesi olarak son derece ibadetlerde bulunuyor ve 'ben şükreder bir kul olmayacak mıyım?' âyetine icâbet ediyor, çalışıyor, didiniyordum ki, arkadaşlarımı da o cemâl, kemal, hâl derecesine eriştireyim" dedi.

Hz. Mevlâna'nın böylesine mahrem ve kutsî sırrını kendisine anlatması Çelebi Hüsâmeddin'i oldukça heyecanlandırmış ve duygulandırmıştı. Gördükleri, yaşadıkları daha şimdiden mânâ okyanusuna doğru kulaçlar attırmaya başlatmıştı. "Kim bilir daha ne güzelliklere şahit olacağım" diyerek hamd-u senâlar ediyor, içi içine sığmıyordu.

Hz. Mevlâna aniden ayağa kalktı. Aşk ile vecd ile söylemeye semâ etmeye başladı;

"Dünya bağını kopar, maddeye olan bağlılıktan kendini kurtar da hür ol! Ey oğul! Ne zamana kadar altının, gümüşün esiri olacaksın?

Rızıklar denizini bir testiye dökecek olsan, ne kadarını alır? Ancak bir günlük kısmet, bir günlük su...

Harîslerin, dünyayı çok sevenlerin göz testileri hiç dolmaz. Sedef de kanaat edici olmayınca, içi inci ile dolmaz.

Hâlbuki ilâhî aşk yüzünden, nefsaniyetten kurtulan, benlik elbisesi yırtılan kimse, hırstan da, ayıptan da, kötülüklerden de tamamiyle temizlenir.

Ey bizim sevdası hoş olan, güzel olan aşkımız, ey bizim bütün mânevî olan hastalıklarımızın, dertlerimizin tabibi; sevin, şâd ol!..

---

67 Mücâhede; nefsin meşru olmayan istek ve arzularını yenmek için insanın kendine muhalefet etmesi. Masivadan sıyrılarak Hakk'ın rızasını kazanmak yolunda çaba harcanması.

68 Müşahede; Allah'ı kalp gözü ile görme

Ey bizim kibir ve gurur hastalığımızın, böbürlenmemizin devâsı olan aşkımız! Ey bizim hasta gönlümüzün Eflâtun'u, Calinus'u[69]

Topraktan yaratılmış olan bedenimiz, aşk yüzünden göklere yükseldi. Dağ bile çevikleşti, oynamaya başladı[70]

Ey âşık! Aşk Tûr Dağı'na can olunca, Tûr mest oldu, kendinden geçti, Mûsâ da düşüp bayıldı[71]

Ben de bütün beşerî kirliliklerden kurtulup, beni yaratana ve yaşatana yakın olsaydım da kendimi onda bulsaydım. Kâmil bir insan olarak, ney gibi aşkın söylenmesi gereken bütün sırlarını ve hakikatlerini söylerdim.

Gül gidip, gül bahçesinin mevsimi geçince artık bülbülün başından geçenleri işitmez olursun.

Şunu iyi bil ki, kâinatta var olan her şey, sevgilinin tecellisinden ibârettir, onun yarattıklarıdır. O'nun kudretini, yaratma gücünü göstermektedir. Aslında, âşık bir pervanedir. Var olan, diri olan ancak sevgilidir. Âşık ise bir ölüdür. Var gibi görünen bir yoktur.

Bu hakikati sezemeyen, ilâhi aşka meyli, isteği olmayan kimse, kanatsız bir kuş gibidir. Vay onun hâline, yazıklar olsun ona...

Sevgilimin inâyeti, lütfu, ihsanı, nuru beni aydınlatmasa, bana yol göstermese ben nerden geldiğimi, nereye gideceğimi nasıl anlayabilirim?

Aşk bu sözün, bu gerçeğin söylenmesini, açığa vurulmasını ister fakat can aynası gammaz olmasın da ne yapsın? Gerçeği nasıl göstersin?"

Hz. Mevlâna'nın kalbindeki hakikat ve sırlar dile gelip Mesnevî aynasında tekrar tekrar yansımaya başladı. Kendi gönlünde, baktığı her yerde, her şeyde Allah'ın kudretini, büyüklüğünü yaratma gücünü görüp hissediyor, hayran oluyor, "Ben dediğim, ben değilim, sensin hep" diyordu. Etrafını saran çoklukta vahde-

---

69 Eflâtun; Eski Yunan filozoflarındandır. Sokrat'ın talebesidir. Eflâtun, akıl ve zekâ sembolüdür. Calinus; Yunanlı bir hekim. Her derde devâ bulmaya çalışan Calinus, hekim sembolü olmuştur.

70 A'raf Sûresi'nin 143. Âyet'ine işaret var.

71 A'raf Sûresi'nin 143. Âyet'ine işaret var.

tin, "Bir"liğin güzelliğini müşahede ediyor, günahlardan arınmış, beşeri kirliliklerden temizlenmiş olan can aynası, Allah'ın lütfu ile içine akseden hakikatleri saklamadan açığa vurup, gösteriyor, kendi tabiriyle gammazlıyordu.

Sözleri, kutsal gerçeğe duyulan büyük aşkın kanıtıydı. Hakk'ın güzelliğine karşı duyduğu hayranlık, dolayısıyla Hakk'a karşı duyduğu aşktı. Bu dünyadaki gördüğü güzelliklerde görünen fiziki güzelliğin değil, gördüğü güzellerde tecelli eden ilâhî güzelliğin âşığıydı. Maddi güzellerin ve güzelliklerin gelip geçici bir ayna olduğunu, o aynalara tecelli eden güzelliklerin ise sonsuz olduğunun tamamen idrâkindeydi. İnsanın Allah ve âlemle irtibatının nasıl olması gerektiğini gözler önüne seriyor, diyordu, Çelebi Hüsâmeddin, Hz. Mevlâna'nın bir anlık susup derinlere dalması anında bunları düşünmüştü.

Hz. Mevlâna, daldığı âlemden sözler ülkesine geri dönüp yeniden aşk incileri saçmaya başladı,

"Âşıklık gönül iniltisinden belli olur, hiçbir hastalık gönül hastalığı gibi değildir.

Âşığın hastalığı, bütün hastalıklardan ayrıdır. Aşk, Allah sırlarının usturlâbıdır[72].

Âşıklık ister o cihetten olsun, ister bu cihetten... Âkıbet bizim için o tarafa kılavuzdur.

Aşkı şerh etmek ve anlatmak için ne söylersem söyleyeyim kendim asıl aşka gelince o sözlerimden mahcup olurum.

Dilin tefsiri gerçi pek aydınlatıcıdır fakat dile düşmeyen aşk daha aydındır.

Çünkü kalem, yazmada koşup durmadadır ama aşk bahsine gelince; çatlar aciz kalır.

Aşkın şerhinde akıl, çamura batmış eşek gibi yattı kaldı. Aşkı, âşıklığı yine aşk şerh etti."

Diğer tarafta nefes almamacasına dinleyen, edebi ve ebedi beyitlerin veznini takip eden ve işittiklerini kaydeden Çelebi Hüsâmeddin,

---

72 Usturlâb; Üstüne gök kubbesinin haritası çizilmiş yarım daire şeklinde bir âlettir. Bununla gökteki yıldızların bulunduğu yerler, güneşin doğuşu, batışı ile zeval vaktinin saati bilinir.

"Hüdâvendigâr'ın beyitlerinde madde ötesi bir bağlam var, külli mânâlar cüz'i akıldan lâfızlarla, harflerle ortaya çıkıyor, küllî aklın ve küllî hakikat mertebesinin sırları ve mânâları dile geliyor. Bu kitap, ilâhi kelâm ile aynı ilâhi kaynaktan gelen mutlak mânâyı açıklayan ve küllî mânâdan nasiplenen mânâ, Mağz-ı Kur'an olacak" diye düşünürken, Mevlâna,

"Bize bu kulluğu O buyurdu. Bu sözleri söylememiz kendiliğinden değil ki!" deyiverdi. "Sanki aklımdan geçenleri okuyor" diye düşünen Çelebi Hüsâmeddin, Hz. Mevlâna'nın söylediği beyitleri hızla ilk on sekiz beytin devamına yazdı ve defterin başına, sağ üst köşesine *Mesnevî*'nin yazılmaya başlanma tarihi olarak, 1259 tarihini düşürdü.

***

Şeyh Sadreddin uzun zamandır düşünüyor, Hz. Mevlâna hakkında bir karara varamıyordu. Yine etrafındakilerle geç saatlere kadar sohbet etmişler, herkes dağılmış Sadreddin Konevi de uykuya dalmıştı. Rüyasında Hz. Mevlâna'nın ayağını ovuyordu. O sırada uyandı. Allah'tan bağışlanma diledi. Tekrar uyudu yine aynı rüyayı gördü. Uyandı, tekrar uyudu, üçüncü defa yine aynı rüyayı görerek uyanınca kölesine seslendi ve ışığı uyandırmasını istedi. Kölesi ışığı uyandırdı, el bağlayıp karşısında durdu. Şeyh Sadreddin aşağıdaki kütüphanesinden bir kitap getirmesini istedi. Köle odadan çıkıp merdivenlerden aşağı inerken Hz. Mevlâna'nın, merdivenin tam ortasına oturmuş olduğunu görünce şaşırdı. Gecenin bir yarısında Hz. Mevlâna'nın gelip oraya oturmasına hiçbir anlam veremedi. Şaşkınlığını biraz üzerinden atınca hızla geri dönüp şeyhine,

"Hüdâvendigâr merdivenin tam ortasında oturuyor" dedi. Şeyh Sadreddin, gördüğü rüyayla ilgisi olduğunu hemen sezdi. Yatağından kalkarak merdivenlere yürüdü. Hz. Mevlâna'yı orada oturmuş gördü. Bir an duraksadı. Hz. Mevlâna Şeyh Sadreddin'i görünce hemen ayağa kalkıp Şeyh'in yanına gitti. İki Allah dostu birbirleriyle kucaklaştılar. Hz. Mevlâna, Şeyh Sadreddin'e,

"Canın sıkılmasın. Allah'tan bağışlanma dileme. Bu böyledir. Bazen siz bizim ayağımızı; bazen de biz sizin ayağınızı ovarız. Bizim aramızda birlik vardır, yabancılık yoktur" dedikten sonra

kayboldu. Şeyh Sadreddin'in gördüğü rüyayı kimseye anlatacak zamanı olmamıştı, sadece kendisi biliyordu. Buna rağmen rüyasında gördüğü durumu, Hz. Mevlâna'nın rüya değil de sanki yanındaymış gibi bilmesine hem şaşırmış, hem de hayretler içinde kalmıştı.

Şeyh Sadreddin ertesi gün Kadı Siraceddin'in yanına gitti. Gece olanları bir bir anlattı. Kadı Siraceddin de şaşırmıştı. "Demek ki, ondan her ikimizin de özür dilemesi şart oldu. Kalk gidelim, özür dileyelim. Bundan sonra gerek önden, gerekse arkadan inancımızı artıralım" dedi.

Hz. Mevlâna'nın yanına geldikleri zaman, Hz. Mevlâna aşk dolu beyitler söylüyor, Çelebi Hüsâmeddin de yazıyordu. Kapı çalındı. Sultan Veled'in destur isteyen sesi duyuldu. Hz. Mevlâna'nın "Hû!" sesini duyunca içeriye girip selam verdi, el bağladı ve;

"Seyh Sadreddin ve Kadı Siraceddin geldiler, sizi görmek isterler" dedi. Hz. Mevlâna, Çelebi Hüsâmeddin'in yüzüne baktı. O da anlamıştı ara vermek istediğini. Defterini hokkasını toplayıp kütüphaneden çıktı, Gülbahçesi'ne doğru yürümeye başladı.

Gülbahçesi'nde, bir kenara oturdu, günün muhakemesini ve muhasebesini çıkarırcasına düşünmeye başladı;

"Şaşılacak şey. Zaten ben de herkes gibi hiç takılmadan, şiir gibi konuştuğunu biliyordum. Ama *Mesnevî*'yi yazdırırken de konuşurken olduğu gibi o kadar kolaylıkla, sekmeden, duraklamadan, dili sürçmeden nasıl da akarcasına söylüyor? Her insan konuşurken bile bazen kekeler, söz bulamaz, Hüdâvendigâr'a bu Yüce Allah'ın bir lütfu. Bundan hiç kuşkum yok." diye düşünmekten kendini alamadı. Defterini eline aldı. Hz. Mevlâna'nın söylediği beyitleri gözden geçirmeye başladı. Son beyte takıldı zihni,

"Aşk bu sözün, bu gerçeğin söylenmesini, açığa vurulmasını ister fakat can aynası gammaz olmasın da ne yapsın? Gerçeği nasıl göstersin?"

Çelebi Hüsâmeddin, "Aşk" üzerinde düşünmeye başladı. "Diğer beyitler de aşk kokuyordu ama bu son beyit katmerli aşk kokuyor, *Mesnevî*'nin çıkış noktası 'aşk', bu âyan beyan ortada" diye mırıldandı.

"Şu yeryüzünde gelmiş geçmiş hiç kimse aşkı Hüdâvendigâr kadar yakıcı anlatamamıştır" diye düşünürken beyitlerde tutuşan aşk ateşinin harını ta gönül evinde hissediyordu. Ne kadar oturduğunun farkında bile değildi. Omzuna dokunan bir el ile kendine geldi. Kafasını kaldırıp baktığında karşısında Sipehsalar'ı gördü. Sipehsalar da yanına oturdu, sanki Çelebi Hüsâmeddin'in aklından geçenleri biliyormuş gibi selam verdikten sonra direk konuşmaya başladı,

"Ey Hüsâmeddin! Aşk, Allah ile kul arasında sonu 'Bir'liğe ulaşan bir bağ kurar. Aşk kâinatın yaratılış sebebidir. Merkez noktasıdır. Hüdâvendigâr, 'Bizim peygamberimizin yolu aşk yoludur. Biz aşkın çocuğuyuz, aşk da bizim annemiz.' demiyor mu?" derken Çelebi Hüsâmeddin,

"O'nda aşk, insanı Rabbiyle buluşturan yegâne sebep... Allah'ı idrak edebilmek aşksız mümkün değil. Yaratılış sırrını anlamaya giden yol aşkı tecrübe etmekten geçer" diye düşünüyordu. Sipehsalar devam etti;

"Aşkın sırrı Rahmânî nefesin parçası olmaktır... Aşkın sırrı cehennemden korkmak; cenneti arzulamaktır. Ancak bir noktadan sonra ne cenneti arzulamak; ne cehennemden korkmaktır; her ikisini de boş verip sadece Yaradan'ı arzulamaktır. Aşkın sırrı ölmeden evvel ölmektir. Aşkın sırrı, gerçek âşıkın mâşuk; mâşukun da âşık, aynı zamanda âşıkın da mâşukun da Allah olduğunu bilmektir. Ne âşık var, ne Mâşuk; hepsi "Bir"dir, Allah'tır. Celâllik yoksa cemâllik de yoktur; cemâllik, celâllikten doğar. Aşkın sırrı, Hakk'ın kapısında Hakk için ağlamak, ölmektir. Aşkın sırrı Hazreti İnsan'dır. Eyyyy yârrrr!"

Sipehsalar iyice coşmuştu. Bir de baktılar ki Hz. Mevlâna yanlarına gelmiş... Sevinerek hemen ayağa kalkıp toparlandılar. Hz. Mevlâna iki sevdiği dostunun yanında olmanın verdiği mutlulukla aşk beyitleri dökmeye, Çelebi Hüsâmeddin de hemen defterinin eteğine toplamaya başladı;

"Dilberler; âşıkları canla, başla ararlar. Bütün mâşuklar, âşıklara avlanmışlardır.

Kimi âşık görürsen bil ki maşuktur. Çünkü o âşık olmakla beraber mâşuk tarafından sevildiği cihetle maşuktur da.

Susuzlar âlemde su ararlar fakat su da cihanda susuzları arar." dedi ve bir süre sustu. Sipehsalar'la Çelebi Hüsâmeddin birbirlerine bakıştılar. Hz. Mevlâna gelmeden önce Sipehsalar'ın söylemeye çalıştıklarıydı Hz. Mevlâna'nın döktüğü inciler. Sipehsalar, bir Hz. Mevlâna'ya bir de Çelebi Hüsâmeddin'e baktı. Hz. Mevlâna'nın söylediği beyitleri kafasında tekrarlamaya, aşkı tekrar düşünmeye başladı,

"Söyledikleri insana müjde gibi geliyor. Âşık ile maşuk arasındaki sırlı noktadaki çekimi anlatıyor. Söz ettiği su, 'Allah'ı; susuzlar ise 'Kul'u temsil ediyor. İnsanın aşkı dilemesi, istemesi bunun yanı sıra Rabbine âşık olması, elbette Rabbinin iradesiyledir. Aşkta ilk adımı atan bizzat Allah'tır. Aşkı yaratan da kendisi değil midir zaten? Aşkı yaratan Allah, aşkı insana bahşetmiş olmakla aslında yarattığı insanı seçmiş demektir. İnsanı seçmiş olması, aşkı insanla karşılıklı paylaşımını, insanı sevdiğini, sevmek için yarattığını müjdeliyor. Allah tarafından sevilmek ne güzel bir ayrıcalık. Hüdâvendigâr bu ayrıcalıklı, üstün kullardan birisi, yaratılış sırrına vâkıf olanlardan birisi" diye düşünürken gıpta ile Mevlâna'ya baktı. "Ah biz de Allah'ın sevdiği kullarından olabilsek ama o dikenli yollardan aşmak kolay mı? Hüdâvendigâr o dikenleri hiç gocunmadan aşarak bu mertebeye erdi" diye mırıldandı. Mevlâna kafasını çevirip Sipehsalar'a baktı, o da Hz. Mevlâna'ya baktı. Hz. Mevlâna,

"Ey Sipehsalar Mecdüddin Feridun! Ey Çelebi Hüsâmeddin'imin akrabası! Ey ebrar askerinin kumandanı, güzel ahlâklı Feridun! Sen kendini sevilmeyenlerden mi sanıyorsun yoksa?" dedi.

Sipehsalar hem sevincinden hem de utancından kıpkırmızı kesildi. Yerinden kalkmak, Hz. Mevlâna'nın ellerini, eteklerini öpmek için yeltendi. Yanında oturan Çelebi Hüsâmeddin, kolundan tutarak kalkmasına engel oldu. Çünkü Hz. Mevlâna'nın söylediği beyitleri inkıtaya uğratmasını istemiyordu, zira ilhamının sesine uyarak, gönlüne doğduğu gibi cana can katan beyitler söylemeye başlamıştı,

"Mademki âşık O'dur, sen sus artık. Mademki O kulağını çekmekte, sen tamamiyle kulak kesil!

Sel akmaya başlar başlamaz önünü kes, yolunu bağla. Yoksa âlemi perişan ve harap eder, her tarafı yıkar.

Fakat harap olmaktan niye gamlanayım? Harabenin altında padişah hazinesi var.

Hakk'a dalan kişi daha ziyade dalmak, can denizinin dalgası alt üst olmak ister.

Ben öyle bir aşka gark olmuşum ki evvel gelenlerin aşkları da benim bu aşkıma batmış, yok olmuştur, sonra gelenlerin aşkları da!

Ben o aşkı kısaca söyledim. Tamamiyle anlatmadım. Anlatacak olsam hem dudaklar yanar hem dil!

Leb(dudak) dersem maksadım leb-i derya(deniz kıyısıdır); Lâ(hayır) dersem, murâdım illâ(ancak evettir)

Tatlılıktan dolayı yüzümü ekşitmiş olarak otururum; fazla sözden dolayı sükût etmekteyim.

İsterim ki bu suretle tatlılığımız, yüzümüzün ekşiliğiyle iki cihandan da gizli kalsın;

Bu söz her kulağa girmesin. Onun için yüz ledün sırrından ancak birini söylemekteyim" derken, birbirini kovalayan beyitler dudaklarından hikmet çağlayanı olup dökülüyor, Yaradan'ıyla arasındaki çok özel ve güçlü olan bağı ifşa ediyor, Çelebi Hüsâmeddin de yazıyordu.

***

Çelebi Hüsâmeddin sabah erkenden kalktı, abdestini aldı, ortalık daha aydınlanmamıştı. Hanımına, "Namazı Hüdâvendigâr ile birlikte kılarım" diyerek evinden çıktı.

Hâlâ gördüğü rüyanın etkisindeydi. Hem yürüyor hem de rüyasında görmüş olduğu kareleri zihninde yeniden yaşıyordu. Medrese'nin kapısından girerken ezan-ı şerif henüz okunmaya başladı. Mescide girdi. Herkes namaza durmak için ezanın bitmesini bekliyordu.

Elini öpmek için uzanan Çelebi Hüsâmeddin'i karşısında gören Hz. Mevlâna'nın yüzü aydınlanıverdi birden, "Gözümün nuru! Allah'ın Arslanı, Cömert Hüsâmeddin, Şah Hüsâmeddin! Sabah şeriflerin hayır olsun!" dedi.

Saf tutup sabah namazını edâ ettiler. Sonra kuşluk somatını yediler ve kütüphaneye doğru yürümeye başladılar. Sipehsalar da yanlarında yürüyor, Gülbahçesi'ndeki aşk sohbetinin tadı damağında kalmış, kendisinin de kütüphaneye davet edilmesini bekliyor, Hz. Mevlâna'nın gözlerinin içine bakıyordu. Kütüphanenin kapısına gelince Sipehsalar mahzun mahzun geri çekildi. Dönüp gideceği sırada Hz. Mevlâna;

"Ey güzel ahlâklı Feridun! Neden gelmiyorsun? Kütüphanemizi şereflendirmekten bizi mahrum mu bırakacaksın yoksa?" dedi. Sipehsalar bir çocuk gibi seviniverdi. Yüzünde o mahzunluktan eser kalmadı. Birlikte kütüphaneye girdiler. Hz. Mevlâna oturdu. Sipehsalar ve Çelebi Hüsâmeddin el bağlayıp destur beklediler. Destur alınca kapı tarafına oturdular.

Çelebi Hüsâmeddin, "Haydi söyle Pîr'im" dercesine defterini açtı ve beklemeye başladı. Mevlâna;

"Eşi ve benzeri bulunmayan bir dostun güzel hallerini nasıl anlatabilirim ki, bir damarım bile ayık değildir.

Gönlümü yaralayan, kanatan bu ayrılığın açıklanmasını, şimdilik başka bir zamana bırak.

Çelebi Hüsâmeddin dedi ki: 'Ben acım, beni doyur. Çabuk ol çünkü vakit keskin kılıç gibidir. Ey arkadaş! Sûfî, bulunduğu vaktin oğludur. 'Bu iş yarın olsun, yarına kalsın' demek, tarikat anlayışına uymaz" dedi.

Sonra, Çelebi Hüsâmeddin'in elindeki deftere bakarak, sanki *Mesnevî*'nin dibâcesini söyler gibi,

"Bizden sonra *Mesnevî* önderlik edecek, arayanlara ve isteyenlere doğru yolu gösterecektir. *Mesnevî*'miz 'Vahdet Dükkânı'dır. Birlik pazarıdır; orada Bir'den başka ne görürsen puttur. Allah sırlarının definesi biziz. Sayısız, sonsuz inciler denizi biziz" dedi.

Ama söyledikleri *Mesnevî*'nin dibacesi değildi. Çelebi Hüsâmeddin, "Dibâce'yi en son söyleyecek muhakkak" diye düşünürken Hz. Mevlâna'nın, *Mesnevî*'miz 'Vahdet Dükkânı'dır. Birlik dükkânıdır. Orada Bir'den başka ne görürsen puttur" sözleriyle titredi. Zira ilk on sekiz beyti okuması için verdiğinde, o gece, "Bişnev" ve "B" harfi üzerinde sabaha dek düşünmüştü. İşte, o düşündüklerinin bir teyidiydi sırlı sözcükleri. O birlik noktasının,

o tevhîd noktasının izâhıydı. Çelebi Hüsâmeddin hem düşünüyor hem yazıyordu. Hz. Mevlâna öyle bir beyit söyledi ki, hiçbir anlatıcıya ve izahata yer bırakmıyordu;

"Canım sağ olduğu müddetçe Kur'an-ı Kerim'in kulu, kölesiyim. O seçkin Hz. Muhammed'in yolunun, ayağının tozuyum. Eğer bir kimse bu sözümden başka bir söz naklederse benden, o kimseden de o sözden de rahatsız olur incinirim" diyerek yazılmaya başlanan *Mesnevî*'nin amacını vurguladı. Çelebi Hüsâmeddin, Hz. Mevlâna'nın bu söylediklerini defterine kaydederken, "Acaba akşamki gördüğüm rüya mâlum mu oldu da bunları anlattı?" diye aklından geçirirken, Gurgurum Gölü kıyısında uyku, uyanıklık arasında gördüklerini hatırladı. Bütün vücudu yine buz kesilerek sarsıldı. "Yâ Rabbî! Bu *Mesnevî* kitabı, ilâhî bir tecellidir hiç kuşkusuz. Kıyamete kadar da kalacak izni kereminle" diye mırıldandı. Akşam gördüğü rüya ile *Mesnevî* kitabının bağını kuruyordu. Bu bağın çok kuvvetli ve önemli olduğunu düşünerek Hz. Mevlâna'ya anlatmaya başladı;

"Ya Hüdâvendigâr'ım! Ben bu gece rüyamda Bilâl-i Habeşi'yi gördüm. Allah sözünü, (Kur'an-ı Kerim'i) başında tutmuştu. İlk ve son gelen peygamberlerin efendisi Muhammed Emin de *Mesnevî*'yi önüne koymuş mütalaa ediyor ve bunun için kerim olan eshaba karşı övünüyor ve cevherler saçıyordu" diyerek anlattı. Hz. Mevlâna,

"Ey Allah'ın Arslanı, Üstadlar Üstâdı Çelebi Hüsâmeddin! Vallahi, bu sizin mübarek gözünüzün gördüğü gibidir. Hâşa, siz görmediğinizi söylemezsiniz. Didârı[73] gören bir göz, nazar sahibi olur ve bütün gayblar ona görünür" dedi ve Hz. Muhammed'in Bilâl-i Habeşi'nin sesinden yükselen şevk ve mânâ âlemine uzanarak,

"Ey Bilâl! Bize ezan ver. Sadânı yükselt! Ulu Allah'ın adını tekrarlayarak söyle! Sana söylediğim hakikati, sana verdiğim sırları seslere çevir" sözlerini tekrarlayarak kütüphaneden çıktı. Çelebi Hüsâmeddin, düşünmeye başladı; Hz. Mevlâna'nın rüyası hak-

---

73 Didâr: Yüz, çehre

kında söyledikleri gönlünü, ruhunu okşamaya devam ediyor, içine anlatılmaz huzur hüzmeleri dolduruyordu.

Elindeki deftere, deftere yazmış olduğu beyitlere kaydı gözleri; Hz. Mevlâna'nın özellikle "Mesnevî" veznini ve aruzun remel bahriyle fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün kalıbını seçme nedenini anlamaya çalıştı bir süre. Sonra Sipehsalar'a dönüp;

"Bu vezni seçmesinin nedeni, düşünceyi aktarmadaki kolaylığından ve akıcılığından kaynaklanıyor olsa gerek" dedi. Mesnevî, Arapçada 'ikişer ikişer', 'ikişerli' demek. Her beyit kendi arasında kafiyeli manzum sözlerden oluşuyor, beyit sınırı yok ama başlangıca bakarsak Hüdâvendigâr'ımın söylemeye, benim de yazmaya başladığımız *Mesnevî*, mesnevîlerin kendine özgü düzenine pek de uymuyor sanki. Bundan sonraki bölümleri[74] mesnevî bölümlerinin sıralanmasına, kurallarına ve düzenine uyacak mı acaba? Ama... Kurallara uymak kural mıdır? O kuralları koyanlar da ölümlü insanlar değil midir zaten. Uymasa da olur. Bu *Mesnevî* kendine münhasır olmalı... Bu *Mesnevî*, ilâhî bir tecellidir, daha ötesi var mı? " diye düşünürken "Mesnevî" kelimesinin üzerinde uzun uzun durdu. Zira Hz. Mevlâna, "Bu kitap *Mesnevî* kitabıdır" diyerek, kitabının adını, ilk elden koymuş, başka bir ad vermemişti. "Mesnevî, Şark-İslâm edebiyatında bir şiir tarzının adı. Neden başka bir ad vermedi acaba?" diye düşünmeden de edemedi.

Sipehsalar, Hüdâvendigâr'ın *Mesnevî*'yi söylemekteki asıl amacının mânânın muhataba ulaştırılması olduğunu, surete takılıp kalınmaması gerektiğini, surete takılıp kalanların ise mânâdan nâsip alamayacağını ima ettiğini söyleyerek, "Hüdâvendigâr, '*Mesnevî*, dinin usûlünün usûlünün usûlüdür' dedi. Üç defa, 'Usûl' dediğine göre şeriat, tarikat ve hakîkât demek istiyor besbelli. *Mesnevî*'yi bu asıllar zinciri içerisinde, asılların birbirinin şartı olması üzerine temellendirecek. Amel, hâl ve hakîkâk *Mesnevî*'nin olmazsa olmazı olacak. İlm-i ilâhîyle merâtib-i vücud[75] insân-ı kâmil ve sülük mertebelerinden bahsedecek, salike rehber olacak,

---

74 Mesnevînin bölümleri: Tevhîd, Münacât, Na't, Mîrâciye, Medh-i Çihâr-yâr-ı Güzin, Medhiye, Sebeb-i Telif

75 Merâtib-i vücûd: Vücûdun zuhur mertebesi

sâliklerin mertebeleri onun içinde dercedilecek[76]. Görünüşte baştanbaşa şiir olsa da aslında baştanbaşa tevhid sırrı, Kur'an-ı Kerim ve hadislerin tefsiri, hakikatlerin özü olacak. Kur'an-ı Kerim ile aynı kaynaktan gelen mutlak mânâyı, külli mânâdan pay alan mânâyı açıklayacak" dedi.

O sırada canlardan birisi kütüphanenin kapısını çaldı, destur isteyip el bağladı ve Sipehsalar'ın bir misafiri geldiğini Medrese'de kendisini beklediğini söyledi. Sipehsalar istemeye istemeye yerinden kalktı. Dervişle birlikte gittiler. Çelebi Hüsâmeddin kendisiyle ve defteriyle baş başa kaldı. Gurgurum Gölü kenarında uyku ile uyanıklık arasında gördüğü küredeki adamın elindeki kitabın üzerindeki "*Mesnevî*" adı tekrar gözlerinin önünde canlandı;

"On sekiz beytin son beytinde, 'Ham ervâh olanlar, pişkin ve yetişkin zevâtın hâlinden anlamazlar. O halde sözü kısa kesmek gerektir vesselam' diyor. Bu sözden sonra acaba Hüdâvendigâr *Mesnevî*'yi ne kadar uzunlukta söyleyecek? Kaç beyitten oluşacak? Esrarengiz kürede gördüğüm kitap çok kalındı. Nazım olarak, mesnevî nazım biçimini seçtiğine göre uzun bir mesnevî olacak demektir. Acaba hep nazım mı söyleyecek yoksa mensur da söyleyecek mi? Aralarda gazel de söyler mi acaba?" diye kafasından geçiriyordu ki Hz. Mevlâna elinde kalaylı bir sahanda bademli helva ve üç tahta kaşıkla içeriye girdi. "Sipehsalar nereye gitti?" diye sordu. Misafirinin geldiğini öğrenince elindeki kaşığın birisini Çelebi Hüsâmeddin'e uzattıktan sonra;

"Ey Çelebi Hüsameddin! Ey güneşin kılıcı! Allah'a yemin ederim ki ben şiirden usanmışım ve benim nezdimde şiirden daha kötü bir şey yoktur" dedi. Çelebi Hüsâmeddin şaşırmasına şaşırmıştı ama "Peki o zaman, insanlar etrafına toplandıkları zaman neden şiir söylüyorsun?" diyecek oldu, diyemedi. Aslında içinden söylemek geçti. Sanki Hz. Mevlâna içinden geçenleri okuyormuşçasına;

"Yanıma gelen dostlar bıkmasınlar diye şiir söylüyorum ki, bununla meşgul olsunlar. Şiir söylemeyi ne kadar terk etsem de

---

76 Dercetmek: Toplamak, cemetmek.

onlar isteyerek bana tekrar şiir söyletiyorlar" dedi ve kendi kendine;

"Ne zamana kadar nazım ve nesir söyleyecek, sırları açığa vuracaksın? Hocam bir günceğiz dilsiz olmayı sına bakalım" diye mırıldandı. Kendisine şiir söylememeyi telkin ediyordu. Bununla birlikte Çelebi Hüsâmeddin de biliyordu ki Hz. Mevlâna'nın bir gelenek olduğu üzere şiir söylediğini, asıl istediğinin ders vermek, vaaz vermek olduğunu... Onun için şiir, düşüncelerini anlatmak için bir aletti, araçtı.

Mânânın şiire sığamayacağını söylüyordu. İçinde kaynayan mânâ coşkuları dışına söz olarak çıktığı vakit, aslı ateş olmaktan sıyrılıyordu. Sanki görünmez bir kuvvet, "Dur! Olduğun gibi insanlara aksedersen, yakar yandırır, eritirsin" diyordu. Tıpkı volkanik bir dağ içinde kaynayan lavların dağdan dışına püskürdüğü vakit, lavların taş gibi katılaşması, içindeyken ki yakıcı halinden pek bir şey kalmadığı gibi; sese, söze döküldüğü zaman içindeki kor alevin binde biri dışında ancak kalabiliyordu.

Harfin lâyıkıyla mânâya suret olamayacağını belirtiyordu. Şiiri, mânâyı tasvir eden bir suret olarak görüyordu. Ancak sûretsiz mânânın zuhur edemeyeceğini de vurguluyor, tasavvufî mânâların şiir şeklinde söylenmesini uygun buluyor, bu bâbda şiiri yüceltiyordu.

O sırada kapı çalındı, haminnenin (hanımanne)[77] "Hû!" sesini duyan Hz. Mevlâna ayağa kalkıp kapıyı açtı. Haminne, "Oğlum! Kerra Hatun'un odasına bir uğra, biraz rahatsız" dedi. Hz. Mevlâna, Kerra Hatun'un yanına gitmek için kütüphaneden çıktı.

Defteri elinde tutan Çelebi Hüsâmeddin "Şiir söylemek günahtır" diye fetva veren şeyhleri düşündü. Aslında bir zamanlar bu şiir söyleme konusunda kendisinin de epeyce kafa yorduğunu, hatta bir yere not ettiğini hatırladı; "Kur'an-ı Kerim'de 227 âyet olan Şuara(şairler) Sûresi'nin son dört âyetinde şairlerden söz eder; 'Şairler var ya! Bunların peşine de sapkınlarla çapkınlar düşer. / Görmez misin? Onlar her vadide şaşkın şaşkın dolaşırlar. / Onlar yapamayacakları şeyleri söyler. / Ancak iman edip güzel ve

77 Kerra Hatun'un annesi

sâliklerin mertebeleri onun içinde dercedilecek[76]. Görünüşte baştanbaşa şiir olsa da aslında baştanbaşa tevhid sırrı, Kur'an-ı Kerim ve hadislerin tefsiri, hakikatlerin özü olacak. Kur'an-ı Kerim ile aynı kaynaktan gelen mutlak mânâyı, külli mânâdan pay alan mânâyı açıklayacak" dedi.

O sırada canlardan birisi kütüphanenin kapısını çaldı, destur isteyip el bağladı ve Sipehsalar'ın bir misafiri geldiğini Medrese'de kendisini beklediğini söyledi. Sipehsalar istemeye istemeye yerinden kalktı. Dervişle birlikte gittiler. Çelebi Hüsâmeddin kendisiyle ve defteriyle baş başa kaldı. Gurgurum Gölü kenarında uyku ile uyanıklık arasında gördüğü küredeki adamın elindeki kitabın üzerindeki "*Mesnevî*" adı tekrar gözlerinin önünde canlandı;

"On sekiz beytin son beytinde, 'Ham ervâh olanlar, pişkin ve yetişkin zevâtın hâlinden anlamazlar. O halde sözü kısa kesmek gerektir vesselam' diyor. Bu sözden sonra acaba Hüdâvendigâr *Mesnevî*'yi ne kadar uzunlukta söyleyecek? Kaç beyitten oluşacak? Esrarengiz kürede gördüğüm kitap çok kalındı. Nazım olarak, mesnevî nazım biçimini seçtiğine göre uzun bir mesnevî olacak demektir. Acaba hep nazım mı söyleyecek yoksa mensur da söyleyecek mi? Aralarda gazel de söyler mi acaba?" diye kafasından geçiriyordu ki Hz. Mevlâna elinde kalaylı bir sahanda bademli helva ve üç tahta kaşıkla içeriye girdi. "Sipehsalar nereye gitti?" diye sordu. Misafirinin geldiğini öğrenince elindeki kaşığın birisini Çelebi Hüsâmeddin'e uzattıktan sonra;

"Ey Çelebi Hüsameddin! Ey güneşin kılıcı! Allah'a yemin ederim ki ben şiirden usanmışım ve benim nezdimde şiirden daha kötü bir şey yoktur" dedi. Çelebi Hüsâmeddin şaşırmasına şaşırmıştı ama "Peki o zaman, insanlar etrafına toplandıkları zaman neden şiir söylüyorsun?" diyecek oldu, diyemedi. Aslında içinden söylemek geçti. Sanki Hz. Mevlâna içinden geçenleri okuyormuşçasına;

"Yanıma gelen dostlar bıkmasınlar diye şiir söylüyorum ki, bununla meşgul olsunlar. Şiir söylemeyi ne kadar terk etsem de

---

76 Dercetmek: Toplamak, cemetmek.

onlar isteyerek bana tekrar şiir söyletiyorlar" dedi ve kendi kendine;

"Ne zamana kadar nazım ve nesir söyleyecek, sırları açığa vuracaksın? Hocam bir günceğiz dilsiz olmayı sına bakalım" diye mırıldandı. Kendisine şiir söylememeyi telkin ediyordu. Bununla birlikte Çelebi Hüsâmeddin de biliyordu ki Hz. Mevlâna'nın bir gelenek olduğu üzere şiir söylediğini, asıl istediğinin ders vermek, vaaz vermek olduğunu... Onun için şiir, düşüncelerini anlatmak için bir aletti, araçtı.

Mânânın şiire sığamayacağını söylüyordu. İçinde kaynayan mânâ coşkuları dışına söz olarak çıktığı vakit, aslı ateş olmaktan sıyrılıyordu. Sanki görünmez bir kuvvet, "Dur! Olduğun gibi insanlara aksedersen, yakar yandırır, eritirsin" diyordu. Tıpkı volkanik bir dağ içinde kaynayan lavların dağdan dışına püskürdüğü vakit, lavların taş gibi katılaşması, içindeyken ki yakıcı halinden pek bir şey kalmadığı gibi; sese, söze döküldüğü zaman içindeki kor alevin binde biri dışında ancak kalabiliyordu.

Harfin lâyıkıyla mânâya suret olamayacağını belirtiyordu. Şiiri, mânâyı tasvir eden bir suret olarak görüyordu. Ancak sûretsiz mânânın zuhur edemeyeceğini de vurguluyor, tasavvufî mânâların şiir şeklinde söylenmesini uygun buluyor, bu bâbda şiiri yüceltiyordu.

O sırada kapı çalındı, haminnenin (hanımanne)[77] "Hû!" sesini duyan Hz. Mevlâna ayağa kalkıp kapıyı açtı. Haminne, "Oğlum! Kerra Hatun'un odasına bir uğra, biraz rahatsız" dedi. Hz. Mevlâna, Kerra Hatun'un yanına gitmek için kütüphaneden çıktı.

Defteri elinde tutan Çelebi Hüsâmeddin "Şiir söylemek günahtır" diye fetva veren şeyhleri düşündü. Aslında bir zamanlar bu şiir söyleme konusunda kendisinin de epeyce kafa yorduğunu, hatta bir yere not ettiğini hatırladı; "Kur'an-ı Kerim'de 227 âyet olan Şuara(şairler) Sûresi'nin son dört âyetinde şairlerden söz eder; 'Şairler var ya! Bunların peşine de sapkınlarla çapkınlar düşer. / Görmez misin? Onlar her vadide şaşkın şaşkın dolaşırlar. / Onlar yapamayacakları şeyleri söyler. / Ancak iman edip güzel ve

77 Kerra Hatun'un annesi

makbul işler yapanlar, Allah'ı çok zikredip ananlar ve zulme maruz kaldıktan sonra haklarını savunanlar MÜSTESNA' der. Bu âyet inince Hasan bin Sabit, Abdullah bin Revaha ve Kab bin Malik ağlayarak, Hz. Muhammed'e(sav) gelirler. 'Allah, bu ayeti indirdiğinde bizim şair olduğumuzu biliyordu' derler. Bunun üzerine Allah Resulü: 'İman etmiş olanlar ve iyi amel işleyenler müstesna' ayetini okur ve 'İşte bunlar sizlersiniz' der.

Hüdâvendigâr bunları çok iyi bildiği halde neden 'Şiir söylemekten usanmışım' dedi acaba? Yoksa o 'Şiir söylemek günahtır' diye fetva verenlerden dolayı mı? Yok canım. Asıl fetva merciinin kendisi olduğunu pekâlâ biliyor. Başka bir sebebi olmalı. Belki de gerçekten sevmiyor şiir söylemeyi. Söyledikleri şeyler 'İnsanların aklında kalıcı olsun' diye, belki de sırf kendisine *Mesnevî*'yi yazma görevi verildiği için şiir söylüyor. Şairler hakkında âyet inmesi de olayın başka bir yönü. Ama Araplar arasında İslamiyet'ten önce Sabiilik, Mecusilik, Putperestlik, Yahudilik ve Hristiyanlık gibi dinler yayılmış ve Araplar üzerinde birçok tesirler meydana getirmişti. Cahiliye dönemi Arap bölgesi, edebi bir merkezdi. Burada yazı türleri, astroloji, mitoloji, kâhinlik gelişmiş ve güçlü şairlerin yetişmesine sebep olmuştu. Şiirde, şehevî duyguları kamçılayacak konulara çokça yer verilmesi, cahiliye dönemi şairlerinin, şiiri menfaat için övme ve yerme aracı olarak kullanmaları, o dönem şiirinde, kavmiyetçi unsurların fazla yer tutması gibi sebeplerden şiiri ve şairi Kur'an-ı Kerim zemmetmiştir. Birbirini hicveden şairlerden birisini bir grup; diğerini bir grup tutarak birbirlerini hicvetmeleri sebebiyle kavgalar, savaşlar çıkıyordu. O yüzden Allah Teâlâ, 'Şairlere gelince onlar azgınlara uyar' ayetini indirdi. Cahiliye döneminde şairler, akılla bağdaştırılamayacak sözler peşinde koşuyorlar, menfaat gereği bugün 'ak' dediklerine bir sonraki gün 'kara' diyebiliyorlardı. Bir şair, aldığı bir kese altından dolayı, iyi birisini yerin dibine batırabiliyor, yine aldığı bir kese altından dolayı, bir kötüyü göklere çıkarabiliyordu. Cahiliye döneminde bir kavim içinde bir şair yetiştirmişse o kavim onunla övünüyordu. Şairi olmayan kavim, bunun eksikliğini duyardı. Şairlerin bir sözüyle savaş başlar, bir sözüyle de savaşlar son bulurdu. Ama bu demek değildi ki her şair şirke girer, fesat çıkarır. Hz. Muhammed

(sav)'in çok sevdiği şairler de vardı. Meselâ Şair Nabiğa'yı çok seviyor ona iltifatlarda bulunuyordu. Nabiğa, 'Şerefimiz göğe çıktı, biz daha üstününü istiyoruz.' deyince, Hz. Muhammed(sav), Nabiğa'ya lâtife yollu, 'Göğün ötesinde nereyi istiyorsun?' diye sorunca, Nabiğa, 'Cenneti istiyorum.' dedi ve başka güzel bir şiirini daha okudu. Hz. Muhammed(sav) de bunun üzerine, 'Allah senin ağzını bozmasın!' dedi. Nabiğa, Peygamber Efendimizin duasıyla hem güzel şiirler söylemiş hem de yüz yirmi yaşına kadar yaşamasına rağmen ağzından bir tek dişi eksilmemiş; bir rivayete göre de dişi eksildiği zaman hemen yenisi çıkmış. Allah, Kur'an-ı Kerim' de şairler için doğrudan: 'Şairler, kelimelere farklı anlamlar yüklemesinler, mübalağa yapmasınlar, kelime oyununa başvurmasınlar, alışılmış dilin dışında, anlaşılmayan bir dille konuşmasınlar' buyurmuyor. Şairlik ve şiir doğrudan yasaklanmamıştır. Şair, sözcüklere farklı anlamlar yükleyebilir, kelime oyunlarına başvurabilir, mübalağa da yapabilir. Ama yalan söyleme hakkına sahip değildir. Neticede ayetin şairleri ikaz etmesi, İslâm'da şiirin yasak olduğu manasına gelmiyor. Bu ayetlerden, bu şekilde mânâ çıkarılmamalı. Ayetlerin nazil oluşundan bugüne kadar birçok büyük zat ve Allah dostu, bizzat şiire ilgi duymuş ve bizzat şiir yazmıştır. Öyleyse söz konusu ayetlerde üzerinde durulan ve dikkat çekilen konu bizzat şiir değil, şiirin içeriğidir" diye düşünürken, *Mesnevî* hafızını hatırladı. "Mesnevî Hafızı Franz Mesnevî'yi ezbere okuyordu. Nazım akılda kolay kalıyor, nazım mesnevîyi ezberlemek daha kolay elbette. Aynı zamanda *Mesnevî*, mânâda vahdet-i vücûd anlayışına sahip; surette tasavvuf Horasan şiir geleneğini takip edecek" diye zihninde yorumlarken Hz. Mevlâna geri geldi. Çelebi Hüsâmeddin'i böylesine derinlerde görünce konuşmaya başladı;

"Mesnevî'deki sözlerden maksadım senin sırrındır. Onu şiir hâlinde söylemekteki muradım senin sesindir" dedi sonra devam etti;

"Benim bir huyum var ki, kimsenin benden incinmesini istemem. Bazı kimseler semâ'da bana çarparlar. Dostlardan bazıları da onlara engel olmaya kalkışırlar. Bu benim hoşuma gitmez. Yüz defa söyledim; 'Benim için kimseye bir şey söylemeyin, bana çar-

panlardan razıyım' diye. Ben gönül almayı o kadar isterim, gönül almaya öyle özen gösteririm ki, yanıma gelen dostların canı sıkılmasın diye şiir söylerim. Şiir söylemeyi bir süre bırakıyorum ama onlar benim şiir söylememi istiyor, arzu ediyorlar. Ben neredeyim, şiir nerede. Ama bir Türk[78] gelip bana, 'Hey! Sen kimsin?' der. Mülkün asıl sahibi olan Allah, kılıma kadar gizli, açık her şeyi biliyor ki, Türk kim, Tâcik kim, Rum kim, zenci kim... Bilmem ben. Vallahi ben şiirden bıkmışım. Bence şiirden beter bir şey yok. Benim bu hâlim misafirin arzusuna uyarak elini işkembeye sokup temizlemesine benzer. Misafirin canı işkembe çorbası çektiği için ev sahibi onun istediğini yapması lazım. Ben de o ev sahibi gibi şiir söylemek zorunda kalıyorum. Yıldızların kâsesinden el çekmişim de, dilenci yüzlüler için kâseler yalıyorum. İnsan bakmalı; bir şehirde hangi mal satılıyorsa onu alıp satmalıdır. Ben uzun süre tahsil ettim. Ne kadar zorluklar çektim. Neden? Çünkü yanıma üstün insanlar, akıllılar, muhakkikler, derin ve ince meselelerle uğraşanlar gelsin, diye. Cenab-ı Hakk böyle istedi; bütün âlimleri burada topladı. Ben ne yapabilirim? Bizim memlekette şairlikten daha ayıp bir iş yoktu. Eğer biz de kendi memleketimizde kalmış olsaydık; biz de onlar gibi yaşar, ders okutur, vaaz verir ve kitap yazmakla uğraşırdık. Bu şuna benzer; hekim hastanın başına vardığında hasta ilaç içmekten bıkmış, şerbet içmek istiyor. O zaman hekim ilacı şerbete karıştırarak verir" dedi.

Çelebi Hüsâmeddîn biraz şaşırdı, biraz mahcup oldu. Kendi kendisine, "Be adam! İşte söylemişti, neden şiir söylediğini, sevip sevmediğini sorguluyorsun kafanda? Uzun uzun kafa yormak ne diye? Âlimin yanında ne diye aklından geçenlere hâkim olmazsın?" diyerek kendini suçladı. Sonra, "Gerçi Hüdâvendigâr'ın sözleri dış görünüş itibarıyla şiirdir velâkin baştanbaşa tevhiddir, hadis tefsiridir, Kur'an'dır; sırlardır, hakikatlerdir, mânâlardır, sülûkun bütün kaidelerinin açıklamalarıdır" diye düşünmekten kendisini alamadı. Sonra haminnenin Hz. Mevlâna'yı Kerra Hatun'un yanına gönderdiğini hatırladı;

"Kerra Hatun nasıl?" diye sordu.

---

78 Türk; Hz. Mevlâna bazen "Türk" diyerek Moğolları kasteder. Burada da Moğolları kastetmiş olabilir.

Hz. Mevlâna;

"Kerra Hatun'un biraz ateşi çıkmış, hekim ilaç yaptı" dedi. Her ne kadar konuşsa da keyfinin kaçtığı her hâlinden belli oluyordu. Çelebi Hüsâmeddin, "Allah acil şifâ nâsip etsin" diyerek destur isteyip evine gitti.

***

Çelebi Hüsâmeddin, kutsî ve ulvî bellediği görevini ihmal etmeden yerine getiriyordu. Mevlâna, Çelebi Hüsâmeddin'in dile getirmediği ama her hâliyle belli ettiği esrarengizlikten habersizmiş gibi davranıyor âdeta her nefesinde tecahül-i ârif[79] yapıyordu. Çelebi Hüsâmeddin'in didârını görünce daha daha coşuyor, aradığı sevgilinin nişanlarına, Şems-i Tebrizî ve Selâhaddin Zerkûbî'den sonra kendisine halife seçtiği Çelebi Hüsâmeddin'in varlığında rastlıyordu. O yüzden hiç tereddütsüz teslim olmuştu. Tıpkı Şems-i Tebrizî ve Seyh Selâhaddin Zerkubî'ye olduğu gibi... Onların şahsında Hakk'ı bulduğu gibi... Öyle anlar oluyor, Hz. Mevlâna öyle davranıyordu ki, görenler, Hz. Mevlâna'yı mürid; Çelebi Hüsâmeddin'i şeyh sanıyorlardı.

Şah beyitler duru sular gibi gönülden dile, dilden gönle yol bulup akıyor, çağlıyor, Aşkın Kâtibi Çelebi Hüsâmeddin de defetere yazıyordu. Yer mekân hiç farketmez, beyitler nerede çağlıyorsa orada defterin sahifeleri arasında bentleniyordu; semâda, hamamda, otururken, ayakta, sükûnet ve hareket hâlindeyken söylüyor *Mesnevî* yazılmaya devam ediyordu. Çoğu günler akşamdan başlayarak gün ağarıncaya kadar devam eden cezbe, cazibe ve heyecanlarla söylenen beyitler birbiri arkasına sıralanıyordu.

Çelebi Hüsâmeddin, yazdıklarının içinde gizlenmiş olan sırları gördükçe kendi kendine "Dünya durdukça bu sırları keşfedebilenler kendi gerçekliklerini keşfedecekler. Keşfetmekle kalmayacak, keşfettikçe kendi gerçekliklerini idrak edenler, diğer idrak edenlere yardımcı olmak için defter defter şerhler yazacaklar. Yazılacak ki diğer insanları, işitecek kulağa, görecek göze, hisseden kalbe, sırrı keşfedecek nura sahip kılacaklar. Mevlâna ile daima ruhânî birliktelik içinde olacaklar" diye düşünüyordu. O sırrı keşfedeme-

79 Tecahül-i ârif: Bildiği halde bilmemezlikten gelme.

yecek olanlar aklına geldi, "Onlar da *Mesnevî*'yi görecekler ama içindeki sırrı göremeyecekler, 'Okuduk bir şey anlamadık' diyecekler. Tıpkı dağı gören fakat içindeki madeni göremeyenler gibi... Onlara ne yazık, onlara ne yazık" diye düşünüyordu.

Hz. Mevlâna'nın cezbe hâli sükûna erince Çelebi Hüsâmeddin bu yazdıklarının hepsini yeniden gözden geçiriyor, lâfızlarını ve notlarını düzeltiyor, güzel ve yüksek sesle Hz. Mevlâna'ya okuyordu.

***

Yine akşamdan sabaha bir gün daha ağarmış, beyitler sadırdan satırlara yol bulup akmıştı. Çelebi Hüsâmeddin deftere yazdıklarını Hz. Mevlâna'ya okuyor, dinlediğini sanıyordu. Ama Hz. Mevlâna uyku ve uyanıklık arasında gayb âleminde Dost'la hemhaldi. Hâlık ile mahlûk arasındaki bütün perdeler âdeta yakılmış, yıkılmıştı.

Çelebi Hüsâmeddin yazdıklarını okumaya devam ediyordu. Ses gelmeyince kafasını kaldırıp baktı, "Uyumuş. Çok yoruldu" diyerek orada bulunan ferecesini üzerine örttü, defterini toparladı, sessizce kütüphaneden çıkıp evine gitti.

Hz. Mevlâna, gayb âleminde gördüğü Dost'un çevresindeki binlerce müridi temâşâ ediyordu. Müridlerin hepsi de bilgin, ermiş, seçilmiş kişilerdi. Binlerce yalvarış, özlem ve edeple dileklerini istiyorlar, "Yâ Rabbi!" diye sesleniyorlar, gizli, âşikâr bütün varlıklar da bu sözde onlara eşlik ediyordu. Dost ise böyle bir mertebeye sahipken, istiğna göstermekte bir tek bile cevap vermemekteydi. Hakk'ın nûru, insan duygusunun ötesinde, güneş ve ay değirmisi gibi parlamaktaydı. O nûr Şemseddin'in başına, yüzüne, kulağına, sağdan-soldan olmamak üzere cihetsiz vurmakta, o tertemiz, lâtif nûr ağızsız-dudaksız sayısız "Lebbeyk" "Lebbeyk" demekteydi.

Şemseddin, "Yâ Rabbi! Nûr ne diye bana vurup duruyor?" dedi. Şemseddin bu sözü söyler söylemez nûr hemencecik yüzlerce kez Hz. Mevlâna'ya da vurmaya başladı.

Hz. Mevlâna gayb âleminden dünya âlemine döndüğü zaman iki tarafına bakındı. Çelebi Hüsâmeddin gitmişti. Ama gayb âleminde, ilâhi hasretin dokunulmazlığında Şems-i Tebrizî'yi gördü-

ğü için hamr-ı ruy-ı yar[80] ile mutluydu. Onu görünce yetim bir çocuk gibi kucağında bulmuştu kendisini. Bir aşk yetimi... "Can ten kafesinden ne zaman kurtulacak? Ne zaman Dost'un vuslatına ereceğim" diye iç geçirdi. İçinde birazcık dinginleşen hasret ateşi, dinginleşirken yeniden alevleniyordu. Hamr-ı ruy-ı yar ile sekran[81]dı. O sekran, hasret alevleri değil miydi *Mesnevî*'yi yazdıran, öz ağlamasa göz ağlayabilir miydi hiç? Bahaeddin Veled, Şems-i Tebrizî, Selâhaddin-i Zerkûbi, Çelebi Hüsâmeddin her birisi serhoşlar meclisinin şerab içenleri değil miydiler? Her birisi Dost'a yakınlaştıran aşk zincirinin birer halkası değil miydiler? Ama Çelebi Hüsâmeddin ve kendisinden gayrısı şeb-i arus'a, Dost'un vuslatına nâil olmuşlardı. "Ah!" çekti. Öyle bir "Ah!" çekti ki, ciğerlerinden yanık kokusu geldi, "Ah"ının heybetinden kütüphanenin duvarları sarsıldı âdeta. Coşkun, köpüğe boğulmuş, aşk dalgalandıran deryalar Hz. Mevlâna'nın içinde kopan tufanları, fırtınaları görselerdi, deryasındaki tufanlardan utanır "Ah!" ederlerdi kuşkusuz.

"Ah! Benim vuslatım ne zaman?" diye sitemler etti.

***

Sultan Veled ve pek çok arkadaşı, babasının müridleri Meram'da sohbet ve semâ etmişler, şerab meclisinden çıkmışlardı. Canlar kendi aralarında fısıldaşıyorlardı. Sultan Veled ne olduğunu anlamakta gecikmedi. Canların canı tatlı yemek istiyordu. Hepsi de gençtiler. Sultan Veled bir an sustuktan sonra yönünü Çelebi Hüsâmeddin'in bağına doğru çevirdi ve dervişlere sordu,

"Çelebi Hazretleri bugün bağında mıdır, bileniniz var mı?"

Kimseden ses çıkmadı. Sultan Veled bağa doğru yürümeye başladı. Canlar da peşinden. Bağ göründü. Çelebi Hüsâmeddin ve bahçıvanı toprakla, sebzelerle, bahçesinin bir köşesinde yetiştirdiği güllerle uğraşıyordu. Güllerin dökülmeye yüz tutmuş perişan yapraklarını eline alıp bir bir okşuyor, "O tek güle benzeyemediğin için mi yapraklarını döküyorsun ey gül! Boşuna uğraşma! O öyle güzel, öyle lâtiftir ki, cihanda o tek gül gibi bir gül, bir daha

---

80 Hamr-ı ruy-u yar: Dost yüzünün şerabı

81 Sekran: Serhoş

yetişmez" diyor, güllerin aralarından arıklar açmış, gülleri sulayan bahçıvanına, "Ey bahçıvan! Sen de boşuna uğraşma bin tane gül sulasan o tek gül gibi bir gül daha yetiştiremezsin" diyordu.

Kulağına kadar gelen seslerle kafasını kaldırıp baktı. Sultan Veled ve dervişlerin gelmekte olduklarını görünce heyecanla işini bırakıp onlara doğru yürüdü. Hepsini bağ evinin taşlığına buyur etti. Oturmaları için kilimler serip minderler attı. Taşlık canlarla doldu, neşelendi. Çelebi Hüsâmeddin bahçıvanına seslendi,

"Ey can! Büyük kovandan taze bal çıkarıp getir hemen!"

Dostlar birbirlerine bakıştılar. Bahçıvan eline büyük bir tepsi alarak kovanların yanına gitti, içi oyulmuş ağaç kütüğünden yapılan en büyük kara kovanı açtı, petek petek beyaz bal kalıplarını çıkarıp huzura getirdi. Dervişler iştahla yediler ama doymadılar. Çelebi Hüsâmeddin bahçıvanına tekrar emir verdi,

"Ey can! Bal getir!"

Bahçıvan aynı kovandan tekrar bal petekleri çıkarıp huzura getirdi. Çelebi Hüsâmeddin tekrar, "Bal getir!" dedi, bahçıvan tekrar getirdi. Tekrar tekrar getirdi. Dervişler artık bala doymuşlardı ama Çelebi Hüsâmeddin, "Yine getir!" diye buyurunca, bahçıvan;

"Bu sondur, artık çıkarılmaz" dedi. Çelebi Hüsâmeddin biraz sinirlendi;

"Getirdiğin bal, Hüdâvendigâr'ın oğlu için tükenmeyen bir denizdendir. Sen ondan kıyamete kadar da getirsen yine tükenmeyecek" dedi. Bahçıvan bu sözler üzerine kovanın başına gitti. Hayretler içinde kaldı. Kendi kendine mırıldandı, "Keramet sahibi olduğunu biliyordum ama bu kadarını bilmiyordum, keramet hangisinde daha güçlü acaba? Sultan Veled'de mi, Çelebi Hüsâmeddin'de mi?" Kovandan on yedi saf ve beyaz petek daha çıkardığı halde kovanın hâlâ dopdolu olduğunu gördü. İki büyük sini bal daha çıkardı. İki yüz kişi doyana kadar yedi. Dervişler el açıp dua ettiler.

Nice gönül sohbetinde bulunduktan sonra destur isteyip kalktılar. Bahçıvan birkaç dervişe kendisine yardım etmesini söyledi, Çelebi Hüsâmeddin'in atlı arabasının üzerine büyük kovanı yerleştirdiler. Çelebi Hüsâmeddin, Sultan Veled'e,

"Gözümün nuru bu kovanı evine götür!" dedi. Sultan Veled, "Doyuncaya kadar yedik, bir de evimize mi götürmemizi istiyorsun?" diyecek oldu. Çelebi Hüsâmeddin konuşmasına fırsat vermedi. Sultan Veled bilirdi ki, böyle hâllerde itiraz edilmez susulurdu. Cömertlikte üstüne kimsenin gelemeyeceği Çelebi Hüsâmeddin;

"Bu kovandan birçok kovanlar hâsıl olacak. Herkes yiyecek. Kovanın balından şerbet yapıp vereceğiniz her hasta iyileşecek" dedi. Sultan Veled bu ikram karşısında minnetle Çelebi Hüsâmeddin'in ellerini öptü, diğerleri de aynını yaptılar, bağ evinden ayrıldılar.

***

Kerra Hatun, dikip de duvardaki çiviye astığı entarisine baktı bir süre. Kumaşı ne kadar da güzeldi. Tebriz'in telli/çizgili meşhur kumaşı. "Kime giyinip göstereceğim ki? Hüdâvendigâr beni görmüyor bile" diye düşündü. Yine odasında bir başına, yine bedeni gibi ruhu da yalnız, yine mutsuzdu. Şems-i Tebrizî varken daha çok yalnızdı aslında. Sevgili eşi her daim Şems'in yanında ve vecd halindeydi. Şimdi Şems yoktu, o coşkun vecd halleri dinginleşmiş, sakin bir ummana dönmüş, sakin sakin dalgalanıyordu. Artık ara ara coşuyordu ama ruhu yine Kerra Hatun'un yanında değildi. Yanındayken bile kendisiyle değildi. Çoğu zamanlar yanı başında oturan eşinin kendisine ne kadar uzakta olduğunu hissediyor, uzakta olduğu zamandan daha fazla hasret duyuyordu. Kendisini dikiş dikmeye vermişti. Bir kaftan dikecekti, enini boyunu hesaplıyordu kafasında; "Boyu arşın çeyrek olunca, eteği iki arşın bir çeyrek olacak, beli koltuğa beşer rubu olacak, yen ağzı yarım çeyrek, uzunluğu bir arşın, arka eteği ile ön eteği eşit uzunlukta olmalı. Yaka uzunluğu yarım arşın, eni yarım çeyrek ve girah olmalı. Düğmeleri bir baştan bir başa aynı cins olmalı, astarı da bir nevi olmalı. Yüzünü teyel yapıp eteğini bastırayım. Yakasına bir de samur kürk koysam çok güzel olur ama Hüdâvendigâr kürkten haz etmez" diye tasarlarken. İçinde ığıl ığıl sızlayan yara yine kendini hatırlattı;

"Evliliğimizin ilk yılları ne kadar da güzeldi. Hüdavendigâr her daim hatırımı sorar gönlümü alırdı. Gözlerime bir tek bakması

bile beni ne çok mutlu ederdi. Şimdi gözlerime bakarken bile başka âlemlerde olduğunu biliyorum" diye düşünürken Mevlâna kapıyı tıklattı. Hemen eşinin olduğunu anlamıştı. Oturduğu sedirden fırlayıp kapıyı açtı. Kapının yanına çekilip hürmetle eğildi. Hz. Mevlâna selâm verip içeriye girdi, sedire oturdu. Kerra Hatun ümitsizdi, "Her zaman olduğu gibi biraz oturacak, hatırımı soracak. Sorarken bile bedeni burada ruhu başka diyarlarda olacak, ben de aynı cevapları vereceğim. Ne cevap verdiğimi fark etmeyecek bile. Sağlığına duacı olduğumu, hiçbir sıkıntımın olmadığını söyleyeceğim. O sırada müridlerinden birisi kapıyı çalıp 'Hû!' diye destur isteyecek. Hüdâvendigâr da kapıya çıkacak. Gelen can ya birisinin kendisini görmek için beklediğini ya da başka bir sebepten dolayı Medrese'de beklenildiğini söyleyecek, Hüdâvendigar da çevirdiğim ayakkabılarını giymek için bana dönecek ama beni görmeden gidecek" düşüncesiyle çok da sevinemedi geldiğine.

Ayakta bekledi. Ortalıkta kalan dikişlerini toplama ihtiyacı bile duymadı. Nasıl olsa görmeyecek, fark etmeyecekti bile. Tıpkı kendisini fark etmediği gibi. Hz. Mevlâna'nın hatırını sormasını, sonra pencereden dışarıya bakıp ötelere dalmasını ondan sonra kapının çalınmasını bekledi bir ezber gibi... Hz. Mevlâna'nın tuhaf tuhaf kendisine baktığını fark etmedi bile.

"Kerra Hatun'um! Neden ayakta duruyorsun? Gel yanıma otur" sözleriyle ilkelden ezberi bozuldu. Şaşkın şaşkın Hz. Mevlâna'nın yüzüne bakarak usulca dikiş malzemelerinin etrafından dolaşıp, sedire ilişti. Beklemeye başladı. Hz. Mevlâna, Kerra Hatun'un bu tuhaf davranışından dolayı biraz duraksadı, daha önce bu odaya girdiği zaman nasıl davrandığını düşündü. Pek net hatırlamasa da Kerra Hatun'la yeteri kadar ilgilenmediğini çok net anlamıştı. Sedirden kalktı. Kerra Hatun'un yanı başına diz dize gelecek şekilde oturdu. Ellerini avuçlarının içine aldı, önce kokladı sonra öptü. Kerra Hatun şaşırmıştı. Gitgide şaşkınlığı artıyordu.

"Gözümün nuru, sevgili Melike Hatun'umun, Şemseddin Yahya'mın(üvey oğlunun da adını söylemeyi ihmal etmedi) Muzaffereddin Emir Âlim Çelebi'min annesi. Son günlerde seni ihmal ettiğimi şimdi fark ettim, beni bağışla" dedi. Kerra Hatun'un bütün hüznü, sitemi bir anda duman gibi dağılıverdi. Yüreğinde

sevgiden siteme hiç yer yoktu zaten... Gözlerinin taa içine bakarak sevgiyle gülümsedi. Hiçbir şey söylemeden başını Hüdâvendigâr'ın göğsüne dayadı. Ne kadar da özlemişti onun göğüs kafesinde atan müstesna kalbinin sesini işitmeyi. Dünyanın en mutlu, şanslı ve bahtiyar kadını olduğunu düşündü birden. O anda kapı çalındı ve dervişin birisi "Hû!" diyerek destur istedi. Kerra Hatun gayri ihtiyari sinirle ayağa kalkıp kapının yanında dimdik, emir bekler vaziyette durdu. Hz. Mevlâna kapıdaki dervişe hiç cevap vermedi. Kerra Hatun'a göğsünü işaret etti. Kerra Hatun Hz. Mevlâna'dan beklemediği bu davranış karşısında hüzünlendi, kendisine değer verdiğini, dervişin desturunu kendisi için kabul etmediğini görünce gözlerinde yaşlar göllendi, yanaklarından aşağıya damla olup yuvarlandı. Görünüşte damlaydı ama aslında birer kıymetli inciydi o damlalar... Kim bilir hangi nisan yağmurunun damlasını inciye çevirmişti...

Hz. Mevlâna eşinin gözyaşlarını mübarek parmaklarıyla sildi. Kerra Hatun'un gözyaşları, anında dilsiz ağızsız bütün acılarını, sitemlerini, sabrını, çaresizliğini kitaplaştırıp anlatmış, Mevlâna da üzülerek bu biçare sayfaları okumuştu.

"Eğer sensiz beni cennete çağırsalar, cennet sahrası yüreğimi sıkar. Sen güzellikte ve olgunlukta zamanın Sara'sı, iffet ve ismette Meryem'i sayılırsın. Pek çok sırlarıma vakıf, zamanın veliyyesisin" diye içten gelen güzel sözler söyledi, iltifatlar etti. İhmalkârlığını telafi etmeye çalıştı. Hayatında, gönlünde pek büyük yerinin olduğunu dile getirdi.

Kerra Hatun günler, aylar, yıllar sonra eskisi gibi eşiyle sohbet edebildiklerine inanamıyordu. Oğlu Muzaffereddin Emîr Âlim Çelebi'nin doğduğu zamanı, Hz. Mevlâna'nın ne çok sevindiğini hatırladı. Hz. Mevlâna'ya,

"Hatırlıyor musunuz? Oğlumuz Muzaffereddin Emîr Âlim Çelebi doğduğu zaman ne kadar sevinmiştik. O gün bir gazel söylemiştiniz. Şimdi de okusanız ne çok sevinirim" dedi. Hz. Mevlâna onu ölçmek istercesine, "Nasıldı? Bir hatırlatsanız" dedi. Kerra Hatun henüz, "Gelin ey..." demişti ki Hz. Mevlâna,

"Gelin ey âşıklar, o ay yüzlü güzel geldi. Zevk etmeye, neşelenmeye bel bağlayın, çünkü sevgili kucağa geldi..." mealindeki beyitle başlayan gazeli söyledi. Kerra Hatun,

"Emir Âlim'imiz dünyaya geldiğinde ne güzel semâ toplantıları yapılmıştı. Her taraftan hediyeler geliyor, herkes tebrik ediyordu. Melike Hatun'un doğumu da sizi çok sevindirmişti" dedi. Mevlâna,

"Melike Hatun ilk ve tek kızım" dedi. Kerra Hatun,

"Hani sen ona hayatında bir kerecik kızmıştın da nasıl ağlayıp üzülmüştü" dedi. Mevlâna,

"Evet. Kızımızın büyüdüğü sıralardı. Bir gün kölelerinden birini azarladığını görmüştüm, yanıma çağırdım, 'Onu niçin incitiyorsun? Eğer sen hizmetçi, o hanım olsaydı, ne yapardın? İster misin ki, 'bütün cihanda köle, uşak, câriye yoktur' diye fetva vereyim, demiştim" dedi. Kerra Hatun,

"O sözleriniz üzerine en güzel giyeceklerini o cariyesine vererek helâllik isteyip hepsini azad etmişti. Size kendisini affettirmek için ne çok gözyaşı dökmüştü, hatırlıyor musunuz?" dedi.

Hz. Mevlâna saatlerce eşinin yanında kaldı, sohbetleri uzayıp gitti. İlk gelen dervişten sonra kimse de kapıya gelip destur isteme cesaretini gösteremedi.

Neden sonra Mevlâna Medrese'ye gitmek için eşinden izin istedi. Kerra Hatun hemen ayağa kalkıp Mevlâna'nın hırkasını tuttu. Hz. Mevlâna hırkayı, pirâhen-i derûn[82]unun üzerine giydi, gülümsedi ve gitti.

Kerra Hatun çok mes'uttu. İçine öylesine güzel duygular, hisler doluşmuştu ki, dile getirebilmek istedi. Zihnini zorladı. Hisleri öylesine yükseklerde uçuşuyordu ki, o hisleri sözcük atmacasıyla yakalayıp, "Hissettiklerimi anlatabilecek kelimeler işte tam da bu" diyecek gibi değildi. Dile getirebilseydi eğer, belki de o güne kadar yazılmamış, çizilmemiş muhteşem bir duygu kompozisyonu vücuda gelecek, yazdıkları ya da söyledikleri mes'ut kadınların ebediyete kadar tercümanı olarak simgeleşecekti. Maalesef sözcükler ve kalem ondan; o sözcükler ve kalemden saklanmıştı yıllar yılı,

82 Pirahe-i derûn: İnce iç gömlek

hem de ne derinlere... Bir an anlamsız bir duyguyla hırslandı. Elinde bir kalem olsa o anda ayağının altına alıp ezebilirdi, gönlünden geçenleri yazamadığı için. Ama kalemin ne suçu vardı ki? Noksanlık ve suç kalemde değil kendisindeydi. Bunları düşündü birden. Hz. Mevlâna'ya o anda her zamankinden daha fazla gıpta etti ve hayranlık duydu. Zihninden ve gönlünden geçenleri nasıl da insanüstü bir kabiliyetle bir çırpıda dile getiriverdiğini düşünerek imrendi. Sustu, hiçbir şey söylemeden sustu. İçine dolan duygular da sustu. Kafasını arkaya attı sertçe. Sanki sitemlerini de birlikte attı. "Olsun" diye mırıldandı. "Olsun, kimse bilmesin benim duygularımı ne çıkar" dedi. İçinde uçuşan o güzel kelebekleri kendisi biliyordu ya... Mutluydu ya... O yeterdi. "Zaten bir kadının eline kalem alıp yazması pek de hoş değildi, örneği de yoktu zaten. Acaba yazsam Hüdâvendigâr ne der? Belki de hiç kızmaz. Öf!!! Neler de düşünüyorum, Sanki Hüdâvendigâr bana 'Yaz!' dese, sanki yazabilecek miyim de bu boş düşüncelerle zihnimi meşgul ediyorum" diye düşünerek, hemen mutfağa geçti. İçinden eşine en çok sevdiği yemekleri hazırlayıp teşekkür etmek geçiyordu.

"Fazla çeşitli yemek yapılmasını istemez ama yaparsam da beni kırmaz, yer. Önce bir herise çorbası mı yapsam tutmaç çorbası mı yapsam? En iyisi herise çorbası yapayım, üzerine de bolca fülfül[83] serpeyim, sonra taze et de aldırayım söklünçü[84] yapayım, yanına da bir pilav, yoksa biryan mı yapsam? Hüdâvendigâr bol sarmısaklı yoğurdu çok sever. Taze yoğurt yaptım onu da biryanın yanına koyayım. Kömbe de pişireyim; hemen bir hamur yapayım, ocak yanana kadar dinlensin. Üzüm helvasıyla kavut[85] da çıkarayım"

Kerra Hatun, duvara gömülü dolaptan toprak tencereleri indirdi, neş'eyle yemek yapmaya koyuldu.

Medrese'de dervişler, Sultan Veled, Sipehsalar, Çelebi Hüsâmeddin oturuyorlardı. Hz. Mevlâna'nın kapıdan girdiğini ve neşeli olduğunu görünce hepsinin yüzü güldü. Ancak biraz anlamlıydı

---

83 Fülfül; Selçuklular devrinde, bir baharat olan karabibere denirdi.

84 Söklünçü; Selçuklular devrinde taze etten yapılan kebaba denirdi.

85 Kavut; kurtulup kavrulmuş nohut, buğday, darı gibi tahılların öğütülerek içine pekmez karıştırılmasıyla yapılan bir tatlı.

gülümsemeleri... Çelebi Hüsâmeddin'in elindeki defteri gören Hz. Mevlâna, fikir şerabının denizinden çıkardığı deliksiz ham incileri saçmaya başladı;

"İnsan, yiğitlikte Zaloğlu Rüstem[86] bile olsa, Hamza'dan bile cesur olsa yine de hükmetme hususunda karısının esiridir.

Görünüşte su ateşten üstündür;

Fakat ikisinin arasına bir tencere(sevgi) girdi mi, ateş o suyu fokur fokur kaynatır, buharlaştırır, yok eder.

Görünüşte su nasıl ateşten üstünse, sen de kadından üstünsün. Fakat hakikatte ona mağlupsun, onu istemektesin.

Kadınlar akıllı erkeklere karşı gâlip gelirler fakat cahil kişiler kadınları mağlup ederler.

Bu tür cahiller sert ve kaba insanlardır.

Bunlarda acıma lütfetme, sevme duygusu azdır. Çünkü yaratılışlarında hayvanlık duygusu üstündür.

Sevgi ve acıma insanlık özelliğidir. Hiddet ve şehvet ise hayvanlık.

Kadın Hakk nurudur, sevgili değil; sanki yaratıcıdır (doğurgan) yaratılmış değil" diyerek hem imâlı gülümsemelere bir cevap hem de elinde defter bekleyen Çelebi Hüsameddin'e bir armağandı sözleri.

Hz. Mevlâna'nın sözlerini Çelebi Hüsâmeddin hemen deftere geçirirken, Hz. Mevlâna'nın Kerra Hatun'un odasından çıktığını gören ve eşlerine zulmetmeyi erkeklik sayan iki kişi birbirlerine bakıp kıs kıs gülüşmeye devam ettiler. Bunlardan birisinin üç, diğerinin iki eşi vardı. Bir başka mürid bunlara sinirlendi, o gülenlerin kulağına eğilerek,

"Hüdâvendigâr sevgi ve merhameti insanlık; hiddet ve şehveti hayvanlık vasfı sayar. O dört kadınla evlenmeye müsaade edildiği halde tek kadınla evliliğini sürdürüyor. O, az önce 'karısının esiridir' derken kendisinin karısının esiri olduğunu söylememiştir. O, eşe olan sevgi bağlılığından söz etmiştir. Böyle bir mürşid-i kâ-

---

86 Firdevsî Şehnâme'sinin, Alp Er Tonga Destanı bölümünde, İran ile Türkler arasında geçen bir savaşta Zâl'ın oğlu Rüstem'in bir hamlede 1160 Türk kahramanını öldürdüğünü yazar.

milin konuşmasını hem anlamıyor, hem ders çıkaramıyorsunuz ve gülüşüyorsunuz" dedi. Adamlardan birisi,

"Kadın yaratıcıymış. 'Kadın Allah'tır' diyor, duymadınız mı?" diye sokurdandı. Müridlerden birisi Hz. Mevlâna'ya hissettirmeden adamları dışarıya çıkardı ve,

"Bana bakın ey ahmaklar! Bütün varlıklar Allah'ın güzelliğinin, kudretinin, yaratma gücünün mazharıdır, aynasıdır. Allah her şeyi, bütün evreni kendi cemâlini ve celâlini müşâhede etmek için bir ayna olarak yarattı. Güzel bir kadının da Hakk'ın nuruna mazhar olduğu için mânevî gücü vardır. Aslında kadının kendisi, kendi maddî varlığı değil de ona akseden ilâhî nûr ile güzelliği ile duygulu olanları etkilemektedir. Nefsânî arzularla kadın peşinde koşanlar, sizin gibi belden aşağı duyguların esiri olanlar, bu konunun dışındadır. Onlar erkek hayvanların dişilerine yöneldikleri gibi sadece maddi yönden kadına yönelirler. Bütün güzellerdeki güzellikleri Allah kendi güzelliğinden ihsan etmiştir. İrfan sahibi kişilerin kadına gösterdikleri sevgi, Hakk'ın nûruna, Hakk'ın güzelliğinedir. Kadın kendi maddî varlığı ile mahlûktur, yaratıktır. Fakat ona belirli bir zaman için verilen Hakk'ın güzelliği, mânevî güzelliği ile o Hâlık sayılır. O belden aşağı düşünebilen kalın kafanız anlayabildi mi şimdi?" dedi. Adamlar şaşırmışlar ne diyeceklerini bilemediler. Siniri hâlâ geçmemiş olan mürid;

"Hemen burayı terk edin, bir daha da buraya gelip, buranın o temiz pak havasını kirletmeyin" dedikten sonra içeriye girdi.

***

- X -

Hz. Mevlâna mânâ mumunun pervanesi olmuş, mânâ mesirelerinde seyran eyliyor, *Mesnevî*'nin kâtibi Çelebi Hüsâmeddin'inse gözyaşlarından kimi yerler ıslanıyor, mürekkep dağılıyordu.

Asırlık nasırları yüreğinde taşıyan insanlara sesleniyordu Hz. Mevlâna. Samimi, en yüce duygularla, gönül denizinde dolu olan cevherlerle sesleniyordu.

Aşk bazen en yüksek noktalara tırmanıyor, o tırmanıyor, aşk tırmanıyor; aşk tırmanıyor, o tırmanıyordu. İşte o demlerden birinde Çelebi Hüsâmeddin elindeki kamışı tam hokkanın içine dal-

dırmıştı ki, kamış sanki elektriki bir akımla sarsılmaya başladı, hokkanın etrafına çarpa çarpa titredi ve "çat" diye bir ses çıkardı, ortasından yarıldı. Çelebi Hüsâmeddin iki parçaya ayrılan kamışı avuçları içine aldı ve, "ortasından yarıldıı" diyerek kamışa baka kaldı. "İnanılır gibi değil" diye mırıldanırken Hz. Mevlâna, daha önce söylemiş olduğu bir beyte hatırlatma yaparak gülümsedi ve;

"Her bahsi yazmakta koşturup duran kalem, aşk bahsine gelince dayanamadı. Ortasından yarıldı" dedi.

Çelebi Hüsâmeddin hemen kendisini toparladı. Görevini hatırladı. Kalktı dolaptan başka bir kamış alarak yazmaya devam etti.

"Sadece dış güzelliğe dayanan mecâzi aşklar, gerçek aşk değildir. Hevesten ibarettir. Böyle aşkların sonu utanç vericidir.

O, ölümsüz olan, bâki olan Allah aşkını seç ki, o canına can katan mânâ şarabını sana lütfetsin, seni yaşatsın.

Sen öyle büyük bir varlığın aşkını seç ki, bütün peygamberler, O'nun aşkıyla kudret ve kuvvet buldular, şeref ve saadete erdiler." dedi.

Çelebi Hüsâmeddin bu beyitleri daha önce kaydetmiş olduğu beyitlere eklese de şaşkınlığı ve hayranlığı git gide büyüyordu. Ne kadar da sorumluluğu büyük olan bir görev üstlendiğini her geçen an daha çok idrak ediyor ve ağırlığı altında eziliyordu. İçten içe dua ediyordu, "Yâ Rabbii! Bilerek veya bilmeyerek bana yanlış yaptırma, yazdırma, yüz akıyla görevimi tamamlamayı nâsip et!" diye niyazlarda bulunuyordu. Endişesi, hezeyanlara değil; heyecanlara gebeydi aslında.

Hz. Mevlâna, Çelebi Hüsâmeddin'in içinden geçenleri ve aldığı sorumluluğun ağırlığı altında bocaladığını ve çok yorulduğunu hissediyordu.

"Ey mânâ güneşi, ey güneş ışığı olan ziyâ. Senin böylesine yorulmandan ve büyük hizmetinden dolayı gerektiği gibi hakkıyla özür dilemeye gücüm yetmiyor. Hizmetinin büyüklüğüne karşı teşekkür etmek, özür dilemek gücümü ve tâkâtimi aşıyor. Ey kusurları affeden Allah'ım! Onları rahmet deryasına gark eden Allah 'ım! Çelebi Hüsâmeddin'den özrümü sen dile, onu rahmet deryasına gark et" dedi

Çelebi Hüsâmeddin bu sözler karşısında eridi, ezildi, yerinden fırlayarak Hz. Mevlâna'nın eteklerini öptü. "İçimden geçenler sadece 'bir hata yapar mıyım?' endişesindendir yâ Hüdâvendigâr'ım!" diyerek ellerini havaya açıp gözyaşları içinde Rabbi ile hemhal olurken içinde bulunduğu maddi âlemin dışına çıkmış, mekânsız bir an içinde serhoş olmuştu. Anlaşıldı ki artık Çelebi Hüsâmeddin aşk şehrinde ikamet ediyordu ve bu şehirde ne makam ne mekân mevcuttu...

Hz. Mevlâna ise aşk şehrinin, dîvâne burçlarında, yakıcı sözlerle, deyimlerle dopdolu; doluyor, kaynıyor, taşıyor, boşalıyordu. Ruhu coşmuş, ruh kabına sığmaz olmuştu yine. Gönlü, büyümüş büyümüş, genişlemiş göğüs kafesini zorluyor; fırlayıp o sevgiliye uçmak, ulaşmak istiyordu. Ruh kabına sığamadı, gönül kafesine sığamadı, kütüphanesine sığamadı. Kendisini sokağa zor attı. Ruhunu özgürleştirmek istiyordu ama nasıl?.. Can kafesindeki ruh, sevgiliye kavuşmadan ne kadar özgürleşebilirdi ki?..

Hz. Mevlâna gitti, Çelebi Hüsâmeddin peşinden gitti. Hz. Mevlâna gitti, o peşinden takip etti. İç kalenin yanından, Kılıçarslan Sarayı'nın önünden geçtiler. Mevlâna, İnce Minareli Medrese'nin ilerisinde bir ağacın altına oturdu. Çelebi Hüsâmeddin de yanına oturdu. Sessiz sessiz öylece oturdular. Kendini mânâya kaptıran, varlığını sadece vacip varlığa hasreden Mevlâna'nın ruhu kelimeleri, harfleri görmez oldu. Gönül gözüyle hâl diliyle paylaştılar ruhlarındaki vuslat hasretini. Her şey yazıya dökülmemeliydi elbette. Makamsızlık ve mekânsızlık kitabının mahremiyeti yüz perdeyle gizlenmeliydi... Öyle bir an geldi ki, mânevî sarhoşluğun hâl dili de gönül dili de dilsizleşti, söylemez oldu. Neden sonra Hz. Mevlâna istiğrak âleminden sıyrıldı.

***

Ara sıra "Hüsam" diye hitap ederdi Çelebi Hüsâmeddin'e;

"Ey Hüsam! 'Padişahla, Hasta Câriye' hikâyesini bilir misin?" diye sordu. Çelebi Hüsâmeddin, bilmiyorum, dercesine kafasını iki yana salladı. Hz. Mevlâna;

"Çok eski zamanlarda bir pâdişah vardı" diye hikâyeyi vezinli bir şekilde söylemeye, Çelebi Hüsâmeddin de yazmaya başladı.

Mevlâna söyledikçe, Çelebi Hüsâmeddin hikâyenin basit bir hikâye anlatımı olmadığını anlıyordu. Hikâyede geçen pâdişahın Allah tarafından insana verilmiş en kıymetli varlığı, ruhu temsil ettiğini, cariyenin ise insan varlığının en aşağı ve bayağı duygusu olan nefsi temsil ettiğini dolayısıyla beşeri olan, fâni olan aşkın hevesten ve sonunun utançtan ibaret olduğunu Hz. Mevlâna'nın şiirsel anlatımında dinliyordu. Hikâyede hekim bahsi geçmeye başlayınca, hekimin İlâhî Tabib, mürşid-i kâmil; kuyumcunun da altın, gümüş, dünya sevgisi, hevâ, hevesi temsil ettiğini anladı.

Diğer yandan, ruh hastalarının, kara sevdalıların nabız atışlarından anlayabilen ve devâyı bu gizli ruh kıvranışlarına göre vermeye çalışan bir tıp ve tedavi anlayışıyla beyitler söyleyişi de dikkatini çekmişti.

"Pâdişahla Hasta Câriye" hikâyesi bitmiş edeb konusunda beyitler söylemeye başlamıştı. Söylerken telmih[87] sanatına sıkça başvuruyor, sûre ve âyetlere işâretlerde bulunuyordu. Çelebi Hüsâmeddin, "Gördüğüm o adam *Mesnevî* için 'Mağz-ı Kur'an'[88] tabirini kullanmıştı. *Mesnevî* ilerledikçe gördüklerimi daha iyi anlıyorum" diye düşünmeye başladı. Mevlâna aniden durdu. Sanki Çelebi Hüsâmeddin'in aklından geçenleri tasdiklercesine, Mağz-ı Kur'an adına açıklama getirircesine, fikrinin anlaşılmasını pekiştirircesine daha önce söylediği bir beyti tekrarladı.

"Men bende-i Kur'an'em eger can darem, men hâk-i reh-i Muhammed muhtarem eger nakl kuned cüz in kes ez güftarem bizarem ez u vez an suhen bizarem[89]" dedi. Çelebi Hüsâmeddin hayretler içinde yazıyor ve dinliyordu.

Sabah olmuştu. Hz. Mevlâna, sabahın olduğunu, uykuya dalmış Konya'nın sessizliğinde yanık yanık okunmaya başlayan ezanın sesiyle fark etmişti. Ne kadar çok beyit söylediğinin kendisi de, Çelebi Hüsâmeddin de farkında değildi. Ancak ezan sesini duyunca fark ettiler. Mevlâna, Çelebi Hüsâmeddin'i tâkâtinin üze-

---

87 Telmih; Hatırlatma

88 Mağz-ı Kur'an; Kur'an'ın özü

89 Bu canım var oldukça ben Kur'an'a tutsağım Muhammed Mustafa'nın yolundaki toprağım. Benden başkaca bir söz nakledenler olursa, hem onu söyleyenden hem o sözden uzağım

rinde yorduğunu düşünerek ne diyeceğini bilemedi, yine Allah'tan yardım istedi,

"Sabah oldu ey sabahın penahı[90] Allah! (Ben hakkıyla özür serdedemiyorum) bize hizmet eden Hüsâmeddin'den sen özür dile!

Akl-ı Küll'ün ve canın özür dileyeni sensin; canların canı, mercanın parıltısı sensin.

Sabah nuru parladı, biz de bu sabah çağında senin Mansur şarabını içmekteyiz.

Senin feyzin bizi böyle mest ettikçe, şarap ne oluyor ki bize neşe versin!

Şarap coşkunlukta bizim yoksulumuzdur; felek; dönüşte aklımızın fakiridir.

Şarap bizden sarhoş oldu, biz ondan değil..."

Hz. Mevlâna'nın söylediği bu özür mahiyetindeki beyitleri de kaydeden Çelebi Hüsâmeddin, elinden defteri ve kalemi bırakarak ayaklarına kapandı. "Haşâ haşâ haşâ! Ben kim oluyorum ki benden özür dilensin. Biliyorum ki, 'karşılığını ancak Allah verebilir' demek istiyorsunuz, ben bu görevimi can-ı gönülden yapıyorum. Karşılık vermek gerekirse, benim size özür dileyip karşılık vermem gerekirdi" dedi. Namazı kıldılar. Hz. Mevlâna da Çelebi Hüsâmeddin de biraz uyumak için evlerine gitmeye hazırlanıyorlardı ki dış kapıdan sesler gürültüler gelmeye başladı.

Kör kütük sarhoş olmuş bir genç Medrese'nin kapısında bağırıyordu;

"Hz. Mevlâna'nın hayır duasını almak için geldim. Kendisini görmeden, duasını almadan şuradan şuraya gitmem" diyor, talebeler;

"Sabahın bu saatinde göremezsin. Hüdâvendigâr istirahat halinde. Sonra gelirsin elini öpersin" diyorlar ama sarhoş genç, lâf anlamıyor, söz dinlemiyor, ayak diremekte ısrar ediyor, gitmiyordu. Hz. Mevlâna kapıya doğru yürüdü, Çelebi Hüsâmeddin de peşinden yürüdü. Mevlâna kapıya gelince;

"Nedir bu gürültü?" diye sordu. Talebeleri;

---

90 Penah; Sığınma, sığınacak yer

"Bu sarhoş, sizin hayır duanızı almak için gelmiş. Biz de istirahatte olduğunuzu, daha sonra gelmesini söyledik" dediler. Hz. Mevlâna talebelerine sinirlendi;

"O, gecenin bu vaktinde bizim yolumuzu bulmuş, gelmişken, hem de kör kütük sarhoşken, siz hangi ayık kafayla onu göndermek istersiniz?" dedi. Sarhoşu içeriye alıp Çelebi Hüsâmeddin'i evine uğurlandı.

***

Öyle müthiş beyitler dile geliyordu ki, ağzından dökülen her beyit, sezgisel bir dersti adeta; bilgi, ilham, irfan ve tefekkür kaynağıydı beyitleri. Kâh tıp, kâh tasavvuf, kâh astronomi, kâh felsefe, kâh târikat, kâh tarih... Maddi ve mânevî nice ilimler ışığında her devri ve her zekâyı tatmin edecek bilgiler saçıyordu. Yalnız bu bilgiler değil; peygamberlere, evliyalara ait menkıbelere; şarkın en eski efsanelerinden, garbın tıbbına, mitolojilerine yer veriyor, her konuyu ustalıkla ayrı ayrı bir neticeye bağlıyordu. Sanki monolitik[91] bir sanat şaheseriydi beyitleri; binadan tek bir tuğla çekince binanın yerle bir olacağı gibi beyitlerden tek bir kelime çekip alsan bütün beyit yıkılacaktı adeta. Sözcükler birbirine eklemleniyor, tamamlanıyor, yek bütün oluyordu.

Diğer taraftan cezbe hâlindeyken büyüleyici bir edâ ile söylediği beyitler ne o güne kadar söylenmiş, yazılmış ne de o günden sonra söylenip yazılabilecek gibiydi. Zira onun *Mesnevî*'si klasik mesnevilerden farklıydı. Sözcüklerin kalplerindeki hikmetlerin ledün coşkusu klasik kalıpların veznine sığmayıp fışkırıyordu âdeta,

Söylediği beyitler çok düşündürücüydü. Çoğu yerlerde deliller getirip örnekler veriyor, anlatmak istediğini apaçık ortaya koyuyordu. Bazen de gülünç hikâyelerle anlatmak istediğini destekliyordu. Ancak, "Benim gülünç şeyler söylemem, gülünç şeyler söylemiş olmak, eğlenmek, eğlendirmek için değil; öğretmek, halkı neşelendirip, anlatmak istediklerimi onların anlayacağı şekilde anlatmak içindir" diyordu.

***

91 Monolitik; yekpare, tek parça

Çelebi Hüsâmeddin, "Yâ Pîr'im! Burayı anlayamadım" dedi ezile büzüle... Hz. Mevlâna tekrar başa döndü. Yanlış yorumlamanın, hatalı benzetmenin tehlikelerine dair beyitler söyledi ve söylediklerini gülünç bir hikâyeyle anlatarak açtı,

"Bir bakkal vardı. Onun bir de papağanı vardı. Bu papağan güzel sesli, yeşil renkli, söz söylemesini bilir bir kuştu" diyerek anlatmaya başladı. Dükkânda bekçilik yapan papağanın dükkâna giren bir kediden kaçarken gül yağı şişesini devirip yağı dökmesi, sahibinin de papağanı suçlayarak başına vurup tüylerini döküp kel bırakması neticesinde papağanın bir daha hiç konuşmaması, ta ki dükkâna saçları cascavlak tıraş edilmiş bir derviş girince, "Ey arkadaş! Ey kel, ne diye kellere karıştın? Yoksa sen de şişeden gül yağını mı döktün?" diyerek papağanın hırka sahibi dervişi kendisi gibi sanmasından, kendisine benzetmesinden ötürü halkın gülüşmesinden bahseden beyitler söyledi.

Kıyasın herkesin görgüsüne, bilgisine, çevresine göre değişebileceğini gerçeği tam olarak göstermeyip insanı yanıltabileceğini vurguladı. Zaten bütün hayatı kendisini yetiştirme ve insanları yetiştirme, insanlara gerçeği açıklama çalışmalarıyla geçmişti. Sadece çevresine değil bütün insanlığa hitap ediyordu. Türkçe, Farsça, Arapça, Rumca gazeller söyleyerek Konya'da bulunan farklı grupları da eğitiyordu. Dillerin yalnızca bir kabuk olduğunu düşünüyordu.

Hayatın anlamı konusundaydı anlatmak istedikleri. İnsanların her şeyle, herkesle birleşerek, bütünleşerek sevgiye ulaşıp daha iyi bir hayat sürmelerinin yollarını gösteriyor, vurguluyordu. Ne var ki bu vurgularını hikâye elbisesine bürüyerek çevresindeki kendisini dinleyenlere anlatıyor, onların ruhunda büyük etkiler meydana getiriyordu. Onların benliklerini ortadan kaldırıp birliğin kaynağı ile yakın ilişki kurmalarına yardım ediyordu. Hikâye anlatırken; hikâyeye başlıyor, başladığı bu hikâye bitmeden hatırladığı bir başka hikâyeye geçiyor; sonra onun da içinde bir veya bir başka hikâye sıralayarak bütün bu hikâyeleri olağanüstü bir ustalıkla neticeye bağlıyordu. Bu hikâyeler hikmet dolu beyitlerle; tek Sevgili'ye karşı duyulan aşkın terennümleriyle; Allah'a yakarışlarla, her hikâyeden ahlâki neticeler çıkararak alınacak hisseleri belirten

söyleyişlerle süsleyip donatıyor, hikmet ve hakîkât hazinesi defterde damla damla toplanıyordu.

Gül yağı şişesini döken papağanın hikâyesinden sonra Tüccar ile papağanın hikâyesini anlatmaya başladı. Fenâ'yı çok güzel bir şekilde anlatıyordu. Papağan geleneksel hayatta esir olmuş tacirin ruhunu sembolize ediyordu. Tacir, ticaret için Hindistan'a gideceği zaman, papağandan hediye olarak ne istediğini soruyor, papağan, "Senden isteğim sadece şudur; Hindistan'daki diğer papağanları gördüğünde şunları söyle; 'Sizi özleyen bir papağan takdir-i ilâhi gereği benim tutsağımdır" de. Tüccar Hindistan'a vardığında papağanının söylediklerini gördüğü bir grup papağana iletiyor. Bunu dinleyen papağanlardan birisi titreyerek düşüp ölüyor. Tüccar üzülüyor ve bu ölen papağanın kendi papağanının akrabası olduğunu düşünüyor. Evine döndüğünde bunu papağanına anlatıyor. Kendi papağanı da titreyerek kafesin bir köşesine düşüyor. Tüccar öldü sanarak alıp dışarıya fırlatıyor. Papağan derhal uçup bir dala konuyor. Tüccar şaşırıyor, iki kuş arasındaki haberleşmenin nasıl olduğunu soruyor, papağan, "O papağan bana dedi ki, 'öl ve ötmeyi bırak. Ancak o zaman özgür olabilirsin"

Bu hikâye ile sadece yolun yarısını yani fenâ'yı açıklamakla kalmıyor, tasavvuf iletişiminin önemine vurgu yapıyordu. Papağanı konuşması ve renkli güzel tüylerinin tutsak ettiği gibi insanı da tutsak eden dünyalıkları anlatıyordu.

Temelde insanlığın normal durumu ve çelişkili tabiatını açığa çıkararak o davranışlar hakkında kendi anlayışını *Mesnevî*'de açıklıyordu. Ancak çoğu zaman kendi ruhunun sırlarını kelimelerle ifade etmenin çok zor olduğunu bildiği için ifade vasıtası olarak remizler, kinayeler, hikâyeler, tasavvurlar, örnekler, tiplemeler kullanıyordu.

Kralı ve kokuşmuş sarayını yutan ateş hikâyesini anlatmaya başladı. Amacı güçlünün hırs ve baskıya başvurarak başarılı olamayacağını anlatmaktı. Bir kralın tebaasını önünde eğilmeye mecbur edişi, aksi halde ateşe atılacak olan tebaanın hikâyesi ve insanların direnmesi, aşklarının onları kurtarmasıydı anlattığı.

Kelile ve Dimne[92] den bir hikâye anlatmaya başladı sonra. Hikâyede; ormandaki hayvanlar hükümdarlığın sembolü olan aslana kendilerine hücum etmediği takdirde yiyecek bulacakları teminatını verirler. Sıra aklın sembolü olan tavşana gelince, aslanı bir kuyunun başına götürür, kuyudaki yansımasını aslana yem olarak göstererek onun kuyuya atlamasını sağlar. Açlık nefis ve tavşan tarafından çarpıtılmış görüntü aslana hem otoritesini hem de varlığını kaybettirir. Mevlâna bu hikâye ile aynı konumda olan birçok kişiye ait olan örnek bir durumu zikreder.

Beyitlerinde zaman zaman babasıyla birlikte Belh'ten çıkıp Mekke ve Medine'ye doğru giderken Nişabur şehrinde mola verdikleri zaman babası Sultanü'l-Ulemâ'nın pîrdaşı Kübreviyye Tarikati'ne mensup olan Feridüddin Attar'ın küçük bir çocukken kendisindeki mânevî büyüklüğü sezip, hediye ettiği Esrar-nâme adlı kitabından da hikâyeler alıyordu. Fırsat düştükçe Feridüddin Attar için; "Attar ruh idi, Senai'de onun iki gözü. Biz hakikat meydanına Senaî ve Attar'dan sonra geldik, onları izledik" diyordu. Babasıyla pîrdaşı Feridüddin Attar konuşurken Feridüddin Attar'ın kendisine bakıp, "Umarım ki senin bu oğlun çok yakın bir zamanda âlemde ilâhî aşkla yanacak, gönüllere ateş salacaktır" sözü aklına geliyordu. Sonra da içini yakan olay; Necmüddin-i Kübra Hazretleri'nin müritleriyle birlikte Moğollara karşı gazâ ederken şehid düşmesini, Sultanü'l-Ulemâ ve Feridüddin Attar gibi en önemli halifelerinden birisi olan Mecüdiddin-i Bağdadî'nin de Harezmşah tarafından Ceyhun Nehri'ne attırılarak boğdurtulmasını hatırlar, hüzünlenirdi.

***

Hz. Mevlâna ve Çelebi Hüsâmeddin Meram Çayı'ndan Kızlar Kayası'na doğru yürümüşler, çayın kıyısına oturmuşlardı.

Meram sarılı, yeşilli, kızıllı elbiselere bürünmüş göz alan bir mahbup[93] gibiydi. Dallarda kızaran yaprakların sonbaharın gelmekte olduğunu hatırlatmasına rağmen, hâlâ hayat dolu bir tazeydi Meram... Bahar ayında birbirini atlayarak, başını taştan taşa vu-

92 Kelile ve Dimne; Beydeba'nın eseri

93 Mahbup: Sevgili

rarak sevgiliye kavuşmak için heyecanla, had hudut bilmeden akıp giden Meram Çayı coşkun sularını denize doğru yollayarak meramına nail olmuş, artık sakinleşmişti.

Hz. Mevlâna bu tükenişe, arkasından da dirilişe gebe olan bu harika manzara karşısında aşka gelmişti. Aşk, kudret ve nûr harmanı hâlinde, vâdesi dolunca tekrar ona kavuşmak için Allah'tan ayrılan rûh'un maceralarını, hikâye ediyordu. Ama bülbüller durur muydu... Onlar da coşup cûş u hurûşa gelmişler hep bir ağızdan ötüyor, şakıyorlardı. Hz. Mevlâna önce hoşlanmıştı bu ortak coşkunluktan ama bir müddet sonra gönül rabıtası kopmuştu. Bülbüllere, "Susun! Siz mi söyleyeceksiniz yoksa biz mi söyleyeceğiz?" diye sert çıkışmıştı. Bülbüller bıçakla kesermiş gibi seslerini anında kesmişler, bir daha da edepsizlik edip ötmemişlerdi.

Hz. Mevlâna başını kaldırıp iki tarafına bakındı. Bahar mevsiminde her yanı güllerle donanan, güllerden yaprakları neredeyse görünmeyen nesrinler[94] artık bir iki tane zamanını şaşırıp, yamuk yumuk açmış son güz gülleriyle veda ediyorlardı yaza. Hüzün vericiydi güz gülleri... Yaprakları dökülmüş güller tohuma durunca; dikenleri çıkmıştı ortaya. Etleri dökülmüş kemikleri çıkmış bir beden gibi. Ama her tükeniş, yeniden doğuşa gebe değil miydi?.. Bir tarafta ölmek, diğer tarafta doğmak değil miydi?.. Bir gün yine bahar gelecek, yine nesrinler saltanat sürecek, yine çirkin dikenler, güllerin yaprakları arasına gizlenecek...

"Mânâsız ve faydasız olan diken, gül bitiremediğinden, gül bahçesinde yan gelip oturmak için güz bahçesini ister.

Güz mevsimini ister ki, o mevsim, gülün güzelliğini örtsün de kendisinin çirkinliğini, ayıbını kimseye göstermesin; böylece sen ne bu gülün rengini, güzelliğini görürsün ne de dikenin çirkinliğini.

Bu yüzdendir ki güz mevsimi, diken için bahardır, hayattır; çünkü o mevsimde kara taşla yâkut bir görünür" diyerek diken ile kötü, günahkâr, küfür ehli insanları; gül ile iyi insanları sembolleştirerek günâhkârların âhiret baharının gelmesini istemeyişlerini

---

94 Nesrin: Kırlarda kendi kendine yetişen yaban gülü.

vurguluyordu. Nemli gözlerle söylediklerini kaydeden Çelebi Hüsâmeddin'e döndü, biran sustu ve;

"Topraktan biten gül solar, gönülde biten gül ise devamlıdır" dedi. Bir müddet akıp giden suya baktı sonra bir hikâye anlatmaya başladı.

Bir bedevi ve karısının konuşmalarını, kadının kocasına rızık arama yolunu göstermesini vezinli beyitlerle anlatıyor, Çelebi Hüsâmeddin de yazıyordu. Bir testi tatlı suyu keçeye sarıp halifeye götürmek için yola çıkan bedevinin arkasından karısının ağlayıp, sızlamalarını anlatıyordu;

"Kadının duaları, ağlayıp sızlamaları; bedevinin de dertlere düşmesi, çöllerde ağır yük altında ezilişi yüzünden, Allah acıdı da,

Bedevi hırsızlara çaldırmadan, taşlara çarptırmadan, sağ salim olarak testiyi halifenin şehrine kadar götürdü.

Orada nimetlerle dolu bir hâcet kapısı gördü. Bütün ihtiyaç sahipleri o kapıdan nasiplerini alıyorlardı.

Her an her yandan bir ihtiyaç sahibi geliyor, o kapıdan ihsanlar elde ediyor, ihtiyacını gideriyordu.

O kapı ateşe tapana da, inanan kişiye de, güzele de, çirkine de açıktı. Cennet gibi belirli kişilerin değil; güneş gibi, yağmur gibi herkesindi.

Bedevi halifenin huzurunda bazı insanlar gördü ki, bunlar süslenmiş, püslenmiş, göze girmiş kişilerdi. Diğer bir kısmı da ayakta durmakta, sıra beklemekte idiler.

Sanki İsrâfil'in suru ile dirilmiş insanlar gibi, Süleyman'dan karıncaya kadar her tabakaya mensup kişiler orada toplanmışlardı" derken, Çelebi Hüsâmeddin kendi kendisine;

"Söylediği bütün beyitlerde Rabbi Teâlâ'nın âyet ve Hz. Muhammed'in hadislerinin tekrarı, izleri ya da şerhinin vurgusu var. Bu ne yüce bir Mağz-ı Kur'an... Bu son söylediği beyitte de; Neml Sûresi'nin 18-19 âyetlerindeki Süleyman Peygamber'in karınca vadisine geldiği vakit bir karıncanın diğer karıncalara, 'Yuvalarınıza girin, Süleyman Peygamber ve ordusu sizi çiğnemesin' diye bağırdığını; Süleyman Peygamber'in bunu duyunca gülümsediğine telmih yapıyor" diye düşündü. Düşünürken bir-iki beyti kaçırmış olsa da hemen yazmaya başladı. Hikâyenin sonunu merak ediyor-

du. Hikâyenin sonunda; halife, tatlı su dolu testiyi kabul edip, suyu aldıktan sonra içine altın doldurup vermelerini, bedeviyi de giderken Dicle kenarından göndermelerini emreder. Hz. Mevlâna,

"Şu altınla dolu testiyi eline verin; yurduna dönerken onu Dicle kıyısından geçirin.

O kara yolundan çöller aşarak gelmiş, hâlbuki Dicle yolu bulunduğu yere daha yakın, daha kestirme, dedi.

Bedevi gemiye binip de Dicle'yi görünce utancından yere kapandı, eğilip secde etti" bu şekilde anlattıktan sonra,

"Oğlum, sen bütün dünyayı ağzına kadar ilimle, güzellikle dolu bir testi bil.

O testideki su Cenâb-ı Hakk'ın güzelliği Dicle'sinden bir damladır. O güzellik ise çokluğundan, bolluğundan, hadsiz hesapsız oluşundan kabına sığamamaktadır.

.....

Eğer o bedevi, Allah Dicle'sinin bir kulunu görmüş olsaydı, kendi varlık testisini kırar, yok ederdi.

Ey aşkından, gayretinden ötürü varlık testisini taşa tutan Hakk âşıkı! Sen testiyi kırmakla, onu daha sağlam, daha mükemmel bir hâle getiriyor, bu suretle gölge varlığından kurtuluyorsun.

Varlık küpü kırılmış fakat içindeki su dökülmemiştir. Bu kırılıştan yüz binlerce sağlamlık meydana gelmiştir.

Kırılan varlık küpünün her zerresi, raks ve cezbe hâlindedir. Fakat cüz'î akıl bunu olmaz bir şey görür.

Bu vecd hâlinde ne testi görünür, ne de su. Bu sözün hakikatini iyice anla. Doğruyu en iyi bilen Allah'tır" diyerek hakikate ondan sonra da insan bedenini su testisine benzeterek beş duyudan meydana gelen, beş musluklu beden testisinin içindeki suyu her çeşit kirliliklerden, pislikten koruyup, temiz tutmak gerektiği vurgulayan beyitler söyledi. Sonra derin anlamlar sırlayan inciler dökmeye başladı. Çelebi Hüsâmeddin bile zaman zaman mânâsını çözmekte zorlanıyordu. Hz. Mevlâna;

"Sanır mısın ki Mesnevî sözlerini okuyasın da ucuzca, bedavaca duyasın, anlayasın

Yahut hikmet sözleri ve gizli sırları kolayca kulağına girsin, ağzına gelsin.

Duyarsın duyarsın ama sana masal gibi gelir. Dış yüzünü duyarsın, iç yüzünü değil" dedi. Çelebi Hüsâmeddin "Aklımdan geçenleri okuyor sanki" diye düşündü yine. Hz. Mevlâna hemen başka bir hikâyeyi beyitler hâlinde söylemeye başladı, sanki fazla irdelemesini istemiyordu.

Çelebi Hüsâmeddin kendi kendine, "Hikâyeleri de mensur değil de nazım şeklinde söylüyor. Mensur söyleyenler aşağılanmasa yine de nazım şeklinde mi söylerdi acaba? Ama nazım söyleyenler de aşağılanıyor. Eeee... Mensur söyleyen de, nazım söyleyen de aşağılanıyor. El âleme kulak verecek olsa hiçbir şey yazıp söylememesi lâzım. Yazmazsa ya da söylemezse Aden Denizi'nden çıkan dünyanın en güzel şah incileri kâğıda geçmeden, bizden sonraki nesillere ulaşmadan, aktarılmadan unutulup gidecek. O daha mı iyi? Hüdâvendigâr'ın amacı eğitmek, kâmil insan yetiştirmek. İsteyenler, mensur ya da nazım yazmaya, yazmamaya takılıp kalsın. Bir gerçek var ki Allah'ın izni keremiyle *Mesnevî* kıyamete kadar yaşayacak..." diye düşündü.

Hz. Mevlâna'nın söylediği, kendisinin de yazdığı beyitler adeta başını döndürüyor, gözyaşları döktürüyor, gözyaşlarıyla sulanan beyitler yeşeriyor yeşeriyor yeşeriyordu. Öylesine anlamlar yüklüydü ki... Bununla beraber beyitlerindeki hakikât, belâgâtın en yüksek noktasında geziniyordu. Hz. Mevlâna yine pek çok inci saçtıktan sonra sustu. Boşluğa doğru bakıyordu. Sanki boşluğun tâ derinliğinde, siyah kehribar içinde gizlenmiş bir ışığı görüyordu. Neden sonra Çelebi Hüsâmeddin'e döndü. Yine de Çelebi Hüsâmeddin, Hz. Mevlâna'nın söylediği beyitlerdeki mânâ derinliğini hiç kimsenin anlayamayacağı derinlikte ve mânâda anlıyordu. Belki de kıyamete kadar Hz. Mevlâna'nın gazel ve beyitlerinin gerçek şerhini, tam anlamıyla bilen tek beşer olarak kalacaktı.

Mevlâna'nın sözlerinin muhteşem anlamları Çelebi Hüsâmeddin'in gözyaşlarıyla terkiplenmeye devam ediyor, göğsüne sığdırdığı gökyüzünden yusufçuklar havalanıyordu. Mevlâna, zaman zaman Çelebi Hüsâmeddin'in gözlerindeki mânâ nurlarını gördükçe ruhu daha bir coşuyordu. Zira Şems ve Zerkubi'yi kaybettiğinden beri sözlerini ve kendisini tek anlayan oydu. Ona baktıkça ruhu ışıltılarla dolup taşıyor, huzur buluyordu.

Sonbahar damlaları tek tek düşmeye başlamıştı som bahar yapraklarının üzerine. SOMbahar, kışın sonbahara davetiyesi... Mevsimlerin hüzün atlası... Sözcüklerde ısınan, türüm türüm toprak gibi tüten sımsıcak beyitler. Beyitlerin sonsuzla, sonsuzlukla bitip tükenmeyen raksı...

Sonbahar damlaları, sarı yapraklar üzerine musikiyle damlarken şehre doğru yöneldiler. Çelebi Hüsâmeddin atını mahmuzlarken hayret etmeden edemiyordu. Aslında her yazdığı beyit, her seferinde kendisini hayrete düşürüyor; "Bu müthiş bilgelikteki giz nedir?

Zekânın tüm ufukları, ruhunun derinliklerine nasıl da uzanmış." diye düşünüyordu.

***

Kerra Hatun Hz. Mevlâna'nın ferecesini tutarak giydirdi. Medrese'sinde düzenlenen toplantıya kendisi yüzünden geç kalmasını istemiyordu,

"Acele ediniz, sanıyorum herkes gelmiş" dedi.

Hz. Mevlâna Medrese'sinin kapısından girdiği vakit, bütün emirlerin, şehrin ileri gelenlerinin gelmiş olduğunu gördü. Herkes ayağa kalkıp karşıladılar. Musafaha ettiler. Bir grup derviş ne yerlerinden kalktı, ne musafaha etti. Gözleri kapalı duruyorlar, her birinin bedenleri zikir hâlinde ırgalanıyordu. Hz. Mevlâna tam postuna oturmuştu ki bu dervişlerden birisi ayağa kalkarak,

"Şem-i ruhuna cismimi pervâne düşürdüm
Evrâk-ı dili âteş-i sûzâna düşürdüm
Bir katre iken kendümi ummana düşürdüm
Hayfa yolumu vâdi-i hicrana düşürdüm
Takrir edemem derd-i derûnum elemim var
Mevlâ'yı seversen beni söyletme gamım var" diye şiir söylemeye, semâ etmeye başladı. Sesi de en az söylediği şiir kadar etkileyici, dâvûdiydi. Sanki âlemde dirilişi, kâinatın oluşumunu, Allah 'a olan aşk ile harekete geçişi, kulluğu idrak ediyor, insan-ı kâmile doğru yöneliyor, burhaneler yayıyordu.

Bu terennüm edilen ahenkli, tenasüplü, hoş nağmeler kavval ve göyendeler eşliğinde gönül tellerine çarpıyor, orada bulunanlara manevî hazlar yaşatıyordu.

Ahenkli ve hoş sadanın tesiriyle Hz. Mevlâna da coşup, "Semâ âşıkların ruhları için gıdadır. Zira onda Hakk'la beraber olma tasavvur edilir" diyerek vecde geldi, ağır ağır yerinden kalkıp döne döne, deveran etmeye başladı.

Semâ hararetli bir şekilde devam ederken Hz. Mevlâna'nın Medrese'sinin yakınında medresesi bulunan Şemseddîn-i Mardinî Mevlâna'nın Medrese'sinin her tarafa yayılan cûş-u hurûşundan rahatsız oldu. Kalkıp kötü ve sıradan bir elbise giydi. Mevlâna'nın Medrese'sine gitti. Kalabalığın arasından geçerek bir köşeye oturdu. Bir süre semâ edenleri izledi ve gözünü Mevlâna'dan ayırmadan Secde Sûresi'ni okumaya başladı. Tam secde âyetine gelmişti ki, Mevlâna'nın secde ettiğini gördü. "Bu herhalde bir tesadüf olsa gerektir" dedi. Devamında başka bir sûre okumaya başladı. Yine secde âyetine gelmişti ki, Mevlâna secdeye vardı. Şaşıran ve bocalayan Şemseddîn-i Mardinî, "Mübarek gözleri Levh-i Mahfuz'a doğru açılmış. Buna kanaat getirdim. Levh-i Mahfuz da onun anlayış dolu iç âlemidir. Kalbim gördüğümü yalanlamadı" diye hayretler içinde düşünürken Mevlâna'nın yanına geldiğini gördü.

Mevlâna, Şemseddîn-i Mardinî'nin kolundan tutarak kapının dışına çıkardı ve gözlerinin ta içine bakarak,

Bu secdeler alelâde halkın secdeleri değildir. Bunlar saadet ehlinin secdeleridir. Sen bundan sonra bilgiçliği bırak, görenlerden olmaya bak. Artık bundan fazla Allah erenlerini imtihan etmek haramdır" dedi ve içeriye geri döndü.

Şemseddîn-i Mardinî bu hâl karşısında kendinden geçmişti. Aklı başına geldiği vakit kafasını duvardan duvara vurdu, "Ah benim akılsız kafam! Ey aklı küçücük Şemscik! Böyle bir mânâ güneşinin nurlarında ne zamana kadar gözü kapalı kalacaksın? Defalarca deliller ve hüccetler gördün fakat sen gözsüz olduğun için dünyanın gördüğünü görmemezlikte bulundun" diyerek ağlaya ağlaya evinin yolunu tuttu. Sabaha kadar uyuyamadı. İçinde bin pişmanlıkla, kıvrandı durdu. Sabah olunca bütün talebelerini ve kalabalığını topladı, onlarla beraber Mevlâna'nın evine doğru yürümeye başladı. Hz. Mevlâna'nın Medrese'sine yaklaştığı vakit Şeyh Muhammed Hâdim onları karşılamak için kapıyı açmış bekliyordu. Şemseddîn-i Mardinî, "Hayır ola. Neden kapıyı açmış

bekliyorsun?" diye sordu. Şeyh Muhammed Hâdim, "Mevlâna Hazretleri, 'Dostlardan bir grup geliyor, kapıyı aç, onları karşıla' buyurdu. Onun için kapıda bekliyordum" dedi. Şemseddîn-i Mardinî zaten ezik ve pişmandı. Süklüm püklüm bir halde içeriye girip ayakkabılarını çıkardı. Pây-i mâcân[95]da durup günahlarının bağışlanması için ağlamaya, dua etmeye başladı. İçeriye girmediğini gören Hz. Mevlâna yanına geldi. Şemseddîn-i Mardinî hemen diz çöküp Hz. Mevlâna'nın ellerine ayaklarına kapanmak istedi. Mevlâna kolundan tutup kaldırdı. Ferecesini ona giydirdi. Şemseddîn-i Mardinî'nin üzüntüden ağlayan gözleri bir anda sevinçten ağlamaya başladı. Ruhunu bir ferahlık ve neş'e kapladı.

***

Hace Mecdüddin Hz. Mevlâna'nın karşısında duruyor, bir şey söylemek istiyor ama söyleyemiyordu. Hz. Mevlâna bunu anlamıştı,

"Ey Hace Mecdüddin! Bir şey mi söyleyeceksin?"

"Hüdâvendigârım! Sultan bunları size arzetmem için göndermiş"

"Nedir onlar?

"Gördüğünüz gibi, beş kese altın"

"Dışarı atın! Kim alırsa alsın"

Hace[96] Mecdüddin ikilem arasında kaldı. "Matbahta un kalmadı, ambarının dibi göründü. Canlar bir öğün somatla gün geçiriyor. Ne olur sanki bir kesesine un, bulgur alsak? Zahireciye gidip durumu anlatsam. 'Sen' desem, 'Şu altın kesesini al, bizim matbaha un ile bulgur gönder, yalnız aramızda kalsın' desem çok mu kötü bir suç işlemiş olurum acaba?" diye düşündü. İçi huzursuz oldu. Hz. Mevlâna'nın söylediğini yapmaya karar verdi ve altın keselerini dışarıya attı. Bir hayli bekledi, alan olmadı. Dışarıya çıkıp, altın keselerini eline toplayıp Hz. Mevlâna'nın yanına gitti,

"Hüdâvendigârım! Söylediğiniz gibi dışarıya attım. Bu zamana kadar bekledim, kimse almadı" dedi. Hz. Mevlâna, "Kendin

---

95 Pây-ı mâcân; ayakkabılık / edebe aykırı hareket eden bir dervişin tek ayak üstünde bir süre durma cezasına çarptırılması

96 Hace: Hoca

harca öyleyse" dedi. Hoca, "Tam sırası, kendisi de söyledi ya, harcama hakkını bana verdi. Hemen gidip matbah için un, bulgur alayım" diye düşündü. Hızla zahireci dükkânına doğru yürümeye başladı. "Ben ne yapıyorum böyle? Harcamamı isteseydi, 'Git, un bulgur al!' derdi. Demek ki var bir bildiği" diyerek geriye döndü. Durumu yine Hz. Mevlâna'ya arz etti. Hz. Mevlâna;

"Eğer beni taklitsiz seversen, yürü hendeğe at!" dedi.

Hoca doğruca gitti, altın keselerini siyah balçıkla dolu hendeğe attı. Altın keselerini hendeğe attığını gören halk o pis balçığa dalıp altın keselerini boğulurcasına aramaya başladılar. Mevlâna,

"Dünya, halkın elbiselerini ve yüzlerini kirlettiği gibi isteklisini de aşağılık eder. Altın, öldüren bir zehirdir. Allah yiğitlerinin ağzını acı eder. Ondan sakınmak gerekir" dedi.

Çelebi Hüsâmeddin de Hace Mecdüddin'in attığı altın keselerine ve halktan bazılarının altın keselerine sahip olmak için balçığa atladıklarına şahit olmuştu. Üzülerek elinde defteri olduğu halde Hz. Mevlâna'nın yanına gitti. Hz. Mevlâna onu görünce,

"Önce şunu bil ki, elif'ten yâ'ya kadar harflerin başka başka şekillerde oluşu gibi, bütün insanların da canları, huyları çeşit çeşittir.

Bu çeşitli şekillerdeki harfler, düşünce ve sözü dile getirmek için birleşirler. Çünkü harfler bir bakıma göre baştan ayağa dek birdir. Bir bakıma göre de birbirine göre aykırıdırlar, çeşitli yönlere çekilebilirler.

Harfler bir bakıma, birbirlerine zıt düşmezler. Bir bakıma hepsi harf oldukları, harf adı ile anıldıkları için birleşme ve anlaşma halindedirler. Bir bakıma faydasızdırlar, ciddi değillerdir. Bir bakıma faydalı ve ciddidirler" dedi.

Çelebi Hüsâmeddin, "Hz. Mevlâna bu üç beyitte harflerin şekil ve ses bakımından birbirine benzemediklerini fakat harf adı altında düşünce ve sözü meydana getirmek için birleştiklerini söylüyor. İnsanların da tıpkı harfler gibi yaşayış, huy, bilgi, ahlâk anlayış bakımından birbirlerine benzemediklerini fakat insan namı altında aynı kalıpta birleştiklerini söyleyerek, izah ediyor" diye düşünerek, "be" harfinin noktası üzerinde ne çok kafa yorduğunu hatırladı. Harflerin ses ve şekil bakımından çeşit çeşit olsa da asıl-

larının noktadan oluştuğunu, bir noktada toplandığını, hangi harf olursa olsun o harfin noktalardan meydana geldiğini Hz. Mevlâna, "Harfler bir bakıma baştan ayağa dek birdir" sözleriyle teyid ediyordu. İnsanların da harfler gibi bir noktada, "nokta-ı vahdet" te birlik noktasında birleştiklerini zira hepsinin aynı kalıpta aynı ilâhi emaneti taşıdıklarını vurguluyordu.

Çelebi Hüsâmeddin'in dalıp gittiğini gören Hz. Mevlâna,

"Ey Hakk'ın nûru Hüsâmeddin, bir iki kâğıt fazla al da pîrin, mürşidin sıfatlarını yaz" dedi. O zaten yazıyordu;

"Nâzik bedeninde güç, kuvvet yok, zayıfsın; ama güneş olmayınca bizim için nûr yoktur ki...

Kandil olmuşsun, sırça kesilmişsin fakat gönül ehlinin de başısın, önderisin.

Mademki gönül ehlinin başısın, her şey senin elindedir, her şey senin isteğine bağlıdır. Gönüldeki dizi dizi mânâ incilerinin meydana gelmesi de senin lütfun, senin ihsanındır.

Yol bilen pirin hallerini yaz. Bir pîr seç, onu mânâ yolunun tâ kendisi bil.

Pîr yaz mevsimi gibidir. Halk ise güz ayı. Halk gecedir, pîr ise nurlar saçan ay.

Ben taze, genç bahtına pîr adını taktım; çünkü o günlerin, senelerin geçmesi ile değil, Allah'ın lütfu ile pir olmuştur.

O, öyle bir pirdir ki, ona başlangıç yoktur. O öyle bir tek incidir ki, onun eşi, benzeri bulunmaz.

Zaten eskimiş yıllanmış şarab daha kuvvetli olur. Özellikle o şarab ledün ilminden olursa" dedi.

Biraz durdu. Bu son beyte Çelebi Hüsâmeddin'in dikkatini çekmek istiyordu sanki. "İlm-i ledün şarabı" diye üstüne basa basa tekrarladı. Üstaddan, hocadan, kitaptan öğrenilemeyen ancak Allah tarafından sevdiği kuluna ihsan edilen mânevî bilgi anlamına gelen ilm-i ledün şarabı demek istiyordu. Başlangıcı bulunmayan, pîrin sunduğu ledün şarabı çok kuvvetli ve eski, mânevî bir şarab demek istiyordu.

***

Hz. Mevlâna, omzundaki zembilin içindeki ihtiyaç olan erzakları taşıyan, taşırken de sanki bir kutsalı aşkla götürüyormuş gibi giden hizmetçiye sordu,;

"Ey can! Nereye gidiyorsun böyle neş'eyle, aşkla?"

Hizmetçi:

"Yâ Hüdâvendigâr! Çelebi Hüsâmeddin'in evine ihtiyaç olan şeyleri götürüyorum" dedi. Mevlâna takdirle, sevgiyle hizmetçiye:

"Kâşki ben senin, sen de benim yerimde olsaydın da bu hizmetçilik inayetine ben mazhar olsaydım" dedi. Hizmetçiye şükrane olarak bir şeyler vermek istedi ama üzerindeki giyeceklerinden başka bir şeyi yoktu o anda. Hemen ferecesini çıkarıp hizmetçiye giydirdi ve;

"Ben sana bu saygıyı velilere hizmet edenlere nasıl hizmette bulunmak lâzım geldiğini ve velîlere hizmetin ise hadden aşırı olduğunu bilesin diye gösteriyorum" dedi. Hizmetçi sırtındaki erzakları indirip öptü. Onlar yüzünden böylesi bir iltifata mazhar olduğunu düşünmüştü.

Hz. Mevlâna kütüphanesine yöneldi. Çelebi Hüsâmeddin onu bekliyordu. Bir süre dünyalık konuştular, birbirlerinin hatırını sordular ama Mevlâna sanki konuştuklarını öylesine konuşuyor, gönlü dünya yaşantısına galebe çalıyordu.

"Bir buğday dânesi, Hz. Âdem'in akıl güneşinin tutulmasına sebep oldu da onu yanılttı. Dünyanın güneşle ayın arasına girmesi de dolunayın yüzünü kararttı.

İşte gönlün letafeti, aydınlığı, çamur yüzünden yani toprakta biten buğdaydan yapılan ekmek yüzünden karardı, Ülker gibi dağınık bir hale geldi.

Ekmek, mânâ halinde iken, yani bize mânevî ve rûhanî bir gıda olursa, faydalıdır. Fakat şekle, surete bürünürse, ekmek ekmek olarak yenirse, kalbinde darlık ve sıkıntı meydana getirir.

Mânevî ekmek, yeşil deve dikeni gibidir. Deve onu yeşilken yerse, ondan yüz türlü fayda, yüz türlü lezzet bulur.

Fakat yeşilliği, tazeliği geçip de deve dikeni kuruduğu zaman, çöl devesi onu yiyince,

Damağı, avurdu, yaralanır, yırtılır. Ne yazık ki, böyle besleyici bir gül, kuruyunca kılıç kesilir, ağızda yaralar açar.

Ekmek, mânevî ve rûhanî bir gıda iken, yeşil deve dikeni gibi idi. Fakat şekle, surete bürününce, maddi gıda olunca kurudu sertleşti.

Ey aziz varlık! Ey Hüsâmeddin! Ben bir iki lokma yemeden evvel, alışmış olduğun gibi *Mesnevî*'nin mânevî ekmeğini yiyordun.

Şimdi, o alışkanlıkla bu kuru, tatsız ekmeği de yemeğe kalkışıyorsun. Fakat mânâ artık toprakla karıştı.

O ekmek, toprağa bulandı. Kaskatı, dili, damağı yırtar bir hale geldi. Ey deve gibi sabırlı ve uysal olan Hüsameddin artık bu ottan perhiz et, ondan sakın.

Söz toprakta iyice karıştı, su busbulanık geliyor. Kuyunun ağzını kapa.

Kapat da, Cenâb-ı Hakk onu yine durultsun, hoş bir hale getirsin, gönül kuyusunu bulandıran Allah, onu elbette bir gün durultur ve mânevi feyizle doldurur.

Dileği, isteği sabır elde ettirir. Sen de sabret, acele etme ki *Mesnevî*'nin devamına olan arzun artsın, doğruyu en iyi bilen Allah'tır"

Yine coşkundu, yine vecd hâlindeydi. Saatlerce semâ etti. İçinden geldiği gibi beyitler terennüm etti. Sonra, bir kenara oturarak Çelebi Hüsameddin'in elindeki deftere baktı, beyit yerine adeta bir takriz[97] söylemeye başladı. Çelebi Hüsâmeddin, defterin ilk cildinin sona erdiğini anlamıştı. "*Mesnevî*'yi yazmaya başladığımız zaman da bir dibâce söylemişti" diye düşünse de Hz. Mevlâna'nın söylediği farklı dîbâce[98]yi defterin başına yazmaya başladı;

"Bu kitap *Mesnevî* kitabıdır. *Mesnevî* hakikate ulaşmak ve Allah'ın sırlarına âgâh olmak, akıl erdirmek isteyenler için bir yoldur. *Mesnevî*, din asıllarının asıllarının asıllarıdır. Allah'ın en büyük şaşmaz şerîati, hakikate giden nurlu yoludur. *Mesnevî*, içinde kandil bulunan kandilliğe benzer. Sabahlardan daha nûrlu bir surette parlar. Hakîkati arayan gönüller için bir cennettir. *Mesnevî*'nin pınarları var, dalları var, budakları var. Bu pınarlardan bir tanesine, "Selsebil" derler. Burası makâm sahiplerince, kalpleri uya-

97 Takriz; Önsöz

98 Dîbâce: Önsöz

nık insanlarca en hayırlı duraktır. En güzel dinlenme yeridir. Hayırlı insanlar, iyi kimseler orada yerler, içerler, neşelenirler, ferahlanırlar. *Mesnevî*, imanlılara şifâ; imansızlara hasrettir. Nitekim Hakk: Kur'ân-ı Kerim ile çoğunun yolunu azıtır, çoğunun yolunu doğrultur. Hidâyete eriştirir" demişlerdir. Şüphe yok ki *Mesnevî*, temizlenmiş kişiler için gönüllere şifadır. Hüzünleri giderir. Kur'an-ı Kerim'i açıkça anlamaya yardım eder" dedi. Biraz durdu, sonra devam etti, "Gönülleri temiz insanlardan, hakîkati sevenlerden başkalarının *Mesnevî*'ye dokunmalarına müsâde yoktur.

Mesnevî âlemlerin Rabbi'nden gönle inmiş hakikatleri ihtivâ eder. Gerçekten de *Mesnevî* Rabbü'l âlemin tarafından ilham olunmuş bir kitaptır. Bâtıl onun ne önünden gelebilir, ne de ardından. Allah onu korur.

Allah'ın rahmetine muhtaç zayıf kul, Belhli Hüseyin oğlu Muhammed'in oğlu Muhammed der ki, 'Şaşılacak ve nâdir söylenir hikâyeleri, hayırlı ve büyük sözleri, delalet incilerini, zâhidler yolunu, lafzı az mânâsı çok olan bu manzum *Mesnevî*'yi, dayandığım, güvendiğim zâtın bedenimde rûh gibi hâkim bulunan kişinin dileği ile uzatmak ve etraflıca yayıp genişletmek için çalıştım, çabaladım. O zât, Hakk dininin Hüsâmı[99] Hasan oğlu Muhammed'in oğlu Hasan'dır. Allah ondan razı olsun. Aslen Urumludur. 'Kürt olarak yattım, Arap olarak kalktım' diyen, kadri yüce Şeyh Ebu'l- Vefâ'nın soyundan, Allah, onun ruhunu ve soyundan gelenlerin ruhlarını kutlasın.

Hamd âlemlerin Rabbi olan Allah'adır. Allah'ın Resûlüne Allah rahmet eylesin... Selâmetler versin. Ve onun tertemiz soyunun ve sahabesinin hepsine rahmet etsin.

Âmin! Yâ Rabbe'l Âlemin..."

Ve *Mesnevî*'nin birinci cildi bitmişti. Çelebi Hüsâmeddin defteri alarak Hz. Mevlâna'nın önüne diz çöküp oturdu. Baştan başlayarak okumaya başladı. Hz. Mevlâna, lâzım gelen yerleri düzelttiriyor. Bazı beyitlerin ve hikâyelerin yerlerini değiştiriyordu. Beyitlerin başına sürh[100] ile başlıklar attırıyordu. Sanki her beytin başlığı

---

99 Hüsam: Kelime anlamı keskin kılıç

100 Sürh: Kırmızı mürekkep

Bedehşân[101] madeninden soluk renkli bir taş olarak çıkmış, ciğer kanına bulanıp güneşte bekletildikten sonra parlak kırmızıya dönüşmüş birer la'l-i Bedahşân[102] olarak cevherleşiyordu.

Hz. Mevlâna'nın elli beş; Çelebi Hüsâmeddin'in otuz yedi yaşlarında olduğu 656(1258) yılında yazılmaya başlanan ve ilk cildi üç-dört yıl süren *Mesnevî*'nin gözden geçirme çalışması bir süre devam etti.

Mesnevî'nin gözden geçirme çalışması bittikten sonra Çelebi Hüsâmeddin birinci cildi temize çekmeye başladı. Günler sonra temize çekme işi de bitmişti. Nihâyet son hâlini saygıyla ve büyük bir huzurla Hz. Mevlâna'ya takdim etti. Hz. Mevlâna bu çok değerli eseri öperek aldı. Çelebi Hüsâmeddin'i iltifatlara boğdu. Birinci cildin sonuna sürh ile yazdırdığı "Ekmek mânâ halinde iken çok yararlıdır" başlıklı beyitlerin dokuzuncu beytinden sonrasını tekrar okudu;

"Ey aziz varlık, ey Hüsâmeddin! Ben bir-iki lokma yemeden evvel alışmış olduğun gibi *Mesnevî*'nin mânevî ekmeğini yiyordun.

Şimdi o alışkanlıkla bu kuru, tatsız ekmeği de yemeye kalkıyorsun. Fakat mânâ artık toprakla karıştı.

O ekmek toprağa bulandı. Kaskatı, dili, damağı yırtar bir hale geldi. Ey deve gibi sabırlı ve uysal olan Hüsâmeddin, artık bu ottan perhiz et, ondan sakın

Söz toprakla iyice karıştı, su busbulanık geliyor. Kuyunun ağzını kapa.

Kapat da Cenâb-ı Hakk onu yine durultsun, hoş bir hale getirsin. Gönül kuyusunu bulandıran Allah, onu elbette bir gün durultur ve mânevî feyizle doldurur.

Dileği, isteği sabır elde ettirir. Sen de sabret, acele etme ki *Mesnevî*'nin devamına olan arzun artsın, doğruyu en iyi bilen Allah'tır" dedi. Demek ki hemen ikinci defteri yazdırmayacak, bir müddet ara verecek. Vardır bunda da bir sebep diye düşündü ve âyet-

---

101 Bedehşân/Bedahşâh: Afganistan'ın kuzeydoğusunda, Tacikistan, Çin ve Pakistan'a komşu bölgede, merkezi Feyz-âbâd olan eyalet. La'l denilen kırmızı değerli taşın çıktığı yer.

102 La'l-i Bedehşâh: Bedehşân La'l i

lerle, hadîslerle, öğretici hikâyelerle vücuda gelmiş *Mesnevî*'nin ilk cildi olan defteri alıp öptü. *Mesnevî* defterini öptüğünü gören Hz. Mevlâna,

"Kur'an gelini, yüzündeki peçeyi iman başkentini kavgadan, gürültüden temizlenmiş, sessiz gördüğü vakit açar" dedi. Kur'an-ı Kerim'in kulu kölesi olduğundan konuştu uzun uzun. Sonra, "Bizim *Mesnevî*'miz Kur'an-ı Kerim'in kulu kölesi, Hz. Muhammed'in ayağının tozu olan bir dilberdir. Kendi güzellik ve olgunluğunda bir eşi yoktur. Aydın gönüllü nazar sahipleri ve ciğeri yanmış âşıklar için o süslenmiş bir bağ, lezzetli bir rızıktır. Bu gayb âleminin dilberlerini görmekle haz duyan Allah erlerinin inayet nazarına mazhar olan ve bu suretle '... o ne güzel kuldur. O tövbe ve rücu edendi' âyetindeki Allah erlerinin sırasına giren cana ne mutlu" dedi. Bundan sonra, "*Mesnevî*'nin nurlarla dolu sırlarını ve inceliklerini anlamak, âyetlerin, hadîslerin, hikâyelerin tertibinden aralarındaki münasebeti kavramak için büyük bir itikat, devamlı bir aşk, tam bir doğruluk, selim bir kalb, son derece bir zekâ, anlayış ve muhtelif ilimleri bilmek lâzımdır ki onun dışında insan seyredebilsin ve onun sırrının sırrına ulaşabilsin. Eğer doğru bir âşıka bu vasıtalar olmadan da *Mesnevî*'yi anlamak hususunda aşkı ona kılavuz olabilir ve bir konak yerine ulaşabilir. Allah başarı sağlayıcı, doğru yolu gösterici, yardımcı ve insanların idarecisidir" dedi.

Mesnevi-i Şerif'in başlangıç kısmı, lâkaplarıyla süslü olan Çelebi Hüsâmeddin, bu sözlerden sonra Hz. Mevlâna'nın elini öptü. Büyük ve ulvî bir vazifenin ilk bölümünü gönül rahatlığıyla bitirmenin ve teslim etmenin verdiği sevinç ve huzurla evinin yolunu tuttu. Bu sevincini eşiyle paylaşmak istiyordu. Ne de olsa bu büyük emekte onun katkısı da küçümsenemeyecek kadar fazlaydı, "Cennet Hatun'um! Allah'a hamd-u senalar olsun! *Mesnevî* kitabımızın ilk cildi tamam oldu. Senin de fedâkarlığın çoktur bu işte. Bir gün olsun, şikâyet etmedin. Seni ihmal ettiğim için, hakkını helâl et. Sen gönülsüz olsaydın, engel olsaydın, ben aşkın kâtipliğini yapamazdım. Böylesine kutsî bir görevi yerine getirmenin şerefine erişemezdim" diyecek, helâlleşecekti.

Kapıyı çaldı, Çelebi Hüsâmeddin. Açan olmadı. Kendisi açıp girdiği zaman hanımını sedirin üzerinde yan tarafına devrilmiş

halde buldu. Hemen eğildi yüzüne baktı. Elini eline alıp nabzına baktı. Dondu kaldı. Nasıl, ne kadar zaman öylece kala kaldığını hiç bilmiyordu. Kendine geldiğinde, sedirin üzerinde kaskatı, kıpırdamadan oturduğunu fark etti. Cennet Hatun'u da sedirin üzerinde, kapıdan girdiği zamanki gibi aynı vaziyette, yan yatmış halde duruyordu. Ne yapacağını bilemedi. Bir ümitle tekrar nabzına baktı, şah damarına baktı. Acı gerçek çelikten bir duvar gibi bütün soğukluğuyla karşısına gerilivermiş, Cennet Hatun'u, nûr gibi bir dîdâr bırakarak ruhunu teslim etmiş, uçup gitmişti... Gitmişti gitmesine ama güz rüzgârları gibi dallarını da kırıp, koparıp, alıp gitmişti...

***

Çelebi Hüsâmeddin'in Cennet Hatun'unun Hakk'a vuslatı haberi Hz. Mevlâna'ya tez ulaştı. Duyar duymaz Kerra Hatun'u, kadınları ve canları da yanına alarak cenaze evine gitti. Hemencecik abdest tazeleyip cüz bölüştüler, hatim indirip kırk bir Yasin-i Şerif okudular. Diğer yandan ateş yakıldı, üzerlerine kazanlar yerleştirildi, örtüler gerildi, cenaze yıkanıp kefenlendi. Çelebi Hüsâmeddin bir taraftan Kur'an-ı Kerim okuyor, bir taraftan da akmasına engel olamadığı gözyaşlarını siliyordu. Hz. Mevlâna, Çelebi Hüsâmeddin'in yüreğine batan dikenin acısını ruhunda hissediyordu ama Hakk'a teslim olmaktan başka elden ne gelirdi?

Defin işleri sona ermişti. Çelebi Hüsâmeddin Hakk'a teslim olmuştu, sakindi ama her ne kadar sakin olsa da çok sevdiği eşini bu dünyadan uğurlamanın acısıyla sarsılıyordu. Bunun farkında olan Hz. Mevlâna ölüm sırlarını açıklayan hoş deliller ve renkli misallerle bezeli beyitler söyleyerek onu teskin ediyor, ölüm hüznünü tatlılaştırarak, ölüm korkusuna karşı güven veriyordu;

"Ey bu dar kafesten uçan sen, yol gereçlerini göğün üstüne yücelttin; bundan sonra taze bir dirilik gör.

Bu başıboş yaşamak nereye kadar? Ölüm hayattır, hayat ölümdür. Kâfir bunun tersine inanır.

Eğer beden evini, O kırarsa sakın inleme. Kesin olarak bil ki, zindandasın sen!"

"Ey benim canım! Toprak perdenin içinde gizli bir zevk ve mutluluk vardır.

Gayb perdesi ardında yüzlerce Kenanlı Yusuf gizlidir."

"Hak Teâlâ'dan şeker gibi 'Gel!' hitabı gelince nasıl olur da can oraya uçmaz."

"Sen Zülfikar gibisin, vücudun tahtadan yapılmış bir kındır. O kının kırılmasından gönlün niçin kırılır?"

"Bu câmımı ger kırsa ben gam yemem ondan hiç
Koynunda o sâkinin bir başka kadehi vardır"

"Gerçeklerden haberdar olarak ölen âşıklar, sevgilinin huzurunda ağızları tatlanarak, ölürler, şeker gibi erirler.

Elest gününde âb-ı hayat içenler, elbette bir başka tarzda ölürler. Onlar letafette melekleri de geçmişlerdir, artık insanlar gibi ölmek uzaktır onlardan.

Sevgide derlenip toplananlar, şu insan kalabalığı gibi ölmezler. Sen sanır mısın ki, aslanlar da köpekler gibi kapı dışında can verir?

Âşıklar yolculukta öldüler mi can padişahı karşılar onları. Âşıklar can gözünü açarlar, başkalarıysa kör ve sağır ölürler.

Hepsi de o ay yüzlünün ayağı ucunda ölürler de güneş gibi doğup parlarlar. Birbirlerinin canı kesilen âşıklar, birbirlerinin aşkıyla ölürler.

Hepsi de tek bir inciye benzer. Onlar ana baba kucağında ölmezler.

Âşıklar gökyüzüne uçarlar, münkirlerse cehennemin dibinde can verirler. Geceleri korkudan uyumayanlar, korkusuz tehlikesiz ölürler.

Fakat burada ota tapanlar, öküz kesilirler, eşekçesine ölürler.

Bu gün o bakışı arayanlarsa o bakışa karşı neşeli bir halde gülerek can bağışlarlar.

Padişah onları lütuf kucağına alır. Öyle hor ve önemsiz bir halde ölmez onlar.

Bunu da hani 'Ölürlerse' diye söyledim, yoksa ölüm onlardan uzaktır."

"Ölen kimselerin düşmanları sevinir.

Ben öldüğümde ise düşmanlarım kör olur, vesselam."

"Selâ çağrısı gelince, biz kapıdan oynayarak gireriz."

Hz. Mevlâna'nın söylediği beyitler Çelebi Hüsâmeddin'in yaralı gönlüne merhem gibi sürülüyordu. Hz. Mevlâna hakikatlerden konuştuğu zamanlar Çelebi Hüsâmeddin çoğu demlerde, ruhânî zevkinden kendisini kaybeder, uzun süre baygın kalır, kendine geldiği zaman secdeye varırdı. Her zaman olduğu gibi yine gözlerinden yağmur gibi yaşlar dökerek secdeye vardı. Zaten mizacı öylesine merhametliydi ki, yanında "Filanın başı ağrıyor" deseler hemen onun da başı ağrımaya başlardı... Hanımı vefat edince de sanki kendisi vefat etmiş gibi onun kabir hâlini yaşıyordu.

Orada bulunanların hepsi Çelebi Hüsâmeddin'e sonsuz saygı duyuyorlardı. Zira onun gösterdiği davranışları her kişi gösteremez ancak er kişi gösterebilirdi. Himmetinin yüksekliğine kimse erişemezdi. Öyle ki, zamanında o kadar zengin ve hayır sahibi varken fakirler ve muhtaçlar onlara gitmez kendisine gelirler, ondan nasiplenirlerdi. Düzenlediği semâ ve ziyafetlerde zenginler onun cömertliğini ve hizmetini kıskanırlardı. Haramdan ve hata yapmaktan o kadar çekinirdi ki, gözü namahreme ilişir diye gündüzleri hamama gitmezdi. Edebe riayetleri o derecedeydi ki, hiçbir zaman Hz. Mevlâna'nın helasına gitmez, karakışta bile, kara, yağmura bakmadan kendi evine gider, abdestini evinde tazeleyip geri gelirdi. Hz. Mevlâna'nın huzurunda daima iki dizi üstünde edeple otururdu. Saatlerce oturmaktan dizleri ağrısa bile ayaklarını uzatmazdı. Tevhid ehlinin büyüklerinden olan evliyanın övüncü Çelebi Hüsâmeddin, hem Hz. Mevlâna'ya göre hem de onu yakından tanıyanlara göre ilâhî nurun mazharı, zamanının Bayezidi'ydi. Zâhir ve bâtında hep mücahede[103] halindeydi, takvada aşırı gider, çok riyazet ederdi. Son derece edepliydi. Güzel ahlâkı ile kalplerdeki sırları bilirdi. Öz ve mânâlı konuşur, şeriat meselelerini kolaylıkla çözerdi. Hz. Mevlâna'nın *Mesnevî*'de anlattığı hakîkat inceliklerinin pek çoğu aslında Çelebi Hüsâmeddin'in sülük hallerine dairdi. Gelecekte *Mesnevî*'yi aşkla okuyacak olanlar onun seyr ü sülûkundan bir parça öğrenebilecek, sıfatlarından haberdar olacak, basiretleri açılacaktı, hiç şüphesiz.

---

103 Mücahede: Nefsin meşru olmayan istek ve arzularını yenmek için insanın kendine muhalefet etmesi

***

Hz. Mevlâna "Ey güneşin kılıcı! Canlar yanında kalsın ister misin, yoksa Medrese'mize mi gelirsin? Gönlüne bir danış" dedi. Çelebi Hüsâmeddin hiç düşünmemişti ne yapacağını. Bir an şaşaladı. Medrese'ye gitse ayrılık acısını yaşayamayacak, evinde kalsa Cennet Hatun'u olmadan nasıl huzur bulacaktı? Hz. Mevlâna'yı kırmamak için onun istediği gibi davranmak istedi ama o da iki seçenek sunmuştu. Ne deseydi acaba? Evinden ayrılırsa Cennet Hatun'undan ayrılmış gibi olacağını hissetti bir an. Bir suçluluk hâli gibi bir şey...

Hz. Mevlâna, Çelebi Hüsâmeddin'i bir süre kendi haline bırakmanın iyi olacağını düşündü. Kendisine gelinceye kadar eşinin ayrılık acısını içinde yaşamasının yarasına daha çabuk kabuk bağlatacağını düşündü. Aslında yalnız bırakmayı hiç istemiyordu. Buna rağmen Çelebi Hüsâmeddin'i evinde yalnız bırakarak dışarıya çıktı. Çelebi Hüsâmeddin'in ruhundaki fırtına evde yalnız kalınca koptu. Ancak bu fırtına, yaşanmadan sakinliğe erilemeyecekti...

Hz. Mevlâna, Meram'a doğru yürümeye başladı. Canlar da peşinden yürüyorlardı. Yol boyunca sıralı ağaçların yaprakları rüzgârda kışı fısıldaşıyorlar, kararsız güneş bir görünüp bir kayboluyordu. Dalgın dalgın yürüyen Hz. Mevlâna'nın yolunun üzerinde bir köpek uyuyordu. Karşıdan gelen bir adam Hz. Mevlâna'nın gelmekte olduğunu, köpeğin de yolun ortasında uyuduğunu görünce Hz. Mevlânâ'ya hürmeten bağırarak, elindeki sopa ile dürterek köpeği kovdu. Köpek havlayarak, arkasına baka baka uzaklaştı. Hz. Mevlânâ adama kızdı;

"Niçin onun rahatını bozdun?" diye, adamı azarladı. Sesini çıkarmayan ve hata yaptığını anlayan adam önce şaşırdı sonra kendi kendine, "Hazretin hayvanlara karşı lütuf ve şefkatini bu hareketinden ölçmek gerekir" diye düşündü. Sesini çıkarmadı, sessizce canların arasına karışıp peşlerine takıldı.

Ağaçlar arasından akıp giden Meram Çayı'nın berrak suyuna iki tarafındaki ağaçların aksi düşmüş, sular yansıyan, rengârenk görüntüleri sürükleyip götürüyordu. "Akseden görüntüler bir gölge. Gerçek olan rahmet-i ilâhiyyenin nazargâhı olan gönül... Ger-

çek olan sadece gönül. Onun dışındaki her şey bir gölge mesâbesinde... Bir aldanış mekânı..." diye düşünüyordu. Şarıl şarıl akıp giden Meram Çayı boyunca yürüdü. Çayın kenarında bir bağa oturdu. Talebeleri de etrafını sardılar. Sırr-ı ilâhîyle açmış; ilâhî aşkla sararmış, solmaya başlamış güller adeta, "Hoş geldin yâ Pîr! Muhabbetinle bizleri ihyâ et!" diyorlardı. Hz. Mevlâna inciler döküp saçmaya başladı;

"Kelâm sahibi olan Allah, bulutun kulağına bir sır söyledi, gözünden su tulumu gibi yaşlar boşandı. Gülün kulağına bir sır söyledi; onu renk ve râyiha saltanatı ile güzelleştirdi. Taşa bir sır söyledi; onu maden içinde akik etti. İnsana bir sır verdi ve o sırrı muhafaza edenleri sonsuzluğa yüceltti" dedi. Çevresinde olanlar can kulağı ile dinlemeye çalışıyorlardı ancak o sırada sudaki kurbağalar da coşmuştu. O kadar ses çıkarıyorlardı ki, konuşulanları dinleyebilmek mümkün olmuyordu. Hz. Mevlâna'nın sözleri kurbağa sesleri arasında zor anlaşılıyor, sesler birbirine karışıp gidiyordu. Daha önce kaplıcadaki kurbağaların yaptıkları gibi, bir keresinde de Meram Bağları'nda bülbüllerin sözünü söyletmediği gibi burada da şakıyorlardı... Hz. Mevlânâ daha fazla dayanamadı. Kurbağalara hiddetle bakarak:

"Eğer siz daha iyi söylüyorsanız biz susalım, siz söyleyin!" dedi. Bunun üzerine kurbağaların sesi derhal kesildi. Az önce yol ortasında uyumakta olan köpeği kovan adam daha da şaşırmıştı;

"Ey İlahi! Hz. Mevlâna'nın sözlerindeki bu ulvîlik, bu kudret, bu güzellikler nedir böyle? O söyledikçe gönlüm feyizlenerek yükseliyor, yüceliyor. Hissediyorum bunu. Peki ama nereye yükseliyor? Onun sözlerindeki ledünni mânâların kanatlarının içine saklanıp, yükseldikçe yükseliyorum. Sanki şu Meram Çayı'nın kenarında değil de başka âlemlerde uçuyorum. Sözleri öyle bir hakikatler dünyasına, öyle bir mânâ semasına kanatlandırıyor ki, sözler söz olalı henüz öyle bir neşe gülistanında gezinmemiştir" diye düşünüyordu.

Kurbağalar "Susun!" sözüne itaat gösterince Hz. Mevlâna gönülleri meftun eden muhabbetine devam etti. Cenab-ı Hakk'ın gülü muhabbet vesilesiyle yarattığı için ona apayrı bir sır ihsân ettiğini, dolayısıyla muhabbetin olmadığı bir mecliste zevâl; muhab-

betin olduğu mecliste ise kemâl tecellilerinin görüleceğinden bahisle muhabbet sırlarını anlatıyordu ki bir kurbağa sanki anlatılanları anlamışçasına "Ahhh!" edercesine vırakladı. Bir başka kurbağa, "Sus! Muhabbet sırrını kesme!" dercesine karşılık verdi ve hepsinin sesi tamamen kesildi artık. Mevlâna da sesini bir süre kesti. Sanki kurbağalara sessiz, sedasız; dilsiz, ağızsız muhabbetteki sırrın ihtişâmında gizlenmiş âşikâr hakîkatleri söyledi. Ne söyledi, neler duydu, dinledi kimsecikler bilemedi...

Hakîkate âşinâ ve ram olan gönüller coşmuştu; ister dervişler olsun; ister güz soğuklarına düçar olmuş güz gülleri olsun; ister akıp giden Meram Çayı olsun; ister kurbağalar olsun... Görünen görünmeyen her şey cûşâ gelmiş, coşuyor, bahar bulutları gibi ağlıyor, feryâd-ü figân ediyorlardı. Tıpkı Gül Nebî'nin muhabbetiyle ağlayan hurma kütüğü[104] gibi... Aşkın vecd ve istiğrak[105] ını yaşıyorlar, sırât-ı müstakim[106] e doğru ilerliyorlardı. Meram Çayı'ndan gürül gürül akıp giden coşkun sular gibi Hz. Mevlâna'nın muhabbeti hepsinin ruhlarını yıkayıp arıtıyor, akıtıyor, berraklaştırıyordu.

Hz. Mevlâna, son raddesinde cezbeyi yaşıyordu, "Hayy Dost! " diyerek sema'ya kalktı. Ruh pâdişâhı, cesed cariyesine galebe çalmış, nazargâh-ı ilâhî[107] olan gönlü sevgilinin rayihalarıyla ıtırlanmıştı. Huzurlu, doyulmayan o aşk-ı ilâhi sevdayı yaşamaya başlamıştı.

***

Aradan birkaç gün geçmiş, Hz. Mevlâna, Çelebi Hüsâmeddin'in Medrese'nin kapısından üzgün üzgün gelmekte olduğunu gördü. Yanına yaklaştığı zaman, "Heyben acıyla dolar da nefes alamazsan gel! Huzur bulacağın kıyılarım senindir. Umutların solar, kurur da su bulamazsan, beraber sulayalım, gözyaşlarım senindir. Kanadın kırılır da maviye uçamazsan; ne güne duruyorlar,

---

104 Hz.Muhammed, mescidde vaaz verirken bir hurma kütüğüne dayanıyor. Daha sonra cenaat kalabalıklaşınca bir minber yapılıyor, Hz.Muhammed minbere çıkıp vaaz veriyor, dayandığı hurma kütüğü hasretiyle ağlıyor.

105 İstiğrak: Allah'tan başka herşeyle ilgisini kesmek, dalmak, gark olmak

106 Sırat-ı mütakîm: Allah'a istikametlenmiş Allah'a ulaştıran yol.

107 Nazargâh-ı ilâhî: Allahü Tealâ'nın baktığı yer.

al, kanatlarım senindir. Çaresiz çilelere bir umut bulamazsan, kendime ettiğim dualarım senindir" dedi. Bu sözler karşısında Çelebi Hüsâmeddin öylesine duygulandı ki hüzünlü yüreğinden gözlerine süzülen yaşlar göz pınarlarını doldurdu.

Hz. Mevlâna yüzüne baktı Çelebi Hüsâmeddin'in. Dudaklarının etrafında çıkmış birkaç tane tebhâle[108] görünce içi sızladı. Tebhâlenin acı ateşini yüreğinde hissetti. Hangi deryâ o yangını söndürebilir, hangi ilaç çâk-i sinesine merhem olabilirdi ki? Ruhundan dudağına vuran çâk çâk yaralar acep hangi kızgın demirle dağlanmalıydı? Ama dudağındaki yaraların haricinde Çelebi Hüsâmeddin'i tahmininden daha iyi görmüştü. Buna oldukça sevinmişti. Bu sevinçle Sultan Said Rükneddin[109]'in gönderdiği elçiye bile olumlu cevap vererek Sultan'ın davetini kabul etmişti. Çelebi Hüsâmeddin bunun farkındaydı. Zira Hz. Mevlâna'nın müridi olan Selçuklu Sultanı Said Rükneddin'i, Mevlâna'nın "Oğlum" diye çağırdığını, ancak cinlerle uğraşan, düğümlere üfleyen Bezagu ile görüştüğü için ve Bezagu'nun Sultan'a "Oğlum" dediği için ona kırıldığını da biliyordu;

Saray mensuplarından bir kaçı bir gün Sultan Said Rukneddin 'e gelerek, şehre Bezagu adında yaşlı bir zatın geldiğini, bunun pek aziz bir adam olduğunu, cinlerin her gece onu ziyaret ettiklerini anlatmışlar. Bunun üzerine Sultan Said Rukneddin, yanına saray erkânından birkaç kişiyi alarak onun ziyaretine gitmiş. Bezagu padişahla konuşurken ona "Oğul" diye hitap etmiş. Sultan ise Bezagu'nun hâl ve hareketlerine dikkat edince, anlatıldığı gibi biri olmayıp cahil birisi olduğunu anlayıp, gittiğine pişman olmuştu. Bu olayı Hz. Mevlânâ'ya anlatmışlar. Mevlâna ise buna içerleyip;

"Pekâlâ, eğer o başka bir baba ve başka bir şeyh bulduysa biz de başka oğul seçelim" demişti. Bunu hükümdara haber vermiş olacaklar ki, Sultan hemen akıl almak için Emir Pervane'yi çağırıp nasıl özür dileyeceğini sormuş, o da;

"Hz. Mevlânâ semâ'dan başka bir şeye iltifat etmez; büyük bir sema' toplantısı tertip edip kendisini davet edelim" demiş, Sultan

---

108 Tebhâle:Dudak uçuklaması

109 IV.Kılıç Arslan(1248-1265)

bunu uygun görüp Hz. Mevlâna'yı ve Konya'nın bütün şeyhlerini, büyüklerini davet etmeye karar vermişti.

Elçi, davetin kabul edildiğini anladıktan ve sevinerek gittikten sonra Hz. Mevlâna, Çelebi Hüsâmeddin'e dönerek;

"Ey gözümün gönlümün ışığı. Akşam semâ meclisinde bizimle bulunursun değil mi?" diye sordu. Çelebi Hüsâmeddin, Hz. Mevlâna'nın bu daveti kendisi için kabul ettiğini de biliyordu. Sağ elini kalbinin üzerine koyarak baş eğdi.

Müridlerle birlikte Kılıç Arslan Sarayı'na doğru yürüdüler. Gelmekte olduğu Sultan Said Rükneddin'e haber verilmiş, Sultan kapıda karşılayıp Mevlâna'nın elini öpmüş, büyük salona buyur etmişti.

Hz. Mevlâna kendisine gösterilen yere oturduktan sonra Sultan Said Rükneddin güzel sözlerle özürler diledi, sonra altın ve gümüş tabaklarla mükellef bir sofra kuruldu. Saray âdetinden olarak şarkıcılar şarkı söylemeye başlayınca Hazreti Mevlânâ semâ' ya kalktı. Tevhide işaret olan çarh atarak sema etmeye başladı. Adeta her yönde Sevgili'yi görüyor, her döndüğü yönde onun feyzinden pay alıyordu. Sema'ya katılanların sayısı artınca hizmetçiler sofrayı toplamak zorunda kaldılar.

Saatler sonra oturan Hz. Mevlâna sultanın yüzüne baktı. Üzgün hâlini görünce yemek ikramını semâ'dan dolayı yapamadığı ve bundan dolayı üzüldüğünü anladı;

"Gönlümü ne yağlı ve tatlı yemekler alır,

Ne altın dolu kese, ne de altın tabaklar..." diyerek bir gazel okudu. Sonra;

"Semâ âşıkların gıdasıdır, zira onda sevgiliyle buluşup birleşmenin hoş hayali vardır" diyerek semâ'da midenin boş olması gerektiğini, ancak boş mide ile kalp bahçesinin tazeliği ve letafetinin artacağını vurgulayan beyitler söyledi;

"Ey semâ eden; mideni boş tut;

Zira ney, içi boş olduğundan böyle âşıkca ağlayıp inler.

Sen mideni birçok yemeklerle doldurursan;

Nazlı sema' dilberini kucaklayamaz ve o sonsuz lâhûtî zevkleri tadamazsın.

Semâ âşıkların canının dinlenme sebebidir.

O mânevi zevki, cananın canı olan, yani kalbi hakiki hayatla diri olan kimse bilir."

Bu beyitleri okurken aniden yüzünü Çelebi Hüsâmeddin'e çevirerek;

"Görüyor musun?" diye sordu.

Çelebi Hüsâmeddin;

"Görüyorum!" diye cevap verdi. Başka bir şey söylemeyen Hz. Mevlâna, Kılıç Arslan Sarayı'nın salonundan dışarıya çıkıp sarayın yakınında olan Medrese'sine gitti. Ne sultan ne de orada bulunanlar sebebini soramadılar ancak Mevlâna ile Çelebi Hüsâmeddin'in konuşmalarını duyanlar Çelebi Hüsâmedin'e merakla;

"Hüdâvendigâr, sana, 'Görüyor musun?' diyerek ne demek istedi, ne kastetti" diye sordular. Çelebi Hüsâmeddin;

"Hüdâvendigâr, sultanı göstererek, 'Görüyor musun?' diyordu, baktığım vakit onun tahtta başsız olarak oturduğunu gördüm" dedi. Bu sözleri duyanlar şeytan çarpmışa döndüler.

Aradan bir kaç gün geçmişti. Sultan Said Rükneddin Moğol emirlerinden bir kısmının Kayseri'ye geldiği haberini aldı. Bu emirler Sultan'ı Kayseri'ye davet ediyorlardı. Çelebi Hüsâmeddin'in kendisini başsız gördüğünü de işiten Sultan gitmekte tereddüt etse de gitmesi gerektiğini düşünüyor, Hz. Mevlânâ'dan oraya gitmek için izin istiyordu. Birkaç defa izin istediyse de Hz. Mevlâna gitmesini uygun görmeyip izin vermedi. Neticede Hz. Mevlâna'nın izin vermemesine rağmen gitmek zorunda kaldı.

Çelebi Hüsâmeddin Medrese'ye gelmiş sohbet ediyorlardı. Mevlâna ansızın sohbetini yarıda keserek ayağa kalkıp cemaate;

"Azizin biri ahiret yoluna sefer etti, gıyaben onun cenaze namazını kılalım!" dedi. Orada bulunanlar merakla ayağa kalktılar, Hz. Mevlâna'ya uydular, gıyaben cenaze namazı kıldılar. Cenaze namazından sonra sorgulu gözlerle Hz. Mevlânâ'ya bakıyorlardı. Hz. Mevlâna sema'a kalkıp;

"Demedim mi? Gitme vazgeç seni mübtelâ ederler
Ki uzundur elleri pek, seni beste pâ ederler
Demedim mi? O cihette sana dâm-ı dâne vardır

Tuzağa düşünce bilmem ki nasıl reha ederler"[110]

Orada bulunanlar anlamışlardı Sultan'ın şehit edildiğini. Ama Hz. Mevlâna'dan bir açıklama gelmeyince seslerini çıkaramadılar. Saray içinde fısıltılar kulaktan kulağa yayılmıştı. Herkes acı haberi bekliyordu. Çok geçmedi, ertesi gün Sultan Said Rükneddin'in şehit edildiği haberi geldi. Selçuklu Konya'sı yasa boğuldu...

***

Hava buz gibi ağır, kar üstüne kar atıştırıyor, rüzgâr karları savuruyor. Her yer kefenlenmiş. Beyaz uyku, bembeyaz umutlara, nice çimlere, çiçeklere gebe. Tek başına kala kalmışlığı yaşayan Çelebi Hüsâmeddin, havanın bütün ayazını ruhuna biriktirmiş, bir kilime sarınmış oturuyor. Hanımıyla geçen yıllar, aylar, günler, anlar birer ağıt olmuş, birer kış masalı olmuş; kâh içini sıcacık ısıtıyor, kâh acısını depreştiriyor, dışardaki ayazdan daha acımasız buz gibi donduruyor, sıralanıp geçiyor bir bir gözlerinin önünden. Hiç yaşanmamış mıydı o günler, yalan mıydı? Hepsi yalan olsa da ölüm o kadar gerçek ki... Ölüm de bir dirilişe gebe. Her tükeniş yeniden bir doğuş değil mi? Öyleyse içinde biriken ayaz da bir bahara mı gebe?

Rüzgâr daha da kuvvetlendi, pencerenin pervazlarını sallıyor, sesler çıkarıyor, pencere aralıklarından odaya soğuk soğuk sızıyor.

"Rahmetli şimdi sağ olsaydı, ocağı yakardı, ocağın bir kenarına da ibriği yaklaştırırdı. Ateşin üzerine sacayağını indirir onun üzerine de mutlaka bir yemek koyardı" diye düşündü. Gözleri odanın bir köşesinde serili duran hanımının kendi elleriyle dokuduğu seccadeye takıldı. Sanki namaz kılıyordu, dokuduğu desenli seccadesinin üzerinde. "Cennet Hatun'um! Seni öyle çok özledim, öyle çok arıyorum ki, yokluğun kurşun gibi ağır ve dayanılmaz. Dışarda kar var, fırtına karları savuruyor. Senin sıcaklığının üzerine de karlar yağdı, fırtınalar mutluluğumu savurdu gitti" diye mırıldandı. Sanki bir ses karşılık verdi. Sanki Cennet Hatun'du cevap veren, "Karların, fırtınaların sahibine sığın, ey efendim! Karlar,

---

110 *Ben sana oraya gitme, seni belaya uğratırlar demedim mi? Onlar haindir, elleri pek uzundur, senin ayağını bağlarlar demedim mi? Yine ben sana demedim mi ki, o tanede tuzak vardır, seni tuzağa düşürünce hiç koyuverirler mi?*

fırtınalar utansın..." Çelebi Hüsâmeddin, daldığı hatıralardan bir nebze yaşadığı ana döndü.

Midesi guruldadı açlıktan. Ah şu anda olsaydı. Mis gibi kızarmış tereyağında bir yumurta pişirirdi. Ya da sık sık pişirdiği soğanlı yahniyi ya da mis gibi söklüngü[111] indirirdi sofraya. Yemek kokuları geldi burnuna, midesine süzüldü sanki. Hem de Cennet Hatun'unun sürekli pişirdiği soğanlı yahninin kokusu... Yutkundu...

"Birlikte yaşlanacaktık. Takdir İlâhî... Ne gelir elden?" dedi. İçi acıyla ağlarken, ruhu sessizce kabulleniyordu sabır denilen şeyi. Kapı çalınmaya başladı o anda. Yeni yeni birazcık ısınmaya başlamıştı zaten. Kimdi bu soğukta evinden çıkıp da gelen? Aklı olan bu soğukta evinden, ininden çıkmaz. Yerinden kıpırdanmak istemedi. Kapı ısrarla vuruluyordu. İstemeye istemeye kalktı yerinden.

...

Sipehsalar ve Sultan Veled kuvvetlice kapıyı çalıp beklediler. Açılmayınca daha hızlı vurmaya başladılar. Neden sonra Çelebi Hüsâmeddin kapıyı açtı. Soğuktan burunları kıpkırmızı kızarmış olan dostlarını içeriye aldı. Köşedeki minderin üzerinde bir kilime takıldı gözleri, "Besbelli üşüdüğü için kilime sarınmış tek başına oturuyormuş" diye düşündü her ikisi de. Sipehsalar;

"Ey can! Neden ocağını yakmadan soğukta oturuyorsun? Aç mısın, tok musun?" diye sordu. Çelebi Hüsâmeddin'in gözleri buğulandı;

"Ey Sipehsalar! Ne açım ne de üşüyorum. Hatun ebediyet yolunu tutalı, beni yapayalnız bırakıp da göçüp gideli şu odanın duvarları üstüme üstüme geliyor. Rahmetlinin sağlığında ocak bile yakmadan ısınan ev şimdi buz kesilmiş. Ocağı yaksam da ısınmaz gayrı bu ev..." dedi, dertli dertli.

Sultan Veled dışarıya çıktı, bir kucak dolusu odun getirip ocağın yanına koydu. Kuru bağ kütüklerini ocağın tam ortasına üst üste, çapraz gelecek şekilde dizdi ve bir çırayı tutuşturarak odun-

111 Söklüngü; Selçuklular devrinde taze etten yapılan kebap

ların ortasına yerleştirdi. Bağ kütükleri kısa sürede hemen tutuştu. Çıtırdayarak yanmaya başladı.

Sipehsalar baktı baktı da pat diye konuşuverdi, "Ey Hüsâmeddin! Ölenle ölünmez. Gel sana eli yüzü temiz bir hatun bulalım, evlendirelim seni" dedi. Çelebi Hüsâmeddin Cennet hatununu düşündü o an, "Nasıl olur da ondan başkasına zevcem diyebilirim ki?" diye iç geçirdi ama sessiz kaldı. Sessiz kaldığını gören Sipehsalar, Sultan Veled'e dönerek, "Ey Bahaeddin! Kerra Hatun'a hemen söyle, Çelebi Hüsâmeddin'imize bir zevce bulsun. Münasibini o bilir" dedi. Çelebi Hüsâmeddin boş midesini, hâlâ ısınamamış ayaklarını, yıkanması gereken çamaşırlarını... Hepsinden de öte dertleşecek, konuşacak, kimsesiz, yapayalnız, bir başına geçen günlerini düşündü. "Ne zamana kadar yalnız kalabilirim ki... Sözlerinden âlemin mest olduğu Hazreti Muhammed bile Aişe validemize, 'Kellimini ya Hümeyra', 'Beni rahatlat ya Aişe' demişken, ben nasıl demeyebilirim. Cennet Hatun'umun yerini tutmasa da helâl süt emmiş bir insan evladı vardır elbet, şu yapayalnız evde bir nefes olsa iyi olur muhakkak" diyerek evlenmenin iyi bir fikir olduğuna karar verdi.

***

Kerra Hatun, Çelebi Hüsâmeddin'i evlendirmek için kolları sıvamıştı. Öyle bir hanım olmalıydı ki, Çelebi Hüsâmeddin'e Cennet Hatun'un yokluğunu hissettirmemeli, fitne fücür olmamalı, din, iman ehli olmalı... Böyle birisini bulmaları için çevresindeki bütün kadınlara haber verdi. Çok geçmeden haberler gelmeye başladı. Felan mahallede, şöyle şöyle bir kadın varmış, tam Çelebi Hüsâmeddin'e göreymiş... Ya da falan yerde bir kadın varmış, falanın da akrabasıymış, ağzı var dili yokmuş, kızoğlan kızmış, elinden her bir iş gelirmiş gibi arka arkaya haberler geliyordu. Kerra Hatun gelen önerileri Hz. Mevlâna'ya iletiyor, birlikte istişare yapıyorlar, Çelebi Hüsâmeddin'e en uygun eşi bulmaya çalışıyorlardı.

Kerra Hatun,"Saliha bir kadın olsun, gerisi gelir"diye düşünüyor, dolayısıyla ilk elemeleri kendisi yapıyordu kafasında. Komşu Sevdiye bir haber getirmişti. Yakın bir akrabasını Çelebi Hüsâmeddin'e vermek istiyordu. Ailesi çok dindarmış, kız ise anne, ba-

basından daha çok dinine bağlıymış, tevekkül sahibi, kazaya rıza gösteren, Hz. Muhammed'e bağlı, âhireti çok düşünen, âhirete yararlı ameller işlemeye çalışan bir kızmış. Üstelik güzelmiş de. Küfvünü[112] ararmış yıllardır. O yüzden yaşı biraz geçkinceymiş. Aslında kimler kimler tâlip olmuşlar ama o küfvünü bulamadığı için bütün teklifleri geri çevirmiş, dolayısıyle bu yaşına kadar evlenememiş. Buna rağmen yine de yaşı Çelebi Hüsâmeddin'den on yaş daha küçükmüş. Ne de olsa kadın kısmının yaşı erkekten küçük olması gerekirmiş. Kerra Hatun bu olabilir gibi bir hisse kapılmıştı. Sevdiye'nin söylediklerini Hz. Mevlâna'ya nakletti. Onun da aklı yattı bu işe. Hem de çok memnun oldu. "Ben Hüsam ile konuşurum, sen de git kızı bir gör" dedi.

Kerra Hatun hemen Sevdiye'ye, "Çabuk gelsin" diye haber uçurdu. Sevdiye hayırlı bir işe aracılık etmesi için çağırıldığını hemen anlamıştı. Ekmek yapmak için hamur yoğuruyordu. "Olsun, gelince yaparım, acelesi yok" diyerek hamurlu ellerini yıkadı, koştu geldi.

Kerra Hatun, "Bahsettiğin kızı Hüdâvendigâr'a anlattım. Çelebi Hüsâmeddin'e söyleyecek. Sen de kız evine haber götür. Yarın Cuma'dan sonra gider görürüz" dedi. Kadın hayırlı bir işe vesile olacağı için, üstelik de Çelebi Hüsâmeddin'e akrabasının bir kızını verip hısım olacakları için oldukça memnun ve heyecanlıydı. Kerra Hatun'un kızı beğeneceğinden emindi. Çelebi Hüsâmeddin'in nâmı da tam kızın isteklerine uygundu. "Ben hemen şimdi gider kız evine haber veririm" dedi. İzin isteyip ayrıldı. Ara sokaklardan koşa koşa akrabasının evine gitti. Kız ve annesi hayata kurulmuşlar, çamaşır yıkıyorlardı;

"Kolay gele! Başınıza âhiret kuşu kondu haberiniz yok. Çabuk olun! Oyalanmayın! Dünür geliyor evinize dünür" dedi. Kız da annesi de heyecanlanıp yüzüne baktılar. Kızın annesi;

"Dur hele Sevdiye. Nedir böylesine telaşın? Âhiret kuşu da kimmiş, neyin nesiymiş?" dedi. Kız önce heyecanlanmıştı ama hayalindeki prensi bulacağına pek ümidi yoktu. "Bu da öbürleri gibidir" diye düşündü, heyecanı anında yerini sıradanlığa bıraktı ça-

112 Küfvünü: Dengini

maşır yıkamaya devam etti. Sevdiye biraz da kızarak kızın ellerine vurdu;

"Şuna bak şuna, sanki dünür kendisine değil de bana geliyor. Kız insan bir merak eder, 'Kim?' diye bir sorar" dedi. Kız omuz silkti;

"Amaaan Sevdiye Hala, kim olacak yalınayaklının biridir yine" dedi. Sevdiye esrarlı hallere büründü;

"Şuna da bak! Tövbe de. Kim olduğunu duysan iki arşın havaya zıplarsın. Hem de tam senin istediğin gibi biri 'Başına âhiret kuşu kondu kız âhiret kuşu' diyorum. Hâlâ anlamadın mı? Yarın bana dua edeceksin. Elimi ayağımı öpeceksin, şimdi böyle umursama bakalım" deyince kız işini bırakıp cidden meraklandı;

"Söyle madem, kimmiş duyalım" dedi. Sevdiye, Çelebi Hüsâmeddin'in bütün özelliklerini saydı döktü ama adını söylemedi. "Şu koskoca Konya'da onun gibi mübarek, dinine bağlı bir Allah dostu üç dört tane ya var ya yok. Kim olduğunu duysanız gider kendi ellerinizle tâlibi olursunuz. Onunla evlenmek için kimler kimler can atmıyor ki" dedi. Kız da annesi de kim olabileceğini tahmin etmeye çalışıyorlar bir taraftan da kızın annesi;

"Eeee Sevdiye yeter bu kadar meraklandırdığın, her kimse söyleyiver gayrı" diyordu. Sevdiye ise onları meraklandırmanın, ilgilerini çekmenin keyfini çıkarıyor, biraz da kızın ilk umursamaz tavrının intikamını alıyordu. Nihayet daha fazla yalvarmalarına dayanamayıp "Çelebi Hüsâmeddin" dedi. Çelebi Hüsâmeddin'in dindarlığını, ilmini, insanlığını, cömertliğini, zenginliğini Allah yolunda harcadığını, Hz. Mevlâna'nın kendisine ne kadar değer verdiğini bilmeyen yoktu. Adını duyunca kız da annesi de bakakaldılar. Neden sonra kızın annesi kendisini toparlayıp;

"Allah yazdıysa kısmet olur, ne diyelim?" diyerek ilk olumlu ışığı yaktı. Sevdiye;

"Yarın Cuma namazından sonra Kerra Hatun size gelecek. Aman hürmette kusur etmeyin. Şu çamaşırınızı da çabuk bitirin. Evinizi bucağınızı silip süpürün. Bilmiş olasınız gelecek olanlar öyle sıradan insanlar değil. Onların gelip kızımızı istemesi bile bizim için bir onurdur" dedi ve ilâve etti, "Ekmek hamurunu olduğu gibi bırakıp çıktım size haber uçurayım diye. Gideyim de ek-

meğimi yapayım. Haydi kalın sağlıcakla" diyerek şaşırmış anne ile kızı şaşkınlıklarıyla baş başa bırakıp, evinin yolunu tuttu.

***

Kerra Hatun kızı beğenmiş, Çelebi Hüsâmeddin'e uygun bulmuş, görüşlerini Hz. Mevlâna'ya iletmişti. Mevlâna'da Çelebi Hüsâmeddin'e durumu anlatmış. Kendisi de uygun bulursa gidip kızı isteyeceklerini, karşı taraf da olumlu düşünürse kızı görüp, konuşmasını söyledi. Çelebi Hüsâmeddin, "Siz nasıl münasip görürseniz öyle olsun Pîr'im" deyince Mevlâna, Sipehsalar'ı çağırttı, "Ey gözümün nuru! Yarın yatsı namazından sonra Hüsâmeddin'imize kız istemeye gideceğiz. Canlardan birkaç kişiye söyle, hazırlansınlar" dedi. Sipehsalar bu hayırlı işe çok sevindi. Zira o kış gecesinde Çelebi Hüsâmeddin'in evine gittikleri zamanki hâlini birebir görmüş, çok üzülmüştü.

***

Hz. Mevlâna, Sipehsalar ve canlar yatsı namazından sonra kız evine doğru yola çıktılar. Konya sokaklarına gelep gelep kar yağıyordu. Sanki kar taneleri sema ederek iniyordu yeryüzüne. Birbirlerine değmeden, etekleri birbirine dokunmadan.

Üzerlerindeki semazen kar tanelerini silkeleyerek kız evinin bahçe kapısını çaldılar. Kızın babası heyecanını belli etmemeye çalışarak bahçe kapısında karşıladı, mümtaz misafirlerini. Hz. Mevlâna'nın karşısında yerlere kadar eğildi;

"Hoşgeldiniz ey Hüdavendigârım! Hânemizi şereflendirdiniz" diyerek içeriye buyur etti. Ocakta meşe odunları çıtır çıtır yanıyor, içeriye sıcacık ısıyla birlikte bir huzur yayıyordu. Hz. Mevlâna, kızın babasına hatırını sordu. "Sağlığınıza duacıyız" dedikten sonra o da diğer canlara hâl hatır sordu.

Kapı usulca çalındı. Kızın babası hemen kalkıp kapıdan uzatılan tepsiyi aldı. Tepside dumanı üzerinde süt kâseleri ve bal kâsesi vardı. Yaşça küçük olan canlardan birisi kızın babasının elinden tepsiyi alarak önce Hz. Mevlâna'ya sonra diğerlerine ikram etti.

Bir müddet havadan sudan konuşuldu. Daha doğrusu Hz. Mevlâna konuşuyor, diğerleri dinliyordu. Nihayet Hz. Mevlâna kızın babasına dönerek;

"Geliş sebebimiz, malumunuz Allah'ın emri; Hz. Peygamber Muhammed Mustafa'nın izniyle kızınız Hatice Hatun'u, Çelebi Hüsâmeddin'imize zevce olarak istiyoruz" dedi. Kızın babası heyecanlandı, utandı, "Ey Hüdâvendigâr'ımız! Siz nasıl uygun görürseniz öyle olsun, hayırlı olsun!" deyiverdi. Orada bulunanların da "Hayırlı olsun, hayırlı olsun!" sözleriyle mutlu bir hava esti. Bu sözlerden sonra isteme işini uzatmanın bir anlamı yoktu. Kızın babasının mehir olarak da bir isteği olmadı. Sadece sünneti yerine getirmek amacıyla, gümüş bir kemer istedi. Hz. Mevlâna kızın babasına anlayış ve tok gözlülüğünden dolayı iltifatlarda bulundu. Nikâh akdi yapıldı. Kızın babasından müsaade isteyip ayrıldılar. Canlardan birisi Medrese'de bekleyen Çelebi Hüsâmeddin'e muştuyu vermek için Hz. Mevlâna'dan izin isteyip, önden gitti.

Çelebi Hüsâmeddin ise kaybettiği Cennet Hatun'unu düşünmüş, yalnızlığını düşünmüş, hüzünlenmiş, gecenin başlangıcında secdeye kapanmış, zâhirî namazdan sırrına vâkıf olunamayan bâtınî namaza kaymış, gözlerinden pek çok gözyaşı akmıştı. Farkında değildi ama havanın soğukluğundan, yüzü buz tutmuş, gözyaşlarıyla ıslanan yüzünün bir yanının derisi döşeme tahtasına yapışmıştı. Farkına vardığı zaman da yüzünü döşemeden koparamamıştı. Muştu vermeye gelen ve bu hâlini gören can hemen gidip matbahtan sıcak su getirdi. Yavaş yavaş döşemeye döktü. Döşeme ısınınca Çelebi Hüsâmeddin'in yüzü döşemeden koptu. Ama alnının, burnunun ve elmacık kemiklerinin bir yanı sanki ateşte yanmış gibi kızarmıştı. Can'ın aklına ilk gelen Çelebi Hüsâmeddin'in bu suratla kızın karşısına nasıl çıkacağı olmuştu;

"Kızı verdiler. Allah hayırlı, mübarek etsin" dedi. Çelebi Hüsâmeddin bu habere sevindi mi, sevinmedi mi kendisi de pek anlayamadı ama sevinmesi gerektiğini düşündü. Artık buz gibi bir evde, yapayalnız kalmayacak evde nefes alan, yemeğini yapıp ocağını yakan bir insan evladı olacaktı. Bunları düşününce mutlu oldu.

Hz. Mevlâna ve canlar Medrese'nin kapısından içeriye girmişlerdi. Çelebi Hüsâmeddin ayağa kalkıp kapının dibinde kafasını eğip el bağladı. Hz. Mevlâna neşe içinde selam verip içeriye girdi. Kafası yerden kalkmayan Çelebi Hüsâmeddin'in yüzüne baktı. Suratının hâlini görünce ne olduğunu anlayamadı. Yanına gelerek çenesinden tutup kaldırdı;

"Ey canımın içi! Yüzüne ne oldu böyle?" diye sordu. Çelebi Hüsâmeddin ne diyeceğini, nasıl izah edeceğini bilemedi. Müjde vermek için gelen ve döşemeye yapışmış yüzünü gören can;

"Hüdâvendigârım! Ben geldiğim zaman yüzü secdede, döşemeye yapışık halde, donmuştu. Ilık su dökerek çözdürdüm. Ama o yapışan kısım soğuktan yanmış, onun için bu hâlde" dedi. Hz. Mevlâna, Çelebi Hüsâmeddin'in bâtınî namazlarından birini kıldığını hemen anlamıştı. Sırtını sıvazladı. Biliyordu ki, cezbe Hakk'ın tevfikine bağlı ezeli bir nasiptir. Hakk'ın inayetine mazhar olanların ruhlarına henüz yaratılmadan önce yoldaş olarak lütfedilmiştir ve yine biliyordu ki, "Cezbe ve tevfik Hakk'ın kula sebepsiz ve talepsiz verdiği bir ihsandır" Orada bulunanlara dönerek;

"Hakk bu gece Çelebi Hüsâmeddin'imize iki kere gülümseyen yüzünü göstermiş; birincisi namazını kılarken cezbeye gelmiş, ikincisi müstakbel zevcesini, babası bir istemede itirazsız vermiş. Ne mutlu ne mutlu" dedi.

Canlardan birisi lâfa karışmaya kalktı, "Bu hâliyle yeni zevcesinin karşısına çıkmasa da" dedi devamını kekeleyerek, "Bir kaaaç ha haaaftaa sooonra gö görüştüüürseeeek. Yüzü iyileşince demek istemiştim" derken Hz. Mevlâna'nın yüzünün gerildiğini hissetmiş ama cümlesini de yarım bırakamamış. Kekeleyerek tamamlamıştı. Hz. Mevlâna;

"Ey can! Sen ne diyorsun? Çelebi Hüsâmeddin'in yüzündeki yanık yarası değil. Aşk yanığı bir güldür. Hakk ona ezeli nâsip olarak cezbe ihsan etmiştir" dedi. Can hatasını anlamıştı.

Oldukları mekânda yüce âlemden feyz kokuları hissediliyordu. Çelebi Hüsâmeddin'in bâtınî ibadetlerinin çiçek kokularıydı odada hâlâ hissedilen... Hz. Mevlâna öyle bir cezbeye geldi ki, "Kalkın ey âşıklar göklere doğru yükselelim!" diyerek semâ'ya kalktı. Hepsi sema etmeye başladılar. Her bir yana gül yaprakları

serpiştiriliyordu sanki. Hz. Mevlâna hem sema ediyor, hem inciler saçıyordu;

"Bütün dünyayı arayıp tarasan sevdasız bir baş bulamazsın. Fakat bu bizim sevdamız başka türlü bir sevdadır. Bu sevda dünyada görülmemiştir, bunun eşi benzeri yoktur. Bu öyle bir sevda ki, bütün sevdalar bu sevdanın hasretini çekerler. Çünkü bunun insanı yüceltecek, mânâ âlemine götürecek yüzlerce kolu kanadı vardır. Hâlbuki öteki sevdaların bir tek kanadı bile yoktur. Öteki âlemin bağına, bahçesine karşı şu dünya bahçesinin güzelliği, hamamlardaki nakışlara benzer. Şu fâni dünyanın meyvelerinin de ebediliği yok. Dallar da her zaman taze değil, yaş değil"

Hz. Mevlâna niyaz makamından naz makamına; naz makamından sitem makamına süzülüyordu;

"Ey yüzlerce gül bahçesinin canı! Yasemine kendini göstermedin, ondan gizlendin. Fakat ey benim canımın canının canı olan sevgili, sen nasıl oldu da benden gizlendin? Gökler seninle aydınlandığı, seninle nurlandığı halde, sen niçin kendini gizlersin, göstermezsin? Şu bedeni canlandıran, yaşatan sensin. Peki ne diye can verdiğin bedenden de gizlenirsin? Hakk'ın izzetinin kemâlinden ve kendi güzelliğinin üstünlüğünden ötürü mü? Kendi güzelliğini, kendinden de mi kıskanıyorsun ey padişahlar padişah! Böylece erkeklerden de, kadınlardan da gizleniyorsun? Ey kendinden geçen, kendinden bile gizlenen eşsiz, benzeri olmayan, ey bizden de gizlenen, iki dünyadan da gizlenen. Şaşılmaz, ey canlara, gönüllere apaçık görünen aziz varlık, öyle bir gizlendin, şu fâni gözlerimize öyle bir görünmez oldun ki, bu aşırı gizlenişle, sen gizlilikten bile gizli kaldın. Ey Tebrizli Şems! Sen Hazreti Yûsuf gibi kuyuya düşmüş, kendini gizlemişsin. Ey ab-ı hayat! Ey bizi ölümsüzlüğe kavuşturacak bengi su! Seni elde etmek için kuyuya sarkıtacağımız ipten bile gizlendin. Seni nasıl bulabileceğiz?"

Niyazlar, nazlar, sitemler Şems-i Tebrizî'ye kadar süzüldü gitti. Cezbe hâliyle sema, Şems adıyla son buldu. Ayaklarında mecal kalmadı olduğu yere yığıldı kaldı ama ruhundaki cezbe yükseldikçe yükselmeye devam ediyordu...

***

Hz. Mevlâna'nın müridleri ve âşıkları pek çoktu. Onlar Mevlâna'nın sohbetinde bulunur, çok riyazet çekerek, varlıklarını yokluk potasında bin defa eritirlerdi. Feridun, Sıraceddin Bayburtî, Bahaeddin Bahri, Fahreddin Sivasî ve onun evladı Müderris Kerimeddin Beğtemur, Salahaddin Fakih, Nizameddin Hattat, İzzeddin Erzincanî, Mecdeddin Merâğî... İçlerinde pek üstünleri vardı; Sipehsalar ise içlerinde bir inciydi. Sözleri, ruhani feyz meclislerinin, lâhut ve hakikat gülzarının en güzel, en kokulu güllerinden derlediği mânalar demetini saçar, güzel sesiyle sevenlerine arzederdi.

Hz. Mevlâna'nın müridleri ve âşıkları, Hz. Mevlâna'ya gösterdikleri sevgi, saygı ve bağlılığın aynını Çelebi Hüsâmeddin'e de gösteriyorlardı. Hep bir elden Sipehsalar ve Sultan Veled'le birlikte düğün hazırlıklarının erkeklerin yapacağı kısmını yaptılar; kadınların yapacaklarını da Kerra Hatun, Melike Hatun ve saraydaki kadınlar üstlendi. Çelebi Hüsâmeddin'i evlendirdiler. Zira Çelebi Hüsâmeddin, Hz. Mevlâna'nın eşiğine baş koyup mürid olduğu zaman bütün varını, zenginliğini bu yolda bağışlamıştı. Babası Konya ve çevresinde Ahîlik Teşkilâtı[113]'nın başkanı bulunduğu için çok itibarı vardı. Konya'da bulunan fütüvvet[114] ehlinin hepsi babasının ve annesinin terbiyesinde yetişmiş, babasının emri altındaydılar. Çelebi Hüsâmeddin'in babası vefat edince yerine Çelebi Hüsâmeddin'i reis yapmak istediler. Fakat şöhret ve zenginliğin insana bir şey kazandırmadığının idrâkinde olan Çelebi Hüsâmeddin bütün adamlarından kendisine düşen hisseyi getirmelerini istemiş, bunun hepsini Hz. Mevlâna'ya bağışlamış, hiçbir şeyi kalmamıştı. Hatta lalası bu yüzden, "Hiçbir geçim vasıtası ve mülk kalmadı" diye ona ta'rîzde bulununca o da evin eşyalarını satmalarını emretmişti. Birkaç gün sonra evde hizmette bulunan adamlar gelip, "Artık bizden başka bir şey kalmadı" deyince Çelebi Hüsâmeddin, "Allah'a hamdolsun, Peygamberimizin sünnetine hiç değilse zâhiren uymamız müyesser oldu. Sizi de Allah'ın rızasını kazanmak için ve Hz. Mevlâna'nın aşkı ile hepinizi azad ettim.

---

113 Ahîlik: Cömertlik, eli açıklık Ahîlik Teşkilatı: Temeli yardımlaşmaya dayanan Türk esnaf teşkilatının adıdır.

114 Fütüvvet: Yiğitlik anlamına gelen mesleki bir organizasyon, Selçukîlerle Anadolu'ya gelmiş bir teşkilattır

Hepiniz kendi işinize gidiniz" dedi. Çelebi Hüsâmeddin'in böylesi üstün davranışı, Hakk yolunda harcaması elbette unutulur gibi değildi. Elbirliğiyle düğününü seve seve yapmışlardı.

Hz. Mevlâna, Çelebi Hüsâmeddin'e bir süre Medrese'ye gelmemesini söyledi. Yeni hanımıyla birbirlerini tanıyıp sevmelerini istiyordu. Çelebi Hüsâmeddin de baş eğdi.

***

-XI-

Aradan günler, aylar, mevsimler geçti. Çelebi Hüsâmeddin yeni hanımından son derece memnundu ama içinde ne olduğunu bilmediği bir boşluk hissediyordu. Çıkıp dağlara, taşlara, derelere gitmek, at koşturmak istiyordu. Belki de böylece içindeki anlamsız boşluk dolacak ya da kaybolacaktı. Sabah namazını kıldıktan sonra yeni hanımına, "Haydi hazırlan! Seni babanlara bırakayım. Bu gece orada kal. Ben yarın gelir seni alırım" dedi. Hatice Hatun, sorgulu gözlerle Çelebi Hüsâmeddin'in yüzüne baktı. "Gurgurum köyüne gideceğim" sözleri çıktı ağzından. Aslında hiç öyle bir plan da yapmamıştı, aklından da geçmemişti. "Demek ki yönüm oraya" diye düşündü kendi kendine.

Hatice Hatun'u babasının evine bıraktıktan sonra atını batı kapısı tarafına doğru sürdü. Batı kapısından çıktı. Dağlara doğru dörtnala at koşturdu. Saatler sonra kendisini Gurgurum Gölü kıyısında buldu.

Tam *Mesnevî*'nin ilk on sekiz beytinin yazıldığı yer... Aradan uzun bir zaman geçmişti, gelmeyeli... Şimdi buraya kendisi mi gelmişti, atı mı getirmişti pek de farkında değildi. Heyecanlandı birden. O anları yeniden yaşamaya başladı, sanki dünmüş gibi. Yine aynı mevsimdi, yine Gurgurum Gölü'ndeki kamışlardan uğultular geliyordu, yine akşam alacası gölün üzerine çökmeye başlamıştı. Yine gözlerini ufkun görünen en nihai noktasına dikmiş, gördüklerini düşünmeye başlamıştı;

"Neydi o gördüklerim? Neydi o esrarengizlik?.. Aşk da esrarlı, sır dolu değil midir? Aşk da herkese ayan beyan olur mu? O ancak gönülden bakanlara, Hakk ile hemdem olanlara ayan olur. Aşk sırlar içinde kaybolmaktır. Sûreti sırdır. Sevgilinin cemâli aşkın

esrarıyla aydınlanır. Bir'de bir olabilmektedir bütün sır. Aşk, ayn, şın, gaf'ta; elif, sin, ra'yı aramaktır. Sevgilinin cemâlini, celâlini, nefhalarını ararsın o esrarlı harfler içerisinde. Cenâbullah'ın, Resulullah'a olan aşkıdır harflerdeki sır. Elif, lâm, mim... Rab ile habibinden başkası çözemez o sırrı. Aşk acısı çeker insanlar kuytu köşelerde, sessizce, kimselere söylemeden... Bir iz, bir nişâne ararlar ötelerde... Ötekileşirler... Ağlarlar... Aşk sırrını sorarlar kendilerine, kendilerinde kaybolur giderler. Elif, sin, ra; esrar; aşk; sır... Esrardır aşkın ta kendisi... Ey geçici ve bâki olan hayat! Aşksız sen nesin ki?" diye düşünerek daldı gitti Çelebi Hüsâmeddin. Bu sefer tam uykuya dalmıştı;

O da ne??? Yine aynı esrarengizlik... Hem de daha yakında. Kendisini bekliyormuş sanki, kendisini görüyordu esrarengiz şeyin içinde. Hz. Mevlâna söylüyor, kendisi de yazıyordu. "Altıncı cilt tamam olmak üzere" diyordu Hz. Mevlâna. "Demek *Mesnevi* altı cilt olacak" dedi, içinden. "Hüdâvendigâr ne kadar da yorgun görünüyor. Yıllar bedenini ne kadar da yormuş. Yanında da bir çocuk var. 'Ârif Çelebi' diye çağırıyor. Aman Allah'ım! Demek Sultan Veled'in bir çocuğu olacak ve yaşayacak" diyerek sevincinden havalara uçtu nerdeyse.

Gözleri, daha güney taraflara kaydı. "Burası Acem ülkesi besbelli. O da ne? Farsça Urumiye yazıyor. Atalarımın toprakları" dedi. Gözden kaçırmaktan korkarcasına dikkat kesilip bakmaya başladı. "Farsça olarak duvarda 'Çelebi Hüsâmeddin Sempozyumu' yazıyordu. 'Sempozyum' ne demek acaba? Ama neden benim adım yazıyor" dedi. Mûsikîye kulak verdi. *Mesnevî*'nin ilk on sekiz beyti mûsikî eşliğinde söyleniyordu. "Ruh hastalarını tedavi edecek, sakinleştiren nitelikte bir mûsikî... Şu bizim matbahta çalışan delişmen yamağa bu mûsikîyi dinletsek o bile hemen sakinleşebilir... Eski Türklerin saz eşliğinde okudukları koşuk ile ne kadar da benzeşiyor. Besbelli Türklerden aşırmışlar bu tarzı" diye düşündü. Büyük binanın içinde yüzlerce insan vardı. Bazılarının kıyafetleri pek bildik geldi, Çelebi Hüsâmeddin'e; başlarında sarık, üzerlerinde ferece ve sakallıydılar. Ama çoğunluğunun kıyafeti daha önce gördüğü büyük kara parçası üzerindeki insanlarınkine benziyordu.

Konuşulanları dinlemeye başladı. "Benden bahsediyorlar. Allah! Allah! Minbere benzeyen bir yerde bir adamın önünde karayılan kafasına benzeyen bir şey var. O şey her ne ise adamın sesini yükseltiyor. Adam, sıra sıra birilerini çağırıyor, çağırdığı insan çıkıp benden bahsediyor. Bütün kalabalık da dikkatle dinliyor" dedi. Kendisi de dikkatle kendisi hakkında konuşulanları dinlemeye başladı. Minbere benzeyen yerde sesini yılanbaşına benzeyen şeyle yükselten adam Farsça olarak, "Hazreti Mevlâna Celâleddin-i Rûmî'nin yirmi ikinci göbek torunu Çelebi Hanım'ı konuşma yapması için huzurlarınıza davet ediyorum" deyince kalbi küt küt atmaya başladı, "Demek Hüdâvendigâr'ın soyu da *Mesnevî*'si gibi dünya durdukça devam edecek, yaşayacak. Nasıl birisi acaba?" diye düşünürken, minber gibi yere çıkan torunu gördü. Daha dikkatli baktı. "Gözleri tıpkı Hüdâvendigâr'ın gözlerine benziyor, keskin, çekici ve etkileyici" dedi. Torun Çelebi'nin konuşmalarına dikkat kesildi. Kendisinden bahsediyor ve Hz. Mevlâna'nın kendisine olan iltifatlarını *Mesnevî*'den beyitler söyleyerek anlatıyordu.

Kadın ve erkek pek çok kişi çıkıp kendisi hakkında konuştu. Farsça konuşmaları dinleyenler kulaklarına taktıkları düğme gibi şeylerden kendi lisanlarına tercüme edilmiş olarak dinliyorlardı. Çelebi Hüsâmeddin'in buna bir türlü aklı eremiyor, izahı mümkünsüz görünüyordu.

Konuşmacılar, Çelebi Hüsâmeddin'in dedesinin, büyük velilerden olup 1107 senesinde Bağdat'ta Hakk'a yürüyen Şeyh Tâceddin Ebu'l-Vefa olduğunu, babasının Konya ve çevresinde yurt edinmiş olan Ahi'lerin başkanı olduğunu söylüyorlardı. Babasının, "Âhi Türk" diye, kendisinin ise "Âhi Türkoğlu" diye çağrıldığı, kendisinin 1225 yılında Konya'da doğduğu, adamlarını alarak Hz. Mevlâna'ya gidip baş koyduğunu, Hz. Mevlâna'nın aşkı için bütün adamlarını azad ettiğini, bütün yaptıklarını, kişiliğini hatta hanımının vefat ettiğini, *Mesnevî*'nin yazılmasının bu yüzden iki yıl geciktiğini bile söylüyorlardı. "Hakkımda bu kadar bilgiyi asırlar sonra nereden öğrenebildiler acaba?" diye şaşmış da kalmıştı. "Bunca şeyi bildiklerine göre ölüm tarihimi de biliyorlardır muhakkak" diye düşünerek, "Acaba görebilir miyim?" diye merakla bekledi, bakındı durdu ama göremedi, duyamadı. O sırada bir

adamın adı daha okundu. Genç adam çıkıp konuştu ama Çelebi Hüsâmeddin duyduklarına çok üzüldü. Adam, "Hz. Mevlâna, Selâhaddin Zerkubî'nin Hakk'a yürümesinden sonra halifelik görevini Çelebi Hüsâmeddin'e verdi. Oğlu Sultan Veled bunu kıskandı..." diye konuşuyordu. Başından kaynar sular döküldü sanki. "Bunu da nereden çıkardılar. Sultan Veled en ufak bir kıskançlık göstermediği gibi Hüdâvendigâr'ın kararını canla başla destekledi" diye söylendi. Bir yanlışı düzeltmek istercesine, adama duyurmak için, "Ey konuşan genç adam! Söylediklerin tamamen yanlış. Beni duyuyor musun? Tamamen yanlış söylüyorsun. Bu söylediklerinden dolayı Sultan Veled de ben de senden bizarız" diye bağırdı. Diğer konuşmacıları da dikkatle dinledi sonra. Başka bir konu da canını sıkıyordu; sanki konuşmacılar sözbirliği etmişçesine, "Çelebi Hüsâmeddin olmasaydı *Mesnevî* yazılmayacaktı" diyorlardı. En sonda bir kadının adı okundu. Kadın "*Mesnevî*'de Çelebi Hüsâmeddin" diye söze başladı. Sanki Çelebi Hüsâmeddin'in aklından geçenlere tercümanlık ediyordu, "*Mesnevî*'nin yazılmasında Çelebi Hüsâmeddin'in emekleri, katkıları çok büyük. Konuşmacı arkadaşlarım, 'Çelebi Hüsâmeddin olmasaydı *Mesnevî* yazılmayacaktı' dediler. Benim düşüncem biraz farklı; Çelebi Hüsâmeddin olsaydı da olmasaydı da *Mesnevî* yazılacaktı. Zira Hz. Mevlâna'nın doğuştan getirdiği özelliklerinin yanı sıra kazandığı özelliklerine baktığımız zaman, küçük yaşlarından itibaren iyi bir eğitim almış, yaşadığı zamanın geçerli ilimlerinde zirveye ulaşmıştı. Şems-i Tebrizî'den sonra aşk ve cezbe ikliminin de nihaisine ulaşmış olmasıyla, bilgi ve duygu coşkunluğu içinde kaynıyor, dolup taşıyordu. Bunu yazıya dökmemesi, çok zayıf bir ihtimaldi elbette. Çelebi Hüsâmeddin'in Hz. Mevlâna'ya kitap yazmasını arzuladığını söylemesinden daha önce Hz. Mevlâna'nın kendisinin de yazma düşüncesinde olduğunu destekleyen öneli kanıtlar var; Çelebi Hüsameddin'in, "Hakk âşıkları, Hakîm Senâ'î (525/1131)'nin *Hadîka*'sını, Feridüddin-i Attar (627 / 1230)'ın *Mantıku't Tayr* adlı eserlerini okuyorlar. Sizin söylediğiniz gazeller de bir kitapta toplansa. Sûfîlik yolları ve hakîkâtlerin inceliklerini anlatan, dervişlere yol gösterecek tasavvufi hikâyeler yazılsa da herkes okusa..." şeklindeki sözleri üzerine, Hz. Mevlâna'nın sarığının arasın-

dan, ney'in ayrılıklardan şikâyet ettiği ve *Mesnevî*'nin ilk on sekiz beytini oluşturan ve kendi eliyle yazmış olduğu gazelini çıkararak, "Sen yazarsan ben de söylerim" demesi önemli bir kanıttır. Ayrıca, Çelebi Hüsâmeddin'in kitap yazma fikrine karşı, "Senin mübarek kalbine gelmeden önce bu bana bildirilmişti" şeklinde konuşması... Hz. Mevlâna'nın *Mesnevî*'nin yazılmasını düşündüğünün bir başka işaretiydi. İlk on sekiz beyti yazmış olması da *Mesnevî*'yi yazmaya başladığının kesin bir kanıtıdır, demek yanlış olmaz. Ancak bu kâtiplik vazifesi, Çelebi Hüsâmeddin gibi sütü sağabilecek has bir kula nasip edildi. Şunu da önemle belirtmek gerekir ki, Hz. Mevlâna en can yakıcı beyitlerini cezbe ve semâ anlarında söylediği için kendisinin eline kalem alıp yazması, cezbeden sıyrılmak ve dolayısıyla beyitlerin kesintiye uğraması demek olacağı için ağzından dökülen incileri bir başkasının kaleme alması şarttı. Ve bu önemli vazifeyi Çelebi Hüsâmeddin'in gerçekleştirdiğini önemle vurgulamak gerekir" dedi. Çelebi Hüsâmeddin gidip kadını takdir etmek istedi. Ama koşamıyor, yaklaşamıyor, yaklaştıkça uzaklaşan gökkuşağı gibi uzaklaşıyor, elle tutulamayan hayal gibi bir görüntünün içinde kayboluyordu.

Dinleyenler kadını alkışladılar. Çelebi Hüsâmeddin rahatlamıştı. Kadın konuşmasının devamında Hz. Mevlâna'nın *Mesnevî*' de Çelebi Hüsâmeddin'e söylediği iltifatlardan, takdir dolu beyitlerden örnekler veriyordu. "Demek Hüdâvendigâr bana böylesi sözler söyleyecek" dedi. Toplantı sona ermiş, orada bulunan dinleyicilerin büyük bir kısmı gitmişti. Ama konuşma yapanlar gitmemişti, toplu olarak bir yerde yemek yediler sonra atsız, öküzsüz kendi kendine yüzerek giden şeylere bindiler, bir yere gittiler. Büyük bir kapının önüne geldiler. Kapının üzerinde Farsça olarak, "Hoy Üniversitesi" yazıyordu, "Aman Allah'ım!" dedi Çelebi Hüsâmeddin, "Demek burası Hoy... Ama üniversite ne demek acaba? " dedi. Takip etmeye başladı. "Büyük bir kapıdan girdiler. Bir gurup insan onları karşıladı. Büyük büyük binalar, binaların içinde kitap okuyan, yazı yazan talebeler vardı. Anlaşılan burası bir medrese, bir külliye" diye düşündü. Orada da yemek yediler ve camide namaz kıldılar. Sonra o atsız, öküzsüz yüzüp giden şeylere binip bir yere gittiler. Hep birlikte indiler. Tepesi yıkılmış bir mi-

nare vardı. "Allah Allah! O nasıl minare öyle? Üzerinde yüzlerce hayvanın boynuzu var. Minareyi yaparken hayvan boynuzlarını da taşların, kerpiçlerin aralarına yerleştirmişler anlaşılan. Bu kadar hayvan boynuzunu nereden bulmuşlar acaba? Ortada da bir mezar var. Hepsi mezarın başına toplandılar" diyerek izlemeye devam etti. Mezarın başucuna duran birisi konuşmaya başladı, "Burası Şems-i Tebrizî'nin mezarıdır. Türkler Konya'da Şems-i Tebrizî'ye çok eziyet ettiler. O da gizlice kaçarak buraya sığındı ve burada vefat etti. Mezarı burasıdır" dedi. Yine o kadın, "Burası Şems-i Tebrizî'nin mezarı değil makâmıdır. Mezarı diyebilmeniz için elinizde bilimsel kaynağınız olması lazım. Diğer taraftan, 'Türkler eziyet etti' diyerek bütün Türkleri ve Konyalıları kast edemezsiniz. Şems-i Tebrizî'yi istemeyen olduğu kadar isteyen ve seven Türk ve Konyalı çok daha fazlaydı" dedi. Kadının kulağına yanında bulunan adam eğilerek, "Protokol konuşması yapıyor" dedi. Kadın sinirlendi, "Ne konuşması yapıyorsa yapsın. Bu şekilde konuşamaz" dedi. Bir başkası kadına, "Peki mezarı burada değilse Konya'da mıdır? Orada olduğuna dair sizin elinizde bilimsel kanıt var mı?" diye sordu. Kadın, "Şems-i Tebrizî bir tek mezara, mâbede, makama sığmayacak kadar çoğalmıştır. Mezarının nerede olduğu o kadar da önemli değildir. Onun mezarı gönüllerdir. Ne Konya'da, ne Niğde'de, ne de Hoy'dadır. Hiçbirisine 'türbe' diyemeyiz; 'makam' diyebiliriz ancak" dedi. Başka birisi, "Hz. Mevlâna neden mezarının nerede olduğundan hiç bahsetmemiş?" diye sordu. Kadın, "Hz. Mevlâna, mezarının nerede olduğunu belki biliyordu ama ham kişiler Şems-i Tebrizî'yi mezarında da rahat bırakmazlar diye yerini söylemedi belki de gerçekten bilmiyordu. Belki de Şems-i Tebrizî, kendi söylediği gibi sır geldi sır gitti" dedi.

Çelebi Hüsâmeddin gülümsedi, "Bu âsi kadının söyledikleri doğru. Şems-i Tebrizî, 'Öyle bir gidiş gideceğim ki izimin tozuna kimse rastlayamayacak' demişti. Dediği gibi de yapmıştı. Onun nereye gittiğini, nerede Hakk'a yürüdüğünü bu zamandaki insanlar bilmiyorlar ki asırlar sonrasındaki insanlar bilsinler. Hüdâvendigâr bile hiçbir şey söylemiyor. Nerede olduğunu, nerede öldüğünü söylerse, insanlar mezarına da rahat vermezler, eziyet ederler, diye çekindiği için söylemiyor belki de. Ama bu insanlar bu

kadar zaman geçtikten sonra Şems'in mezarını neden bu kadar sahiplenmeye çalışıyorlar? Bir menfaatleri mi var acaba? Tavırları sevmekten ziyade bir menfaat beklentisindeymişler gibi görünüyor" diye düşündü.

Çelebi Hüsâmeddin, neden sonra, "Ey Hüdâvendigâr'ım! Bir bilsen asırlar sonra Şems-i Tebrizî'nin insanlar tarafından nasıl paylaşılamadığını, insanların sahiplenmek için birkaç yere mezarını yaptığını" diye mırıldandı. İçi acıdı, "Şems-i Tebrizî'yi kıskanan o bir avuç kendini bilmez, yıllar sonra bile Şems-i Tebrizî'nin nasıl da sahiplenilmeye çalışıldığını bir görebilseydi. Senin gibi, yazacağın *Mesnevî*'n gibi Şems-i Tebrizî de asırlarca unutulmadan yaşayacak" dedi.

Mesnevî aklına geldi hemen. "İkinci defterin yazılması çok gecikti, çok ihmalkâr davrandım, Hüdâvendigar'dan bir çağrı bekledim durdum. Beklememeliydim. Kendim gidip tâlip olmalıydım" diye düşünürken uyandı. Hızla yerinden kalktı. Atına bindi. Konya'ya doğru dörtnala at koşturdu. Evinin kapısından girdiği zaman şafak söküyordu. Zihni de bedeni de yorgundu ama içindeki anlamsız boşluk kaybolmuştu. Bedenini biraz olsun dinlendirmek için sedire uzandı. Derin bir uykuya dalmıştı. Rüyasında Hz. Mevlâna'yı görüyordu, "Ey cancağızım! Ne zaman geleceksin, bir kadında kanın süt hâline gelmesi için çocuğun doğması gerekiyor. Hikmet ve hakikat sütünün de meydana gelmesi için veled-i kalbin doğması gerekiyor. Sütü ne zaman sağacaksın? Himmet ve ilâhî hakîkatler sütünü emip, rabbâni gıda ile beslenerek mürebbîlik derecesini ne zaman bulacaksın?" diyordu. Gözlerini açtı. Aceleyle abdest aldı. Medrese'nin yolunu tuttu.

***

Mesnevî'nin birinci cildi bitirildikten sonra iki yıla yakın zaman geçmişti. Hz. Mevlâna, biraz da Çelebi Hüsâmeddin'in mânevî gelişmesi için ara vermeyi uygun görmüştü. Zira birinci defter Hz. Mevlâna'nın mârifet sütüyle beslenmiş ve mânevîyât âlemine doğmuş, vahdet deryasına garkolmuştu. Birinci defterden sonra geçen zamanda da Çelebi Hüsâmeddin'in mânevî gelişmesi tamam olmuştu.

Hz. Mevlâna, artık ikinci deftere başlamak için Çelebi Hüsâmeddin'in gelmesini bekliyordu. Ama Çelebi Hüsâmeddin gelmiyor, geldiği zamanlarda da hiç ikinci deftere başlamaktan söz etmiyordu.

Hz. Mevlâna yine bir gün vecd hâlinde etrafından habersiz gazeller söylüyordu;

"Sararmış, solmuş yüzümü gör de bana hiçbir şey söyleme. Sayısız dertlerimi seyret de Allah aşkına olsun hiçbir şey söyleme. Kanlarla dolmuş gönlüme bak. Irmağa dönmüş gözyaşlarımı seyret. Ne görsen geç hepsinden. Neymiş, nasılmış diye hiçbir şey sorma. Dün gece hayalin gönül evinin kapısına geldi de kapıyı çaldı, 'Gel' dedi. 'Kapıyı aç, fakat hiçbir şey söyleme' Senin verdiğin ıstıraptan, gamından feryad, diye elimi ısırdım. 'Ben artık seninim, elini ısırma, hiçbir şey söyleme' dedi. 'Sana bağlanan şu canı ne zamana kadar dünyanın etrafında döndürüp duracaksın?' diye sordum. 'Hiç ses çıkarma, nereye çekersem oraya tez gel' dedi. 'Sussam, hiçbir şey söylemesem, gönlün buna razı olur mu?' dedim. Bir ateş yaktın, yandırdın, alevlendirdin sonra da, 'Gir içine, bir şey söyleme' diyorsun. Benim bu sözlerime karşı sevgili gül gibi güldü de, 'Gir ateşe' dedi. Gir de o ateş içinde yaseminler, yapraklar, çayır, çimenler gör ve hiçbir şey söyleme. Aşk ateşi baştanbaşa söz söyleyen gül oldu. Gül yaprakları ateşten dil kesildi de, 'Bizi yaratan sevgilinin lütfundan, ihsanından, güzellikten başka bir söz söyleme' dedi"

Kendine geldiği zaman baktı ki Çelebi Hüsâmeddin söylediği gazelleri yazıyor. Bunu görünce çok sevindi.

"Ey Hakk ziyâsı Hüsâmeddin, geldin demek, sütü sağmaya geldin, göğün yüksekliğinden dizgin çevirip tekrar *Mesnevî*'yi yazmaya başladın demek" dedi. Çelebi Hüsâmeddin gördüğü sırlara, tevafuklara aşinalaşmıştı artık, hiç birisine hayret etmiyordu... Hayret yurdunda her dem hem dem olan hangi şeye hayret etsindi ki?..

***

-XII-

Hz. Mevlâna besmele çekti ve ikinci defterin ilk beyitlerini söylemeye başladı;

"Bu *Mesnevî*'nin yazılması bir müddet gecikti. Kanın süt hâline gelmesi için bir zaman lâzımdır.

Ey hakikati arayan kişi! Senin bahtın, yeni bir çocuk doğurmadıkça, kan tatlı süt hâline gelmez. Bunu iyi dinle.

Hakk'ın nuru olan Çelebi Hüsâmeddin mânâ âleminin yüceliklerinden yine bu âleme yöneldi. İlâhi sevgi ile kendinden geçmiş 'mahv' olmuşken tekrar 'sahv'e yani kendine geldi.

O mânen yükselmiş, hâkîkatler miracına gitmişti. Bu yüzden onun baharı olmayınca, irfan goncaları açılmamıştı. Yani *Mesnevî* yazılmasına devam edilmemişti.

Çelebi Hüsâmeddin vahdet denizinden, kesret kıyısına dönünce *Mesnevî* şiirinin çengi de, yeniden düzene girdi, çalışmaya başladı.

Ruhların aydınlanmasına, parlamasına sebep olan *Mesnevî*'nin tekrar yazılmasına, Çelebi Hüsâmeddin'in 'sehv'e gelmesi, başlangıç günü oldu.

Bu mânevî alışverişin, bu kâr edişin başlangıcı, hicretin altı yüz altmış ikinci(Miladî 1264) yılında idi.

Sanki bir bülbül buradan uçup gitti. Benim gönlümdeki mânâları avlamak için yani beni söyletmek için, doğan kuşu oldu da yine geri geldi.

Padişahın bileği, bu doğan kuşunun yurdu olsun. Bu hakikat kapısı ebedi olarak açık kalsın... Âmin."

***

Hz. Mevlâna *Mesnevî*'nin ikinci cildine de bir takriz söyledi, Çelebi Hüsâmeddin de yazmaya başladı;

"Bu ikinci cildin gecikmesinde bazı hikmetler vardır. İşin faidelerine dair ilâhî hikmetler kula tamamıyla mâlum olsa, kul o işi yapamaz, âciz kalır. Allah'ın sonsuz hikmetleri idrâkini yıkar, harâb eder. Kul o işe girişemez. Cenab-ı Hakk o sonsuz hikmetlerden çok ufak bir cüz'ünü kula yular yapar, onu o işe çeker götürür. O işin fâidesinden hiç haber vermese, kul hiç harekete geçmez. Çünkü hareket, insanların yararı içindir ve biz o yüzden işe girişiriz. O işin hikmetini tamamıyla bildirse kul yine harekete geçemez. Ni-

tekim devenin yuları çekilmese yürümez. Fakat yuları çok uzun olsa yine gidemez, çöküverir.

'Hiçbir şey yoktur ki hazineleri bizde olmasın. Fakat biz onu ancak malum bir miktarda indiririz[115]' Toprak susuz kerpiç olmaz ve su çok olursa yine kerpiç yapılamaz.

'Allah gökyüzünü yüceltti, ölçülü yaptı[116]' Her şeyi de ölçülü verir, sayısız ve ölçüsüz değil. Ancak halk ve beşeriyet âleminden geçen kişiler, 'Allah dilediğini sayısız bir surette rızıklandırır[117]' Hikmetine mazhar olanlar, 'Tatmayan bilemez sırrına erenler, bundan müstesnadır.

Birisi, 'Âşıklık nedir?' diye sordu. Ona dedim ki, 'Benim gibi olursan bilirsin' aşk sevgi, saygıya gelmez, ölçüye sığmaz. Bundan ötürü aşk, gerçekte hakikatte Hakk sıfatıdır. Kula nispet edilmesi mecâzîdir. 'Allah onları sever' sözü kâfi. 'Onlar da Allah'ı sever' sözü nerede kaldı?

Allah Peygamberine dâimî ve çok çok selâtu selâm olsun."

***

Artık birinci defteri yazarken olduğu gibi yine her an beraberdiler. Hz. Mevlâna nerede ise Çelebi Hüsâmeddin yanında, Hz. Mevlâna'nın söylediği beyitleri büyük bir aşkla yazıyordu: Gülbahçesi'nde, Meram'da, kütüphanesinde, semâ meclisinde, her yerde... Hz. Mevlâna, bir mürid için mükemmele giden yolu açıklıyor, ney'in eşlik etmesiyle, Çelebi Hüsâmeddin'e insanın içsel varlık durumunu anlatıyordu.

Çelebi Hüsâmeddin'in aşk kâtipliği görevi yine çoğu zaman sabahlara kadar sürüyor, Mevlâna da yine;

"Sabah oldu. Ey sabahları hazırlayan ve koruyan Allah'ım! Bize çok hizmeti dokunan Çelebi Hüsâmeddin'den sen özür dile" diyor, yine özürler diliyordu.

Hz. Mevlâna'nın Çelebi Hüsâmeddin'e bağlılığı, dostluğu, inayeti öylesine büyüktü ki, nerede olursa olsun, o olmadan huzur ve sükûn, bulamıyor, o olmadan söz söylemeyip, mârifet kapıları-

---

115 Hicr Sûresi 21.

116 Rahman Sûresi 7.

117 Bakara Sûresi 212.

nı açmıyordu. Çevresindeki insanlar da bunu çok iyi anlamışlardı. Ham kişiler Şems-i Tebrizî'ye ve Selâhaddin Zerkûbî'ye gösterdikleri kıskançlık davranışlarını Çelebi Hüsâmeddin'e göstermiyorlardı. Sultan Veled, bu durumdan çok memnundu ve bu davranışlarını Şems-i Tebrizî'ye olan inkârlarından dolayı kuvvetli bir darbe yediklerini, Selâhaddin Zerkûbî'ye yaptıklarından pişman olup, fitneyi azalttıklarını, Çelebi Hüsâmeddin'e yumuşak ve terbiyeli olduklarını söylüyordu. Oysa Hz. Mevlâna Çelebi Hüsâmeddin'i övücü sözlerini söylerken oldukça temkinli davranıyor, çevresindeki insanlara tam güvenemiyordu;

"Ey adı güzel Hüsâmeddin! Ben seni kısaca andım. Kısaca övdüm. Bu güzel övüşü kuş da bilir, balık da. Hasetçilerin âhı ona dokunmasın, onun hayaline karşı diş bilemesinler diye gizlice ve kısaca övdüm" diyordu.

***

Yıldızlı bir geceydi. Hz. Mevlâna ve Çelebi Hüsâmeddin Medrese'nin damında oturuyorlar, gökyüzünü seyrediyorlar, müneccimlerin ileri geri konuşmalarından, yıldızların hareketlerinin insanların kaderini etkilediği sözlerinden Allah'a sığınmaları gerektiğinden söz ediyorlardı. Dokuz felekten, her birine yerleşen seyyarelerden; Ay(mâh), Utarit, Zühre, Güneş(mihr), Mirrih, Müşteri, Zuhal, sekizinci ve dokuzuncu katta seyyare olmayışından, birinci gökte müminlerin, dokuzuncu gökte Hazreti Peygamber'in bulunuşu inanışından, Mi'râc sırasında Hz. Peygamber'le Hz. Âdem'in gök kapısı olan semada buluştukları inancından bahsediyorlardı. Söz döndü dolaştı, Güneşin veziri, Ay; kadısı, Müşteri; kâtibi Utarit; Hazinedarı, Zuhal; seraskeri Mirrih; çalgıcısı Zühre'ye geldi. Çalgıcı olan Zühre yıldızının sağ elinde Ay gibi altın bir kemençe; sol elinde Güneş gibi bir kadeh olduğunu, insanlar tarafından neşeli bir yıldız olarak bilindiğinden konuşurlarken Mevlâna;

"Ey Hakk âşıklarının canı! Senin aşkınla oynayan Zühre, def çalmaya koyulmuş. Sanki sana karşı duyduğumuz sevgiyi oynayarak, çalarak âlem yapıyorlar. Aşk okunun açtığı yaradan nice bağrı yaralı, nice avlanmış hasta var. Fakat ortada ne ok görünüyor, ne de yay. Âşıkın kanı gözyaşı olmuş da gözyaşlarından yeşil-

likler bitmiş, yeşilliklere gül yüzünün aksi vurmuş, her taraf güllük gülistanlık olmuş. Kış gibi soğuk, ayrılık yolları kesmiş, bağlamıştı. Bu yüzden bağın, bahçenin çiçekleri yer zindanında hapsolup kalmışlardı. Baharın adaleti ile yol emin olunca, soğuklar gidip yol açılınca, yeşillikler ellerinde yalın kılıçlarla göründü. Gonca da eline mızrağını alıp çıkageldi. Kalk, dışarı çık, bağa, bahçeye gel. Onlar uzak yoldan geldiler. Kalk binek atın var ona bin. Atını kırlara sür, gülistanlara sür. Uzak yoldan gelenler karşılanır. Yeşillikler, çiçekler yüklerini bağladılar, yokluk âleminden geldiler. Denizlere ulaştılar denizlerden göklere yükseldiler, burç burç bütün gökleri dolaştılar. Her yıldızdan bir fayda, bir hüner elde ettiler ve nihayet yağmur hâlinde toprak âlemine düştüler. Su ve sıcaklık her an onlara gökyüzünden yardım etmektedir. Onlar birkaç gün şu yeryüzünde misafir olarak kalacaklar sonra geldikleri yere dönüp gideceklerdir. Bu hep böyle gider, böyle sürer. Bu misafirlere rüzgârlar başları üstünde sofra taşırlar. Seher yeli de elinde kâselerle gelir, ikrâmda bulunur. Sofraya oturacaklardan başkalarının görmemesi için bu yemek kaplarının üstlerinde kapaklar vardır. Can ehlinden, gönül ehlinden başkalarına kapalı olan bu bakırların içindeki yemekleri herkes merak eder. 'Bu tabaklarda ne var?' diye sorarlar. Soranlara hâl dili ile derler ki, 'Eğer herkes bu sırlara mahrem olsaydı, tabağın örtülmesine ne lüzum vardı?' Herkes bilirdi ki, can gıdası can gibi gizlidir. Ten gıdası, beden gıdası da ekmek gibi ortadadır" dedi. Çelebi Hüsâmeddin bu sözlerdeki hayal inceliğine şaştı da kaldı.

***

O gün cuma idi. Hz. Mevlâna, Kale Mescidi'nde vaaz ediyordu. Mescit kapıya kadar dolmuş dışarıya taşmıştı. Sultan, emirler ve Konya'nın ileri gelen adamları da Hz. Mevlâna'yı dinlemek için gelmişlerdi.

Hz. Mevlâna âyetler açıklıyor, inceliklerini anlatıyor, âyetleri halkın daha iyi anlaması için uygun şiirlerle, hikâyelerle, masallarla açıyor, destekliyordu. Halk anlamakta zorluk çektiği âyetleri çok rahat anlıyor, memnuniyetlerini çeşitli sözlerle, tezahüratlarla

dile getiriyorlardı. Aralarda güzel sesli okuyucular rubailer okuyorlar, dinleyenler huşû içinde mest oluyordu.

Vaazı dinleyenler arasında her zaman olduğu gibi kendini en bilgili sayan, bu vaazı beğenmeyen kalbi illetli bir fakîh vardı. Yanındakilerin duyacağı şekilde mırıldandı;

"Vaizlerin çoğu Kur'an'dan zemin ve zamana uygun birkaç âyet seçerler ve onları mukri[118] ler okurlar, o hususta hazırlanarak her kitap ve tefsirden garip sözler sayarlar. Bu da halkın hoşuna gider. Fakat asıl mânâları sel gibi akıtmaya ve lâtifeler yaratmaya muktedir ve her fende mahir olan vaizler hâfızların düşünmeden, birdenbire okudukları herhangi bir âyeti alır, onun derinliklerine dalar ve değerli faydaları ile dünya bilginlerine kendilerini sevdirirler" dedi.

Hz. Mevlâna, içinde bulunduğu iştiğrak[119] âleminden sıyrılarak fakihe döndü, "Haydi bakalım, Kur'an-ı Mecîd'den aklına gelen bir sûreyi oku da duyulmadık şeyler işit!" dedi. Orada bulunan sultan, emirler ve halk şaşırdılar. Fakîh daha da şaşırmıştı. Herkes susmuş fakîhin bir sûre okumasını bekliyordu. Fakîh baktı olacak gibi değil Ve'd-Duha sûresini okumaya başladı. Okurken sesi titriyor, "Söylediklerimi duyması imkânsız, nasıl mâlum olabildi?" diye düşünüyordu. Hz. Mevlâna, "Allah'ın kalplerin casusları olan has kullarının sohbetine ulaştığın vakit, gönül huzuru ve tam bir doğrulukla bulun ki ebedi saadetten nasipsiz kalmayasın" dedi ve,

"Ey süvariyle yarış eden inatçı piyade! Başını kurtaramayacaksın, ayağını tut ilerleme. Ey fare! Sen kendin gibi farelere inat et ve karşı gel. Farenin deve ile sözü olmaz. Deve ile başa çıkamaz" dedi ve Ve'-Duha Sûresi'ni tefsir etmeye ve incelemeye başladı. O kadar mâna ve ince açıklamalar beyan etti ki, anlatması zor. Vaaz orada bulunanların isteği üzerine cuma namazından sonra akşam namazına yakın bir zamana kadar sürdü. Hz. Mevlâna ise hâlâ Ve'd-Duha'nın yemin vavı, vav-ı kasem hakkında işitilmedik nadir şeyler anlatıyordu. Toplantıda bulunanlar mest olmuşlardı. Fa-

---

118 Mukri: Kur'an-ı Kerim'i kaidelerine uygun okuyan.

119 İştiğrak: Kulun Allah'tan başka her şeyden ilgisini kesip yalnızca Hakk'a bağlanması.

kîh gönlünden geçirdiği ve mırıldandığı sözlerden dolayı utanıyor, yerin dibine geçiyor, ne yapacağını bilemiyordu. Birden ayağa fırladı. Sarığını attı, cübbesini fırlattı. İnsanların arasından geçe geçe minbere vardı. Ağlaya, sızlaya minberin basamaklarını öptü. Gönlünden geçen kötü zanlardan ötürü Mevlâna'dan özür dileyerek müridi olmak istedi. Hz. Mevlâna müridliğe kabul etti ve beyitler okumaya Çelebi Hüsâmeddin de yazmaya başladı;

"Küçük bir fare bir devenin yularını kapmış, eline almış, kurula kurula gidiyordu.

Deve kendi huyu, uysal tabiatı yüzünden onunla yol alıp giderken, fare kendi küçüklüğünü görmeden, 'Ben bir pehlivanmışım, bir yiğitmişim' diye böbürleniyordu.

Deve farenin bu düşüncesini anladı, 'hoş, şimdi ben sana, seni gösteririm' dedi.

Gide gide kocaman bir filin bile geçemeyeceği büyük bir nehrin kenarına geldiler.

Fare orada durdu, şaşırıp kaldı. Deve, 'Ey dağda, ovada bana arkadaşlık eden!' dedi.

Neden durakladın, neden şaşırıp kaldın? Haydi, yiğitçe nehrin içine gir.

Sen benim kılavuzumsun, öncümsün. Yol ortasında böyle şaşırıp kalma, susma!'

Fare, 'Arkadaş' dedi, 'Bu su pek büyük, pek derin bir su: Boğulurum diye korkuyorum'

Deve, 'Dur bakalım suyun derinliği ne kadarmış?' diyerek hemen nehrin içine ayağını bastı.

'Ey kör fare' dedi. 'su diz boyu imiş, ne diye şaşırdın, aklın başından gitti?'

Fare dedi ki, 'Nehir sana göre karınca, bize göre ejderha gibidir. Çünkü dizden dize fark vardır.

Ey hünerli deve! Su sana diz boyu ama benim başımı yüz arşın geçmede'

Deve, 'Öyleyse' dedi. 'Bir daha terbiyesizlik etme ki, onun kıvılcımı ile bedenin ve canın yanmasın!

Sen kendin gibi farelerle boy ölçüş; fakat farenin deveye söyleyecek bir tek bile sözü olamaz!'

Fare, 'Tövbe ettim, pişman oldum. Allah için olsun şu öldürücü, şu boğucu sudan beni geçir!' diye yalvardı.

Deve ona acıdı da, 'Haydi' dedi. 'Sıçra da hörgücümün üstüne çık, otur!'

Bu sudan geçmek veya başkalarını geçirmek benim işimdir. Ben senin gibi yüzlercesini geçiririm"

Hz. Mevlâna bir an sustu. Anlattığı hikâye, ders alması gerekenlere ulaşmıştı. Dinleyenler kendi aralarında yorum yapmaya başladılar;

"Hüdâvendigâr'ın anlattığı bu hikâyede fare; başından büyük işler yapmaya kalkışan, kendini başkalarından üstün gören, böbürlenen kişilerin sembolü olduğu gibi deve de; sabırlı, tecrübeli, olgun bir insanı sembol etmekte" diyorlardı. Hz. Mevlâna anlattığı her hikâyenin sonunda birtakım fikirler, duygular çıkardığı gibi bu hikâyenin sonunda da bu münasebetle irfan deryası beyitler söyledi. Çelebi Hüsâmeddin de yazdı;

"Ey gâfil insan! Mademki peygamber değilsin. Ötelerden haber alamıyorsun, sana uyanlar da yok; bu yolda haddini bil, geri kal! Büyük bir velinin arkasından yürü ki, bir gün nefsâniyet kuyusundan çıkıp, Hazreti Yûsuf gibi bir mânâ padişahı olasın.

Mâdemki bir mânâ padişahı olamadın, hiç değilse sâdık bir kul ol! Mademki gemici değilsin, gemi kullanmaya kalkışma!

Mademki alışverişten anlamıyorsun, bu işte olgun değilsin; yalnız başına dükkân açma! Nefsânî arzularından elini yıka, temizle sonra iyi işler hamurunu açmaya bak!

'Dinleyin ve susun' emrine kulak ver ve sus! Mademki Hakk'ta fâni olup, Hakk'ın dili olamadın, kulak kesil[120]

Söyleyeceksen bile soru tarzında söyle de, sözün bir şeyler öğrenmeye yarasın! Pâdişahlar pâdişahıyla hiçbir şeyi olmayan fakirler gibi, yoksullar gibi konuş!

Kibrin ve kinin başlangıcı şehvetten, zenginliğe, dünyevi isteklere karşı duyulan aşırı sevgidendir. Bu aşırı arzuların gönle yerleşip kalması, kök salması da âdetten, alışkanlıktandır.

---

120 Bu beyitte Âraf Sûresi'nin 201. Âyetine işaret ediyor.

Kötü huy alışkanlıkla kuvvetlenince, seni ondan vazgeçirmek isteyene kızarsın, kin bağlarsın.

Sen kil yemeye alışırsan, o kili yemene engel olan kişi, sana düşman görünür.

Puta tapanlar bile alışkanlıkla puta tapmayı huy edindiklerinden, putun etrafında toplanırlar; onları yollarından alıkoyanlara düşman olurlar"

Hz. Mevlâna'nın irfan yüklü beyitlerini dinleyenler arasında kil (yağlı çamur) yiyen hatta kilin tiryakisi olanlar da vardı. Birbirlerine baktılar, kafalarını omuzları içine çektiler küçüldükçe küçüldüler.

***

Hz. Mevlâna'nın söylediği beyitlerde muhayyilesinin bütün zenginliği ve ihtişamı çiçek tarlası gibi açıyor, yayılıyordu. Teşbih, istiare, mübalağa, tezat, sehl-i mümteni ve telmih sanatlarının sağladığı imkânlarla belagatın, edebi sanatların bütün güzellikleri renk renk kendini gösteriyordu. Fakat bunları düşünerek ya da isteyerek meydana getiriyor değildi. Bu edebi güzellikler ve sanatlar o irfan ve hidayet meşalesinin, o hakîkat ve aşk ezgilerinin kendiliğinden fışkıran birer pervaneleri, ahenk ve mûsikî dalgalarıydı. Bütün edebi nükteler, bütün mânâlar, bütün sanatlar, sözlerinin ledünni mânâlarının şemsinde parlıyor, pırıl pırıl uçuşarak tavaf eden zerrelere dönüyordu.

***

Bir gün uzak köylerin birinden bir adam geldi. Israrla Hz. Mevlâna'yı görmek istiyordu. Canlar Hz. Mevlâna'nın huzuruna çıkardılar. Adam selam bile vermeden;

"Ey Allah'ın kulu! Gönül nedir? Bana bir anlatıver" dedi. Hz. Mevlâna adama baktı baktı da, adamın içinde bir gönül yangınının kaynamakta olduğunu, kararının elinden gittiğini anladı;

"Gönlün ne olduğunu ancak gönül sahipleri bilir ey arayan kişi! Bu suali onlara sor" dedi. Adam;

"Ey Allah'ın kulu! Beni bilmiyor mu sanıyorsun? O aradığım gönül sahibi sensin" dedi. Hz. Mevlâna bir burhane hissetmişti bu

yoksul görünüşlü, içinden kor kor ateş gülleri savrulan adamda. Söylemeye başladı;

"Gönlü gereği gibi anlatmak için bir zaman gönül mahallesine girdim, orada kaldım. Böylece gönlün hâlinden bir iz, bir nişan aramaya koyuldum. 'Bakalım gönlümün halleri nedir? Nasıldır?' diye düşündüm. Gördüm ki yalnız ben değil, bütün dünya ondan şikâyetçi, onun yüzünden feryada düşmüş. Her ovada, her şehirde rastladığım bilginlerden, akıllı kişilerden gönle dair ne düşündüklerini, ne destanlar söylediklerini sordum. Hepsi de gönlün elinden yakındı, yaka silkti, hepsi de feryada geldi. Bu hâl bana dokundu. Gönül konusu üzerinde bir şüpheye, bir zanna düştüm. Sonunda bu konu üzerinde, aklın bir işe yaramadığını anladım da aklımı bıraktım. Gönle doğru sefere çıktım, yola düştüm fakat onun bulunmadığı hiçbir yer de görmedim. Aslında şu gönül, ârif ile mârufun yani bilen ile bilinen arasında tercümanlık edip durmada. Gönlün ne olduğunu ancak gönül sahipleri bilir. Ruhsuz kişi gönlün değerini ne bilsin? Sen gönlü ancak Allah kapısında, ilâhî dergâhta bulabilirsin. Gönül filânda fişmanda bulunmaz. Âlemde kırık gönülleri onaran, eksiklikleri tamamlayan, dilediğini zorla yaptırmaya gücü yeten, her izi olanı, her izi bulunmayanı gereği gibi gören Allah'tan başkasında gönlü bulamazsın. Çünkü Allah, gönlü ev edinmiştir"

Adam duydukları karşısında kendinden geçmişti; "İşte" dedi "İşte duymak istediğim, dile getiremediğim sözler bunlardı, ey gönül evinin gönlü yüce sahibi!" dedi. Kalkıp Hz. Mevlâna'nın eteklerini öptü. Kendisini müridliğe kabul etmesi için yalvardı. Bundan sonra sizin sözlerinizle gönlüm doyacak" dedi.

***

Mesnevî, hakîkat sırlarının çiçeklerini eteğine topluyor; beyitlerdeki mânâlar rengârenk toz kanatlı binlerce kelebek gibi havada uçuşuyor; sadırdan satırlara akıyor; beyit havuzları feyzle beslenip dolup taşıyor; ebedileşiyordu.

Çelebi Hüsâmeddin, sadece *Mesnevî*'nin kâtipliğini yapmıyor, sadece Gülbahçesi'nde, semâ meclisinde, Meram'da, hamamda; Hz. Mevlâna nereye giderse, peşinde dolaşarak ağzından dökülen

incileri not etmekle kalmıyordu. Kâtiplik hizmetinin yanı sıra Hz. Mevlâna'yı coşturarak, teşvik ederek pek çok katkılarda bulunuyordu. Böylece beyitler selsebil gibi akıp gidiyordu. Bir dostu ziyaret etmişler, akabinde Medrese'ye doğru yürüyorlardı. Yol kenarında oynayan çocuklar kendilerine yalancıktan dükkân yapmışlar, ev yapmışlar, alışveriş yapıyorlar, aldıkları yiyecekleri gûyâ evlerinde pişirip yiyorlardı. Hz. Mevlâna uzakta durdu, bir süre onları seyretti. Sonra beyitler söylemeye başladı;

"Bedenini beslemek, onun ihtiyaçlarını gidermek için bir sanat öğrendin. Bir işin var, bir mesleğin var. Ruhunu beslemek için de din san'atını öğrenmeye çalış!

San'at ve meslek yüzünden dünyada giyinmiş, kuşanmış ve zengin olmuşsun; öte tarafa, âhirete gidince ne yapacaksın?

Daha bu dünyada iken bir san'at öğren ki, âhirette işine yarasın, sana ilâhî mağfiret kazandırsın.

Cenâb-ı Hakk, 'Bu dünyanın kazancı öbür dünyanın kazancının yanında çocuk oyunu gibi kalır' diye buyurdu[121]

Çocuklar oyun oynarlarken dükkân yaparlar, yalancıktan alışveriş ederler, fakat kâr elde edemezler, ancak vakit geçirirler.

Bu dünya da o çocukların oyun yeri gibidir. Gece de ölümü göstermektedir. Ey bu yalan dünyada 'Ticaret yapıyorum, helâl-haram gözetmeksizin kazanıyorum' diyen gâfil! Sen de o çocuk gibi hayırlı işler, faydalı eserler ortaya koymadan; elin boş, kesen boş, kendin ise yorgun, bitkin bir halde mezara girersin.

Ey akılsız kişi! Din kazancı Allah aşkıdır; gönül cezbesidir. Onun için de kabiliyet ve istidat demek olan Hakk nuru lâzımdır.

Fakat bu alçak nefis seni geçici, fâni kazanç elde etmeye çalıştırır. Ey zavallı! Ne zamana kadar geçici kazanç arkasında koşacaksın? Onu artık bırak!

Eğer o alçak nefis senden yüce bir kazanç dilerse, sakın aldanma! Çünkü o isteğin arkasında o düşman nefsin bir hilesi vardır"

***

Mesnevî'nin ikinci cildi de tamamlanmak üzereydi. Mevlâna, Çelebi Hüsâmeddin'e;

---

121 Hadîd Sûresi'nin 25. Âyet-i kerimesine işaret var.

"Kur'an gelini, yüzündeki peçeyi, iman başkentini kavgadan, gürültüden temizlenmiş, sessiz gördüğü vakit açar. Bizim *Mesnevî*'miz de böyle mânevî bir dilberdir. Güzel ve olgundur. Aydın gönüllü nazar sahipleri ve ciğeri yanmış âşıklar için o süslenmiş bir bağ, lezzetli bir rızıktır. Bu gayb âleminin dilberlerini görmekle haz duyan Allah erlerinin inayet nazarına mazhar olan ve bu suretle, '... O ne güzel kuldur. O tövbe ve rûcu edendi' âyetindeki Allah erlerinin sırasına giren cana ne mutlu" dedi. Ve devam etti, "*Mesnevî*'nin nurlarla dolu sırlarını ve inceliklerini anlamak; âyetlerin, hadislerin, hikâyelerin tertibinden aralarındaki münasebeti kavramak için büyük bir itikat gerekir. Devamlı bir aşk, tam bir doğruluk, selim bir kalp, son derece bir zekâ, anlayış ve muhtelif ilimleri bilmek lâzımdır ki onun dışında insan seyredebilsin ve onun sırrının sırrına ulaşabilsin. Doğru bir âşıka bu vasıtalar olmadan da *Mesnevî*'yi anlamak hususunda, aşkı ona kılavuz olabilir ve bir konak yerine ulaşabilir. Allah başarı sağlayıcı, doğru yolu gösterici, yardımcı ve insanların idarecisidir" dedikten sonra beyitler söylemeye başladı;

"Rûhunda aşk ile bir ateş tutuştur da baştanbaşa bütün düşünceleri, bütün sözleri yak gitsin

Âşıklar her an bir başka çeşit yanarlar, yakılırlar. Yıkık bir köyden ne haraç alınır ne vergi"

Beyitler sadırdan satıra aktı gitti.

İkinci defter de bitmişti.

***

Mesnevî'nin üçüncü cildinin yazılmaya başlanacağı zaman, Çelebi Hüsâmeddin hastalanmıştı, hastalığı yüzünden üçüncü cildin yazılması gecikmişti. Bu yüzden sürekli özür diliyordu. Aradan bir zaman geçmişti, Çelebi Hüsâmeddin kendisini bir hayli toparlamıştı.

Bir gün Hazreti Mevlânâ, Çelebi Hüsameddin'e bayram ziyaretine gidiyordu. Yanında yakınları vardı. Dar bir sokaktan geçiyorlardı, önlerine bir köpek çıktı, müridlerden biri elindeki değnekle o köpeğe vurup kovaladı. Hz. Mevlânâ o müride bağırdı;

"Ey hayırsız! Çelebi'nin mahallesinin köpeğini mi dövüyorsun?"

Çelebi Hüsâmeddin'in evine vardılar. Çelebi Hüsameddin huzursuzdu, hastalığından dolayı *Mesnevî* kitabının yazılmasının geciktiği için özür diliyordu. Hz. Mevlâna kendisine, "Özür dilemeyi bırak Allah'ın sırlarının hazinelerini aç, güç ve kuvveti veren Allah 'tır" dedi.

Aradan birkaç gün geçmişti. Çelebi Hüsameddin Medrese'ye gelip el bağladı. Hz. Mevlâna;

"Ey Hakk'ın ziyâsı olan Hüsâmeddin! *Mesnevî*'nin üçüncü defterini de getir yazmaya başla ki, hayırlı işlerin üç defa yapılması sünnettir" diye devam etti.

Hakk'ın has kullarının melekleri bile geçtiğini, bedenlerinin nûrla yoğrulduğunu, Allah'ın sıfatları ile sıfatlandıklarını, Çelebi Hüsâmeddin'in de o has kullardan olduğunu ifade ederek hastalıkların ateşinden geçip âfiyet bulmasını söyledi, Çelebi Hüsâmeddin de yazmaya başladı;

"Ey su, toprak, ateş ve hava gibi unsurların mizâcına kul, köle kesildiği Hüsâmeddin! O ateş, sana da İbrahim Peygamber'e olduğu gibi yakıcılığını kaybeder, esenlik olur

Her mizâcın mayası dört unsurdur. Fakat senin mizâcın her pâyenin, her derecenin üstündedir.

Senin mizâcın şu geniş, yayılmış âlemde birlik vasfını bir araya derlemiş, toplamıştır.

Ne yazık ki halkın anlayış sahası pek dardır. Halkın ilâhi sırları kavrayacak, içlerine sindirecek halleri yoktur. Onlarda bu mânâ lokmasını yutacak boğaz da yoktur.

Fakat ey Hakk'ın ışığı Hüsâmeddin! Doğru olarak yerli yerinde verdiğin kararla senin helva gibi tatlı olan sözlerin taşa bile boğaz verir, ağız bağışlar"

Hz. Mevlâna, Çelebi Hüsâmeddin'in sözlerinin taşa bile boğaz verdiğini söylerken, Hz. Mûsâ'nın Cenâb-ı Hakk'a, "Yâ Rabbi; bana cemâlini göster!" diye yalvarması ve Cenâb-ı Hakk'ın da dağa tecelli edince dağın parça parça olmasını kasdetti. Sanki dağın boğaz sahibi olarak mâna şarabı içip deve gibi oynadığını söyleyerek, Çelebi Hüsâmeddin'in sözlerinin mânevî derecesine vurgu

yaptı. Mesnevî'nin pek çok yerinde halkın anlayış sahasının darlığından ve her sırrın onlara açıklanmaması gerektiğinden söz etti.

Hz. Mevlânâ, söylemeye Çelebi Hüsâmeddin de yazmaya devam ediyordu. Âşık ruhunun heyecanlarına cevap verebilecek yegâne vasıtaydı beyitleri ve ney. Artık hayatında beyitleri, mûsikî ve seması kendisine manevî bir yol arkadaşı olmuştu. Heyecanlarını, coşkusunu, sevincini, üzüntüsünü hep bu vasıtalarla ifade ediyor, onlarla tesellî ve sükûn buluyordu. Çoğu demlerde aşkını satır satır söyleyebilmek için serhoşluk hâlini, ayıklık hâli çalmasın diye her daim vecd hâlinde dönmek istiyor, saatlerce, sabahlara dek semâ ediyordu. Her şey uyurken neden yoktu *Mesnevî*'nin uykusu...

***

Neden bu övgü ve özür dileyiş cümlelerini sürekli dile getirdiği bilinmez ama yine Çelebi Hüsameddin'i övüyor, bu övgülerini hasetçilerin Şems-i Tebrizî'ye ve Selâhaddin Zerkûbi'ye yaptıkları gibi Çelebi Hüsâmeddin'e de diş bilememeleri için kısaca övgü cümleleri söylediğini tekrar tekrar belirtiyordu;

"Ey Hakk ziyası Hüsâmeddin! Gökler de unsurlar da senin gibi mânevî bir padişah doğurmadı.

Senin benzerin olmadığı için sen can âleminde, gönül âleminde, nâdir olarak gelirsin. Bu yüzdendir ki can da, gönül de senin gelişine karşı bir şey yapamazlar da utanır kalırlar.

Nice ben geçmiş zamanlarda gelmiş kâmil insanlardan, velilerden söz açtım, onları övdüm ama bütün övgülerimde sen vardın, o metihlerden maksadım hep sendin.

Ey adı güzel Hüsâmeddin! Ben seni kısaca andım. Kısaca övdüm. Bu güzel övüşü kuş da bilir, balık da.

Hasetçilerin âhı ona dokunmasın, onun hayaline karşı diş bilemesinler diye gizlice ve kısaca övdüm"

Mevlâna, Çelebi Hüsâmeddin'den önce iki can dostu olan Şems-i Tebrizî ve Selâhaddin Zerkubi'yi ham kişilerin kıskanmalarından, onlara diş bilemelerinden ve rahatsız etmelerinden bıkıp usanmış, çok üzülmüştü. Bunu tekrar tekrar *Mesnevî*'de dile getiriyordu. Dolayısıyla aynı hamlığı Çelebi Hüsâmeddin'e de göstereceklerinden endişe ettiği için kısaca ve gizlice övdüğünü söylü-

yor ve bu nükteyi başka bir yerde anlatmak sana borcum olsun, diyerek daha fazla açıklamada bulunmuyor. Ve her seferinde akla,"Başka bir yer, dediği mekân, kalemin kâğıdın bırakıldıktan sonrası bir dinlenme ânı mıdır, yoksa başka bir âlemi mi kastediyor? Bilinmez..." düşünceleri geliyordu.

Hz. Mevlâna, Medhü senâ'nın araya girene değil Hakk'ın nûruna ve onun lütfunun kemâline ait olduğunu da sözlerine ekliyordu;

"Bil ki her övüş, her medh ü senâ, Hakk'ın nûruna ve onun lûtfunun kemâline aittir. Sûretlere şahıslara yapılan medh ü senâ eğretidir.

Övgüye lâyık olmayanı kim övebilir? Fakat Allah'ı değil de, Allah'ın yarattıklarını övenler yollarını şaşırmışlardır.

Bir duvarın üzerine bir nûr düşer. O nûr duvarın değildir. Duvar o nûru aksettiren bir ayna gibidir. Güzellerde görülen güzellik de onların değildir. Muvakkat bir zaman için onlara lûtf edilmiş olan ilâhi güzelliktir"

Çelebi Hüsâmeddin, Hz. Mevlâna'nın sözlerini yazarken;

"*Mesnev,î,* gerçek sevgilinin güzelliğinden eğreti olarak alınmış güzellikleri fâş etmeye devam ediyor. Bütün güzelliklerin güzelliği Hakk'ın güzelliğinin aksi değil mi? Bütün güzellikler Hakk 'a ait değil mi zaten... *Mesnevî* kitabı kıyamete kadar canla başla korunacak; zevk, edep ve hikmet sahiplerinin ve gönül ehli marifet erbabının katında pek kabul görecek." diye düşünüyordu.

Mesnevî'nin yazılması ilerledikçe, Çelebi Hüsâmeddin'in hayranlığı daha da katlanıyor, katmerleniyordu. Şairliğin en büyük meziyetlerinden biri olan tedâi[122] kabiliyeti Hz. Mevlânâ'da emsâli görülmemiş bir şekilde zuhur ediyor, zirvelerde kendini gösteriyordu. Birkaç dil bildiği için dolayısıyla bütün bilgileri, şairleri de en ince teferruatına kadar biliyordu. Kendisi fevkalâde seyyal bir zekâya, çok ince bir ruha ve görüşe sahipti. Vecd, aşk, seziş ve buluş kabiliyetinin; neşenin, coşkunluğun, hayranlığın, bütün bir mâna âleminin sembolüydü. *Mesnevî*'yi söylerken, zihnindeki konular, konuları kovalıyor, bu konulara uygun hikâyeler de başka

122 Tedâî: Resim, koku, ses, kelime, manzara gibi şeylerin başka bir şeyi akla getirmesi, çağrışım.

hikâyeleri hatırlatıyor, bu suretle beyitler uzayıp gidiyordu. Bir hikâyeyi anlatırken hikâyedeki bir insan veya hayvana söz söyletmeye başlıyor, fakat derhal söz söyleyen kendisi oluveriyordu.

Bazen de öyle hüzünlü, öyle ince bir mânâya ve nükteye rastlıyordu ki, o mânâyı ifade ve o nükteyi belirtebilmek Türkçe ile kâbil olmuyordu. Türkçede o mânâyı ifâde edebilecek ne bir lügat ne de bir terkip vardı. İfadenin kalemi çaresiz Arapça ve Farsçanın umman genişliğindeki sayısız incilerinden toplamaya, onları işlemeye, dizmeye mecbur kalıyordu. Çelebi Hüsâmeddin, "Hüdâvendigâr beyitleri biraz da bu yüzden Anadolu Farsçasıyla söylüyor. Belki de ilerde Türkçe daha da zenginleşecek ama şu anda kifayet etmiyor. O rüya ile uyanıklık arası gördüğüm insanlar Türkçe konuşuyordu. O kadar çok insan Türkçe konuştuğuna göre, Türkçe şimdiki durumunda kalmayacak zenginleşecek demek ki. O konuşulan Türkçe kelimelerin çoğunu anlamamıştım. Bu da şunu gösteriyor ki, Türkçe de tıpkı bir çocuk gibi doğdu, büyüyor, gelişecek ve kemâle erecek" diye düşünüyordu.

Hz. Mevlâna sanki Çelebi Hüsâmeddin'in aklından geçenleri biliyormuş gibi, "Yabancı bellemeyin beni. Ben de bu ildenim. Sizin vatanınızda kendi yurdumu aramaktayım. Her ne kadar düşman gibi görünsem de düşman değilim. Her ne kadar Farsça söylesem de aslım Türk'tür benim" dedi. Çelebi Hüsâmeddin aklından geçenlerden utandı. Zira Belh'ten Sultanü'l Ulemâ ile birlikte gelenlerden ve Larende'de yerleşip kalanlardan bir mürid, Hz. Mevlâna ailesinin Kaşgar Türkü olduğunu, ailenin evlerinde Orta Asya'ya mensup bir lehçe olan Hakaniye lehçesi konuştuklarını söylediğini hatırladı.

Diğer yandan, Hz. Mevlâna'nın anlayış ve sezgilerinden dolayı bir evliya olduğundan Çelebi Hüsâmeddin'in hiç kuşkusu yoktu. Sultan Veled'in sözleri aklına geldi hemen;

"Mevlâna'dır evliya kutbu bilinün
Tâ kim ne buyursa ânı kılınun
Tanrı'dan rahmettir anın sözleri
Körler okusa açıla gözleri" diyor. Babasının velilerin kutbu olduğunu söylüyor. O ne söylerse onu yapın. Çünkü Onun sözleri Allah'tan bir rahmettir. Körler bile okusa gözleri açılır, diyordu.

Ama buradaki bahsettiği körlük; baş gözü değil, gönül gözüdür. Gönül gözü kör olanlar bile onun eserlerini okuduğu zaman, gözleri açılır, diyor" diye düşündü.

Sultan Veled diğer taraftan Hz. Mevlâna'yı da Çelebi Hüsâmeddin'i de mertebe bakımından, diğer gönül erlerinden daha yüce gördüğünü ifade ediyordu. Hiç kimsenin hakîkat yolunu ay ışığı ile göremediğini, güneş doğunca o yolun aydınlanıp apaçık göründüğünü söylüyordu.

Mesnevî'nin üçüncü cildi bitmiş dördüncü cildine başlanacaktı artık. Hz. Mevlâna Çelebi Hüsâmeddin'e, Güneş'in dördüncü kat gökten doğarak dünyayı aydınlattığı gibi, kendisinin de güneş gibi dördüncü deftere(cilde) nûrlar, ışıklar saçıp beldeleri, memleketleri parıl parıl parlatmasını söyledi. Çelebi Hüsâmeddin'i yeryüzü definelerinin emini, aşk hazinelerinin anahtarı, vaktin Bayezid'i, zamanın Cüneydi diye vasıflandırdı. Kendisinin ancak onun sohbetleriyle teskin olduğunu söyledi. Yıldızların gizli nûru olarak niteledi Çelebi Hüsâmeddin'i "Hakk'ın ziyâsı", "Allah Arslanı", "Şah Hüsâmddin", "Cömert Hüsâmddin", "Üstadların Üstâdı" olarak vasıflandırdı tekrar;

"Ey Hakk'ın ziyâsı olan Hüsâmeddin! Kalk kendi balını al da süt havuzuna dök.

O süt havuzuna, yâni Hakk yolcusunun tertemiz olan gönlüne kâmil bir insanın mânevî balı karışarak tatlılaşır ve gerçek yolu bulup da "Elest denizine" kavuşursa, artık o her çeşit bozuluştan kurtulur, artık hiçbir âfete uğramaz, saflığını kaybetmez" dedi.

Çelebi Hüsâmeddin, Hz. Mevlâna'nın özünde ve sözünde Hakk Teâla'nın şükrünü görüyordu. Hakk Teâla'nın, "Şükredin ki artırayım" âyetine istinaden söz nimetlerini artırdığını, çoğaltıp, bereketlendirdiğini idrak ediyor, secdeler ediyordu. Ve yine biliyordu ki, "Secde et, yaklaş" buyruğu ile secdenin karşılığının Hakk yakınlığı olduğunu...

Hz. Mevlâna'nın söylediği beyitleri yazarken gözyaşlarını tutamıyor. Ne kadar imtina etse de bazen gözyaşları kaçamak damlalarla defterin üzerine damlayıp harflerle buluşup sevişiyordu. Çelebi Hüsâmeddin hem kızıyor, hem gülümsüyordu dilbaze gözyaşlarına.

Yazmaya devam etti;

"Ey Allah Arslanı! Arslan gibi bir kükre de, o kükreyiş yedinci kat göğe ulaşsın.

Kendi hâllerini, ulaştığın mânevî dereceleri, duyduğun rûhânî zevkleri altın suyu ile yaz da, gönlü mânâ denizi olmuş; mayası yaratılışı iyi olan herkes okusun, anlasın, yararlansın.

Cana can katan bu sözler, Nil suyu gibi lûtuftur. Allah'ım sen bu latîf sözleri, Kıptî huylu olanlara kan olarak göster"

***

Hz. Mevlâna, Şems-i Tebrizî'de de, Selâhaddin Zerkubi'de de Hakk cemâlinin parlak tecellilerini görüyordu. Çelebi Hüsameddin'e olan sevgi ve övgüsünün asıl sebebi de onun yüzünde ve gönlünde gerçek sevgilinin güzelliğinin yansımalarını müşahede ediyor olmasıydı.

Hz. Mevlâna, Çelebi Hüsameddin'in *Mesnevî*'nin yazılmaya başlanmasına sebep olduğu gibi dört cilde ulaşmasında ve bundan sonraki ciltlere ulaşması için de büyük istek ve gayretinin olduğunu şu beyitlerle dile getiriyordu;

Ey Hakk ışığı olan Hüsâmeddin! Sen öyle üstün bir ersin ki, *Mesnevî* senin nûrunla aydınlandı, parlak bir hâle geldi de ay'ı bile geçti.

Ey kendisinden birçok şeyler umulan büyük insan, senin himmetinin, kereminin bu *Mesnevî*'yi nerelere kadar götüreceğini Allah bilir.

Bu *Mesnevî*'nin boynunu bağlamış onu bildiğin yere çekip götürüyorsun.

Mesnevî koşup gitmede ama onu çekip götüren görünmüyor. Görünmüyor ama herkese değil, gönül gözü kapalı olan gâfillere görünmüyor.

Mesnevî'ye başlamaya sen sebep oldun; artarsa uzarsa yine sen artırır, uzatırsın.

Sen böyle istiyorsun, Allah'ta böyle istiyor demektir. Çünkü Allah takvâ sahiplerinin dileklerini verir.

*Mesnevî*nin sana binlerce şükrü var. Sana duâlar etmek, şükretmek için avuçlarını açmıştır"

Hz. Mevlâna, bir hayranlık denizi olan *Mesnevî*'de Çelebi Hüsâmeddin'e sık sık Hakk Ziyâsı diye hitabediyordu. Ve neden "Ziyâ" dediğini açıklıyordu; "Çünkü güneşsin. Ziyâ ve Hüsam senin vasıflarındandır. Kur'an Güneş'e, ziyâ; Ay'a nûr, dedi. Güneş keskin ziyâsıyla karanlığı yarıp, doğuyorsa, sen de öylesin. Mânâ güneşi ve güneş ışığı olarak "ziyâ" kelimesi, ay'ın vasfıdır, "nûr" dan daha üstün görür, güneşin kılıcı ziyâdan olur. Güneş Ay'dan daha yüce olduğu için ziyâ, nûrdan daha üstündür" diyordu ve devam ediyordu;

"Bu *Mesnevi*'yi nazmetmekten maksadım: Ey Hakk Ziyâsı Hüsâmeddin, sensin! Senin üstün vasıfların, aşkının sırlarıdır. *Mesnevî* mânâ ve şekil olarak bütün senin malındır. Sana takdim ettim, sen de kabul eyledin.

Padişahlar kendilerine sunulan bir şeyi iyi veya kötü olsun kabul ederler. Kabul edilince de artık o reddedilmez.

Mademki, imân bahçesine *Mesnevî* gibi güzel bir fidanı diktik, onu himmetinin ab-ı hayatıyla sula! Feyzinle kemale eriştir. Mademki *Mesnveî*'nin mânâlarının sırlarına açıklık getirdik, dilindeki düğümü çözmeye himmet et.

Ey benim ruhumun dostu! *Mesnevî*'deki sözlerden maksadım senin aşkının sırrıdır. *Mesnevî*'yi nazmedip yazmaktan maksadım güzel sesini dinlemektir. Zira bence senin sesin ilâhî bir sestir. Evet! Âşık, hâşâ, mâşukundan hiçbir vakit ayrı olmaz" dedi. "Bu kitap, masal diyene masaldır; fakat bu kitapta halini gören, bu kitapla kendini anlayan kişi de erdir!" diyerek okuyan kişinin şekle takılıp kalmaması ve *Mesnevî*'deki mânâ denizine yönelmesi gereğine dikkat çekerek;

"Bu Mesnevî mânâdır; feûlûn, fâilât değil"

"Şekle aldananlar mücevherlere bürünmüşler, mânâya değer verenler ise mânâ denizini bulmuşlardır" dedi. Bu ifadeleriyle aynı zamanda vücûda gelen ve satırlara dökülen beyitlerin sanatsal kaygı ile söylenmiş bir eserden ziyade, ilâhî kaynaklı bir eser, bir mânâ iklimi olduğunu vurguladı.

***

Mevlâna, büyük eseri *Mesnevî*'yi, *Hüsâmî-nâme, Mesnevî-i Şerîf, Mesnevî-i Mânevî, Mesnevî-i Şems* adıyla yâdediyordu. Dördüncü cilt de bitmişti. Çelebi Hüsâmeddin, cihanı irşad etmek için beşinci cildin hemen yazılmasını arzu ediyor başlamakta aceleci davranıyordu.

Hz. Mevlâna kütüphanesine geldi. Çelebi Hüsâmeddin'in elinde defteri vardı, onu bekliyordu. Hemen başlayalım demek istiyordu. Hz. Mevlâna bunu anlamıştı. Daha fazla bekletmedi, hemen söylemeye başladı. Beşinci cildin ilk beyitlerine de Çelebi Hüsâmeddin'in vasıflarını söyleyerek başladı;

"Yıldızların nûru olan şâh Hüsâmeddin, *Mesnevî*'nin beşinci cildine başlanılmasını istemektedir.

Ey Hakk'ın ziyâsı Cömert Hüsâmeddin! Ey beşerî kirliliklerden kurtulanların üstâdlarının üstâdı.

Eğer halkın gözleri, hakîkati görmekten perdeli olmasaydı, açık olsaydı, anlayışlar, idrakler dar ve zayıf olmasaydı.

Seni çok mânâlı olarak bütün meziyetinle, bütün yüceliğin ile sana lâyık bir şekilde methederdim. Seni övmek için kullandığım kelimeleri beğenmez, seni hakkıyla anlatacak başka sözler, başka ifadeler ararım.

Dünya ehline seni methetmek, seni anlatmak boş yere nefes tüketmektir. Bu övmeler, dünya ehline bir fayda sağlamaz, onlara zarar verir. Bu sebeple ben seni, aşk sırrı gibi gizledim.

Övmek; bir insanın iyi vasıflarını, güzel huylarını ortaya koymaktır. Perdeyi yırtarak onun meziyetlerini ortaya çıkarmaktır. Güneş ise ne anlaşılmaya muhtaçtır, ne târif edilmeye.

Ey Hüsâmeddin! Senin mânevî üstünlüğün akılların erebileceği dereceyi çoktan geçti. Akıl senin büyüklüğünü anlatmakta âciz kaldı.

Ey Hüsâmeddin! Sen Hakk'ın nûrusun, Hakk yoluna düşenlerin rûhlarını çeker, Hakk'a götürürsün. Halk ise, şüphe ve vehim karanlıklarında, zanlar içindedir.

Sendeki o hoş, o ilâhî nuru, şu gözsüz, görüşsüz kişilerin sürme gibi gözlerine çekmelerinin şartı, o nurun değerini, üstünlüğünü bilmeleri, o nûru yücelemeleridir"

Hz. Mevlâna, *Mesnevi*'nin bu cildinde de Aden incileri saçıyordu. *Mesnevî* üzerine de beyitler söylüyordu;

"Ormanlardaki ağaçlar kalem olsa, denizler de mürekkep olsa, yine *Mesnevî*'ye son yoktur.

Dünya var oldukça, insanlar yaşadıkça, *Mesnevî*'nin şiiri de yaşar durur, okunur, zevk alınır.

Dünyada toprak kalmazsa, balçık da kuruyup tozsa, *Mesnevî*'nin hakikat denizi coşar, köpürür. Köpüklerinden kıyılarında yeni topraklar meydana gelir.

Ormanlar da kalmasa, ağaçlar başkaldırsa, bu defa da denizin içinde ağaçlar çıkar, ormanlar meydana gelir"

Dünya durdukça yaşayacak, okunacak olan *Mesnevî*'yi Hz. Mevlâna böyle anlatıyordu beyitlerinde. Bu cildinde sonuna yaklaşmıştı. Hz. Mevlâna'nın sanki bir acelesi vardı. Sanki aceleden başı dönüyordu. Serin, yıldızlı bir geceydi. Ama içi yangınlardaydı. Dama çıktı. Çelebi Hüsâmeddin de peşinden çıktı;

"Ey keremine kurban olduğum Allah! Başım senin aşkınla, senin özleminle dönmededir.

Sana rağbetimiz, seni özlememiz, sevmemiz de bizden değildir. Senin dileğin, senin lütfundur. Nerede bir yol alan varsa onu çekip götüren de senin cezbendir. Senin çekişindir. Toprak rüzgâr olmadan hiç tozar mı? Havaya yükselir mi? Deniz olmasa bir gemi yüzer mi? Yol alabilir mi?

Hakk'ın aşk kadehinden ölümü içenler, ölmemişlerdir. Onun aşkı ile diridirler. Gönüllerini yaşamaktan da, hayat suyundan da çekmişlerdir.

Senin aşk suyun âb-ı hayatın lütfunla, kereminle elimize geçince, bizce herkesin peşinde koştuğu dünyaya ait âb-ı hayatın artık kıymeti kalmadı.

Derler ki: Âb-ı hayattan her can tazelik bulur ama sen Allah'ım âb-ı hatın da âb-ı hayatısın.

Sen devamlı olarak her an bir ölüm verdin, sonra dirilttin, böylece senin kereminin nelere kadir olduğunu gördüm.

Allah'ım beni dirilteceğine öyle güvenim, öyle itimadım var ki, ölüm bana uyku gibi görünmededir.

Akıl ecelden titremede. Aşk ise sevinç içinde, neşe içinde eceli beklemektedir. Taş, kerpiç gibi hiç yağmurdan korkar mı?

Mesnevî'nin beşinci cildi olan, bu cild, can semasının burçlarında bir yıldız gibi parlamaktadır.

Yıldızları tanıyan gemiciden başkalarının duyguları yıldıza yol bulamaz" dedi. Kafasını sayısız yıldızlarla bezeli gökyüzüne kaldırarak bu beyitleri söyledi.

Beşinci cildi can göğünün burçlarından bir yıldıza benzetiyordu. Bir kısmının bir araya gelerek "Burç" denen takımyıldızları oluşturmalarına takıldı. Gemicilerin bunlara bakarak yollarını bulmaları gibi *Mesnevî*'nin de gönül, ruh göğünde parlayarak insanlara takımyıldızları yani burçlar gibi yol götüreceğini vurguladı.

Mânâ ile ilgisi olmayan, gönlünde Hakk aşkı ve hakikat arzusu bulunmayan bir kimsenin *Mesnevî*'den faydalanamayacağını, bir fikre takılıp kalan, müsamahadan mahrum olan, başkalarının Rabbânî görüşlerini sezemeyen, mutaassıpların *Mesnevî*'ye el uzatmamaları gerektiğini söylüyordu. Böyle kişilerin kendilerini hazırlamaları için gönül semâsında dolaşan mânâ yıldızlarını tanıma bilgisi elde etmeleri, içlerinde bir ilâhî ışık uyandırmaları, aşka saygı göstermeleri gerektiğini salık veriyordu. "Ne yazık ki birçok insan yıldızları sadece seyreder fakat onların kutluluklarından haberi olmadığı gibi, birbirlerine yakınlıklarını da bilmezler" diyor ve;

"Başkaları yıldızları ancak seyrederler; ne kulluklarından haberleri vardır ne de kırandan. Yıldızların birbirlerine olan yakınlıklarından da onların haberleri yoktur.

Geceleri tâ sabahlara kadar şeytanları yakan böyle yıldızlara âşinalık et.

O yıldızların her biri, kötü zanna kapılmış, şeytanı kovmak, defetmek için, gökyüzü kalesinden neft atar[123]

Yıldızlar şeytana karşı akrep gibidirler. Fakat uğurlu Müşteri yıldızına yakın dostturlar.

Yay şeytanı ok ile vurur, yere mıhlar fakat kova da meyveler ve ekinler için su ile doludur.

---

123 Bu beyitte Mülk Sûresi'nin beşinci âyetine işaret ediyor. Hicr Sûresinin 16-18 âyetlerine de beyan var.

Balık azgınlık gemisini kırar, parçalar fakat öküz de dost için tarla sürer

Güneş geceyi arslan gibi parçalasa da la'l de ondan atlas elbise giyer.

Dost ol, kötü huydan kendini kurtar da zehir küpünden bile şeker ye.

Hazreti Fâruk'a zehir tesir etmedi, çünkü Hakk'la bâtılı titizlikle ayırışı tiryakı ona şeker kesilmişti" dedi.

Hz. Mevlâna bu son beytinde şu rivayete işaret ediyordu;

Bizans imparatoru Halife Hazreti Ömer'e kıymetli pek çok hediye gönderir. Hz. Ömer hediyelerin içinde gördüğü şişenin ne olduğunu sorar. Elçi; "Bu çok kuvvetli bir zehirdir. Bir miskal[124] ini bir düşmana verirsen onu derhal öldürür" deyince Hz. Ömer, "Benim nefsimden daha büyük düşmanım yoktur" diyerek zehri içer ama zehir tesir etmez. Bu beyitlerle beşinci cildi bitirir.

Hz. Mevlâna beşinci cilt bittiği zaman takrizini söylerken zarûrî bir açıklama yaptı;

"Ondan yardım dileriz, ona güveniriz. Gönüllerin anahtarları onun yanındadır. Yarattıklarının en hayırlısı Muhammed(s.a.v)'e, bütün âline ve ashâbına rahmet niyâz ederiz" dedi ve dibâcesini söylemeye başladı;

"Bu *Mesnevî* ciltlerinin ve mânevî anlatışların beşincisidir. Bu kitap şunu anlatır:

Şeriat bir muma benzer, ışık tutar, yol gösterir. Mumu ele almakla yol aşınmış olmaz. Ama o ele alınmadan da yola düşülmez. Şeriâtin ışığında yola düşüp gitmeye başladın mı, işte bu gidişin tarikattır. Maksadına ulaştın mı o da hakikattir. Bunun için hakikatler ortaya çıksaydı, 'Hakîkatler meydana çıksaydı, şerîatler bâtıl olurdu' denmiştir. Nitekim bir bakır, kimyâ ilmi ile altın hâline gelse yahut aslında altın olsa, onun için kimyâ bilgisine ihtiyaç hâsıl olmaz. Yâni bakırın kimyâ ilmine göre iksir ile muamelesine artık lüzum yoktur. Kimyâ ilmi şeriattir. Bu ilme göre, bakırın iksir ile muamele görmesi de tarîkati ifade etmektedir. İşte bu sebepledir ki, 'Kılavuzla varılacak bir yere ulaştıktan sonra tekrar kılavuz

---

124 Miskal: Bir buçuk gram

aramak çirkin bir şeydir. Fakat kılavuzla varılacak yere ulaşılmadan kılavuzu bırakmak da kötüdür' demişlerdir.

Hâsılı şeriat, hocadan yahut kitaptan kimyâ ilmi öğrenmeye benzer. Tarikat ise kimyâ ilmine göre iksirin elde edilmesi ve bakıra sürülmesidir. Hakikatte kimyanın tesiri ile bakırın altın olmasıdır. Kimyâ ilmini bilenler, 'Biz bu bilgiye sahibiz' diye sevinirler. Bu ilmi tatbik edenler, iksiri bakıra sürenler de, 'Biz herkesin yapamadığı böyle işler yapıyoruz' diye memnun olurlar.

Hakikati bulanlar ise, 'Biz altın olduk, kimyâ bilgisinden kurtulduk, iksiri de bakıra sürmekten vazgeçtik. Bizler Allah'ın hür kullarıyız, hiçbir şeyle bağlı değiliz' diye hakikati buldukları için mutlu olurlar. Her zümre elde ettiği şeyle sevinir, övünür. Herkes kendi gittiği yoldan memnundur.

Yahut da şeriat tıp bilgisine öğrenmeye benzer. Tarîkat, tıp bilgisine göre ilaç almak, perhize riayet etmektir. Hakikat ise ebedi olarak sağlık ve huzur bulmak, dolayısıyla tıp ilminden de, onun tatbikatından da kurtulmaktır. İnsanoğlu şu yaşayıştan geçip, ölüp gidince, şeriat ve tarikat ahkâmı onun üstünden kalkar. Fakat hakikat kalır. Şöyle ki, o kişi hakikate ulaşmışsa, 'Ne olurdu kavmim, Rabbimin beni bağışladığını ve beni ağırlananlardan kıldığını bilselerdi' diye nâralar atar. O kişi hakikate ulaşmamış ise, 'Keşke bana kitabım verilmeseydi, şu hesabımı hiç öğrenmemiş olsaydım. Keşke ölüm işimi bitirmiş olsaydı. Malım bana hiç bir fayda vermedi, gücüm benden yok olup gitti. Bir şeyim kalmadı' diye bağırır, feryâd eder. Şeriat ilimdir. Tarikat, bildiğini tatbik etmek, amel etmek, yapmaktır. Hakikat ise Allah'a vâsıl olmak, ulaşmaktır. Kim Rabbine kavuşmayı arzu ediyorsa o işi yapsın, Rabbine yaptığı ibadete hiç kimseyi ortak etmesin. Allah'ın rahmeti yarattıklarının en hayırlısı Muhammed(s.a.v)'e, âline, ashabına olsun" diyerek *Mesnevî*'nin beşinci cildinin dibâcesini bitirdi.

Çelebi Hüsâmeddin dibâceyi beşinci defterin başına yazdı. Hz. Mevlâna, Çelebi Hüsâmeddin'in çok yorulduğunu buna rağmen yorgunluğunu belli etmemek için çok çaba sarf ettiğini fark ediyordu. Yine *Mesnevî*'nin birçok yerinde olduğu gibi çok yorulan Çelebi Hüsâmeddin'e, mecâzi olarak, senin böylesine yorulmandan ve bu büyük hizmetinden dolayı gerektiği gibi hakkıyla özür

dilemeye gücüm yetmiyor. Hizmetinin büyüklüğüne karşı teşekkür etmek, özür dilemek gücümü ve tâkâtimi aşıyor. Ey kusurları affeden, onları rahmet deryasına gark eden Allah'ım Çelebi Hüsâmeddin'in özrünü sen dile, onu rahmet deryana gark et, diye dualar etti. Çelebi Hüsâmeddin'i dinlenmesi için evine gönderdi.

***

Çelebi Hüsâmeddin ertesi gün dinlenmiş olarak geldi. Gün boyu ve sabaha kadar beşinci cildi Mevlâna'ya okudu, düzeltmeleri yaptı. Takip eden günlerde bitirdi ve temize çekti. Beşinci cilt bittikten sonra kısa bir ara verildi. Ancak Çelebi Hüsâmeddin Hz. Mevlâna'dan sık sık altıncı deftere başlamalarını istedi ve başladılar.

Mevlâna *Mesnevî*'nin altıncı aynı zamanda son cildinin ilk beytine yine, Çelebi Hüsâmeddin'den bahsederek başladı;

"Ey gönüllerin hayatı Hüsâmeddin, çoktan beri *Mesnevî*'nin bu altıncı cildinin yazılmasını istemektesin. 'Hüsâmî-nâme', senin gibi çok bilgili bir insanın himmeti ile gayreti ile dünyayı dolaşmakta, herkesçe tanınmaktadır" diyerek bu beytinde de Çelebi Hüsâmeddin'in *Mesnevî*'nin yazılmasında çok emeği geçtiğinden dolayı, *Mesnevî-i Şerîf*'i lâkab olarak *Hüsâmî-nâme* adıyla yâd etti. *Mesnevî*'nin son cildi olan altıncı cildini de Çelebi Hüsâmeddin'e armağan olarak sunduğunu söyledi;

"Ey mânevî er! *Mesnevî*'nin son cildi olan altıncı cildi de sana armağan olarak sunmaktayım.

Bu altı cilt *Mesnevî* ile dünyanın altı cihetine nûr saç da onun etrafında dolaşmayan da, *Mesnevî*'den haberi olmayan da ondan nûr alsın, nûrlansın.[125]

Aşkın beşle altı ile işi yoktur. Aşkın maksadı ancak sevgilinin kendini cezbetmesi, çekmesi, kendisini kendisinden almasıdır.[126]

Sır ancak sırrı bilene söylenir, bu sırdan anlayana açılır. Sır, onu inkâr eden kişinin kulağına söylenmez.

---

125 Altı cihet: Sağ-sol, ön-arka, alt-üst yönlerine işaret eder.

126 Beş adet: Beş duyunun sembolüdür. Altı adet: Altı cihet gösterir.

Belki bundan sonra bir izin çıkar da söylenmesi gereken sırlar söylenir" dedi. Altı ciltte söylediği ve Çelebi Hüsâmeddin'in yazdığı beyitler ve bu beyitlerde ifşa edilen sırların sınırlılığının ilâhi bir izne bağlı olduğunu, müsâde edildiği, izin verildiği kadarını açıkladığını, şayet altıncı ciltten sonrası için söylenmesi, yazılması ve sırların açıklanmasına müsâde edilirse devam edileceğini vurguladı. İlâhi sırların daha fazla açıklanmasına izin verilmediğini söyledi. Daha sonra zıtlar âlemindeki çarpışmalardan, savaşlardan, Yaratıcı'nın büyüklüğünden, bu âlemin imtihan yeri olduğundan... Pek çok beyitler söyledi.

Son olarak dibâcesini de söyledi, Çelebi Hüsâmeddin yazdı;

"Bu *Mesnevî*'nin, mânevî delillerinin altıncı cildidir. Vehim ve şüphe karanlıklarını aydınlatan, zan ve şüphe hayâllerini gideren, insanı tereddütlerden kurtaran bir ışığa benzer. Fakat bu ışığı hayvani duygularla görmenin imkânı yoktur. Çünkü hayvanlık durağı aşağılıkların aşağısıdır. O duraktakiler, aşağılık âlemin suretini yapsınlar, görüşünü ortaya koysunlar diye yaratılmışlardır. Onların duyguları ile anlayışlarına, o çizgiyi aşmasınlar diye bir daire çizmişlerdir.

'Yüce, üstün ve her şeyi bilen Allah'ın takdiri böyledir' yâni Allah onlara işleyecekleri işlerle bakıp, görebilecekleri yeri göstermiştir. Nitekim her yıldızın gökyüzünde belirli bir yeri ve işi vardır. Nasıl ki bir şehrin hâkiminin hükmü yalnız o şehirde geçerse, dışarıya taşamazsa, o yıldız da ancak kendisine ait olan yerde, kendisine ait işi işler. Allah bizi bir yerde kalmaktan, hapis olmaktan, gözlerimizi, kulaklarımızı mühürlemekten, perde altında bıraktığı kullara göstermediği şeyleri bize göstermemekten korusun. Âmin Yâ Rabbü'l-âlemîn"

Altıncı yani son cilt de tamam olmuştu. Hz. Mevlâna son bir beyit okudu, Çelebi Hüsâmeddin şaşakaldı. Öyle sırlar, mânâlar yüklü bir beyitti ki... Hiçbir söze, tanımlayıcıya, anlatıcıya ve yoruma yer bırakmıyordu;

"Ey Sevgili!
Sana söylenecek sözlerin hepsini söyledim;
Ama sözün aslını söylemedim daha..."

Çelebi Hüsâmeddin, "Ey büyük Allah'ım! Bu nasıl bir söy
yiştir? 25.618 beyitten oluşan, altı ciltlik devasa ve muhteşem
eser söyledi, ben de yazdım ama sözün aslını henüz söylemedi
söylüyor. Söyleseydi ne söylerdi. Söylenecek söz kaldı mı ki?
mek ki kalmış. Muhteşemin muhteşemi olur mu? Demek ki
yor" diye hayretler içinde kaldı. "Sözün aslı kalmış" "Sözün
kalmış" "Sözün aslı kalmış" diye tekrarladı durdu. Tahayyü
hayret yurduna uzanırken, " O asıl olan sözün aslını hangi âlem
söyleyecek acaba?.." diye düşünmekten kendini alamadı...

***

Çelebi Hüsâmeddin, altıncı defteri de Mevlâna'ya okudu.
zeltmeler yapıldı. İslâm Tasavvufunun en büyük şâheseri
Mesnevî-i Şerîf'in yazılma aşaması bitmişti. Böylece Mevlâna'
ilim ve irfanı gelecek yüzyıllara mânevî bir güneş olarak ulaşac
artık.

Aşkın Sultanı Hz. Mevlâna da, Çelebi Hüsâmeddin de kı
mete kadar kalacak, gönüllere rayihalar sunacak, iyiyi, doğru
öğretecek aşk, mânâ ve eğiten, öğreten altı ciltlik, 25.618 beyit
her beyti kalp atışlarını andıran muhteşem eseri tamamlama
huzur ve mutluluğuyla hamd-u senâlar edip semâya kalktılar.

Saatler sonra Çelebi Hüsâmeddin destur alıp evine g
Mevlâna arkasından;

"Ey Hakk nûru Cömert Hüsâmeddin! İnsanı bulanıklık
kurtaranların, duruluğa çıkaranların üstâdlarına üstadsın. H
perde arkasında olmasaydı, halkın kalp gözleri açık olsaydı, a
yışları da zayıf bulunmasaydı, mânevî yönden seni övmeye gir
bu sözlerden başka sözler söyleyecek ağız açardım.

Seni zindanda bulunan kişilere övmek yaraşmaz. Seni rûh
lerin toplandıkları yerde öveceğim, medhini orada yayacağ
Seni âlem halkına anlatmak lüzumsuzdur. Seni ilâhî aşk sırrı
gizlemekteyim" diye mırıldanıyordu...

***

-XIII-

"Mânâlar, hakikatler, sırlar, ince hikmetlerle dolu *Mesnev*
tabı tamamlandı" haberi önce Medrese'de sonra bütün Kony

duyuldu, yankılandı. Sevinçle, merakla okunacağı anı beklemeye başladılar. Peyderpey bazı beyitlerine vakıf olan Sultan Veled ve Sipehsalar ilk bitmiş hâlini okuyan şanslı iki isimdi. Sipehsalar okurken kendi kendine düşünüyordu;

"Hüdâvendigâr'ı Aşk Sultanı yapan; Şems-i Tebrizî, Selâhaddin Zerkûbî ve Çelebi Hüsâmeddin. Her birisi *Mesnevî-i Mânevî* ile ölümsüzleşiyorlar. İnsanlık tarihi boyunca pek çok Şems-i Tebrizî, Selâhaddin Zerkûbî, Çelebi Hüsâmeddin gelmiş geçmişti ama isimleri bile bilinmemekte, hatırlanmamakta. Hüdâvendigâr olmasaydı bu isimler de unutulup gidecek. Şems-i Tebrizî, Hüdâvendigâr'ı aşk ve cezbe âlemine daldırdı; Selâhaddin Zerkûbî, sâkin tabiatıyla coşkunluk âleminden alıp sükûna çekti. Çelebi Hüsâmeddin ise, sükûna kavuşan, kemâle erişen Hüdâvendigâr'ın ilim ve irfanının gelecek yüzyıllara mânevî bir güneş olarak ulaşması için ilim, irfan, aşk kâtipliği yaptı. Çelebi Hüsâmeddin olmasaydı, İslâm tasavvufunun bu büyük şâheseri, *Mesnevî-i Şêrif* böylesine etkileyici yazılmayacak ve Hüdâvendigâr'ın o nadide incileri gelecek nesillere doğru böylesine uzanamayacaktı. Zira Çelebi Hüsâmeddin sıradan bir kâtip değil. Hüdâvendigâr'ın söylediği gazelleri yazıya aktarırken, tashihini, düzeltmesini yaparken itina gösterdi. Daha da önemlisi bu büyük ve ulvî hizmeti hakkıyla yapabilme konusunda hem aşk olarak, hem karakter olarak, hem bilgi olarak yetkin bir kişiydi. Üstelik Hüdâvendigâr onu görünce coşuyor cezbelenip en güzel gazelleri, beyitleri söylüyor. Bunu hepimiz biliyoruz. Çelebi Hüsâmeddin'i çok seviyorum. Onun gibi kibar ve ferasetli bir er dünyaya nadir gelir. İsminin başında bulunan "Çelebi" kelimesi de kibar, efendi, nâzik insan mânâsına geliyor zaten. İnsanların sevip, saydıkları kişilere verdikleri bir lâkap bu. Aslında Hüdâvendigâr'ın çocuklarına, çocuklarından gelecek soyuna 'Çelebi' denir ancak. Çelebi Hüsâmeddin, Hüdâvendigâr'ın kanından gelmediği halde 'Çelebi' olarak anılmaya lâyık bir can... Hüdâvendigâr, Hüsameddin Çelebi hakkındaki inayetleri halifelerinden hiçbirisine göstermemiştir. Ona karşı davranışlarını gören bir kimse neredeyse Hüdâvendigâr'ı onun müridi zannedecek..." diyordu.

Sultan Veled:

"Ey iki âlemde de şeyh olan Allah dostu, Hakk'ın Hüsâm'ı! Babam Hüdâvendigâr'ın çağında, Hüdâvendigâr'ın evinde gönüldeş, onunla oturup kalkan, arılıkta, vefâda solukdaş olan Çelebi Hüsâmeddin! Bu *Mesnevî-i Mânevî* kitabı ile ikinizin de bağışınız herkese, bütün cihana oldu. Bu kitapla herkes aşk bahçesindeki ağaçlara dönecek, herkesin fidanı onların suyuyla dirilecek, herkes hâl bakımından kavuşmaya erişecek, güzelleşecek. Her bir ağacın meyvaları şekerden daha tatlı... Birine o ışıkla hurma verirken, birine cana canlar katan nar verdiniz. Melek gibi her biriniz, burçları geçip, yücelere ağıp, yedi göğü aştınız..." dedi.

***

"Fatma Hatun yine hamileydi, kaybettiği çocuklarına hep üzülüyordu ama bu sefer içindeki his bebeğinin yaşayacağını söylüyordu. Benzi iyice solmuştu, bu solgunlukta; arka arkaya kaybettiği bebeklerinin ve vücudunun kendisini toparlayamamasının etkisi vardı muhakkak.

Kerra Hatun'a Hüdâvendigâr, "Bu bebeğini kaybetmekten korkmasın. Allah'ın izniyle doğum yapacak, Ârif dünyaya gelecek ve uzun yıllar yaşayacak" demişti.

Kerra Hatun, Fatma Hatun'un hamile olduğundan dolayı Hz. Mevlâna'nın söylediklerini duyunca heyecanlandı ve Mevlâna'ya;

"Ne olur! Bana söylemiş olduğunuz; 'Allah'ın izniyle doğum yapacak, Ârif dünyaya gelecek ve uzun yıllar yaşayacak' sözünüzü kendisine de söyleyiniz! Yine bebeği ölecek, korkusunu yaşıyor ve bebeklerinin derdinden mübarek yüreği çok elemli. 'Bu sefer bebeğimin yaşayacağına inanıyorum ama yaşamazsa bu sefer dayanamayacağım' diyor" dedi.

Mevlâna, Fatma Hatun'u yanına çağırttı;

"Çocuğunu koru! Bu mekân merkezine gurbet âleminden gelen bu lâmekân konuğu çok lâtif, şerif ve büyük bir candır. Seni korumaları için onu tam bir doğrulukla koru! Biliyorum bugüne kadar doğan çocuklarının hepsi Hakk'a yürüdü, seleflerine kavuştu. Sen şefkatli bir annesin. Hayırlı bir halef için yanıp tutuşuyorsun. İnşallah Emir Ârif Çelebi'miz ana rahminden dünyaya gelip Muhammed'e ait yüzünün nûru ile her tarafı nurlandıracak" dedi.

Bu kesinlik arzeden sözler karşısında Fatma Hatun çok sevindi. Dizinin üzerinde sürünerek Hz. Mevlâna'nın eteğini öpüp alnına koydu. Hz. Mevlâna da onun başını sıvazladı;

"Hiç endişe etme! Gebe kadın için doğru olmayan şiddetli hareketlerden Emir Ârif Çelebi'miz müyesser olmayacak" dedi. Fatma Hatun sevincinden havalara uçtu sanki. Hüdâvendigâr adeta içinden geçenleri okumuştu...

Sultan Veled'e anlattı babasının söylediklerini. Sultan Veled;

"Demek ki, Emir Ârif Çelebi'nin dünyaya gelme zamanı yaklaştı" dedi. Fatma Hatun bir şey anlamamıştı. Merak ve heyecanla arka arkaya sorular soruyor, bebeğiyle ilgili sırrı öğrenmeye çalışıyordu. Sultan Veled bir müddet sustu. Geçmişte babasının söylediklerini hatırladı, sıraladı, zihninde çözdükten sonra eşine;

"Ben bekârken bir gün babam mânâ âleminde eğilerek kulağıma gayb âlemine mahsus bir küpe takmıştı. Aradan çok zaman geçti. Geçtiğimiz aylarda babam âdeti veçhile teheccüd namazına kalkmış. O sırada ben de uyandım, dışarıda babamın abdest aldığını fark ettim. Sen yanımda sedirin üzerinde uyuyordun. Birden bire seni arzuladım. Sonra ben avluya çıkıp iki tarafıma bakındım. Babam bana gülümseyerek, "Bahaeddin! Ne arıyorsun? Yoksa Emir Ârif Çelebi'imizi mi arıyorsun? Umarım ki ümidin boşa çıkmaz" dedi. Ben de baş koydum. Babam kütüphanesine gitti. Ben odamıza döndüm. İşte sen o gece hamile kaldın" dedi. Artık Fatma Hatun'un kalbi, Emir Ârif Çelebi'nin sağ salim doğacağına ve diğer çocukları gibi kısa ömürlü olmayacağına mutmain olmuştu.

***

Tebriz şehrinden itibarlı, zengin bir tüccar, adamlarıyla birlikte ticaret yapmak için Konya'ya gelip Şekerfirûşan[127] Hanı'na inmişti. Handa bulunan beş altı kişilik Konyalı tacirle sohbete daldılar. Bir ara onlara;

"Şehrinizde bulunan şeyhler, bilginler kimlerdir? Onları ziyaret edeyim, ellerini öpmek saadetine ereyim, onlarla sohbet edeyim istiyorum, onların faydalı sohbetlerinden istifade edeyim. Zirâ dünya âriflerinin seferlerde çektikleri zahmetlerden ve kitapları

127 Şekerfirûşan Hanı: Şekerciler Hanı

mütalâdan maksatları, ulu bilginleri ve dindar şeyhleri arayıp bulmaktır. Yoksa sadece ticaret yapmak ve servet edinmek değildir" dedi.

Konyalı tacirler;

"Şehrimizde ulu bilginler ve şeyhler pek çoktur. Biz seni götürürüz" dediler.

Tebrizli Tacir;

"Hemen gidelim öyleyse" dedi. Adamlarına emir verdi, "Kıymetli hediyeler hazırlayın" Adamları iki yüz dinar değerinde armağan ve nadide hediyeler hazırlayıp şeyhi ziyaret için yola çıktılar. Şeyhin kapısına gelince Tebrizli tacir şaşırdı. Kapıda bir sürü hizmetçi, maiyet erkânı, güzeller, köleler, hâcipler, kapıcılar vardı. Tacir;

"Ben bir fakirin değil meğer bir emirin evine gelmişim" dedi. Konyalı tacirler;

"Şeyhin bu hâli şeyhe zarar vermez. Çünkü o olgun bir ruha sahiptir. Nitekim helva da doktora zarar vermez fakat ateşli hastaya dokunur. Bunun için ateşli hastanın helva yemesi doğru değildir" dediler. Tacir istemeye istemeye içeriye girdi. Şeyhin sohbetini dinledi. Sonra şeyhe, arka arkaya uğradığı ziyanlardan dolayı şikâyette bulundu. Bu ziyanlardan kurtulmak için ondan himmet istedi;

"Ben her sene ihtiyaç sahiplerine zekât verir, kendi gücüme göre sadaka vermeyi de esirgemem. Buna rağmen şimdi gördüğüm bu zararların sebebi nedir?" diye sordu. Şeyh onun hâline derman olacak bir söz söylemedi. Tacir üzgün bir şekilde hana döndü. Ertesi gün Tebrizli tacir, Konyalı tacirlere yine sordu;

"Burada başka bir derviş ve aziz yok mudur? Onun sohbeti ile saadete erelim, bir maksada ulaşıp yardım isteyelim" dedi. Konyalı tacirler;

"Aradığın öyle bir şeyh var; iyi ata binen, Allah'tan gayrı her şeyin lezzetini terk etmiş, dünya ve âhiret dükkânını terk eyleyerek hiçe saymış, gece gündüz Allah'a ibadetle meşgul, vaaz etmekte, ilâhi bilgiler saçmakta olan Mevlâna Celâleddin senin aradığın gibi bir şeyh" dediler. Adını duyunca Tebrizli tacirin içine şiddetli bir istek doğdu;

"Beni hemen ona götürünüz. Zira onun adını ve hâlini işitmekle içimde bir sevinç baş gösterdi" diye yalvarmaya başladı. Birkaç tacir onu Hz. Mevlâna'nın Medrese'sine götüreceklerine söz verdiler. Tebrizli tacir, elli dinar altını mendilinin ucuna bağlayarak yanına aldı. Yola çıktılar.

Tebrizli tacir ve Konyalı tacirler Hz. Mevlâna'nın Medrese'sine girdikleri zaman Mevlâna Medrese'nin toplantı yerinde tek başına oturmuş, kitaplarını mütalaaya dalmıştı. Tacirler gelince Hz. Mevlâna kafasını kaldırdı, tacirlere baktı, Tebrizli tacirin gözlerinin içine baktı. Sanki Şems-i Tebrizî'den bir esinti gelir gibi oldu. Bir an dalar gibi oldu. Tebrizli tacir bu bakış karşısında aklı başından gitti. Hz. Mevlâna'nın eteklerini öptü. Getirdiği elli dinar altını Hz. Mevlâna'ya uzattı. Mevlâna her zaman olduğu gibi dinarlara elini sürmedi. Çelebi Hüsâmeddin'e işaret etti alması için. Orada bulunanlar Tebrizli tacirin kulağına eğilip;

"Bugüne kadar hiç kimseden bir dinar almamıştır. Kendisi vaizlik maaşıyla geçinir. Medrese'ye gönderilen paralara da hiç dokunmaz olduğu gibi Çelebi Hüsâmeddin'e verir, o da ihtiyaç sahiplerine, dervişlere verir" dedi. Bunu duyan Tebrizli tacirin Hz. Mevlâna'ya hayranlığı bin kat artmıştı. Bütün müşkülünü Hz. Mevlâna'ya anlattı. Neden başına bu kadar çok zarar geldiğini sordu. Mevlâna;

"Senin elli dinarın makbule geçti. Bu elli dinar, bundan önce boşa giden o iki yüz dinardan daha iyidir. Allah sana bir belâ, kaza vermek istedi. Fakat o kazayı bu sohbete bağışladı ve son âfetten kurtuldun. Haydi, ümitsiz olma. Zira bundan böyle bir daha zarar görmeyeceksin. Mazeretin de kabul edilecek" dedi. Tacir çok sevinmişti. Mevlâna devam etti;

"Sana gelen bu zararın, bu bereketsizliğin, bu felâketin sebebi şuydu: Bir gün Batı(mağrip) Frengistan'ında bir mahalleden geçiyordun. Bir çarşının başında uyuyan ulu velilerden bir freng dervişin başına tükürdün ve ondan nefret ettin. O mübarek azizin gönlü senden incindi ve bu sebepten dolayıdır ki başına bunca felâketler ve zararlar geldi. Git! Onu memnun et. Ondan helâllik iste ve bizim selâmımızı da ona ilet" dedi. Tacir şaşkınlığından sersemlemişti, zira Hz. Mevlâna'nın söylediklerini aynen yaşamıştı.

Hz. Mevlâna elini yanındaki duvara vurdu. Tacir duvara baktı. Duvar yumuşak bir perde gibi açıldı. Başına tükürdüğü freng derviş, Frengistan'da bir çarşıda uyuyordu" bunu gören tacir deliye dönmüş bir halde hızla dışarıya çıktı. Günler sonra Frengistan' daki o çarşıya ulaştı. Çarşıdaki gördüğü tam o yeri ve orada dervişi uyur bir halde buldu. Atından inerek dervişe doğru yürüdü. Dervişin ayağına baş koydu. Derviş, gözlerini açıp, bir zamanlar başına tükürmüş olan taciri gördü, "Ne yapayım? Hz. Mevlâna Hazretleri bırakmıyor. Bıraksa kendimi ve Allah'ın kudretini sana gösterirdim. Şimdi yakınıma gel" dedi ve taciri kucaklayıp öptü, çeşitli iltifatlarda bulunarak rahatlattı. Tacire, "şimdi şeyhim ve efendim Hz. Mevlâna'ya bak" dedi. Tacir gösterdiği yere baktı. Mevlâna, Medrese'sinde semâ'ya dalmış;

"Allah'ın öyle yüce bir ülkesi vardır ki, orada gereken her şey bulunur. İster yâkut, ister lâl, ister toprak, ister taş ol. Sen müminsen o seni arar. Kâfirsen seni küfründen temizler. O ülkenin burasına git, çok sadık ol. Öteki tarafına git freng ol" diyerek raksediyordu. Tacir ikinci büyük şaşkınlığını yaşadı. Freng dervişle helâlleştikten sonra yanına pek çok hediye alarak doğruca Konya'ya döndü. Frengin selam ve hürmetlerini Hz. Mevlâna'ya ulaştırdı. Mevlâna'nın yakınında yaşamak varken, Tebriz'e gitmek ona işkence gibi gelmeye başladı ve Tebriz'e gitmekten vazgeçti. Konya' ya yerleşip kaldı. Hz. Mevlâna'nın en samimi en sadık âşıklarından oldu.

***

Fatma Hatun'un doğum sancıları tutmuştu. Bu müjdeli ve kıymetli bebek için saray ebeleri, Kerra Hatun, Haminne ve bütün kadınlar koşturuyor, heyecanla bekleşiyorlar, dua ediyorlardı.

Avlu, Medrese bir çocuk ağlamasıyla çınladı, neşeye boğuldu. İlk müjdeyi koşarak Mevlâna'ya verdiler. Müjde Hz. Mevlâna'ya ulaştığı zaman koşarak avluya girdi, doğruca lohusa odasına daldı. Önce Fatma Hatun'un başına altınlar saçtıktan sonra hemen kundaklanmış cennet kokulu bebeği kucağına alarak kokladı. Bebeği tam kalbinin üzerine bastırdı. Kalbi, bin perdeden soyunmuş, torununun kalbine değmişti. Ruhundan dudaklarına akan mânâyı

torununun alnına dokundurdu. İçinde çırpınan zürriyet duygusu torununun alnına dokununca dinginleşti. Nesillerce sulbünden sürüp gidecek bir devamlılık duygusu... Bebeği geniş kollu hırkasına sararak kendi hücresine götürdü. Sevinç gözyaşları döküyordu. O sırada Sultan Veled yanına gelmişti;

"Veled! Ben bu çocukta yedi velinin nurunu görüyorum, Yüce Allah, o nurları, onun canına yoldaş etmiştir!" dedi.

Sultan Veled'in de mutluluğu haddi aşkındı. O da sevinç gözyaşları döküyordu; "Bu nurlar içinde sizinki de vardır, değil mi?" dedi.

Hz. Mevlâna;

"Evet, bizimki de: yani Baha Veled. Seyyid Burhaneddin, Şemş-i Tebrizî. Şeyh Selâhaddin. Çelebi Hüsameddin, benim ve senin. Bu çocuk bizim ârifimizin nurları. Şimdi... Onun adı Feridun olsun. Bu onun annesinin babasının yani Şeyh Selâhaddin Feridun'un adıdır. Fakat siz ona 'Emir Ârif' diye sesleniniz. Çünkü sen beni 'Hüdâvendigâr' diye çağırıyorsun, adımı hiç söylemiyorsun. Torunuma bu ad, benim mânevî bir hediyem olsun. Adını 'Celâleddin Emir Ârif' diye yazsınlar..." dedi. Hz. Mevlâna'nın sevinci çok büyüktü. Doğuşuyla mutluluğa gark eden torununa ithafen, coşkulu bir gazel okumaya başladı;

"Kutlu olsun Feridun bize. Çünkü o din sultanı olacak. Gökteki ay gibi parlak ve aydın, tatlı şekerlerle dolu olsun.

Feridun, Mısır gibi şekerlerle dolu, tatlı olsun hep. Saadet meydanında top oynatsın, devlet atını eyerlesin, sevgi ve temizlik içinde her türlü düşmanlıktan uzak, kinden arı-duru, ay gibi ikbal burcunda doğsun."

***

Yüzünde celâl nurları parlayan bu yavruyu Hz. Mevlâna'nın eşi Kerra Hatun büyütmeye başladı, Hz. Mevlâna onu kimseye bırakmıyordu. Daha altı aylıkken bir gün beşiğine yaklaşan Hz. Mevlâna, çocuğun üzerine eğilerek, "Arif, 'Allah! Allah!' de." dedi. Çocuk "Allah! Allah!" demeye başladı. Hz. Mevlâna, bebeğin ağzına öpücükler konduruyor, "Yarının şeyhi, Ârifimiz olacaktır" diyor, vaktinin çoğunu torunuyla geçiriyordu. Küçük Arif'e "Allah!"

nidaları, ney ve rebab sesleri ninni oluyor, ulvî havada, ulvî ninnilerle büyüyordu.

***

Yorgun yıllar birbirini kovalamış, Hz. Mevlâna'nın soluk buğday benzi daha da sararmıştı. Çocukluğunda doğduğu topraklardan ayrılışı, uzun ve yorucu göç yolculuğu, annesini, ilk hanımını, ağabeyini, çok sevdiği babasını, hocası Seyyid Burhaneddin'i, gönül dostu Şems-i Tebrizî'yi kaybetmesi, oğlu Alâeddin Çelebi'nin kendisini üzmesi sonra vefatı, ailesinden uzakta Halep ve Şam'da tahsil için geçen ayrılık günleri... Maddi, mânevî dünya sıkıntıları, sakallarındaki kırçıl telleri tamamen beyaza döndürmüş, zayıf vücudu, tevazu ve hiçlik duygusu içinde hafifçe öne eğilmişti.

Çelebi Hüsâmeddin, Hz. Mevlâna'nın yüzüne bakmaya doyamıyor sanki beden yüzünün görüntüsünü hafızasında depolamak, kaybettiği zaman, hasretine dayanamadığı zamanlar hafızasından çıkarıp çıkarıp bakmak istiyordu. *Mesnevî-i Mânevî* tamamlanmış olsa da Medrese'den, Hz. Mevlâna'dan bir saniye olsun ayrı kalmak istemiyor, sürekli nemnak[128] gözlerle bakıyordu. Her ne hikmetse o gün Hz. Mevlâna kendisinin birkaç gün Medrese'ye gelmeyip istirahat etmesini söyleyip, yorgun göründüğü için evine göndermişti.

Çelebi Hüsâmeddin üç gün Medrese'ye gelmedi ama aklı hep oradaydı. Biliyordu ki, Kasım sonlarındaydılar ve 17 Aralık yaklaşmıştı. Hz. Mevlâna'nın kendisini bilerek uzaklaştırdığını düşünüyor, itaatsizlik de etmek istemiyor, emre riayet ediyor, içinden, "Ey Pîr'im! Bu bana revâ mıdır?" demekten kendini alamıyordu.

O gün daha da farklı bir ruh hâli içindeydi. Meram'daki mescitte sabah namazını kılmıştı. Atına atlayıp evine doğru gidiyordu. İçindeki alev yumağı çığ gibi her an biraz daha biraz daha büyüyor, kimselere içindeki yangınları söyleyemiyor, gözyaşları bu yangını söndürmeye kifâyet etmediği gibi bilâkis artırıyordu. Belki dağların serin yamaçlarından esen rüzgârlar derdine derman olabilirdi.

---

128 Nemnak: Hafif surette yaş ve ıslak, nemli

Çıkıp gitmek, dağlar, yaylalar aşmak, Gurgurum Gölü kıyısına ulaşmak isteğiyle sarsıldı. Esrarengiz şey aklına geldi. Esrarengiz şeyin kendisini beklediği hissine kapıldı bir an. Sanki "*Mesnevî* tamamlandı" diye haber götürmesini bekliyordu. Yoksa kendisi mi haber götürmek istiyordu? Yoksa bir haber mi almak istiyordu?.. Yoksa,.. '1273 yılını yanlış görmüşüm, yanlış anlamışım, Hüdâvendigâr daha uzun yıllar yaşayacakmış' diye bir yanlış anlamışlık olmasını mı istiyordu...

Atının yönünü Gurgurum Gölü'ne doğru çevirdi. Dörtnala sürdü. Dağlardan esip gelen aralık ayının serin rüzgârları gönül ateşini soğutmak yerine körükledikçe körüklüyordu.

Gurgurum Gölü kıyısına gelmişti. Tek istediği, bir imkânsızı görmek, duymaktı. O gördüğü, 1273 yılı rakamı gerçek olmayaydı, esrarengiz şeyin bir oyunu olaydı. Hüdâvendigâr'ın ömrü yüzlerce yıl olaydı. Esrarengiz şey yeniden görüneydi, Hüdavendigâr'ı 1350 yılında yaşarken gösterivereydi, isterse kendi ömründen alınıp Hüdavendigâr'a eklensin. Seve seve verirdi.

Bakınmaya başladı. Yok... Görünmüyordu esrarengiz şey. Bekledi bekledi, ufuklara, ufuklardan daha ötelere baktı. Bakışları gök kubbeyi delip ötelere uzanıyordu âdeta. Ama nafile...

"Niye görünsün ki?" dedi sitemle, "*Mesnevî-i Mânevî* yazıldı bitti artık, benim de işim bitti. Ben sadece bir kâtiptim. Vazifem bittiğine göre artık beni kim ne yapsın?" diye mırıldandı. Bütün gördüklerinin bir hayal, bir yanılsama olabileceği ihtimali olmasını nasıl da istedi. Kendi kendisini kandırmaya çalıştı, "O gördüğüm ya da gördüğümü sandığım şey her ne ise belki de beynimin bana oynadığı bir oyundu, belki benim zengin olan hayallerimin bir ürünüydü. Belki de hiç esrarengiz bir şey görmedim, gördüğümü sandım. Belki hepsi bir rüyaydı. Eğer hepsi bir rüya ise Hüdâvendigâr'ın da bu yıl Hakk'a yürüyeceği de rüya ya da hayal..." dedi, düşündüklerine inanmak istedi, ihtiyacı vardı böyle bir yanılsamaya, inanmaya. "Gerçek olsaydı, şimdi de görünürdü. Neden şimdi görünmüyor?" diye düşünerek kendisini bu düşündüklerine inandırmaya zorladı. O esrarlı şeyin görünmesini hem istiyor hem istemiyordu. Şayet görünmezse, "Gördüklerim hayaldi, esrarengiz şey diye bir şey yok. Hüdâvendigâr da 17 Aralık 1273 günü

Hakk'a yürümeyecek" diyebilecekti. Biraz daha bekledi, "Yok işte! Görünen hiçbir şey yok. Gördüklerimin hepsi hayaldi, esrarengiz şey diye bir şey yok. Hüdâvendigâr da 17 Aralık 1273 günü Hakk' a yürümeyecek, daha uzun yıllar yaşayacak" dedi tereddütlü bir sevinçle. Atına binip gitmek için yürüdü.

"Bâzâ... Bâzâ... Bâzâ..."

"İkra... İkra... İkra..."

"Bişnev... Bişnev... Bişnev..."

Yankılanarak kulaklarına dolan sözcükler sağından solundan, her yanından çarpmaya başladı. Kulaklarının tâ içinde çınlıyordu kelimeler. Olduğu yerde bir daire çizercesine döndü, sesin geldiği yeri görebilmek için. Ne esrarengiz şey ne de ses yayan bir şey görünüyordu,

"Bu nasıl bir sestir böyle ya Rabbi!? Bütün ruhumu iplik iplik çekiyor"

Gözleri kulak, kulakları göz kesiliverdi yine. Yine esrarengiz hâllere tanık... Yine ruhu fırtınalı havada, okyanus ortasında çaresiz kalmış kırık bir sandal gibi bir o yana, bir bu yana savrulmaya başladı. Bekledi bekledi, oturdu bekledi, beklerken kendinden geçti.

"İşte orada! Yine göründü!" diye kararsız ve sessiz bir çığlık attı. Hem sevindi, hem üzüldü. Esrarengiz şeyi yine görüyordu. Hemen Rum Diyârı'nı, Rum Diyârı'nda Konya'yı aradı gözleri. Konya'yı buldu. Konya'ya odaklandı gözleri. Konya yaklaştı. Hz. Mevlâna'nın evi gözlerinin önündeydi. Sevgili Hüdâvendigâr Sultânu'l Âşıkîn yatağında yatıyor, sevenleri etrafında bekleşiyordu. Altmış beş senelik feyizli, hayırlı, şerefli, mübârek ömrü tükeniyordu artık. Belh'te dünyaya gözlerini açarken aldığı ilk nefesi, Konya'da vermek üzereydi. Her fâni gibi sayılı nefesi son rakamlarını vuruyordu.

Kerra Hatun yanındaydı, çok üzgündü, Hz. Mevlâna'nın ebedi âleme bu kadar çabuk göç edecek olmasını;

"Hüdâvendigâr Hazretleri'nin dünyayı hakikat ve mânâlarla doldurması için üç yüz veya dört yüz yıllık aziz bir ömrün kendisine verilmesi gerekir" diyerek kabullenemediğini dile getiriyordu. Hz. Mevlâna'da Kerra Hatun'un bu serzenişlerine karşılık;

"Niçin niçin, biz ne Firavn ne de Nemrud'uz. Bizim bu toprak âleminde ne işimiz var? Bize bu fâni dünyada, bu toprak âleminde huzur ve karar nasıl olur? Biz birkaç mahpusun kurtarılması için, bu dünya zindanında hapsolun muşuz. Yakında Allah'ın dostu sevgili Peygamber'in yanına döneceğimiz umulur" diyor, Kerra Hatun'un yanağını okşuyor ve, "Bu dünyadan göçeceğim diye hiç üzülmeyiniz. Ne halde olursanız olun, sizinle beraberim. Hz. Peygamberimizin, 'Benim ölüm de, dirim de sizin için hayırlıdır" buyurduğu sözünü ben aynen tekrar ediyorum. Bunun mânası, benim dirim doğru yolu göstermek, ölümüm de yardım etmek içindir" diyor ve sözlerine devam ediyordu;

"Ben insanlara faydam dokunsun diye şu dünya hapishanesinde kalmışım. Yoksa hapishane nerede? Ben nerede? Kimin malını çalmışım da bu hapse atılmışım?" diyor, etrafındakiler ağlaşıyor, Hz. Mevlâna ise ten kafesinden uçup gitmek için sanki acele ediyor;

"Ey bu dar, ten kafesinden uçan kuş! Sen varını, yoğunu aldın, göklerin üstüne yücelttin!

Bundan sonra yepyeni taze bir zindelik, bir dinçlik gör, ne zamana kadar bu yeryüzündeki serseri zindeliği, dağınık, zevksiz hayatı sürdüreceksin?

Şu dünya yüzündeki hayat aslında bir ölümden ibarettir. Bizi korkutan ölüm de hakîkatte hayattır. Bunu ters düşünmek yani ölümü başka bir âleme doğmak değil de yok olup gitmek gibi sanmak imansızlıktır.

Eğer Hakk, ten hanesini yıkarsa, inleme, şikâyet etme. Şunu iyi bil ki aslında sen, ten zindanında mahpussun. Ölüm gelip de orası yıkılınca kurtulacaksın" diyordu.

***

Çelebi Hüsâmeddin Gurgurum Gölü kıyısından ne zaman ayrıldı, ne zaman atına bindi, nasıl geldi hiç bilmiyordu. Tek bildiği şey, gece yarısı kendisini Hz. Mevlâna'nın kapısında bulduğuydu. Hz. Mevlâna hasta olduğu için gece yarısı da olsa herkes ayaktaydı.

Çelebi Hüsâmeddin hızla Hz. Mevlâna'nın yanına yaklaştı. Hz. Mevlâna'nın hastalığının hararetinden yanan ellerine sarıldı, öptü. Yanan yüreğinin tipisi Mevlâna'nın ellerinin ateşinde eridi. Hz. Mevlâna takır takır buz tutmuş yanaklara eli değince bildi Çelebi Hüsâmeddin'in geldiğini;

"Ey canı canan-ı can geldin demek? Sen olmayınca gönlümüz huzura eremiyor" dedi. Çelebi Hüsâmeddin kendisini tutamıyor, gözyaşlarına hâkim olamıyordu. İki Hakk âşıkı dilsiz ağızsız konuştular. Neler söylediler kimsecikler bilmez... Bir zaman sonra Çelebi Hüsâmeddin, "Ey Hüdâvendigâr'ım! Senin duan kabul olur. Ne olur dua et de Rabbim size biraz daha ömür versin" der gibi baktı. Mevlâna kendi kendine konuşur gibi;

"Ey benim canım! Şu toprak perdesinin ötesinde, gizli bir zevk, gizli bir mutlu yaşayış vardır. Her şeyi gizleyen bu örtünün altında yüzlerce güzel Yûsuf'lar vardır. Bu ten, bu görünen beden ortadan gidince, asıl varlığın olan ruhun kalır. Ey sonsuz olan ruh, ey fâni olan ten!

Bu hâlin nasıl olduğunu anlamak istersen, her gece kendine bak. Uykuya dalınca tenin ölmüş gibidir. Ruhunsa cennet bahçelerinde kanat çırpmaktadır"

Çelebi Hüsâmeddin gözyaşlarını Hz. Mevlâna'dan gizleyerek sessiz sessiz ağlıyordu. Mevlâna'nın gazeller söyleyerek kendisini yormasına da gönlü elvermiyordu. Elinden gelse canını çıkarıp verecekti, "Hüdâvendigârım! Mübarek nefesinizi yormasanız..." dedi. Ama Mevlâna duymuyor, dinlemiyor, biteviye inciler saçıyordu;

"Bütün kâinatın ve varlıkların yaratıcısından, o celâl ve cemâl sahibinden ruha çok tatlı bir hitapla, 'Haydi kulum gel!' denilince ruh nasıl olur da kanatlanıp uçmaz?

Berrak denizden ayrılmış, kurak yere düşmüş bir balığın kulağına dalga sesleri gelirse, balık nasıl olur da hemen sıçrayıp asıl yurdu olan denize atılmaz.

Rûhunu yok olmaktan kurtaran ebediyyet güneşinin ışığında her sûfî nasıl olur da zerre gibi titremez, oynamaz? Bu kadar lâtif, güzel, sevimli ve can bağışlayıcı olan eşsiz varlığı bulamayan, ta-

nıyamayan ve sevemeyen kimse, cidden ne zavallı, ne kötü, ne sapık bir kimsedir.

Ey rûh kuşu! İhtiraslarından, günahlarından temizlendin, nefsinin kafesinden kurtuldun, mânâ kanatların açıldı. Haydi! Kendi öz vatanına doğru uç uç!" dedi. Kapalı gözlerini araladı. Ellerini niyaz halinde kaldırdı, tekrar gözlerini kapadı. Gazeller söylemeye devam etti;

"Ey şimdi ten kafesinden ayrılmış olanlar, tekrar bir yüz gösterin, görünün de söyleyin, neredesiniz?

Ten gemimiz şu denizde kırık bir halde kaldı. Ey balıklar gibi ölüm denizine dökülenler! Bir an için olsun, bu sudan çıkın, kendinizi gösterin. Yoksa hayat mücadelesi vererek günlerin havanında, inciler gibi dökülüp tuz mu oldunuz? Fakat o tuz hakikati arayanların gözlerinin sürmesidir.

İyi görebilmek için o sürmeyi gözlerinize sürün sürün! Ey rûh âleminden bu dünyaya doğup gelenler! Ölüm gelince ürkmeyin, korkmayın! Bu ölüm değil, bu ikinci bir doğumdur. Doğun, ötelere doğun!"

Birden içeriye Emir Ârif Çelebi girdi. Orada olanların arasından sıvışarak yaşından beklenmeyen bir çeviklikle badi badi yürüyerek dedesine ulaştı. Dedesine sokulmaya çalıştı. Hz. Mevlâna, Emir Ârif Çelebi'nin geldiğini kokusundan anlamıştı. Yüzü parıl parıl aydınlanıverdi, "Celâleddin Emir Ârif'im, din sultanı olacak olan Feridun'um. Gökteki ay gibi parlak, aydın, tatlı şekerlerle dolu Ulu Ârif'im!" dedi. Kokusunu tâ içine çekti. Emir Ârif, dedesini neşelendirmeye çalışıyor, dedesiyle oynadığı öküz oyununu oynamak istiyor, dedesinin öğrettiklerini söylüyor, işaret parmağını dedesine gösterip "Allah bir" diyordu. Başını dedesinin karnının üzerine koyup yanına uzandı. Hz. Mevlâna da torununun başını okşuyordu. Sultan Veled, rahatsızlık vereceğini düşündüğü için, çocuğu babasının üzerinden almak istedi. Hz. Mevlâna;

"Ne yapıyorsun Bahaeddin? Bir tendeki iki canı ayırmak mı istiyorsun. Bırak da Feridun'umu dünya bedeniyle doya doya koklayayım, o da dedesini koklasın" dedi. Sultan Veled; "Sizin mübarek bedeninizi bilmeden incitir endişesiyle almak istemiştim" dedi.

***

-XIV-

Hz. Mevlâna son günlerini yaşadığını biliyor, arka arkaya ölüm beyitleri söylüyordu;

"Gerçeklerden haberi olarak ölen Hakk âşıkları, sevgilinin huzurunda şeker gibi erirler.

Rûh âleminde elest meclisinde âb-ı hayat içenler, bir başka tarzda ölürler. Ötelerden haberdar olanlar, Hakk sevgisinden derlenip toparlananlar, şu insan kalabalığı gibi ölmezler.

Hakk âşıkları letâfette, melekleri bile geride bırakmışlardır. Bu sebeple diğer insanlar gibi ölmek onlardan uzaktır. Sen sanır mısın ki, arslanlar da köpekler gibi kapı dışında can verir. Hakk âşıkları, sevgi yolunda ölürlerse onları can padişahı karşılar.

Birbirlerinin canı kesilen, aynı emaneti, aynı canı taşıdıklarından haberdar olan Hakk âşıkları, birbirlerinin aşkıyla ölürler.

Âşıklar gökyüzüne uçarlar; münkirler ise cehennemin dibinde can verirler.

Ölürken Hakk âşıklarının gönül gözleri açılır da, öteleri, gayb âlemini görürler. Başkaları ölüm korkusuyla kör ve sağır olarak ölürler. Geceleri ibadetle vakit geçirenler, Hakk korkusuyla uyumayanlar, ölüm zamanı gelince korkusuz, rahatça ölürler.

Bu dünyada boğaz derdine düşenler sadece yemeyi içmeyi düşünenler öküzleşirler, eşekler gibi ölürler.

Bugün yaşarken Hakk'ın nazarından düşmemek isteyenler, o nazarı, o bakışı arayanlar, o bakışa karşı neşeli bir halde gülerek can bağışlarlar.

Can padişahı onları lütuf kucağına alır. Onlar öyle hor ve basit bir halde ölmezler.

Ahlâklarını Mustafa(sav)'nın ahlâkına benzetenler, Hazreti Ebu Bekir gibi, Hazreti Ömer gibi ölürler.

Aslında Hakk âşıklarından ölüm uzaktır. Onlar ne ölürler ne de yok olurlar. Ben bu sözleri şayet ölürlerse böyle ölürler, diye söyledim"

Hz. Mevlâna coşmuştu vuslat aşkıyla, sabırsızdı da aynı zamanda. En nadide inciler delinip iplik iplik diziliyordu, kubbede

hoş bir sada bırakarak, sanki son nasihatlerini de ölüm meleği gelmeden söylemek ister gibi bir acelesi vardı. Kendi ölümü hakkında söyledikleri yanında bulunanları gözyaşlarına boğdu. Herkes gözyaşlarını gizlemek için büyük çaba harcıyordu. Hz. Mevlâna görmüyordu gözyaşlarını. O, sevgiliye kavuşacağı için arkasında kalacak olanlara vasiyetlerini söylüyordu;

"Öldüğüm gün, tabutum yürüyünce, bende bu dünyanın gamı var, tasası var sanma; bu çeşit zanna düşme.

Bana ağlama, 'Yazık yazık! Vah vah!' deme. Şeytanın tuzağına düşersem, işte hayıflanmanın sırası o zamandır.

Cenazemi görünce 'Elfirâk elfirâk!' deme. O vakit, benim vuslat ve görüşme zamanımdır.

Beni kabre indirip bırakınca, sakın 'Elvedâ elvedâ!' deme; zirâ mezar cennetlere açılan perdedir.

Batmayı gördün ya, doğmayı da seyret. Güneşe ve aya batmadan ne ziyan gelir ki?..

Sana batma görünür amma aslında o, doğmadır, parlamadır. Mezar hapis gibi görünür amma o, cânın kurtuluşudur.

Hangi tohum yere ekildi de bitmedi? Ne diye insan tohumunda şüpheye düşüyorsun?

Hangi kova kuyuya salındı da dolu dolu çıkmadı? Can Yûsuf 'u ne diye kuyuda feryâd etsin?

Bu tarafta ağzını yumdun mu o tarafta aç. Zîra senin hay-huyun, mekânsızlık âleminin fezâsındadır" dedi. Bir başka gazel söylemeye başlamıştı; "Ölümümüzden sonra bizim mezarımızı yerde arama; bizim mezarımız ârîflerin gönülleridir" diyerek ilk beytini söylemişti ki, Şeyh Sadreddin-i Konevî dervişleriyle birlikte geçmiş olsun demek için odaya girdiler. Şeyh Sadreddin-i Konevî son derece büyük bir ilgi ve saygı gösterdi. Mevlâna'nın hasta haline çok üzüldüğünü söyleyerek;

"Allah, yakın zamanda şifâlar versin. Hastalık, âhirette derecenizin yükselmesine sebep olur. İnşallah yakın zamanda tam bir sıhhat elde edersiniz. Hz. Mevlâna âlemlerin canıdır. O sağlıklı olmaya lâyıktır" diye temennilerde bulunuyordu. Hz. Mevlâna, Şeyh Sadreddin-i Konevî'nin yüzüne anlamlı anlamlı baktı ve "Bundan sonra Allah sizlere şifâlar versin. Âşık ile mâşuk arasında

çok ince, zardan bir gömlek kaldı. Nûrun, nûra kavuşmasını istemez misiniz?" dedi. Şeyh Sadreddin-i Konevî bir şey söyleyemedi. Hz. Mevlâna bir gazel söylemeye başladı;

"Sen ne bilirsin ki ben iç âlemimde nasıl bir padişahla oturmaktayım. Sen benim sararmış yüzüme bakma. Benim demir gibi sağlam ayaklarım var.

Ben yüzümü, beni yaratan ve bu dünyaya getiren o padişaha tamamıyla çevirmişim. Beni yarattığından ötürü ona binlerce şükrüm var. Ben bazen güneşe; bazen içi incilerle dolu denize benziyorum. Dıştan topraktan yaratılmış, değersiz bir varlık gibi görünüyorsam da iç yüzümle en aziz, en şerefli bir mahlûkum.

Şu dünya köyünün içinde bir arı gibi vızıldar dururum. Fakat sen sadece benim bu sızlanmalarıma bakma. Benim balla dolu bir kovanım var. Şu çarkı döndüren su ne de korkunç! Fakat ben o suyun dolabıyım, o suyun üzerinde hoş, tatlı iniltilerle dönüp duruyorum.

Her cüz'üm açılmış. Neden solayım, perişan olayım? Altımdaki burak eyerlenmiş bekliyor, neden eşeğe kul olayım?

Ayağımı akrep sokmadı ya, neden aydan geri kalayım? Sağlam bir ipim var, neden bu kuyudan çıkmayayım?

Can güvercinlerine bir güvercinlik yaptım. Ey can kuşum uç! Benim bunlardan da sağlam yüzlerce kalelerim var.

Evlere varır, evlere düşersem de ben mânâ güneşinin ışığıyım. Ben topraktan, sudan doğdum. Anam balçıktır. Fakat ben akîkim, altınım, yakutum.

Sen herhangi bir inciyi görürsen o incinin içinde, öte yüzünde başka bir inci ara. Çünkü her zerre, 'İçimde bir define saklıdır' diye söylenip durmaktadır.

Her inci sana, 'Güzelliğimle yetinme. Alnımda yanan nûr; içimde yanan ışıktan ileri geliyor' demektedir. Ben sustum. Sende gerçekleri anlayacak akıl yok. Gören, anlayan bir can gözüm var, diye kulağını sallama, kendini aldatma"

Şeyh Sadreddin-i Konevî ağlayarak Hz. Mevlâna'nın yanından ayrıldı. Ondaki tevekküle, Allah'a kavuşmak için şiddetle ölümü arzulamasına, şifa bile istememesine şaşıyor, hayran kalıyordu. Sözlerinden dolayı Hz. Mevlâna'nın artık bu âlemden göç

zamanının yaklaştığını, sevgiliye kavuşmasına az bir zaman kaldığını anlıyor, onu artık beden gözüyle göremeyecek olmanın hüznünü yaşıyordu.

***

Konya şiddetli bir depremle sarsıldı. Çığlıklar, köpek ulumaları birbirine karıştı. Arkasından bazen hafif; bazen şiddetli sarsıntılar devam etmeye başladı. Kimi sağlam olmayan kerpiç evler, bağların duvarları yıkılıp, yerle bir olmuştu. Konya altüst oluyordu, birbirine giriyordu sanki. İnsanlar panik içinde birbirlerine yardım etmeye çalışıyor, evlerine giremiyorlardı. Aralık soğuğunda yataklarını yorganlarını bahçelere çıkarmışlar, dışarlarda yatıyorlardı.

Tekrar şiddetli bir deprem olunca Konya halkı panik içinde Hz. Mevlâna'nın kapısına yığıldı. İçlerinden üç kişiyi seçtiler. Hz. Mevlâna'nın dua etmesini istemesi için içeriye gönderdiler. İçeriye giren üç kişi, "Ey ulu velî, ey Hüdâvendigâr'ımız. Hastalığınız bizi yıktı. Bütün Konya halkı olarak sizin için dua etmekteyiz. Ancak asıl bizim sizin duanıza ihtiyacımız var. Konya halkı kapınızın önünde toplandı, biz üç kişiyi de seçip size gönderdiler. Depremler bizi perişan etti. Sizden depremlerin durması için dua buyurmanızı niyaz etmekteyiz" dediler. Hz. Mevlâna tebessüm etti ve onlara;

"Korkmayın! Zavallı toprak acıkmış, yağlı bir lokma istiyor. Bunu vermek lâzımdır" dedi. Yanında bulunanlara vasiyetini söylemeye başladı;

"Ben size gizli ve âşikâr olarak Allah'tan korkmanızı tavsiye ederim. Az yemek yemenizi, az uyku uyumanızı, az konuşmanızı, günahlardan çekinmenizi, oruca, namaza devam etmenizi, daima şehvetten kaçmanızı, bütün insanlardan başınıza gelecek eziyetlere, cefalara sabır ve tahammül etmenizi, câhil insanlarla, zevklerine düşkün sefihlerle oturup kalkmaktan kaçınmanızı, kerem sahipleri ile salih ve iyi kişilerle sohbet etmenizi, beraber bulunmanızı vasiyet ederim. Çünkü insanların en hayırlısı insanlara faydası dokunandır. Sözün hayırlısı da az ve öz olanıdır"

Hz. Mevlâna vasiyetlerini sıralarken orada bulunan müridlerden birisi;

"Sizden sonra yerinizi kim alabilir, halifeniz kim olabilir, biz kime başvurabiliriz?" diye sordu. Mevlâna yatağından hafifçe doğruldu;

"Çelebi Hüsâmeddin!" dedi. Bazı müridler bu cevabı alacaklarını biliyorlardı. Bazıları ise Sultan Veled'in halife olmasını daha uygun görüyorlardı;

"Ya oğlunuz Sultan Veled? Onun için ne buyurursunuz?" diye sordular;

"O, hakîkat pehlivanıdır. Vasiyete muhtaç değildir" dedi.

***

Hz. Mevlâna gün gün çöküyor, hastalığı günden güne ilerliyordu. Sultan Veled, Celebi Hüsameddin ve Sipehsalar başucundan bir an olsun ayrılmıyorlardı. Şuuru ve hafızası yerindeydi. Bir ara, elli iki dirhem borcu olduğunu hatırlamıştı. Sultan Veled'e;

"Ey gözümün nuru Bahaeddin! Evde, birkaç altın kırıntısı olacak. Onları al, götür. Medrese'nin matbahı için aldığımız erzakların borcunu öde, helâlleş" dedi. Sultan Veled, babasını yalnız bırakmak istemediği için sonra öderim, düşüncesiyle yerinden kıpırdamadı. Hz. Mevlâna biraz bekledi;

"Ey Bahaeddin neden hemen gidip, ödemiyorsun?" deyince hemen kalktı. Kerra Hatun'a babasının söylediklerini söyledi. Altınları alıp gitti. Alıcı esnaf, altınları kabul etmedi, "Hakkım varsa helâl olsun" dedi. Sultan Veled, babasının üzüleceğini söyleyerek zorla kabul ettirip, helalleşti. Babasının yanına döndüğünde merakla bekleyen Hz. Mevlâna'ya alıcı esnafın önce almak istemediğini ve zorla kabul ettirip helâlleştiğini söyleyince Mevlâna rahatladı, ferahlık içinde;

"Âlemlerin Rabbine hamdolsun. Bu korkunç belâdan kurtuldum..." dedi.

Çelebi Hüsâmeddin;

"Yâ Hüdâvendigârım! Namazınızı kim kıldırsın?" diye sordu. Mevlâna;

"Şeyhi Sadreddin Konevî hepsinden evlâdır..." dedi.

Hz. Mevlâna vasiyetini söylerken yine bir sarsıntıyla yer yerinden oynadı. Mevlâna;

"Allah'ım bu kadar sevgi ile bu kadar merhametle beraber yine de bana şiddet ve hiddet gösteriyorsun. Fakat ne olursa olsun ben sana gönül vermiş değil miyim?

Seni görebilmemiz için bütün bu can şişelerini kırıp durmadasın. Bütün bu kırılmalar, dökülmeler, senin, 'Beni göremezsin' sözünden ötürü değil midir?

Dünya evi deprem içinde sarsılıp duruyor, çünkü evden eşya taşınıyor, ötelere göç var.

Yüz binlerce hasta, senin aşkından ağlayıp inlemekte. Sen de çok iyi bilirsin, onlar sensiz yaşayamazlar.

Dünya, gece gibidir. Sen ise bir güneşsin. Halk, bütün suretten, şekilden, tenden ibaret, sen ise cansın.

İnsanlar, kazanca, isteklere düşmüşler. Didinip duruyorlar, candan gafletteler. Fakat can, yerinden oynayınca yani ölüm gelince feryâd-u figana başlarlar.

Can gidince, hayat güneşi tutulunca, ne geçim kalır ne neşe. İnsan sağken, hayatta iken kimse canı aklına getirmez. Fakat can gizlenince, eyvahlar olsun, neler olur neler!

Ey meclisin neşesi, parlaklığı, ey pazarın canı, hayatı! Ey evin de dükkânın da tatlılığı, lezzeti! Sus, çünkü söz, ortada duran mânâlar denizine bir perdedir" dedi.

Bu son depremden birkaç gün sonra yorgun bedeni, artık bir daha doğrulmamak üzere tamamen hastalığın pençesine düştü. Hararet vücudunu bir an terk etmiyor, hastalığının ne olduğu bir türlü anlaşılamıyordu. Devrin tanınmış doktorlarından aziz dostları Nahcivanlı Tabip Ekmeleddin ve Gazanferî, başucundan hiç ayrılmıyor, ilâç üstüne ilaç yapıyorlardı. Yüksek ateş, nabızdaki düşüş bir türlü giderilemiyordu. Vücudu hararetten yanıyor, yanına koydukları soğuk su kabında peşkiri ıslatıp, sıkıyorlar yüzüne, alnına koyuyorlar, ellerini soğuk suya batırıyorlardı ama nafile...

Konya üzüntü içerisindeydi. Başta Selçuklu Sultanı III. Gıyaseddin Keyhüsrev olmak üzere, vezirler, emirler, bilginler ve halk

ziyaretine koşuyor. Onun mübarek yüzünü bir kere daha görmek istiyorlardı. Gelenlere;

"Ben bedenden soyundum, o hayalden soyundu. Şimdi, vuslat mertebelerinin burcunda salınmadayım..." diyordu.

***

16 Aralık 1273 Cumartesi günüydü. Hz. Mevlâna sanki iyileşmişti. Çelebi Hüsâmeddin'den başka orada bulunanların hepsi, "Hüdâvendigâr'ımız iyileşecek" diye ümitlenmeye başlamışlardı. Oysa o iyilik, ölüm iyiliğiydi. Akşama doğru yine ateşler içinde kavrulmaya başladı. Hayatı boyunca Allah aşkıyla yandı yandı yandı... Son günlerinde ise kavrularak, hiç olarak gidiyordu sevgiliye...

Ertesi gün, Konya semaları hüzün burcuna gebeydi. Sultan Veled, yatağının başucunda hem sessiz sessiz ağlıyor, hem de sevgili babasının ateşler içinde yanan ellerini soğuk sulara batırıyor, yaşlı gözlerini göstermemek için bakışlarını başka yönlere çeviriyordu. Kerra Hatun, kızı Melike, diğer oğlu Emir Âlim Çelebi yanı başındaydılar. Çelebi Hüsameddin'le birlikte, bütün aile günlerden beri uyku yüzü görmemişlerdi. Hele Sultan Veled babasının ilk hastalandığı günden beri uykusuzdu.

Bir ara Hz. Mevlâna gözlerini açtı, birazcık iyi gibi görünüyordu, yatağından doğruldu. Yüzünde ilâhî bir neşe, tatlı bir mahzunluk vardı. Başucunda bekleyen oğlu Sultan Veled'e:

"Ey Bahaeddin Veled! Babamın adını taşıyan sevgili oğlum... Ben iyiyim artık. Git, yat! Biraz dinlen, kaç gündür uykusuzsun" dedi. Sultan Veled gitmek istemedi. Babası ısrar edince istemeyerek itaat etti. Belki de ölüm anını Sultan Veled'in görmesini istemiyordu. Belki de o an dayanamayacağını düşünüyordu. Can-ı cananı oğlunun arkasından kesik kesik son gazellerinden birini söyledi;

"Git başını yastığa koy, beni yalnız bırak. Geceleri dolaşıp duran yanmış yakılmış müpteladan vazgeç. Biz geceleri yapayalnız, sabahlara kadar sevda dağları arasında çırpınır dururuz, istersen gel, bizi bağışla, istersen hicrânınla bize cefâ et. Sen benden kaç ki, sen de benim gibi dertlere düşmeyesin. Sen, dert yolunu terk et de

kurtuluş yolunu seç. Biz gam köşesinde gözyaşları dökerek sürünmekte, inlemekteyiz. İstersen gel gözyaşlarımızla yüz yerde değirmen kur. Bizim, kalbi kara taş gibi sert, merhametsiz bir sevgilimiz var. O âşıkları öldürür de kimse ona kanının bahasını sormaz. Güzeller padişahı için ahde vefa etmek gerekmez. Ey yüzü sararmış âşık, sen sabrederek ahdine vefa göster. İçimde ölümden başka devası olmayan bir dert vardır. Ben nasıl olur da 'Gel, bu derde deva kıl' diyebilirim? Dün gece rüyamda aşk mahallesinde bir ihtiyar gördüm. 'Bizim tarafa gel' diye bana eliyle işaret etti. Eğer hakikat yolunda bir ejderha var ise, zümrüt gibi bir de aşk vardır. İşte o aşk zümrüdünün saçtığı ışıklarla ejderhayı def et. Artık yetişir bir şeylerden bahsetme, çünkü ben kendimde değilim. Eğer senin hünerin varsa Ebu Ali Sinan'ın tarihini söyle. Ebu'l-âlâ Mu' arrî'nin öğütlerinden bahset"

İyi görünüyordu Hz. Mevlâna. Bu görünüşte sevgili Allah'ına bir an evvel kavuşmanın heyecanı vardı. Artık ebedilik fermanı yazılmış, Hz. Mevlâna bu fermanı çok önceden okumuştu:

"Ben o padişah değilim ki, tahttan ineyim de tabuta bineyim. Benim fermanımın yazısı ebediliktir..." diyordu.

O gün, 17 Aralık 1273 Pazar'dı. Aralık ayı olmasına rağmen parlak bir güneş vardı. Güneş ağır ağır, nazlı nazlı Takkeli Dağ'ın arkalarına doğru süzülüyordu. Hz. Mevlâna'nın yatağının başında Sultan Veled, sağında Çelebi Hüsameddin, Sipehsalar, solunda Muzafferüddin Emir Âlim, Kerra Hatun ve Melike Hatun varlardı. Hz. Mevlâna sevdiklerine yaslanmış, dudaklarında sürekli kelime-i şehadetle, vuslat anını bekliyordu. Seneler seneler önce Belh'te dünyaya gelirken havadan aldığı o ilk nefesi, Konya'da havaya iade edeceği son nefesle tamamlayacaktı. İlimle, aşkla, îmanla, irfanla geçen sayılı nefesler bitmek üzereydi artık. Buna rağmen hâlâ aklı başında, hafızası yerindeydi. Emâneti sevdiği ve sevildiği Allah'a teslim etmek üzereyken bile vezinli, kafiyeli, duygulu, içli gazeller söylüyor, Rabbine sesleniyordu;

"Canı, sen aldıktan sonra, ölmek şeker gibi tatlı. Seninle olduktan sonra, ölüm tatlı candan daha tatlı"

Çelebi Hüsâmeddin gözyaşlarıyla gönül kanını birbirine karış-

"Yarabbi! Ölüm ancak böylesine güzel beklenebilir. Bu ne bekleyiş, bu ne arzu, bu ne tatlı ölüm" diye düşünüyordu.

Hz. Mevlâna ölüm döşeğinde son sözlerini söyledikten sonra yine ağırlaştı. Tababette zamanın Câlinusu olan tabibler, Ekmeleddin Nahçivanî ve Gazanfer Tebrizî ilâç veriyorlar, tedavi ile meşgul oluyorlar, çırpınıyorlardı. Nabızlarını tutup kalp atışlarını sayıyorlar, hayrete düştükleri anda dışarıya çıkıp tıp kitaplarına bakıyorlar, tekrar içeriye geliyorlar, deva bulmak için var güçleriyle uğraşıyorlardı. Ancak sayılı nefes tükendiyse hangi doktor bu nefes sayısını artırabilirdi ki. Ekmeleddin Nahçivanî tıp kitabına bakıp hızla içeriye girdi. Hz. Mevlâna'nın nabzını eline aldı, saymaya başladı. Bu defa nabız atışı farklı, başka türlüydü. Ekmeleddin ve Gazanferî anladılar ki doktorlukları, ilâhî doktorun reçetesi karşısında, mum ışığının güneş ışığı karşısında yok oluşu gibiydi. Sanki onlar ilaç için çırpınırken Mevlâna ölüm meleğiyle hasbıhal ediyordu. Sanki, "Canımı almaya gelmişsin amma ben zaten ölmeden önce ölmüşüm neyimi alacaksın?" diyordu.

Beyhekim Ekmeleddin Nahçivanî, artık tıbbın aciz kaldığı hâli yaşıyordu. Her zaman Hz. Mevlâna'nın sağlık sorunlarında yanında olmuş, elinden geleni yapmıştı. Ülkenin en iyi doktoruydu. Hz. Mevlâna'nın kendisiyle ilgili sözleri bir bir aklından sıralanıp geçmeye başladı;

"Asrın Hipokrat'ı, emsalsiz tabib" sözleri kendisi için ne büyük bir pâyeydi. Hatta Cevher Nesibe'den mezun olan ve mezuniyet tezi hazırlayan talebelerden başarılı olanları seçip, Selçuklu topraklarında hekimlik yapabileceğine dair 'Beyhekim' belgesi ve unvanı verme görevi kendisine verildiği zaman bile, Hz. Mevlâna'nın kendisine verdiği sözcüklerden oluşan pâye kadar mutlanmamış, onurlanmamıştı. "O iltifatları beni ne kadar mahcup ederdi" diye düşündü. Kendisine yazdığı mektuplardan ya da yüzüne söylediği iltifatlardan her ne kadar mahcup olsa da hepsi hafızasına kazınmıştı; "Hekimlerin büyüğü, hayat cevherinin en arınmışı, belaların ve zehirlerin panzehiri, akıl ağaçlarının meyvesi, hoyrat kişilerin meydana getirmek istedikleri kötülüklerin söküp atıcısı, marifet deryasının cevheri..." "Hünerler sahibi, güzel inançlı, özü doğru oğlumuz, hekimlerin iftihar ettiği, dinin ve devletin ekme-

li..." Mektuplarında daima kullandığı başlıklar daha bir onurlandırırdı, "Sadr-ı Kebir[129], Melik'ül Hükema[130], Mefhar'ül Etibba[131], Asfa Cevahir'ül Hayat[132]

Hz. Mevlâna'nın müridi olduğu zaman nasıl da kuş gibi hafiflediğini düşündü. O müridi olduğu ilk zamanlar Hz. Mevlâna'nın meclisinde üzerindeki kıyafetlerin güzelliğinden ve pahalı oluşundan utandığını, Hz. Mevlâna'nın da bu mahcubiyeti fark edip kendisini teselli ettiğini, kendisinin de üzerindeki gösterişli kıyafetleri çıkarıp orada bulunan dervişlere verdiğini ve bir daha öylesine pahalı, gösterişli elbise giymek istemediğini hatırladı. Hatıralarda gezinmek acı veriyordu. Aslında acı veren Hz. Mevlâna'nın yüzünü bir daha göremeyecek olmaktı. Hemen ani bir hareketle dönüp Hz. Mevlâna'nın yüzüne baktı. Son defa canlı yüzünü görmek ister gibi. O ise pembe beyaz bir gül zerafetinde tazelenmiş, beklediği burak gelmiş, arzuladığı âleme gitmek için burağa biniyordu...

17 Aralık 1273 Pazar günü Hazreti Mevlâna çınarının son dünya yaprağı nefes vermiş, güneş gurûb ederken mânâ güneşi, gönlü aşk içinde, keyfince özlediği bâki âleme gurûb etmişti. İnnalillâhi ve inna ileyhi râciûn.

***

-XV-

Kaç gün önceden köylüler şehre inmişler, Konyalılar işlerini bırakmışlardı. İrfan güneşinin bu âlemden göçüp, ebedi âlemde doğduğu haberi tez yayıldı. Akşam ezanıyla birlikte bir feryattır koptu Konya'da... "Hz. Mevlâna, bu diyardan o diyara göçtü..." Bu feryatlar dalga dalga sardı şehri. Günlerden beri için için ağlayan dolan şehir, şimdi hıçkırıklarla boşalıyordu. Konya ruhunu kaybetmiş, öksüz kalmıştı. Herkes boynu bükük ağlaşıyorlardı. Hz. Mevlâna'nın Medrese'sindeki hafızlar Kur'an okuyorlar, yanık seslere hıçkırıklar karışıyordu. Aralık ayının o uzun kış gecesi

---

129 Sadr-ı Kebir: Yüce makam sahibi

130 Melik'ül Hükema: Hikmetlilerin Sultanı

131 Mefhar'ül Etibba: Tabiblerin Övüncü

uykusuz geçti. Cenaze ertesi gün kaldırılacaktı. Son hizmetler yerine getirildi.

Pazartesi günü, sabahın erken saatlerinde, minarelerden yayılan salâ sesleri insanları bir daha sarstı. İmam İhtiyareddin, Hz. Mevlâna'nın yakın dostlarındandı, cenazeyi o yıkayacaktı, teneşire çıkardı. İmam İhtiyareddin, cenazeyi yıkıyor, teneşirden dökülen suları dervişler, bir damla bile yere düşürmeden taslara topluyorlardı. Cenaze kefenlendi, tabuta kondu. Tabut, Medrese'nin avlusundan dışarı çıkarıldığı zaman, işte kıyamet o anda koptu. Konya, tarihi boyunca böyle bir kalabalığa şahit olmamıştı. Böylesine çeşitli, böyle renkli... Her milletten, her dinden, her mezhepten, her yaştan, her cemaatten, her meslekten, her yaştan... Sultanlar, emirler, bilginler, cahiller, imamlar, papazlar, siyahlar, beyazlar... Irklar, sınıflar, dinler ilk defa burada, Hz. Mevlâna'nın Medrese'sinin önünde bir araya gelmişlerdi.

Tabut Medrese'nin avlusundan çıkarılıp omuzlar üzerinde yükseldiği zaman, görülmedik bir vaveylayla insanlar, gözyaşları içinde tabuta el sürebilmek, dokunabilmek için birbirlerini çiğniyorlardı. Sıkışıklık son dereceyi bulmuştu. İzdiham yaşanıyordu. Tabutu taşıyanlar oldukları yerde kalmışlar, bir adım olsun ilerleyemiyorlardı. Kalabalığın arasında göze çarpan, rahipler, papazlar, farklı mezhep ve tarikattan olanlar sanki uzaklaşsa biraz yol açılacak gibi geldi, bazılarına. Birisi yüksek bir yere çıkıp bağırdı;

"Müslüman olmayanlar uzağa çekilsinler!"

"Kimse yerinden kımıldamadı, uzaklaşmadı. Bu fikre katılan birkaç kişi daha haykırdı;

"Müslüman olmayanlar uzağa çekilsinler!"

Başka birisi çıkıp;

"Hüdâvendigâr, Müslümanların şeyhidir. İsevîlerin, Musevilerin, diğer din mensuplarının aramızda ne işi var? Bunlar ne yüzle cenazeye geliyorlar? Çekilip gitsinler, biz onların cenaze merasimlerine gidiyor muyuz? Gitsinler, biz de rahat rahat şeyhimizi götürelim, vazifemizi yerine getirelim..."

Halktan bazı kişiler bu çağrıyı fırsat bilerek Hıristiyanları, Ermenileri, Rumları, Mecusileri... Uzaklaştırmak için tartaklamaya başladılar. Bu arbedeye rağmen kalabalık gittikçe büyüyordu.

Müslümanlardan bir grup biraz ileride cenazeyi bekleyen Baş vezir Sahip Ata Fahreddin Ali ile Emir Süleyman Pervane'ye, Müslüman olmayanların burayı terk etmesi gerektiği halde terk etmedikleri için şikâyette bulundular. Bu şikâyeti işiten bir papazla, haham dayanamayarak atıldı;

"Hayır! Böyle söylemeyiniz. Bu din padişahı bizim reisimiz sayılır. Biz, Musa'nın ve bütün peygamberlerin hakikatini, onun açık sözlerinden anladık, öğrendik. Kendi kitaplarımızda okuduğumuz peygamberlerin hareket ve kişiliğini onda gördük... Siz Müslümanlar, Hüdâvendigâr'ı nasıl devrinin Muhammed'i olarak tanıyorsanız, biz de, zamanın Musa'sı olarak biliyoruz. Siz nasıl onun muhibbi iseniz, biz de onun muhibbi ve müridiyiz. O, 'Yetmiş iki millet, sırrını bizden işitir. Biz, bir perde ile yüzlerce ses çıkaran bir ney'iz...' demedi mi? Söyleyiniz? Demedi mi?" dediler.

Bir başka papaz ağlayarak ve sesi titreyerek;

"Hz. Mevlâna insanlığa, insanlar üzerinde inayet ışıklan saçan bir hakikat güneşidir. Güneşi bütün dünya, bütün insanlar sever, bütün âlem onun nuruyla aydınlanır. Siz güneşten, bizleri nasıl olur da mahrum edebilirsiniz?" dedi.

Bir Musevi aynı yüksek yere çıkarak;

"Hz. Mevlâna ekmek gibidir. Herkes için ihtiyaçtır. Siz hiç ekmekten kaçan bir aç gördünüz mü ki? Biz ekmekten nasıl kaçalım, nasıl uzaklaşalım?"

Gayri-Müslimlerin bu haklı sözlerinden sonra kimse sesini çıkaramadı. "Acaba Hüdâvendigâr böyle bir durumu görseydi, nasıl davranırdı, ne derdi?" diye düşündüler. "Cevap aramaya gerek yoktu. Hayatı boyunca, "Bir ayağım şeriatte sağlam, sıkıca durur. Diğer ayağım yetmiş iki milleti dolaşır", "Yetmiş iki milletle beraberim" demişti. Bütün yaratılanlara aynı gözle, aynı merhametle bakmıştı. Tabutundan doğrulsaydı. Herhalde gayri Müslimleri uzaklaştırmaya çalışanları tenkit ederdi" diye düşündüler.

Çelebi Hüsâmeddin ne konuşuyor ne de bu tartışmalara katılıyordu. Bir kenarda sessiz sessiz ağlıyordu. Pîr'inin sevgisiyle ıtır ıtır güllenmiş ruhu; onun bâki âleme göçüşüyle boynunu büküp soluvermişti. Oysa yıllar öncesinden biliyordu ne zaman Hakk'a

yürüyeceğini. Hep kendisini hazırlamak istemişti bu vuslat gününe. Lâkin gönlü, onsuzluğa alışmaya bir türlü yanaşamamıştı.

Herkes Hz. Mevlâna üzerinde söz sahibi olmuş, herkes bağırıyor, haykırıyor, Hz. Mevlâna'yı sahipleniyordu. Hatta Hz. Mevlâna hayatta iken Hz. Mevlâna'yı incitenler bile ateşli bir Hz. Mevlâna dostu oluvermişlerdi. Belki de Hz. Mevlâna'nın rûhu tebessüm ederek bakıyordu bu insanlara...

Kuşluğa doğru tabut güçlükle yol almaya başlayabildi. Cenazenin önünde hafızlar, müezzinler yürüyor, yüksek sesle Kur'an-ı Kerîm tilâvet ediyorlardı. Onların da önünde neyzenler, kudümzenler yürüyordu. Sıra halinde giden bu görevli topluluk, ana caddeye çıktığı zaman, ortalık yeniden karıştı. Atlı muhafızlar, halkı sopalarla dağıtmak zorunda kaldılar. Maalesef kimse dinlemiyor, umursamıyordu? İnsanlar dövülmeye, ezilmeye çoktan razıydı. "Yeter ki, Hz. Mevlâna'nın tabutuna bir kerecik el sürebilelim" düşüncesindeydiler.

Hz. Mevlâna, Konya Kalesi'nin doğusunda ve şehrin dışında bulunan Gül Bahçesi'ne defnedilecekti. Selçuklu Sultanı Alâeddin Keykubat tarafından Sultanu'l Ulemâ'ya hediye edilen "Has Bahçe" Hz. Mevlâna'nın ifadesiyle, "Erenler Bahçesi", "Gül Bahçesi" olmuştu. Medrese'den buraya yürüyerek, on beş dakikada gelinebilirdi. Şimdiyse cenaze saatlerdir yoldaydı. Tabut bir türlü ilerleyemiyordu. Birbirini çiğneyen kalabalık yüzünden, hem yol alınamıyor, hem de eller üzerindeki tabutu kimse bırakmak istemiyordu. Bu yüzden tabut, birkaç kez kırılmış, güçlükle tamir edilebilmişti.

Herkes tabutun önünden arkasından ağlaya ağlaya yürümeye çalışıyordu. Ana yollar adam almıyor, ara yollar bile insanla dolmuş, kalabalık deniz gibi dalgalanıyor, güçlükle akıyordu. İnsanların tabuta dokunmak için hücum etmesini memurlar değneklerle, kılıçlarla savuşturmaya çalışıyordu.

Hz. Mevlâna'nın Medrese'sinden sabahleyin çıkan tabut, akşama yakın musallaya varabilmişti. Tabut nihâyet musalla taşına konulabilmişti. Törenlerde büyükleri takdim eden görevli memur Muarrif,

"Ey şeyhlerin padişahı Şeyh Sadreddîn-i Konevî! Buyurun cenaze namazını siz kıldıracaksınız. Hz. Mevlâna Muhammed Celâleddin böyle vasiyet etmişti" dedi. Tabip Ekmeleddin, "Şeyhlerin padişahı" sözüne dayanamadı, ani bir tepkiyle;

"Ey Muarrif! Edebe riayet ediniz. Şeyhlerin padişahı ancak Hz. Mevlâna Muhammed Celâleddin'dir" diye bağırdı. Bir an bütün ağızlar sustu. Konya sustu. Gülbahçesi sustu.

Bir hayli yaşlanmış ve üzgün olan Şeyh Sadreddîn-i Konevî namaz kıldırmak için kalabalığın içinden çıkıp, dualar okuyarak ön safta, tabutun önünde durdu. "Er kişi niyetine" diyerek, tekbir alır almaz hıçkırıklara boğuldu. Zira binlerce kişi tekbir getirmiş, tekbir sesleri sadece arkasındaki kalabalıktan değil önden, ötelerden de geliyordu. Sanki dağlar, taşlar, kuru ağaçlar tekmil kıyamdaydı. Bir de baktı gökte melekler de kıyama durmuştu. Sendeleyerek kendinden geçti. Olduğu yere yığılıp kaldı. Herkes şaşırmıştı. Ne olduğunu anlayamadılar. Durumu gören Kadı Sirâcuddin hemen kalabalıktan ayrılarak ilerledi, safın önüne geçti ve namazı kıldırdı. O arada namaz kılınmış, Şeyh Sadreddîn-i Konevî kendine gelmişti. Yanında bulunan Muarrif, "Size ne oldu böyle?" diye sordu. Sipehsalar dikkatle bakıyordu. Şeyh Sadreddîn-i Konevî;

"Namazı kıldırmak için tabutun önüne vardığım zaman, meleklerin saf bağlayıp, tabutun önünde durduklarını gördüm. O halin heybetinden, dehşetinden aklım başımdan gitti" dedi. Ekmeleddin, "Şimdi kendini iyi hissediyor musun?" diye sordu. Şeyh Sadreddîn-i Konevî'nin ağlayarak, "İyiyim" demesi üzerine, tabuta doğru yürüdüler.

Hz. Mevlâna Muhammed Celâleddin'in tabutu yine omuzlar üzerinde yükselerek babası Sultânu'l Ulemâ'nın ve Selahaddin Zerkûb'î'nin mezarlarının bulunduğu Gülbahçesi'ndeki hazırlanan yere getirildi. Güzel sesli hâfızların Kur'an okumaları, neyler, kudümler eşliğinde defnedildi. Sanki Hz. Mevlâna'nın, "Güzel sesi duyduğum zaman, sanıyorum bana cennetin kapısı açılıyor. Sanıyorum o ses cennetin kapısının açılışından geliyor" sözleri yayılıyordu her bir yana. Sanki sevgili babası, oğlunu "aguş"una basabilmek, kendisinden daha da yücelmiş bir irfan yıldızını karşılayabilmek için ayakta bekliyor gibiydi. Yanık gönüller onu böylesi-

ne tasavvur ediyordu. Toprağa verilen boş bir cesetti aslında. Hz. Mevlâna'nın mezarı âriflerin gönülleriydi, ebediyen o gönüllerde yaşayacaktı.

Güneş batmak üzereydi. Yeniden doğmak üzere batıdan batacak; doğudan yeniden doğacaktı. Tıpkı güneş gibi Mevlâna Muhammed Celâleddin Hazretleri de 18 Aralık günü toprağın kucağına girdi ve bâkî âlemde yeniden doğacaktı.

Ömrü boyunca Kur'an'ın kulu ve Peygamber'in ayağının tozuyla sevdalanmış, yoğrulmuş ve olgunlaşmış olan, "Gökler kadar geniş bir ağız isterim ki o, meleklerin bile kıskandıkları güzeli öveyim", "Bu gün her nerde sevinç, zevk ve sefa vardır. Muhammed Mustafa'nın kemâlinin fazlındandır" dediği Gül Nebî'ye kavuşmuştu artık. Geriye *Mesnevî* gibi ölümsüz bir tasavvuf şaheseri bırakarak...

Hz. Mevlâna için ölüm, "Bu yanda ölümdür ama o yanda doğumdur", derin bir aşkla Hakk'a vuslatın doğumuydu. Vuslat günü sevgilinin sevgiliye kavuşma günü, düğünü; gecesi de gerdek gecesiydi. Kur'an-ı Kerim'de "Allah'a dönüş" olarak vasıflandırılan ölüm, Mevlâna için yâre kavuşma, visal ve "Şeb-i Ârus", "Gerdek Gecesi"ydi.

Bu vuslat ve neş'eden dolayı, "Eğer mezarımı ziyarete gelirsen, üstümdeki toprak yığınını rakseder görürsün. Ey kardeşim, meclisime defsiz gelme. Çünkü Hudâ Meclisi'nde gamlı olmak, yaraşmaz. Çenem bağlanmış mezarda yatmadayım amma ağzım sevgilinin ebedi sarhoşluğunu durmadan emmededir" diyordu.

Diyordu demesine ama Hz. Mevlâna'nın ardından gözyaşı dökmemek, ona üzülmemek mümkün müydü? Bir aşk sultanı çağlarken, gürül gürül coşup akarken birden bire bu âlemden göçüverirse nasıl ağlamadan durulabilirdi?

Ölümünden hemen sonra, büyük bilgin Sadreddin Konevî "O. mânâ gerdanlığının ortasında eşi bulunmaz bir inciydi. Ne yazık ki düşüp kayboldu" diye dövünüyor, devrin ünlü şairi Bedreddin Yahya, "Derdinle ağlamayan göz, yasınla yırtılmayan yaka hani? Yemin ederim ki toprağın karnına senin gibisi düşmedi" diye inliyor. Kadı Sıraceddin, "Ecel dikeni senin mübarek ayağına battığı

gün, feleğin eli benim başıma helak kılıcını vursaydı da böyle bir günde gözüm cihanı sensiz görmeseydi" diyordu.

Konya sessizlik içindeydi. İçine kapanmıştı. Vuslatın ertesi günü saraydan bir emir çıkmıştı. Kırk gün matem vardı. Bu kırk gün içinde, devrin âdetine göre, sultanlar ve emirler ata binmeyecekler, kırk gün fakir fukara saray mutfağından yemek yiyeceklerdi.

Hz. Mevlâna'nın Medrese'sindeki hücresi sırlanmıştı. Medrese'de canlar yastaydı, yasta olmasına ama duvarlar, eşyalar da yastaydı. Hz. Mevlâna'nın çok sevdiği, okşadığı, yanından ayırmadığı kedisi bile Hz. Mevlâna'nın vefatından sonra yemeden, içmeden kesilmişti. Bir hafta sonra da onu Hz. Mevlâna'nın hücresinin eşiğinde ölü buldular. Hz. Mevlâna'nın kızı Melike Hatun, kediyi kefenleyerek, babasının mezarı civarına defnetti.

***

Hz. Mevlâna'nın maddi varlığı gözler önünden çekilmişti ama mânevî varlığı her canda her nefeste devam ediyordu.

Çelebi Hüsâmeddin, Sultan Veled ve Sipehsalar her gün birlikteydiler. Birlikte oldukları zamanlar, Hz. Mevlâna'yı hasretle anıyorlar, birbirlerinin yarasına merhem oluyorlardı.

Sultan Veled, "Hz. Mevlâna gibi ne bir bina ne de bir bilgin bulunur. O bizzat, bâki olan sâkiden ilâhî şarap içer. Onun yanında gerek çirkin, gerek güzel hep açıktır. Gafiller gibi sofuluk taslayarak riyâ ile sakın huzuruna gitme. O, aklın da fehmin de ötesindedir. İlimden de nakilden de hariçtir. O'nun önünde bilgiçlikten, kurrâlıktan ne lâf edersin, o hüsn-ü cemâl denizidir, kemâl içinde kemâldir..." diyordu.

Çelebi Hüsâmeddin kendinden geçercesine Hz. Mevlâna'nın kendisi için söylediği bir gazeli okumaya başladı;

"Dâima gülüp duran gül gülmez de ne yapar?

Güzel kokular yayan misk kokan yaprağını, yaprak gibi açmaz da ne yapar?

Gülmekte olan nar, çatlayarak ağzını açtıktan sonra derisine sığmaz da ne yapar?

Zavallı gölge güneşin nurunu görünce secdeye kapanmaz da ne yapar?

Âşık sevgilisinin gömleğinin güzel kokusunu duyunca kendi gömleğini yırtmaz da ne yapar?

Sevgilim; bana acır da benim mezarımın yanından geçersen ölmüş bedenim dirilmez de ne yapar?"

Sonra sustu. Kendisine yazmış olduğu mektuplardaki cümleler hatırına geldi. O mektupları kaç defa okuduğunun sayısını hiç bilmiyordu. Cümleleri ezberlemişti adeta;

"Yüceler dolunay gibi bir esenlik sana; Ter-ü taze gül gibi kokan bir esenlik... Şebboy gibi kokular yayan esenlik... Taze hurma gibi tatlı, hoş bir esenlik"

"Yüce Allah gizli şeyleri bilir ya; ben de bilirim ki, 'Allah tanıklık eder' Vâdesi hükmünce, Allah vakit gelince ben tanıklık etmesem de her şeye tanıklık eder; hele Hak ve Din Hüsâmı'nın duyan, lütuf ısısı bulunan kulağına sabah, akşam, boyuna tanıklık etmededir; tanıklığı hiç kesilmez. Allah bereketini dâimi etsin; ömrünün uzunluğuyla, işinin yüceliğiyle âlemleri faydalandırsın. O aklı başında uyanık bir erdir; sözlerinde de olgundur, işlerinde de, hâllerinde de, bilgide de, kullukta da. Parlak duyucudur; aklı başında uyanık. Hilm ve kerem ısısıdır; parlayıp duran ebedî ışık. Yücedir, zariftir; hâzırdır, nâzırdır; ebedîdir, bir olan Allah'a mensuptur. Bana hem oğuldur, hem baba; hem ışıktır, kem göz; hem görünendir, hem görüş. Selâmlarımı, duâlarımı yele sunar da yollarım; özlemimi, görmeyi pek istediğimi seher yelinin eline verir de, onunla gönderirim; onunla arz ederim. And olsun O Allah'a ki, ululuğu yüzünden yüceliği, üstünlüğü, gökyüzü küpüne bile sığmaz; Özlemime dâir arz edeceğim sözler, yazacağım yazılar; Parmaklarımın anlatışına sığmaz."

Sonra başka bir mektubunda kendisinin olmadığı davetlere gitmek istemediğini, kendisi olmadan hiçbir mecliste huzur bulamadığını yazdığı cümleler sıralandı hafızasında, gözleri yaşardı gitti;

"Bu günlerde duymuşsunuzdur, özü doğru kişilerden biri, bir davet tertipliyor. O aziz mizacınızın nazikliği, latifliği yüzünden davetlerde hazır bulunmaktan kaçarsınız ama sizin kutlu huzurunuz olmaksızın da bu davete icabet etmek istemiyorum."

***

Ölümünden sonra Sultânu'l Âşıkin'ın âşk kürsüsü, erenler postu boş bırakılamazdı, bırakılmamalıydı. Hz. Mevlâna göçmüşse yerine geçebilecek Çelebi Hüsameddin, Sultan Veled gibi Mevlânalar vardı. Müridler arasında anlaşmazlık çıkmaya başlamıştı. Bazıları;

"Hazreti Pir Efendimizin zamanında olduğu gibi bundan sonra da Hazreti Çelebi imam ve halife olsun, ona uyalım, kıymetini bilelim" diyorlar.

Bazıları da;

"Bu düşünce doğrudur ama Sultan Veled Hazretleri, Hazreti Pîr Efendimizin kanındandır, ilim bakımından da onun varisidir. Büyük evliyanın hülasasıdır, hakikat sırlarını açmış, maarif inceliklerini açıklamıştır. Hazreti Pir Efendimizin zamanında da imamlık etmeye layıktı, en büyük velilere şeyhlik etmeye hakkı vardı ama babasının nurunun ihtişamı karşısında edep yolunu tuttu. O gece güneşinin yüzünü gayret örtüsüyle örttüğü bu gün, onun sırrı olan oğlunu şeyh bilelim" diyorlardı.

Bazı saygın zatlar ise;

"O iki zattan biri güneşe, biri dolunaya benzer. Her ikisi de âlemin sultanıdır. Biri sıdkın ve vefanın sıddıkıdır, öteki Allah'ın sevgilisi ve aslanı Haydar gibidir. Biri din âleminin şehsuvarı, öbürü yeryüzünün iftiharıdır. Biri cihanın göz bebeği, biri can âleminin semasıdır. Biri yokluk ülkesinin altın tacıdır, biri yedi kıtanın önderidir. Her ikisi de makbul ve kutludur, mânâ anlayanların yöneldiği yöndür. Marifet nuru ve hidayet meşalesi ikisinin de elindedir. Her ikisi de kudsîlerin şerabının sarhoşudur. İkisi de bu dünyada bize rehber ahirette şefaatçidir. Birini diğerine nasıl tercih edebiliriz? Bir destede koku saçan gül ve yasemin gibi, ikisi de ilâhî marifetin bahçesinde yetişmişlerdir. Bize yakışan ikisinden birini seçmemektir. Onlar kendileri nasıl uygun görürlerse ne emrederlerse ona uyalım!" dediler.

Ertesi gün bütün Hz. Mevlâna'yı sevenler, büyükler, dostlar, müridler bir araya toplanıp, Medrese'ye ziyarete geldiler. Onların yanında Çelebi Hüsâmeddin, çok saygılı bir tavırla erenler postunu, halifeliği Sultan Velede teklif etti;

"Ey gözümün nuru! Ey Pîr'imin gözbebeği, şehzadem! Hazreti Hüdâvendigâr'ım süflî âlemden gurub ederek ahiret ufuklarında doğdu. Biz bir avuç zayıf yetimi size emanet etti. Gerektir ki, babanızın tahtına oturup terbiye ve şefkat yoluna gidiniz! Babadan sonra uyulacak, dayanılacak kimse, ancak sen olabilirsin. Onun makamına oturmak sana düşer. Çünkü, senden daha ârif, daha iyi yol gösterene bir kimse yoktur " dedi.

Sultan Veled, güzel huyu gereği tam bir edeple açık bir dille, içten gelen bir samimiyetle itiraz etti;

"Hayır" dedi. "Babam ölmedi, gerçekten de diridir. Onun ruhu Allah civarında bâkî. Peygamberimiz, 'Müminler ölmezler, ancak, bir diyardan bir diyara göçerler' buyurmuşlardır. Sen onun zamanında halifemiz idin. Değişen bir şey yok. Şimdi de halifemizsin. Babam da böyle vasiyet etmişti. Sağlığında sizi herkesten üstün tutup bütün dostlara imam olmanızı münasip görmüştü. Onun cemalinden mahrum kaldığımız bu gün de imamlık size yakışır Sana uyarız, seni tanırız. Babamın postuna buyurunuz" dedi. Canla başla yalvardı. Yerinden kalktı, Çelebi Hazretlerini şeyhlik makamına oturttu.

Çelebi Hüsâmeddin o gün Hz. Mevlâna'dan boşalan posta oturdu. Bu post, sadece bir post değil, bir dost, dostluk makamıydı.

Çelebi Hüsâmeddin posta oturmuştu ki, Medrese'ye bir tacir geldi, elindeki para kesesini Medrese'nin ihtiyaçlarının karşılanması için vermek istediğini söyledi. Çelebi Hüsâmeddin'i gösterdiler. Çelebi Hüsâmeddin aldı ve Sultan Veled'e dağıtması için vermek istedi. Sultan Veled almadı;

"Ey Şeyh'im! Babam eline ne geçerse bir puluna bile dokunmadan hepsini size verirdi. Yine öyle yapalım" dedi.

Çelebi Hüsâmeddin'in, Hz. Mevlâna'nın sağlığında Aksaray'dan gelen para hatırına gelmişti; bir gün Emir Tâceddin mu'tezi Horasânî, Aksaray'dan Hz. Mevlâna'ya epeyce bir para göndermiş, dervişlere ziyafet verilmesini, semâ meclisi tertip edilmesini ve kendisine de dua edilmesini niyaz etmişti. Hz. Mevlâna kendisine gönderilen bu paranın hepsini Çelebi Hüsâmeddin'e verince oğlu Sultan Veled'in canı sıkılmış, "Evde hiçbir şey yok. Ne gelirse

hepsini Çelebi'ye gönderiyorsunuz. Biz ne yapacağız" diye sızlanınca, Hz. Mevlâna oğluna, "Bahaeddin vallahi, billahi, tallahi yüzlerce olgun zâhid açlıktan ölüm haline gelse, bizde de tek bir ekmek bulunsa onu da yine Çelebi'ye göndeririz" demiş, böylece Çelebi Hüsâmeddin'in ne kadar güvenilir, merhametli, yoksulları düşünen bir kimse olduğunu Sultan Veled'e hatırlatmak istemişti.

Hz. Mevlâna'nın kendisini yücelten sözleri geldi sonra hatırına. Aslında hiç hatırından çıkmıyordu ya. İçi hasretle yandı yine. "Ey Hüdâvendigârım! Senin gibi bir velî şu yeryüzüne gelmiş midir acaba?" derken gözyaşları arka arkaya sakalından ferecesinin yakasına doğru yuvarlandı.

Hz. Mevlâna'yı düşünmek bile içini huzurla donatıyor, bir ruh rahatlaması yaşatıyordu;

"Onun hakkında düşünmek, onu yadetmek ne hoş bir duygu. Onu düşünürken; onun karşısında otururken yaşadığım heyecanın tıpkısını yaşıyorum. Onunlayken nasıl Yaratan ile yaratılan arasındaki bağı ayan beyan görüyorsam; onu düşünürken de aynı bağı görüyorum, o ilâhi çerçeveye yaslanabiliyorum" diye mırıldandı. İçini hep sızlatan Alâeddin aklına geldi nedense... Daha bir burkuldu içi, insanlara sitemlendi için için;

"Hep mücrim[133] iskemlesine oturttular Alâeddin'i. Hüdâvendigâr'ın oğlu olma kimliği bile kurtaramadı o zavallıyı" dedi. Bağırmak, bütün insanlara, "Alâeddin maznun[134] değil, müttehem[135] değil" diye haykırmak istedi. Her zaman olduğu gibi içindeki sesin çıkmasına izin vermedi, yutkundu. Hz. Mevlâna'yı, oğlu Alâeddin Çelebi'ye: oğlu Alâeddin Çelebi'yi Mevlâna'ya karşı kışkırtanlara yine için için kızdı. "Alâeddin'e savunma hakkı bile verdirtmediler. O Hüdâvendigâr'ın kanından, canından, gözbebeğiydi. Sultanü'l Ulema'nın canlı zerrelerini taşıyordu. Zâlim insanlar Hüdâvendigâr'a affetme hakkı vermediler. Hangi evlat zaman zaman babasını üzmemiştir ki?..; Hangi baba da zaman zaman kendini üzen evladını bağışlamamıştır ki?.. Herkes konuştu. Ham kişiler, Şems-i Tebrizî'yi, Hüdâvendigâr'ı, Alâeddin'i kıskananlar,

133 Mücrim: Suçlu, günahkâr

134 Maznun: Zanlı, sanık

birbirine düşürmek isteyenler, fırsat kollayanlar, iftiracılar... Herkes her şeyi konuştu. Hüdâvendigâr'dan başka herkes konuştu. Asıl konuşacak kişi Hüdâvendigâr olmasına rağmen o hiç konuşmadı. Hep sustu... Bu kadar suçlamaya, yargılamaya, asmaya, kesmeye hevesli insanların karşısında ne konuşsundu ki? O suçlayanlar, yargılayanlar için kader mesele olmaktan çıkmış, yargılarken; yargılanan olmuşlardı ama farkında değillerdi" dedi.

Alâeddin'in o celâlli ama temiz yüzü aklına geldi. Nedense herkes suçladığı zaman bile Alâeddin'i sevmiş. Onun suçlu olduğuna hiçbir zaman inanmamıştı. İnsanların Alâeddin'i anlamadıklarını, üzerindeki ledünni örtüyü, örtünün ötesini göremediklerini düşünmüştü hep..."

***

Çelebi Hüsâmeddin'in bakışları bir noktaya odaklanmış, dipsiz sular kadar derinleşmişti. Hz. Mevlâna'nın bu âlemden göçüşü, dayanılmaz acılar yaşatıyordu. Ne katran karası geceler, ne pırıl pırıl güneşli gündüzler rahatlatıyordu ruhunu. Her yer, her olay, her sohbet onu hatırlatıyordu. Her mecliste kapıdan giriverecek, semaya kalkıverecek, kapıdan görünüverecek gibi bir yanılsamaya kapılıyor, gece gündüz onun hayaliyle avunuyor, onu hatırlıyordu.

Onsuz bu dünya ruhunu oyalayamıyordu artık. Tam göğsünde, bir yerler acıyla sıkışıyordu. Ruhu bedenine sığmayacak kadar büyüyor, dolup taşıyor; bedeni ruhunu taşıyamayacak hâle geliyordu. Bedeninden kurtulmak, çıkıp huzur bulmak için ten kafesindeki ruhu tutsak kuş misâli çırpınıyordu.

Atına bindi, Hz. Mevlâna ile sık sık gittikleri Meram Çayı'nın kenarına gitti. Meram Çayı nevbahara ermiş en coşkulu türkülerini söylüyor, ritmik ezgilerle çağıldayıp gidiyordu. "Ne beyitler söylemişti şu akıp giden Meram Çayı'nın kenarında. Ne çok sırlar fâş etmişti. Kaleme, kelâma sığmayan sırlar... Neden o sırları yazmama müsaade etmedi sanki? Kim bilir... Sır kalması gerekiyordu demek ki... Tıpkı Şems gibi..." diye mırıldandı.

Meram Tepesi'nden dereye doğru yuvarlanan yorgun hatıraların gölgesine oturdu. Toprağa yayılmış kar beyazı kardelenlere,

kan kırmızısı güllere sığınan yaralı anıların izlerini toplamaya başladı. Ellerinde hasret güllerinden bir demet...;

"Ey Hüdâvendigâr! Seni öyle çok özlüyorum, öyle çok arıyorum ki" diye seslendi. Duyurmak ister gibi. Sanki sesi akıp giden çayın içindeki kurbağalara bile ulaştı. Kafalarını çıkardılar, koro halinde ses vermeye başladılar. Bir keresinde Hz. Mevlâna ile geldikleri, Hz. Mevlâna'yı vıraklamalarıyla konuşturmadıkları, Hz. Mevlâna'nın da, "Susun! Siz mi söyleyeceksiniz; yoksa biz mi?" diye seslendiği, onların da sustukları anı hatırladı. Gayri ihtiyari, "Susun!" nidası çıktı ağzından. Sustu... Çayın kenarlarındaki yosunlara bulaşan kalın kurbağa sesleri de sustu, her şey birden sustu...

Birlikte yaşadıkları sayısız hatıraları gizleyen bu yerler Çelebi Hüsâmeddin'i en uzak mâziye kadar çekti götürdü. Artık ne Meram Çayı'nı, ne yosunları, ne çiçekleri görüyor; ne de sesleri duyuyordu. Bakıyordu ama görmüyordu, mazide yaşananlardı hâkim olan. Bir şimşek çakmasının muvakkat[136] aydınlığında görünüp kaybolan eşyalar gibi Hz. Mevlâna'nın yüzü görünüp kayboluyordu.

Neden sonra uyanır gibi kendine geldi. Hatıralardan sıyrıldı, yaşadığı âna ve mekâna geri döndü. Meram Çayı'na atlamak deryaya doğru akıp gitmek istedi. Suya atlamaya, deryaya ulaşmaya ne hâcet? Deryanın içinde yüzmüyor muydu zaten... Beden zindanı mıydı engel olan?.. "Atıver gitsin dünya elbiselerini! Heyhat! Ne zaman izin çıkacak dünya nikâbından soyunmaya? Ey gönlün istediği en sevgili! Senin arzulayanınım ben. Soyunmak aşkla mümkün; aşksız soyunmak ne mümkün?.." diye sızlandı. Gözlerini güneşe çevirdi, "Güneşe bakılmaz; gözler yanar yaşarır, kan rengine döner parlaklığından. Kan rengi... Gülün rengi... Gül onun gül yanağının damıtılmış rengi..." dedi. Hayalinde canlandırdığı aşk meclisinde Gül Nebî, Hüdâvendigâr, Şems-i Tebrizî, Selâhaddîn Zerkûbî... Hakk serhoşluğuna açılan kapı aralığından görünüyorlar, hepsi bir arada halka oluşturmuşlar, mânâya dalmışlardı. Ruhu o güneş yalnızlığı içinde kıvrandı durdu. "Ey sevgili! Gön-

lüm hasretinle bîtab düştü. Bakışlarını esirgeme benden. Harap olduğumu fark et! Fark et ki beni de yanınıza kabul et! Gönlümde tutuşan, bedenimi kül edecek yangınlara o aşk ırmağından bir tas soğuk su ver; ver ki gönlümdeki yangınları teskin etsin ey yâr!" diye inledi.

Karlar erimiş, kardelenler, çiğdemler toprağın bağrından fışkırmış, beyazlı, sarılı gülümsüyorlardı. "Şimdi sağ olsaydı, söylediği gazellerle çiğdemleri, kardelenleri, lâleleri diriltir, goncaları açtırırdı..." diye mırıldandı.

"Ey Hüdâvendigâr'ın saçtığı incileri tek tek öpen zaman!" diye bağırdı. Sesinin heybetinden, yapayalnız dolanan güneşten bir parça koptu, çığ oldu düştü yüreğine. Yaktı yaktı yaktı, yaktıkça dondurdu, paramparça parçaladı tipisinin alevinde. İçindeki hasret acısını fırlatıp atmak istiyordu ama nasıl? Atamıyordu bir türlü. Sevgiliye kavuşmadan nasıl atabilsindi ki?..

"Kim bilir, şu kayanın üzerinde otururken *Mesnevî*'nin hangi beytini söylemişti, hangi beyitlerin sesleri dudaklarını öpmüştü? Hangi beyitler kanadıkça ben de yazmıştım; ben yazdıkça hangi beyitler kanamıştı? Kim bilir?.." dedi. Dağlara, taşlara, topraklara, ağaçlara baktı yeniden. "Her birisi Hüdâvendigâr'ı görmüş birer canlı şahit" derken, boğazı düğüm düğüm düğümlendi.

Akarsu gibi akan beyitler buruk sayfalar gibi hafızasında dolanıp duruyordu; "O kutsal sözler, o sanatsal, edebi, ebedi nükteler, o ledünni mânâların parlayan ışıkları nasıl da renk renk uçuşur, Pîr'imi zerreler hâlinde tavaf ederlerdi. Ah! Ah o kutsal sözler nerede?!.. İnananların gönlünde yeşermeye yol bulamamış iklimleri terennüm eden, terennümlerin imana secdesi boyun büküşler, gökyüzü seccadesinde namaz kılan bir anne gibi arza yükselen kutsal bir niyazlar yumağı, çığ gibi büyüyen..." diye inledi. "Safâ kâselerinden beslenen feyzle sulanan ipek kanatlı hakikat kelebekleri... Hepsi lâhuta[137] giden en latif birer nur olan beyitler... O ney nağmelerini her sözcüğünde duyuran, dinleten, inleten ilk on sekiz beyit... Bu güne kadar yazılmış bütün şiirler onun mânâ yüklü,

gönül alıcı şiirlerinin aydınlığı yanında sönük kalır" diye mırıldandı.

Koşturup giden Meram Çayı'nın ezgileri öyle bir musikiye dönüşmüştü ki kulağında rebap, tambur ve ney sesleriyle korolaşmış muhteşem bir fasıl geçiyorlardı.

"Ah!" dedi içinden, "Ah!.." yanık yanık kokular çıktı nefesinden. Ciğerleri alev almış yanıyordu sanki. "Ey Mânâ Sultânı! Ey canımın canı! Neden beni bıraktın da salına salına gittin o illere? Demek sen böyle salına salına bensiz geziniyorsun o âlemde. İstemem bensiz gezme! Ey canımın canı!" diye inledi. Hz. Mevlâna'nın bu sözlerle bezeli şiiri aklına geldi hemen. Meram Çayı'na doğru bağıra bağıra okumaya başladı;

"Ey dostlarının canına can katan,
Gül bahçesine böyle bensiz gitme istemem.
İstemem ey gök kubbe, bensiz dönme
İstemem ey ay, bensiz doğma
İstemem ey yeryüzü, bensiz durma
Bensiz geçme ey zaman, istemem.
Sen benimle beraberken
Hem bu dünya güzel bana, hem o dünya güzel.
İstemem, bensiz kalma bu dünyada sen,
O dünyaya bensiz gitme, istemem.
İstemem, ey dizgin, bensiz at sürme.
İstemem, ey dil, bensiz okuma.
İstemem, ey göz, bensiz görme.
Bensiz uçup gitme, ey ruh, istemem.
Senin aydınlığındır aya ışığını veren geceleyin.
Ben bir geceyim, sen bir aysın madem,
Gökyüzünde bensiz gitme, istemem.
Gül sayesinde yanmaktan kurtulan dikene bak bir.
Sen gülsün, bense senin dikeninim madem,
Gül bahçesine bensiz gitme, istemem.
Senin gözün bende iken
Ben senin çevganın önündeyimdir.
Ne olur, öylece bak dur bana,

Bırakıp gitme beni, istemem.
O güzelle berabersen, sen ey neşe,
İstemem, sakın içme bensiz.
Hünkar'ın damına çıkarsan, ey bekçi,
Sakın bensiz çıkma, istemem
Bir şey yoksa bu yolda senden,
Bitik bu yola düşenlerin hali.
Ben senin izindeyim, ey izi görünmez dost,
Bensiz gitme, istemem.
Ne yazık bu yola bilmeden, rasgele girene!
Sen ey, gideceğim yolu bilen,
Sen ey yolumun ışığı, sen ey benim değneğim,
Bensiz gitme, istemem.
Onlar sadece aşk diyorlar sana,
Oysa aşk sultanımsın sen benim.
Ey, hiç kimsenin düşüne sığmayan dost,
Bensiz gitme, istemem.

***

Yine bir gün yapayalnız Hz. Mevlâna'yı, ağlamaklı anarken... Eski günleri o gün gibi özlemle hatırlarken... Bir tek beytini onun sesinden bir kere duyabilmek için canını feda edebilecek kadar yanıp tutuşurken, ruhundaki her şeyi susturdu bir an... "Heyhat! Bu âlemde yok artık" diye bağırdı. Neden sonra; "Ama" dedi. "Ama *Mesnevi* gibi ölümsüz bir eser bıraktı. Mânâ cihetinden 'gönüllere merdiven' olan *Mesnevî gibi* bir mürşid bıraktı. *Mesnevi,* temiz ve hakikate susamış insanlara nurlu bir yol, hakîkate ulaşmak, Allah'ın sırlarına agâh olmak isteyenler için nurlu bir kılavuz değil midir? Ona samimiyetle yaklaşabilen, yönelebilen, canlara, gönüllere şifa değil midir? Hüzünleri giderci, huyları güzelleştirici değil midir" diyerek rahatladı biraz. "Hz. Mevlâna uzaklarda değil, her zaman benimle beraber" derken onun sözleri sıralandı hafızasında;

"Benim beytim beyit değildir; iklimdir. Benim hezel[138] im hezel değil; ibret için, bir şeyler öğretmek için söylenmiştir"

---

138 Hezel: Bir şiiri veya şiir parçasını şakalı ve latifeli bir anlatıma çevirme

"O zamanın insanlarına bizim *Mesnevî*'miz, bizden sonra mürşidlik edecektir ve arayanlara doğru yolu gösterecek, onları yönetecek ve onlara önderlik edecektir" sözleri aklına geldi. "Söylediği gibi *Mesnevî* mürşitlik ediyor, can bahçeleri onun sözleriyle diriliyor, dolup taşıyor" dedi. Sonra *Mesnevî*'ye "Hüsamînâme" adını da verdiğini hatırlayarak daha bir yandı içi. Yazarken kullandığı, Hz. Mevlâna'ya okuyup düzeltmeleri yaptıktan ve temize çektikten sonra pencerenin kenarına koyduğu müsveddeleri eline aldı. Her sözcüğün yazıldığı anı dünmüş gibi yaşamaya başladı. Hatta yazarken bir keresinde dalgınlıkla mürekkebin döküldüğü, dağılmasına fırsat vermeden yeniyle kuruladığı, Hz. Mevlâna'nınsa buna güldüğü anı hatırladı. "Kendisi olmasa da ne çıkar, binlerce hatırası yaşıyor ya. *Mesnevî* gibi bir mürşid, bir şaheser bıraktı ya" diye mırıldandı. Dualar okudu gönderdi Hz. Mevlâna'ya. O yüreğinden gelen dualarda neler neler yoktu, neler neler sığdırmamıştı ki o dualara... Gönlünde kaynayan dualar yol bulup diline vuruyor, dilinden söz nikâbına bürünüp akıyor, dökülüyordu.

***

Baharlar, yazlar gelip geçiyordu ama Çelebi Hüsâmeddin'in içindeki hasret ateşi külleneceğine git gide alevleniyor, önüne geçilmez bir ateş seline, kaynayan, püsküren bir volkana dönüşüyordu.

Hz. Mevlâna'nın hayali gönlünde nadide, eskimeyen bir misafir olarak ağırlanıyor, gönlü mihmandar[139] olarak ayakucunda el bağlayıp bekliyordu. Rüyalar görüyordu, gerçek olmasını istediği... Onu rüyalarında bile görmek, ayrılık ateşine serpilen bir nebzecik soğuk, hoş, tatlı su oluyor, hasretle yanan gönlünü serinletiyordu. Rüyasında onu her gördüğü gün ertesinde, gün boyu mutlu mest bir halde dolaşıyor, "Sensiz bütün Rum Diyârı yas içinde. Yıldızlar, ay bile hasretinden dönüp dönüp durmadalar; ben nasıl yanmayayım?" diyordu.

Yine bir sabah namazının arkasından dua gönderirken, gözlerinden kaynar sular akmaya başladı. Duasına, "Yarabbi, tez zamanda beni de al yanına! Dayanacak gücüm kalmadı" diye yal-

vardı. Mescitten çıktı, atının yönünü yine Gurgurum Gölü'ne doğru çevirdi. "Belki" dedi "Belki bu sefer görünür. Eğer görünürse hemen Hüdâvendigâr'ın yaşadığı yıllara bakacağım, onu tekrar görüp hasretimi dindireceğim" dedi. Oysa görünmüyordu artık, kaç kere gitmişti son günlerde. Yine de bir umutla dörtnala at koşturdu.

Gurgurum Gölü'nün kıyısına vardığında atı terlemiş ve susamıştı. Önce terini kuruttu. Bekledi, sonra suyunu ve yemini verdi. Gölün kıyısına dikildi, beklemeye başladı.

"Haydi! Bir kerecik daha görün. Hüdâvendigâr'ımı bir kerecik görebileyim. Çok özledim. Artık hasretine dayanamıyorum. Bir kere göreyim. Başka bir şey istemiyorum. Bir daha gelmeyeceğim" diye inliyordu. İlk defa... Hayatında ilk defa celâllendi. Avazı çıktığı kadar bağırdı;

"Nerelerdesin? Yoksa bir yuvan var da oraya mı saklandın? Hiç çıkmamak üzere mi girdin yuvana? Bir kerecik çık ortaya! Bir kerecik daha görün! Hasretimi dindir!" Sesi yankı olup geri döndü. Yankılanan Hz. Mevlâna'ydı sesi değil. Yankılanan Hz. Mevlâna'yla geçen o nurlu yıllar, anılardı. Yılgın, bitkin yığıldı olduğu yere. Bakındı durdu boş, bomboş.

Bekledi, saatlerce bekledi, uyumaya çalıştı, direnen bedenine isyan etti. Uykunun kollarına atılmayı hiç bu kadar istememişti ama uyuyamadı; görmeye çalıştı göremedi. Ne de inatsın...

Hz. Mevlâna Hakk'a yürüdükten sonra birçok kereler gelmişti buraya, bir kerecik Hz. Mevlâna'yı görebilmek umuduyla. Ama hiçbirisinde görememişti. Yine görünmüyordu. Kamışlar bile acımıştı hâline. Bir teselliydi geçtikleri fasıl. Asırlar ötesinden gelircesine kulaklarında meşk eden nağmeleri dinledi. Gönlü çaresizliğin son demlerini yaşıyordu;

"Sana sesimi duyurabilsem! Sana olan hasretimi anlatabilecek, sana ulaşabilecek bir söz ölçeği bulabilsem! 'Şu karşıki dağlar kadar, şu dalgalanan göl kadar, şu uçsuz bucaksız gökyüzü kadar hasretim sana' diyebilsem, yakarışlarımı duyar, beni de alır mıydınız yanınıza" dedi. Şems'in sözleri aklına geldi; "Ey Dost! Mecnun değilim ama çağırırsan çöllere gelirim. Sana yalanla gelmem; toplarım özümü yalın gelirim. 'Kim o?' diyecek olursan, ben olmam

kapında, 'Sen' olarak gelirim. Yeter ki sen, 'Gel!' de. Yola yük olmam, 'Yol' olur gelirim" dedi.

"Yeter ki 'Gel!' de", "Yeter ki, 'Gel!' de", "Yeter ki'Gel!' de" diyerek inledi. Akşam alacası karşı tepelere çökmeye başlamıştı. Sessiz sessiz atına bindi. Konya'nın yolunu tuttu.

***

Sonunda Çelebi Hüsâmeddin'in ayrılık, hasretinin acısı haddi aşmıştı, "Vücut perdesinin ortadan kalkması için; Rabbine, Gül Nebî'ye, Hüdavendigâr'a kavuşabilmek için öyle çok dua etmişti ki... Duaları âminini bulmuştu artık.

Bir gün dostlarıyla birlikte Meram'daki Hüman denilen bağına gitmişlerdi. Orada dostlarına nasihat ederken Konya'dan birisi gelip; "Efendim! Mevlânâ Hazretleri'nin türbesinin üzerindeki alem düştü. Bir türlü yerine konulamadı" dedi. Bunu işiten Çelebi Hüsâmeddîn, "Mübârek Hüdâvendigârımızın yakınlarından birisi vefât edeceği zaman bu gibi işâretler meydana gelmektedir. Şimdi ise kubbenin üzerindeki alem yıkılmış. Bundan, yakınlarından büyük birinin vefât edeceği anlaşılmaktadır" dedi. "Hesaplayınız, Hüdâvendigâr Hakk'a yürüyeli kaç sene oldu?" diye sordu. Onlar da, "On yıl oldu" dediler. Bunun üzerine, "Beni eve götürünüz. Vefât edecek olan bu fakîrdir. Artık bizim de ömrümüz bitmiştir" dedi. Çevresindekiler hüzün içinde Çelebi Hüsâmeddîn'i hemen evine götürdüler. Alemin yerine konmasını emretti.

Çelebi Hüsâmeddîn birkaç gün hasta yattı. Hasta olduğu günler Hz. Mevlânâ'nın oğlu Sultan Veled sık sık ziyâretine geldi. Bir gün üzüntüsünü bildiren şu sözleri söyledi, "Babamın vefâtından sonra, hepimizi kanatlarınız altına aldınız. Sizin zamanınızda hiçbir dert ve keder çekmeden huzûr içinde yaşayıp gidiyorduk. Sizden sonra hepimiz büyük bir ıstırâba düşeceğiz. Sizi kaybedince, biz kiminle dostluk kurup, kiminle görüşürüz?" dedi ve kendini tutamayıp ağlamaya başladı. Çelebi Hüsâmeddîn bu hâle dayanamayıp, "Ey mübârek Pîr'imin sevgili can paresi, oğlu Sultan Veled! Benim vefâtımdan sonra bir müşkilât ile karşılaşırsanız, bana tevessül ediniz! Eğer beni vâsıta yaparsanız, ben de Allahü Teâlâ'

ya yalvarır, müşkilâtınızın halli için duâ ederim. Biiznillah duâmız reddolunmaz" dedi.

Mevlânâ Hazretleri'nin türbesinin aleminin yerine konulduğunu 1284 (H. 683) senesi Kasım ayının üçüne rastlayan Cuma günü kendisine haber verdiler. Bu haberle arş hazinelerinin anahtarı, yer hazinelerinin emini ve Allah velisi Çelebi Hüsâmeddîn'in içine sevinç hüzmeleri yayıldı. Çok zorda kalmış olduğundan, artık hasret ateşine dayanamadığından duasının oku hedefini bulmuştu. O sonsuz âleme sefer etmek mutluluğuna erişti, vuslat-ı rahmana kavuştu. Dünyadan boşalan ruh kabına ukbâ doldu ve "Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühü ve resûlühü" diyerek rûhunu teslîm etti. Yüzünde mutlu insanlara has bir gülümsemeyle bu âlemden ayrılarak, Hudavendigâr'ın özel halkasına ulaştı... Cenaze namazını Sultan Veled kıldırdı. Hüdâvendigâr'ın yanına, Gülbahçesi'ne sırlandı.

Kaynakça

A.Kadir, *Bugünün Diliyle Mevlâna*, İstanbul Matbaası, İstanbul 1958

Atsız, H.Nihal, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Işık Basımevi, İstanbul, 1943

Battuta, İbni, *İbni Battuda Seyehatnamesi* (Tuhfet-ün-Nüzzar fi Garaib-il-Emsal), İstanbul: Matbaa-i Amire.

Can, Şefik; *Mevlâna Hayatı Şahsiyeti Fikirleri*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 1999.

Eflâki, Ahmet; *Âriflerin Menkıbeleri*, 1.,2. C., (Çev.: Tahsin Yazıcı), MEB Yayınları, İstanbul, 2001.

Hacıtahiroğlu, Abdullah Öztemiz; *Mesnevî, Kendi Vezniyle Manzum Tercüme*, Ötüken, İstanbul, 1972,

Kaşgarlı Mahmut, *Divânu Lügati't-Türk*, (Çev., Serap Tuğba Yurtsever) Kabalcı Yayınları, İstanbul 2007.

Mecdüddin Feridun Sipehsâlar; *Risale-i Sipehsâlâr*, Konya Valiliği İl Turizm ve Kültür Müdürlüğü, Konya, 2005.

Mevlâna; *Mecâlis-i Seb'a*, (Çev.: Abdülbâki Gölpınarlı), Kent Basımevi, İstanbul, 1994.

_____ ; *Divân-ı Kebir*, 4 C., (Haz.: Şefik Can), Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2000.

_____ ; *Mesnevî*, 6 C., (Haz.: Şefik Can), Ötüken Yayınları, İstanbul, 2002.

_____ ; *Fîhi Mâ Fîh*, (Çev.: Ahmet Avni Konuk), İz Yayıncılık, İstanbul, 2006.

_____ ; *Mesnevi*, Çev. Veled İzbudak, M.E.B. Yay. İst.1991,C.5 B. 3853

_____ ; *Mesnevî*, Terc., Tâhiru'l Mevlevî, Şamil Yayınevi, İstanbul

_____ ; *Mektuplar*, (Çev.,Abdulbaki Gölpınarlı), Aka Kitabevi, İstanbul, 1963

Özdemir, Hacı Ahmet, "Mevlâna'nın Ilgın Ziyaretleri ve Bağlantıları" *2.Ulusal Ilgın Sempozyumu*, Ilgın 2013

Özönder, Hasan; *Mevlâna'nın Gönül Dostları*, Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Konya, 2004.

Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, (Çev.: Abdülbâki Gölpınarlı), Altunarı Ofset, Konya, 2001.